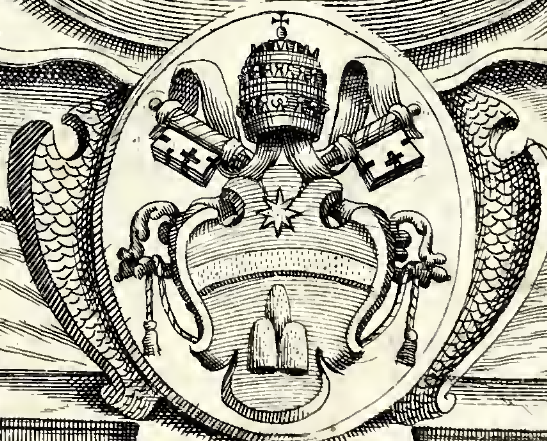
ET FLVVIVS EGREDIE=
BATVR DE LOCO VOLVP=
TATIS AD IRRIGANDVM
PARADISVM, QVI INDE
DIVIDITVR IN QVATVOR
CAPITA

Gen: Cap: II:

COLLIS PARADISI AMOENITAS,

SEV

SACRI CONVENTUS ASSISIENSIS HISTORIÆ

LIBRI II.

OPVS POSTHVMVM

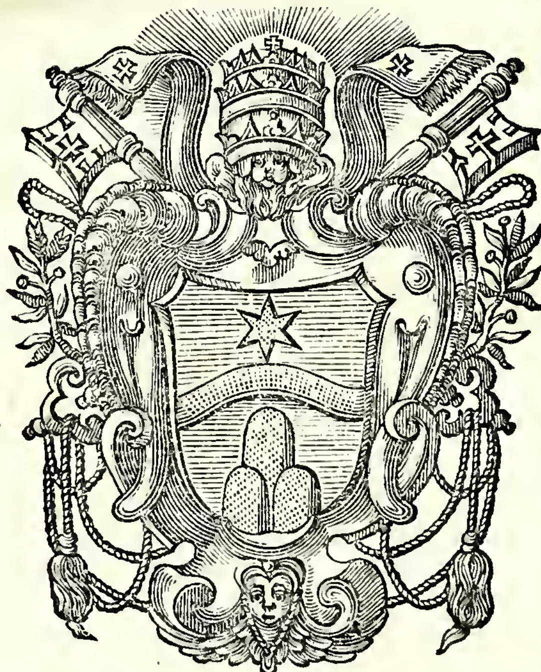
PATRIS MAGISTRI FRANCISCI MARIÆ ANGELI
à Rivotorto Ord. Min. S. Francisci Conventualium.

IN LVCEM EDITVM

Opera, & Studio Fratris FRANCISCI ANTONII FELICIS CAROSI
de MONTE LEONE Provinciæ Sancti FRANCISCI
ejusdem Ordinis Sacerdotis.

SANCTISSIMO D. N.

CLEMENTI XI.
PONT. OPT. MAX.

MONTEFALISCO, MDCCIV.

Ex Typographia Seminarii. *Superiorum permissu.*

SANCTISSIMO D. N.

CLEMENTI XI.

PON. OPT. MAX.

Istoriæ Sacrosancti Assisiatis Cœnobii coronide jam imposita, me tanti Operis fiducia alacriùs properantem, patere ad tuos pedes provolvi, Pater Sanctissime. Enimvero unius ejusdem

debiti ratio, qua membrum capiti, filius patri, matriquè obstringitur, ad Libri editionem æquè, ac ad oblationem me compulit. Collis Paradisi, hoc est, Patris Francisci Domus, Domus omnium cæterarum Mater, & caput, hìc materia, & scopus. Ni ergo, & imprimendum volumen, & Sanctissimo S. Matris Ecclesiæ Capiti, & Patri sistendum ducerem, uti inofficiosum Membrum, ita Filius, vel injurius crederer. Confert, ut hasce paginas sub auspicatissimis Titulis prodeuntes, Sanctitati Vestræ datas maluerim, peramplus, quo sparsim illæ condecorantur, Christi Vicariorum catalogus, quorum in Assisiensem Basilicam, ejusquè Sanctissimum Tutelarem certatim semper enituit effusissima charitas. Confert beatitudinis Vestræ in Franciscanos Conventuales, in Collem Paradisi, in Seraphicum Patriarcham, qui *Joannes primùm, dehinc Franciscus* est dictus, avitum studium, recenter in Romanæ SS. XII. Apostolorum Basilicæ instauratione, Pontificia munificentia, primi lapidis jactu, Apostolicæ benedictionis thesauro significatum: nec inane CLEMENTIS Nomen, cujus vocabuli Quartus, Minorum cœtus non vulgaris opitulator, Sancti Patris, & Delubrum excoluit, & cadaver invisit, sexquè Bullis in hac Synopsi relatis, Sacri Conventus, & privilegia firmavit, & prærogativas adauxit. Jure igitur merito Franciscus ad Ecclesiæ fulcimentum selectus, qui in suæ conversionis primordio Templum Divo Petro constituit, qui totus Apostolicus in Officio, Romanus in Epitaphio, Vicechristus ubique inscribitur, qui, sequè, & suos peculiari Sanctæ Sedis

pro-

protectioni commisit, hoc in codice expressus, summi Hierarchæ thronum suaptè convenit, suæquè Domus Historiam, quæ nulli, nisi Romani Pontificis jurisdictioni immediatè subjicitur, nulli, nisi Romano Pontifici, dictat nuncupandam. Accedit aliud, haud inferioris profectò, quin gratioris fortasse notæ donarium, *Amoris Icon*, cujus Auctor, totius idem Operæ moderator, humillimè, & is provolutus, siquid inibi elegantiæ respergitur, ex uberrimis Tuæ Sanctitatis Operum fontibus, unde Leones, Gregorios exprimis redivivos, ut ut est, derivatum fatetur. Hæc in causa sunt, quòd pusillorum munuscula humanitate, qua polles, quoque exhibentur, animo admittas; ut pietatis vena, qua in Patriarcham duceris, in Alumnos exuberet. Interim D. O. M. cujus familiæ præes, cujus in propagandi Nominis gloria totus es, Christianæ Reipublicæ bono beatitudinem Vestram utrâque incolumitate sospitem quàm diutissimè servet. Romæ Kal. Aprilis MDCCIV.

SANCTITATIS VESTRÆ.

Pedibus prostratus
Fr. Franciscus Antonius Felix Carosi Min. Con.

TITULORUM,

Qui in hoc Opere continentur

INDEX.

Urba-

FR.

FR. VINCENTIUS CORONELLI VENETUS
Sac. Theol. Magiſter, ac totius Ordinis Min. Conventualium
poſt S. Patriarcham FRANCISCUM Miniſter
Generalis LXXVIII.

CUm opus poſthumum, cujus titulus eſt: *Collis Paradiſi Amœnitas, ſive Sacri Conventus Aſſiſienſis Hiſtoriæ libri duo* à P. Magiſtro Franciſco Maria Angeli à Rivotorto compoſitum, nec non adjunctum opuſculum, cui titulus eſt: *Icon amoris CHRISTI, & FRANCISCI duabus Epigrammatum Centurijs expreſſa. Auctore P. M. Balthaſare Paglia à Calatajerone Eminentiſſimi D. Cardinalis Barbadici Theologo*, duo ex Ordine noſtro Theologi, quibus id commiſimus, recognoverint, & in lucem publicam edi poſſe probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, ſi iis, ad quos pertinet, ita videbitur. In quorum fidem &c. Dat. Romæ 15. Septembris 1703.

F. Vincentius Coronelli Miniſter Generalis.

F. Dominicus Andreas Burgheſius Sec., & Aſſiſt: Ordinis.

Imprimatur.

Hieronimus de Giglis Vicarius Generalis.

Imprimatus.

Alexander Mazzinellius Eccleſiæ Cathedralis Montisfaliſci Sacriſta, Seminarii Rector, & Reverendiſſimi Patris S. A. P. Magiſtri Vicarius.

SACRI CONVENTUS ASSISIENSIS HISTORIÆ

LIBER PRIMUS.

Sepulchrum sibi eligit moriturus S. P. Franciscus.

TITULUS I.

ERAPHICUS ille Vir, Minorum Patriarcha, Assisias Franciscus, Crucifixi Redemptoris imitator insignis, & imago admirabilis, in hujus vitæ limine constitutus, adstantes filios ad Dei amorem, & Regulæ observantiam adhortatus, eisque, ut moriens Jacob, benedictionum plenitudinem elargitus, antequam anima ejus Sanctissima corporeis vinculis soluta, beatam adiret Patriam, rogatus à sui Ordinis Generali Ministro F. Helia, ut sibi eligeret locum, quo corpus suum humari cuperet, qua pollebat, humilitate, respondit, omnium peccatorum nequissimo, hominumque vilissimo, abjectior planè debetur tumulus; ideòquè enixè te precor, ut corpus meum, cum jam erit exanime, in colle Inferni, ubi facinorosi plectuntur, sub ipsomet patibulo sepeliri jures: si charitati, qua te, dilectissime, semper sum prosequutus, gratum aliquid rependere velis, unum, quod peto, quæso non deneges, imò promittas te quàm citiùs exequutioni daturum. Admirabantur circumstantes filii Patris humilitatem, nec siccis oculis talia fantem audiebant, simulque horrore afficiebantur, cogitantes, corpus illud Christi Jesu Stygmatibus insignitum, in sepulchro tam sordido tumulandum fore. Cum prudens, ac fidelis Præsul, quo pręstabat, mentis acumine, mysterium penetrans, libenter, ait, amantissime Pater, quod jubes, exequar; nostris summum annuat votis Numen; firmiter hoc polliceor. Tunc hilaris Franciscus

 divinis

divinis laudibus vacare cœpit, nec unquam silvit, donec carne jam liber Spiritus Seraphicos inter Choros, æternum, dulcioremque concentum reddidit.

Erat locus ille extrà Civitatis Asisiensis mœnia, ad quem ex ea non nisi per Orientalem plagam accessus, vel descensus dabatur; planitiem referebat, quæ à Meridie, Occasu, & Septemtrione alto undiquè precipitio prominebat, scopulis, præruptisquè saxis vallato, & in ora Occidentali prò sontibus patibulum erectum cernere erat. Ibi humillimus Patriarcha tumulari præcepit; ut qui in hac vita Domini Salvatoris imaginem præferebat, eumdem quoque inter sceleratos reputatum, in morte, & post mortem imitaretur.

Corpus deponitur, examinantur miracula, Canonizatio decernitur.

TITULUS II.

E Mortalibus vix ad immortalem vitam Francisci translato Spiritu, & Seraphicos inter Concives locato, corpus ejus divinis consignatum characteribus, Assisii in Ecclesia S. Georgii, quo in loco puer literas didicerat, candida indutum tunica, serico tapete, aureis intexto floribus, à Domina Jacoba Romana cælitùs admonita allatis, obvolutum, capsaque occlusum cupressina, depositum fuit. Servantur indumenta hæc adhuc integra in Asisiensi Sacrario; A transitu statim cœpit innumeris Dei servus coruscare miraculis.

Tùnc temporis Petri sedem, & claves Gregorius Nonus tenebat, qui licet sibi satis probatam haberet Francisci sanctitatem, cùm primus extiterit Ordinis Minorum Cardinalis Protector, illiquè propterea arcta necessitudine iungebatur, cui etiam Franciscus vivens, dùm simùl Bononia ad sacram Camaldulensium Tusciæ eremum pergerent, summum prædixerat Ecclesiæ solium. Attamen ut canonicè, ac ritè in re tàm gravi procederet, totius Umbriæ Episcopis exactam inquisitionem, & juridicum omnium examen miraculorum commisit, quæ per eorum Civitates, Diæceses, ac ditiones evulgabantur ab eis, qui accepta palam fatebantur beneficia.

Expleto à B. Patris morte jam anno, Antistites præfati processus ad summum Pontificem transmisere, qui eos exactiori discussione examinandos sacro Cardinalium consessui remisit. Obstabant ex Purpuratis aliquot tanti negotii accelerationi; favebant alii, qui viventem Dei servum agnoverant, ejus sanctitatem probaverant, & quidam etiam vulnera ejus corpori divinitus impressa mirati erant. Omnes tandem vehementi capti desiderio corpus tam admirabile, quàm primùm videndi, in hanc sententiam convenere, dignum esse venerari in Ecclesia sanctitatem, quam nostræ Redemptionis signis signaverat summus ipse Pontifex Christus; cujus propterea Vicario retulerunt, abundè satis constare de virtutibus, meritis, donis, ac miraculis Dei famuli, adeoquè ritè Sanctorum albo describi posse, & interim Beatum ab omnibus haberi, ac adorandum esse.

His peractis secum decrevit Gregorius Asissium adire, ibique cum tota Curia Canonizationis solemnia Pontificali pompa celebrare. Sub finem propterea Mensis Aprilis Roma discedens ad Civitatem Reatinam se contulit, ut ibidem gravia Ecclesiæ, quæ tunc instabant, negotia componeret, cœptum exinde iter prosequuturus.

Eccle-

Ecclesiam ædificari ejus nomini , corporiquè servando Pontifex jubet.

TITULUS III.

ADmonitus F. Helias jam in Sacro Purpuratorum Collegio decretam fuisse almi Patris Canonizationem , adjit Reate Summum Pontificem , suppliciter , & instanter rogaturus , ut quamprimùm dignaretur eam solemnitatem celebrare . benignè promisit Papa . Insuper & de construendo Templo , in quo sancti viri corpus conderetur , sermonem addidit . Occasionem nactus Helias, narravit Pontifici quæ sub morte imposuerat humillimus Patriarcha, in colle scilicet Inferni sub reorum patibulo se, tanquàm omnium peccatorum nequissimum , humari velle. Admiratus Gregorius tantam in servo Dei humilitatem, estnè , inquit , ad rem situs collis hujuscè ? & si respondit Generalis , non sinè immodico sumptu, ac labore Ecclesia inibi, & Conventus excitari possint , attamen dùm Sanctitas vestra dignetur mihi hoc opus committere, & authoritate, ac pietate Religionis paupertati succurrere, meum erit ad Dei gloriam curare , ut ibi nobile, & insigne construatur ædificium . Imò , subdidit Pontifex , id tibi Apostolico injungimus mandato , & sanctæ obedientiæ meritum adjicimus . Vade : nostro nomine cum eis age , ad quos prædicti Collis immediata spectat possessio ; Nos fundum ememus , quem ex nunc Religioni concedimus ; quàmcitò operi manum adhibe , ut cum nos Canonizationis solemnia absolverimus , fundamenta benedicere , primumque lapidem propriis manibus in eis collocare possimus. Opes, Deo dante , non deerunt ; dabimus nos , dabit fidelium pietas , quos Apostolicis literis hortabimur , & indulgentiarum beneficio ad eleemosinas erogandas alliciemus . Interim ex nostro , quamvis tenui , Ærario necessariam tanto operi pecuniam suppeditabimus.

Acceptis mandatis , ac Diplomate incipient. *Recolentes*, *&c. sub Dat. Reate 3. Kal. Maij , Pontif. Anno II. Incarn.* 1228. Assisium venit Helias , cum Civitatis Proceribus egit de construendo Templo in ipso Inferni Colle : Obstabant unanimiter Cives, ea fulti ratione, quòd in loco tàm vili sepeliendus non esset tàm pretiosus thesaurus, sed expedire potiùs nobiliorem, tutioremq; Civitatis partem ad id deligere ; rati omnes plateas , domos , & quidquid proprium , vel commune ad rem esset , se quàm libentissimè donaturos . At Sancti Concivis ultima intentione , & summi Pontificis voluntate perceptis ; acquieverunt singuli, totumque Collis fundum Apostolicæ sedi obtulere, illius nomine præsente, & acceptante Generali præfato.

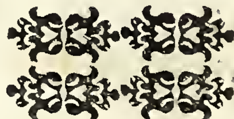

Ædificium designatur, ædicula sepulchralis paratur.

TITULUS IV.

IMpossibile, nedum difficile cunctis videbatur in tam arduo situ tot inter vortices, voragines, & scopulos, peramænum aliquod, magnificum, & durabile excitandum fore ædificium. Quisque (ut in similibus evenire solet) suam proferebat sententiam, objectionem, prædictionem: At impavidum Heliæ ingenium, totum S. Patris datum amori, incumbens gloriæ, nil trepidabat. Accito propterea ex Germania omnium Architectonices peritorum illius ævi peritissimo Jacobo Alemanno, ut refert Georgius Vasarius in vitis pictorum, & Architectorum tom. pr. in vita Arnolfi pag. mihi 9. convocatisque aliis in eadem arte versatis, quos inter adhuc juvenis, devotione ductus adfuit Philippus de Campello, qui postea Ordinem ingressus est, & post Jacobum prædictum totius operis Præfectus est constitutus. Considerato, emensoque situ, variis propositis exemplaribus, perpensisque schematibus, omnes judicio Jacobi steterunt; & quintadecima Mensis Maii die, 1228. fundamentis fodiendis multiplex imposita fuit manus. Collem undique artifices occuparunt, quidam scindendis scopulis, alii eruendis petris, alii cæteris præparandis materialibus addicti.

Id præcipuum cordi erat Heliæ, ut monumentum, in quo dilectissimi Patris corpus ponendum erat, sicut illi promiserat, directe sub patibulo extrueretur. Ablatis obinde supplicii lignis, effossa humo, amplum, & ingens saxum repertum est, quod Collis latitudinem à Meridie, & Occasu inæqualiter complectebatur, & in præcipitia, & voragines undique ruebat: à loco vero patibuli Orientem versus duodecim circiter pedibus extendebatur; & exinde terra spatium implens, planitiem æquabat. Tunc memor Helias, quod Salvatoris nostri sepulchrum novum, in quo nondum quisquam positus fuerat, excisum erat in petra; piè auguratus est, divina providentia factum esse, ut tot privilegiis Domino similis servus, simile quoque sortiretur monumentum. Jussit proinde, ut anteriori effossa terra, lapidem ab Oriente excavarent in modum testudineæ Cappellæ, usque dum directe sub loco, ubi furca fuerat, pervenirent. Terram igitur extrahentes, ac descendentes artifices in aliud ingens, & amplissimum saxum inciderunt, super quod inferioris Ecclesiæ fundamenta aptè statuenda decrevere. Tandem multarum hebdomadarum labore concavum in petra sacellum completum est; & foveæ, in quibus fundamenta firmarentur, paratæ. Collis autem Inferni schema hìc videndum proposui.

San-

4
Collis Inferni

Sanctorum fastis B. Franciscus adscribitur.

TITULUS V.

COmpositis jam in Civitate Reatina negotiis, Spoletum venit Gregorius, mox Assisium sub initio Mensis Junii magno exceptus apparatu, recto tramite ad B. Francisci corpus venerandum se contulit. Auditis ibi supplicibus omnium Civium instantiis, observatisquè construendæ fabricæ præparationibus, diem solemnis Canonizationis decrevit, ac publicari mandavit, sextam decimam scilicet proximi mensis Julii. Indè Perusium abiit, ut opportuniùs Friderici Imperatoris contumaciam vel flecteret, vel confringeret. Die 15. Julii Assisium rediit, comitantibus eum S. R. E. Cardinalibus, Curiæ Prælatis, & Palatinis, quamplurimis etiàm ex Principibus, & Magnatibus, qui omnes ad solemnitatem convenerant. Inter Cardinales adfuerunt Gaufridus de Castilione, Sinibaldus Fliscus, ac Rainaldus de Comitibus Signiæ, qui successivè posteà summi Pontifices extiterunt, Cęlestinus IV. Alexander IV. & Innocentius IV. Hi purpura donati fuere in una, eademquè promotione, habita Anagniæ Mense Decembris præcedentis Anni 1227. ab eodem Gregorio Nono, cui in Petri sede succedere meruerunt.

Paratis interim rebus omnibus in tanto exponendis theatro in ipsa Divi Georgii Ecclesia, quæ, ut vestigia ostendunt, ampla satis, ac magnifica erat, assistentibus Purpuratis, Prælatis, Episcopo, Clero, Helia Generali, & Fratribus, præcipuè S. Patris discipulis, & sociis, ac etiam nobilioribus Civibus, coram innumerabili multitudine ipse summus Pastor, Pontificalibus indutus ex eminenti solio gravissimum habuit sermonem, themate proposito ex Ecclesiast. c. 50. *Quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi Luna plena in diebus suis, & quasi Sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei*: virtutes Dei famuli excelsas, præclara merita, & mirabilia, quæ ipsemet ex diuturna cum eo familiaritate didicerat, ac expertus fuerat, laudibus extulit; Sermone expleto Octavianus SS. Sergii, & Bacchi Diaconus Cardinalis ex alto loco vitam, & miracula fideli examine, rite, ac juridicè probata recitavit: deindè Rainerius Cappocius S. Mariæ in Consmedin Diaconus Cardinalis ejus temporis Orator excellentissimus e sacro Rostro valdè eruditam protulit Panegyrim. Adstantes interim præ gaudio, devotione, & amore dulces fletuum imbres eliciebant.

Tandem e solio surgens Pontifex, complicatis manibus, sublatis in cœlum oculis, secreta, & fervida præmissa supplicatione, & implorata Spiritus Sancti assistentia, hac verborum formula Sanctum proclamavit. *Ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & gloriosæ Virginis Mariæ, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ad honorem Ecclesiæ Romanæ, Beatissimum Patrem Franciscum, quem Dominus glorificavit in cœlis, venerantes in terris, de consilio Fratrum nostrorum, aliorumque Prælatorum in Sanctorum catalogo decrevimus adnotandum, festumque in die ejus obitus celebrare*. Statim Cardinales *Te Deum laudamus* intonant, Clerus hymnum totum prosequitur, & populi vocibus lætis laudes depromunt. Descendit de solio Christi Vicarius, & Sanctuarium accedit, in quo Sanctum

funus

funus instructum erat. Ibi prostratus coram Arca, quæ pretiosum custodiebat depositum, eam osculatus vota obtulit, & donaria; Deindè Cardinales Arcam ipsam sublevant, & reseratam in medio constituunt, admirantibus cunctis in integro, & incorrupto Corpore pulcherrima illa adhuc sanguiflua Salvatoris insignia. Sequuntur Missarum Solemnia, ipso summo celebrante Sacerdote; post Communionem ad pristinum loculum occlusa refertur; dataquè benedictione celebritas terminatur. In tantæ festivitatis memoriam quotannis die 16. Julii in Sacra Asisiensi Basilica solemnis dicitur Missa, cùm Introitu *Gaudeamus omnes, &c. de cujus Canonizatione, &c.*

Præfatam Canonizationis formam, & ordinem diffusè adnotarunt plurimi ejusdem ævi Scriptores, Thomas de Celano, Abbas Albertus Stadensis, Marianus, & Krantius. Sed & Jo: de Florentia in m.s. præcipuam, & maximam fuisse addit, multiplici ratione. Primò ex insolitis ceremoniis, nam ante id tempus, recitatis, & approbatis in secreto Cardinalium Concistorio canonizandi gestis, & miraculis, absque alio apparatu, Apostolico diplomate adscribebatur numero Sanctorum. Secundò ex tanta Papæ dignatione, ut personaliter cum tota Curia Asisium venerit, atque ipse ad populum vitam, & laudes sancti viri, magna animi teneritudine expresserit; plurima recensens, quæ viventem adhuc fecisse viderat, & ex arcta cum eo necessitudine noverat. Tertiò ex præsentia corporis S. Patris, quod paucis, & fortasse nullis Canonizatorum evenisse legitur. Tandem ex plurima attestatione, & acclamatione hominum, ipsorumquè Cardinalium, qui ante biennium viventem viderant, alloquuti fuerant, & Stygmatizatum conspexerant.

S. Bonaventura de ea celebritate scriptis dedit hæc. *Veniens Papa personaliter ad Civitatem Assisii Anno Dominicæ Incarnationis* 1228. *in Kalendis Augusti, die Dominico, cum maximis, quæ longum foret enarrare, solemniis, B. Patrem Catalogo Sanctorum adscripsit.*

Literæ Apostolicæ hujus Canonizationis incipientes, *Mira circa nos, &c.* datæ fuerunt postea Perusii 14. Kal. Augusti ejusdem anni, lectu dignissimę, quas inter alias suo loco legere quis poterit. Corrigendus autem in hac re est Ciacconius, qui 4. Nonas Octobris scripsit S. Franciscum Sanctorum albo adscriptum fuisse.

Collis benedicitur, & primus Ecclesiæ lapis collocatur.

TITULUS VI.

SEquenti die Pontifex ad Collem Inferni se contulit, singulis ex Curia comitantibus, ac Pontificalibus indutus totum benedixit locum, quem præclara antithesi Collem Paradisi nominavit, ac deinceps nominari jussit. Indè ad antrum descendens, in quo sacrum pignus erat condendum, primum lapidem a se benedictum propriis manibus collocavit, ut postea in suis literis, incipientibus, *Speravimus hactenus, datis Later. 16. Kal. Julii anno sui Pontificatus* 4. testatum fecit. Interim verò Cardinales, Prælati, Principes, magna devotione, pietate eximia lapides in fundamenta projiciebant, & turbæ lætis plaudebant vocibus,

Insuper & Epitaphium in Porphyrite marmore, aureis insculpitum literis, quod

quod ipse Gregorius eleganter concinnaverat, ibidem apponi fecit, vel potiùs apposuit, videlicet

V. S. C. A.

Francisci Romani celsa humilitate conspicui,
Christiani Orbis fulcimenti, Ecclesiæ reparatoris,
Corpori nec viventi, nec mortuo,
Christi Crucifixi plagarum, clavorũq; insignibus admirando,
Papa novæ fœturæ collachrymans, lætificans, & exultans,
Jussu, Manu, munificentia posuit

Anno D. M. CCXXVIII. XVI. Kal. Augusti.

Literarum quatuor capitalium sensus est. Viri Seraphici, Catholici, Apostolici. Dicitur verò Franciscus Romanus, quia Assisium Romanorum olim fuit insigne municipium, cujus Cives Municipes Romani ex Sen: Cons: sunt nuncupandi. Hinc & Sex: Propertius Aurelius, insignis Poeta Assisias, Callimachi Græci elegias imitatus, se Romanum Callimachum dixit. l. 4. el. p.

Vt nostris tumefacta superbiat Umbria libris,
Umbria Romani patria Callimachi.

Vel, ut aliis placet, ideò Gregorius Franciscum Romanum inscripsit, quia humillimam subiectionem, & obedientiam semper S. R. Ecclesiæ, & Apostolicæ sedi professus fuerat: ad quam etiam totam suæ Regulæ summam redegit, dum ait, *Semper subditi, & subiecti pedibus S. R. Ecclesiæ, stabiles in fide Catholica, &c.*

Expletis Sacris benedictionis ritibus, attentiùs Pontifex novum ædificium intuens, consideravit ad tam ingentem molem, ingentem quoquè pecuniæ summam requiri. Multa idcirco denuo liberaliter donavit, & quam plurium vacantium Ecclesiarum redditus annuos assignavit: Heliam hortatus, ut æquo esset animo, totoq; conatu operi, ad Dei, & Sancti Patris gloriam, insisteret: eique commisit, ut de pecuniis prò fabrica oblatis disponeret, absque ulla Regulæ transgressione.

Sub-

Subterranea completur Ecclesia, & aliæ duæ superexcitantur.

TITULUS VII.

PONTIFICIIS interim jussis obtemperaturus Helias, excitando Templo, quod cunctis admirationi foret, omnibus se studiis, ac viribus dedit. Literarum Apostolicarum, quas Reate acceperat, ad excitandos Indulgentiarum beneficio Christi fideles, ut pias eleemosinas ad id erogarent, plurima auctographa condi curavit, eaque singulis Provincialibus transmisit in quibuslibet Provinciis, ac Civitatibus publicanda; Pontificis nomine illis iniungens, vt collectas pecunias, & oblationes per Procuratores, & Nuntios integrè, & fideliter destinarent Assisium, ubi etiam lapideam capsam prò excipiendis fidelium piis eleemosinis, ad Indulgentiam lucrandam advenientium, palam exposuit.

Indignati sunt id perægrè ferentes, exactissimæ paupertatis aliqui zelatores nec sinè querelis exagerabant ea nimis paupertati repugnare Evangelicæ. Non desunt Historici, ob id Heliam carpentes graviter, & animosè scriptitantes, quòd regulari disciplinæ præjudicia admiserit; absquè fundamento, insuper addentes, quòd taxas, collectasque pecuniarias singulis Ordinis Provinciis imposuerit, & indixerit. Omnium pace sentio, in hoc celebrandum potiùs, quàm repræhendendum virum fuisse. Quippe qui non eam sibi congregabat pecuniam, sed summi Dei, qui se tam admirabilem in Sancto suo ostenderat, gloriæ studebat. Nec falsas, ad extorquendas eleemosinas, sed veras, patentibus Pontificiis literis, concessas Indulgentias promulgabat. Nequè propria voluntate opus tam nobile, insigne, ac sumptuosum construebat; sed Summi Christi Vicarii, qui nobiliori animo Dei honorem intendebat, mandatis paruit. Nequè paupertatem lædebat, qui Apostolicæ sedi obedientiam, quæ totius Religionis est fundamentum, & sinè qua nulla vera est Religionis virtus, implebat. Nec collectas pauperibus, & mendicis fratribus, qui nil possidebant, imposuit, sed veras Indulgentias, ad animarum salutem, per eos publicari curavit; & oblationes juxtà Summi Pontificis voluntatem in opere dignissimo impendere satagebat.

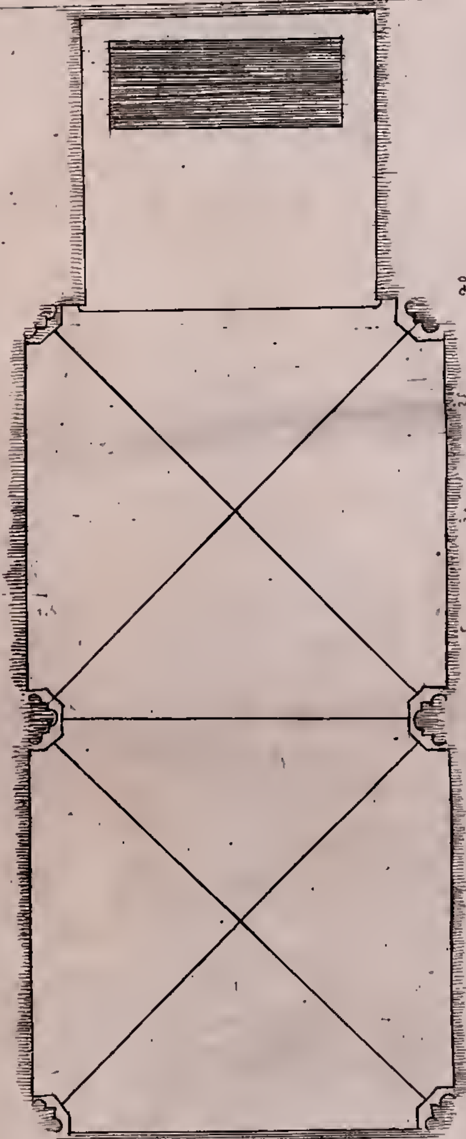
Sed nec ob id zelum sociorum, & discipulorum Sancti Patriarchæ, qui Præceptoris æmulabantur humilitatem, ac paupertatem carpere intendo: Siquidem & ipsi bona ducebantur intentione, cupientes, quòd in Ecclesiola, Franciscanæ mendicitati conformi sacrum humaretur corpus. Sæpius enim evenit, ut diversæ sint hominum sententiæ, & quamvis oppositæ videantur; cum tamen secundùm uniuscujusquè intentionem diversis viis ad Dei gloriam ordinentur, singulæ rectè judicari debent. Helias igitur ea pollens sapientia, ob quam à Seraphico Institutore, Dei jussu, inter omnes ejus discipulos, & sectatores dignus est habitus, & selectus ad Ordinem supremè gubernandum, considerans hinc S. Patris humillimum desiderium, quo sibi abjectissimum delegerat Sepulchrum, cui conformabatur condiscipulorum sententia, & inde Christi Domini in terris vicesregentis voluntatem, cui Seraphicus vir totum sese, Regulam, & arbitrium subjecerat, elegit potiùs summi Pontificis totis conatibus implere mandata, quàm subditorum simplicitati adhærere.

Opus

8

Scala di nº 20 piedi Romani per misurar L'alzata

Infimæ Ecclesiæ in qua stat S. P. Franciscus corpus interior prospectus

Planta eiusdem

Francisc. Prouidonus deli et sculp.

Opus itaquè prosequens Generalis subterraneæ molem Ecclesiæ perficiendam curavit. Sacellum marmore excisum; undequaq; minutis tesseris, auro vermiculatis, pretiosisq; lapillis insitis; opere musivo loricari, ac exornari præcepit. Insuper eidem Cappellæ Orientem versus, in spatio ab amota humo relicto duas addidit concameratas tribunas, arcubus conterminatas, interiore parum elatiores, ac profundiores, ita ut per gradum ex eis ad illas detur ascensus, hasque stellis, & floribus variis figuratis lapillis superindui fecit. In latere verò porta constructa cernitur ferreis postibus, solidisque claudenda vectibus.

Interim Ecclesiæ mediæ, ac supremæ ampliora fundamenta replebantur, & muri latissimi ex quadratis, sectis, albis, rubeisquè lapidibus miro ordine dispositis, inter scopulos, & voragines admirabili celeritate consurgere videbantur. Miraculum prorsus censendum est, undè tot lapides eruti, & allati fuerint, montes eviscerati, tam citò, & affabrè expoliti. Artifices innumerabiles voto, vel pretio ducti in opus insudabant. Heliæ providentia in cunctis admirabilis enitebat, & eximius, ac singularissimus amor erga dilectissimum Patrem nulli secundus emicabat. Infimæ verò Ecclesiæ schema hìc cernendum proposui.

Collis Paradisi Basilica Pontificiis privilegiis ditatur, Caput, & Mater totius Ordinis Minorum constituitur.

TITULUS VIII.

Sub Mense Octobris ejusdem anni 1228, cum Reate moraretur Pontifex ipse Gregorius, eiquè relatus fuisset novi Collis Paradisi Ædificii progressus, eam Ecclesiam gratiarum donis, ac singularibus prærogativis communire decrevit. Quarè sub die ejusdem Mensis 21. literas Apostolicas dedit Ministro Generali, Fratribusque Minoribus, incipien: *Recolentes qualiter, &c.* quibus fundum ab Assisiatum pietate Sedi Apostolicæ oblatum, in quo Ecclesia S. Francisco dicata construebatur, in jus, & proprietatem ejusdem S. Sedis suscepit, Templum ipsum privilegio libertatis donavit, & sub speciali tutela Pontificia constituit: imponens Fratribus in ea commoraturis annuum perpetuum censum unius libræ ceræ, ipsi Pontifici, & successoribus persolvendum.

Aliud quoque dedit Apostolicum Diploma Concistoriale in amplissima forma. *Is, qui Ecclesiam suam, &c.* ab ipso Papa, & Cardinalibus, qui aderant, singulis propriis signis, & characteribus signatum, & subscriptum, quo omnia superiora privilegia confirmavit, & addidit ampliora, puta, quòd Ecclesia ipsa totius Ordinis à Sancto instituti, Caput habeatur, & Mater: quòd in ea per eosdem Fratres perpetuò inserviatur; Quòd nullus audeat in ea sententiam excommunicationis, vel interdicti promulgare; quòd nemo libertatem, & prærogativas ejus perturbare præsumat, sub pœnis privationis omnium dignitatum, & alienationis à participatione Sanctissimi Corporis, & Sanguinis D. N. J. C. eidem verò sua jura servantibus pacis bonum, benedictionis fructum, & æternam gloriam auguratur. Dat. Romæ 22. Aprilis 1230. De his privilegiis

giis diffusiùs alibi tractabimus, cum ea etiam à Successoribus ejusdem Gregorii pluries confirmata referemus. Hoc diploma Originale, ab aliis etiam historicis, sed sine subscriptionibus allatum, inter præcipua hujus sacræ Domus pretiosa servatur. Census autem unius libræ ceræ in eo impositus quotannis in Festo Sanctorum Petri, & Pauli Apostolicæ Sedi ritè persolvitur.

Fidelium pietas nitet, & mira celeritate operi insistitur.

TITULUS IX.

SUmmi Pastoris liberalitas in ea malorum temporum angustia, cum scilicet scelestissimus Fridericus secundus Sedi Apostolicæ tyrannicè adversabatur, & Ecclesiæ redditus, undiquè usurpans, diripiebat, exemplo erat magnis Universi Principibus, Prælatis, ac fidelibus populis Christianæ pietatis exercendæ. Hinc è cunctis Catholicarum Provinciarum copiosissimæ confluebant oblationes, præcipuè ex Alemannis, in quibus innumerabilia penè miracula, viri sancti nomine, ac meritis operabatur Omnipotens. Assisiensis quoquè Civitatis erga Franciscum enituit supra omnes Religio, nàm Collem totum S. R. Sedi dono ob id resignaverat: Marmorum fodinas, e quibus tota ferè materia desumebatur, gratis obtulit: divites opes, reliqui opus impendebant: unusquisque pro suo conatu res conferebat, & vires.

Indè animum sumens, fiduciaque plenus Helias, innumeros adhibuit operarios, ut opus quamcitiùs compleretur. Exercitum Artificum vidisses in varias dispositum acies, Montium rupes excindere, Boves curribus præcisas petras advehere, quadrare scalpris marmora, commensurare, expolire, distinguere, aptare, connectere; mira solertia, & inexplicabili sollicitudine quemquam suas partes implere. Quo factum est, ut duorum annorum spatio tota infima Ecclesia, & mediæ amplior structura, cùm fornicibus, arcubus, & altaribus completa, & divinis celebrandis capax, aptaque reddita fuerit. Ecclesia itidem suprema admodum elata, quamvis non adhuc testudinibus tecta apparuerit. Conventus verò magna pars jam constructa: Voragines ingentium arcuum vi ad planitiem elevatæ: Dormitorium inferius, ac Refectorium majus cum intermedio expleta; binæ plateæ utramque ante Ecclesiam complanatæ; inferior altis arcubus, superior muro eminenti sustentabatur: exactiorem verò tàm Ecclesiarum, quàm Conventus narrationem ulteriùs dabo, cùm jam omnia completa describam. Id nunc ad prosequutionem historiæ satis est, quod sub initio Mensis Maii 1230. ad eum statum opus redactum fuit, ut pro Festo proximo Pentecostes in nova Basilica, & Conventu celebrari facilè potuerit Generale Capitulum, & Sancti Corporis ad eam fieri translatio.

Indi-

Indicuntur Ordinis Comitia, & Sancti Corporis translatio.

TITULUS X.

INdixerat opportunè Generalis Minister Helias omnibus, singulisque Provinciarum Ministris universalem Synodum, Assisii habendam, cum delatione sacri Parentis corporis ad novam Ecclesiam. Sub initio Mensis Aprilis ipse Romam accessit, Summo Pontifici, quæ eousque facta erant, retulit, eumque supplex rogavit, ut qui devotum affectum erga Seraphicum virum ostenderat in celebranda ejus Canonizatione, dignaretur insuper, vel ipse personaliter translationi interesse, vel Sacris Ecclesiæ Purpuratis, ac Prælatis authoritatem, & præsidentiam delegare; convenientibus quoquè undique Fratribus, ac fidelibus Indulgentiarum beneficia elargiri. Convocato Cardinalium Senatu, Pontifex cum eis egit de privilegiis novo Collis Paradisi Templo concedendis: communi omnium calculo, Caput, & Mater totius Ordinis Minorum constituta est, à Fratribus ejusdem Ordinis perpetuò colenda; & nulli, nisi Romano Pontifici subjecta: quare & literæ Apostolicæ Commissoriales tunc datæ sunt, de quibus superiùs. Promisit quoque Papa, ni graviora obstarent negotia, personaliter se interfuturum. Quare Assisium rediens Helias, omnibus parandis, quæ ad Capitulum, & Solemnitatem pertinebant, animum applicuit. Sed et Civitatis Proceres de adventu Summi Pontificis admoniti, ad illum dignè excipiendum sese parabant.

Convenerunt idcircò ad generalem congressum super duo millia Fratrum, & populorum uniuscunque conditionis tàm innumera multitudo, ut (referente Mariano) nobilioribus, ac ditioribus advenis jam repleta Civitate, cœteri in suburbanis ruribus, in agris, sub tentoriis, & turmatim in campis, illis diebus victitare cogerentur.

Expectabatur Summus Christi gregis Pastor Gregorius, sed impii Friderici facinora, & urgentissima Ecclesiæ negotia, illum Roma discedere nullatenus permisere. Cum superveniunt Apostolici Nuntii, qui Summi Pontificis nomine Heliam Generalem Ministrum, necnon tres alios primarios Minoritas Apostolicos Vicarios, & Commissarios declararunt, ut translationis solemniis, commissa eis suprema authoritate, præsiderent, ipsique Nuntii assisterent: per quos etiam Gregorius pretiosa munera ad Ecclesiæ, & Altarium ornatum dono misit: inter quæ præcipua fuerunt, aurea Crux, pretiosis gemmis ornata, in qua particula salutiferi Redemptoris ligni servatur. Vasa itidem argentea, & omnis generis ministerialia inaurata, quæ Sacrificiis deservirent. Majoris quoque Altaris Antipendium, auro, lapidibusque pretiosis redimitum. Pulchra valdè cujusque Sacri Ordinis indumenta; insuper & non modica pecuniæ summa prò fabricæ continuatione. Apostolicum quoque detulerunt Diploma, Ministro Generali, & Capitulo directum, Incipiens, *Mirificans Misericordias, &c.* Quo Virum Sanctum adeò ex affectu Papa commendat, ut eum Patrem suum dicat, & veriùs suum, quàm Minorum Fratrum; quibus etiam testatur, quòd nuper in Teutonia mortuum ad vitam revocavit, & ad ejus sectanda vestigia omnes peramanter hortatur. Ulteriùs & Indulgentias concessit cunctis Christi fidelibus novam Ecclesiam visitantibus in ipso translationis die, &

quotidiè usque ad Festum B. Mariæ Virginis, transfretantibus mare tres annos, transeuntibus Alpes duos, reliquis unum; similiter Anniversario translationis, & per Octavam ejus in perpetuum unum annum; quas Ingulgentias visitantibus Apostolorum limina concedere consuevisse ea tempestate Sedem Apostolicam idem Pontifex testatus est suis literis, *Speravimus hactenus*.

Ad Collis Paradisi Templum S. Corpus transfertur.

TITULUS XI.

DIe 25. Maii 1230. in qua Sanctum Pentecostes incidit Festum, à Seraphici Patriarchæ transitu anno tertio, mense septimo, dieque vigesima expletis, & ab ejusdem Canonizatione anno uno, Mensibus decem, diebus octo decursis, sacrum illius corpus, quod licèt exanime, vividas tamen Salvatoris, & cruore madidas cicatrices referebat, in Sancti Georgii Templo, ad novum, in Colle Paradisi, eius nomini erectum translatum est. Ordinata est solemnis processio, ac generalis, ab ipsa D. Georgii Ecclesia incohanda, in qua omnes accessuri convenerunt prædicta hora. Præcedebant singulæ sub propriis vexillis Urbis Confraternitates, sequebantur Fratres, Clerus, Capitulum; omnes albos cereos manu gestantes, & sacros hymnos dulciter concinentes. Inde Helias, adstantibus cœteris Vicariis, & Nuntiis Apostolicis, capsam, in qua thesaurus condebatur, aperuit; omnes adstantes corpus integrum, incorruptum, suavissimo redolens odore, rubentibus, & sanguifluis vulneribus sauciatum inspexerunt, osculatique sunt. Iterumque occlusam capsam præfati Vicarii, & Nuntii propriis sublatam humeris, usque ad Templi januam detulerunt, & undique personante tubarum clangore, classicorum boatu, & musicali melodia, eminenti plaustro inaurato, & mirabili varietate ornato, imposuerunt; ac super eam sericum flavi coloris opertorium, gryphibus aureis intextum, extenderunt. Machinam trahebant albi Boves, purpureis lodicibus, aureis rotis, variisque avibus ornatis, contecti. Hinc inde Vicarii, & Nuntii Apostolici incedebant. Sequebantur Magistratus, & exteri Magnates quamplures; Cives verò armis præcincti, adhibita valida militum copia, inundantem turbam propellabant, summoperè caventes, ne quis pretiosissimo pignori appropinquaret. Pallia illa, seu velamenta flava, & purpurea, quibus currus, & boves cooperti incesserunt, miserat præcedenti anno (ut ex vetusto m. s. monitum habeo) Imperator Græcorum. Flavum adhuc integrum asservatur, decisa tantùm aliqua auri parte: ex rubeis duo confecta sunt pluvialia, quæ antiquiora inter paramenta reponi Fratribus visum est.

Unus, idemque Fratribus omnibus erat animus, dilectissimi Patris cernere corpus, vulnera exosculari: singuli præterea ex populo, qui ad id convenerant, pari desiderio æstuabant. Hinc in Basilicæ medio eminens, solida ex ligno moles parata erat, unde sacrum depositum circumspici quidem posset, non autem tangi. Jam Fratres certatim capsam elevabant è curru, corpus inde extractum super ipsam collocaturi; cum Assisiates suspicati innumerabilem inter turbam, Fratresque ipsos, qui ex omnibus convenerant nationibus, posse latere insidias ne arte, aut dolo surriperetur, vel minueretur thesaurus, Rectorum Civitatis jussu armata manu irrumpentes, ablatam à deferentibus capsam ad Sacristiam detulere, nec ullatenus aperiri minusve corpus extrahi permiserunt,

runt, palamque exponi; quantumvis rogarent Fratres, clamarent supplices turbæ, hortaretur Generalis, obtestarentur Nuntii, id non absque indignatione à Summo Pontifice sentiendum. Constantes in sententia diù perstiterunt Cives, nec flecti unquam potuere; sed jam inito cum Nuntiis, & Vicariis pacto, ne ullo modo sacrum corpus exponeretur, clausis undique Sacrarii foribus, addita insuper Militum custodia, capsam cum corpore reddiderunt, quam Generalis Helias, aliique prædicti secretò ad infimam, & subterraneam Ecclesiam deportantes, in antrum in petra excisum, quod directè Aræ majori secundæ Ecclesiæ subest, ubi patibulum erectum fuerat, sub duplici capsa, externa marmorea, interna plumbea, ipsam ligneam cypressinam concludentes, jam securi abjerunt: ad hæc curavit Helias solidis muris locum obstrui, aditumque mutari, ne cui descensus ille innotesceret. Nec tamen ab initio fuit locus ignotus omnibus, ut quidam perperam autumant. Multorum manus tanto operi fuerant neceſſariȩ. Sciebant operis Prȩfecti, Artifices, ex Assisiatibus plures, & quotquot (uti solet in novis mirabilibus ȩdificiis) sœpiùs ad conspiciendam operam accesserant; licèt paucis Sanctuarium illud aperiretur, cujus claves erant apud Heliam.

Pontificis indignatio in Assisiates, qui humiliati in gratiam redeunt.

TITULUS XII.

ÆGro tulerunt animo Vicarii, Nuntiique Apostolici, quòd Assisienses eis restitiſſent, cum Solemnitatem turbaverint, ac ipsorum suasionibus, monitis, mandatis non acquieverint. Idcircò Christi Vicario omnia, prout acciderant, retulere, graviùs fortaſſe, quàm par erat, rem figurantes, ut læsi, & irati solent. Vehementer commotus Pontifex Apostolicas literas expediri præcepit Episcopis Perusino, & Spoletano, quibus offensam Christo, Vice-Christo Francisco, sibique Christi vices gerenti illatam exagerabat, eisque in mandatis dabat, ut Potestati, & Consilio Assisiensi præciperent, quatenùs infrà terminum quindecim tantùm dierum, Viros idoneos Universitatis nomine ad ipsiusmet Papæ pedes mitterent, paratos satisfactionem plenariam exhibere, ejusque stare mandatis: quòd si præcepta hujusmodi neglexiſſent, in Potestatem, & Consilium Excommunicationis, & in Terram Interdicti sententiam, appellatione postposita, promulgarent. Literæ tanti Pontificis zelum erga divina ostendunt, & quàm graviter Deum Laici offendant, qui ultrò se divinis mysteriis, sacrisque functionibus ingerunt, eruditè declarant. Habentur inter alias suo loco, incipientes, *Speravimus hactenus, &c. Dat. Romæ Later. 16. Kalend. Julii ejusdem Anni* 1230.

Antistites ergo, receptis literis, Assisium die inter eos condicto venere, advocatisque Potestate, & Consilio, Epistolas, & juſſiones Pontificias insinuarunt, eos insuper admonentes, ut Summi Patris clementiæ se committerent; neve contumacia facinus aggravantes, censuris Ecclesiasticis se subjicerent. Acquieverunt omnes, id protestati, nil pravæ intentionis ductu ab eis contra S. Sedem, vel illi debitam reverentiam perpetratum; sed zelo, vehementique suspicione motos, thesauri custodiæ dumtaxat intentos, inconsideratè sese sacris immiscuisse: irreverentiam, & injuriam, quam sacro corpori, sanctæque Sedi

Sedi inferebant, non advertentes; Paratos ob id in omnibus esse, de ejusmodi transgressione humiliter à beneficentissimo Pontifice veniam implorare, satisfactionem ei exhibere, pœnitentiam libentissimè suscepturos. Eodem die quatuor ex gravioribus, & insignioribus Cives sunt deputati, qui Romam adirent, pedibus Christi Vicarii se sisterent, Communitatisque nomine summum ei obsequium, promptam obedientiam, plenam satisfactionem præstarent. Datis itaque, receptisque juridicis cautionibus, Episcopi discessere. His peractis Assisienses comminatas pœnas faciliter evaserunt, quas inordinatus illis promeruerat furor. Romam continuò petiere, & debita humilitas eos in Pontificis gratiam restituit, quos elatio privaverat.

Fratrum indignatio in Heliam, qui à Ministerio exauctoratur, & fabricæ perficiendæ curam deponit.

TITULUS XIII.

ANteacti tumultus causam Fratres, non in Civium turbas, sed in Heliam referebant, & pio desiderio fraudati, ira in illum fervebant. Hinc ex scriptoribus quidam sunt suspicati, non alium, quàm Heliam tantę confusionis auctorem, cui sanè plurima ultra veritatem imponnut; quod sæpesæpius accidit his, qui præsunt, præcipuè cum plures contra unum clamare contigerit, quidquid mali evenit, in eos refunditur: omnia, quæ agunt, exceptionibus, ac detractionibus patent. At verò non satis mihi probatur, virum alioquin elati animi, nedum Generalatus honore, sed & Apostolico charactere insignitum, studio sibi irreverentiam, & consultò publicam resistentiam à sæcularibus procurasse. Imò si clam cum eis convenisset, ut turbaretur translatio, sicut quidam putarunt, nec tutè potuisset coràm Pontifice, ut fecit, eos graviter accusare; At fuerit ille in culpa, vel non: subditi in ipsum sunt concitati, qui in tàm magnum cecidit odium, ut causam mutantes, exprobrarent ei privilegiorum quorumdam admissionem, quæ à Sancta Sede obtinuerat, ad moderandum regularis paupertatis rigorem. Undè superbiam viri adeò excitarunt, ut crudeliter in eos animadverterit. Quapropter Capitulum Assisio ad Civitatem Anagniæ a Summo Pontifice coram se advocatum fuit, & cum in ejus præsentia disceptarent S. Antonius Patavinus, & F. Helias, iste ira fervens, in injurias, & mala verba prorupit; planè ut Papa ob læsam Majestatem Heliam ab officio Generalatus absolverit, in cujus locum F. Jo: de Parentibus Florentinus, vir omnium virtutum numeris absolutus, universorum suffragiis ab ipso Pontifice exceptis, electus fuit. Helias tædio affectus, cum Ministeriatus honore omnem publicam deposuit curam, inque alium mutatus, humilitati, vitæque solitariæ, & contemplativæ se dedit.

Novus interim Generalis majorem circa ædificii Assisiensis expensas cautelam adhibens, Pontificis nomine, & facultate Procuratorem instituit ad recipiendas, expendendasque pecunias, Piccardum Moriconem S. P. Francisci ex Patre (Angelo nuncupato) nepotem (sic mihi vetustum m. s. testatur) obligatione addita participandi cum F. Philippo Campello, & rationem reddendi

dendi D. Cardinali Ordinis Protectori. in eo enim culpatus fuerat Helias, quòd disponendæ pecuniæ manus ipse admovisset.

Integrum S. P. Corpus ad novam defertur Basilicam, nulla ejus pars alibi relicta.

TITULUS XIV.

Seraphicus Institutor, cum ageret inter vivos, devotissimi amoris æstu, quo B. Dei Genitricem prosequebatur, sępæsæpius dixerat, suum affectum, suumque cor illius nomini dicatæ Ecclesiæ Portiunculæ dono dedisse. Bartholomæus Pisanus in sua Conformitate ea verba literaliter explicans, omnium primus scriptis tradidit S. Patris corpus post animæ separationem exenteratum fuisse, ejusque cor unà cum intestinis avulsum in eo gurgustio, in quo obiit, prope eamdem Ecclesiam asservatum. Quo auctore, alii post ipsum scriptores parem sententiam tenuere, jique præcipuè, qui de Observantia nuncupantur, constanter tenent, ac docent; apposita in eo loco tabella, cum Inscriptione: *Hic servantur Cor, & Interiora S. P. Francisci.*

Verùm si cor inibi remansisset, ut post centum, & septuaginta annos divinans hic scriptitavit Bartholomęus, aliquis certè ex vetustioribus, qui mortem, depositionem, translationem viderunt, vel ab eis qui viderant, audierant, rem adeò principalem, scituque dignam testatam posteris reliquissent. Tres S. P. Socii, Leo, Angelus, & Rufinus, qui de visu omnia ferè scriptis dederunt, ac morientem observarunt; Thomas de Celano, Jo: de Caperano, S. Bonaventura, Bernardus à Bessa, cæterique alii primi sæculi scriptores vitam, mortem, & sepulturam almi Parentis adamussim scripserunt; nec unus quidem ex ejs de hac exenteratione, cordis avulsione, ac depositione mentionem, aut verbum fecit, cum alioquin res tanti ponderis fuerit, ut sine gravis ignaviæ nota omitti minimè debuisset. Rogo, quæ manus tàm audax corpus illud divinis jaculis vulneratum, ferro aperivit, Christi plagis sauciatum adhuc plagavit, & quinque Redemptionis stygmatibus sextum temerè vulnus addidit? Neque dicant S. Patris præcepto id factum: legimus porrò humilem Franciscum jussisse corpus suum sub patibulo humari, non autem cor, Principum more, à corpore separatum servari. Sed nec cor carneum intelligebat Franciscus, cum dixit, cor suum ibi esse, sed spiritum, & affectum, quippè qui non pluris, quàm asellum totum suum materiale compositum faciebat, & nominabat.

F. Marcus Ulyssipon. Chronicorum Ordinis exarator, Observantinus, sub anno 1556. ideſt trecentesimo trigesimo post mortem S. Institutoris, attendens forsan Pisani simplicitatem, & asserti illius inverisimilitudinem, in prima parte cap. 73. lib. 2. scripsit, quòd S. Patriarchæ Corpus utique Assisii humatum fuit, sed exinde cor ejus miraculosè ab Angelis ad Portiunculæ Sacellum delatum extitit. Veritas, & unitas simul semper cohęrent. Varietas mendacia detegit. Si pectus fuerat exenteratum, & intestina à pectore, & ventre avulsa, ibique relicta, quæso, quomodo postea ab Angelis aliundè delata? Si delata, jam ibi non erant; si inibi ab initio servata, quomodo eò postmodum translata? Hanc translationem quis ante Marcum unquam est somniatus? Vel cui, quando, quomodo est revelata? Hæ cir-

circumstantiæ necessariò fuerant exprimendæ, ad suadendum inauditum antea miraculum. Sunto igitur devotorum scriptorum piæ meditationes, non veræ historiæ narrationes.

P. Lucas Vvadd. tom. 1. ad ann. 1226. n. 40. rem sub dubio astruit, & audisse subdit ab Assisiatibus ex seniorum relatione corpus integrum Assisii servari, occasionem verò aliquos desumpsisse, ex eo quòd S. P. dicere consueverat, cor suum illi Ecclesiolæ donasse.

At quis suadere sibi posset, Assisii Cives permisisse thesaurum illum procul à Civitate, in gurgustio rurali, prope publicam viam, eo tempore, quo nedum Umbriæ, sed Italiæ totius Civitates tumultibus Guelforum, & Gibillinorum fervebant, ac inter se pugnabant, relinqui? illud certè objicere quilibet potuisset; *deprædari desiderat qui thesaurum publicè portat in via.*

Hìc animadvertendum censeo, quod à quibusdam veritatis amatoribus, fideque dignis accepi. Monitus nuper fui à Religiosis aliquibus, præcipuè eleemosinarum quæstoribus, clam apud simplices diuulgari attestatiunculas nonnullas nomine suorum Patrum exaratas. Referunt ergo, se nocte quadam in ampliori Portiunculæ Templo contemplationi vacantes, observasse ex Sacello Sancti Patris Francisci non modicum prodire splendorem; unde altare, ex quo exibat, scrutantes, viderunt apertam capsulam suavissimo refertam odore, ac in ea quasi vivum, & palpitans cor inter alia viscera S. P. & hoc adorasse. Divulgatores autem interrogati, variè respondentes, inter se non cohærent. Narrant sub secreti sigillo, ut post aliquod temporis spatium in lucem prodeat, & pro veritate cælitus probata habeatur. Mendaciorum semina multoties in terra simplicium cordium jacta, ibi invisa nutriuntur, & in tempore germinant. Aliquando etiam falsa miracula divulgantur. Idiotæ credunt, & ampliant. Sed ab Ecclesia rite examinata, adinventa fabulantium deteguntur. Præmonitos esse oportet, & experientiam esse rerum magistram.

Sed jam, quæsò, in lucem erumpat veritas; expostulat amplissimi hujuscè novi Templi elegans, nobilisque structura, ut Sacellum illud tollatur. Inquirant, si adsunt, inveniant intestina, & in ipsa Sanctissimæ Virginis ædicula honorificentiùs recondantur. Neque enim in proprio gurgustio ab ea disjuncto, sed in ipsa Deiparæ domo dixerat Seraphicus vir semper esse cor suum.

Interim homines sensati tenuerunt, ac tenent verba S. Francisci non literaliter, Hæbreorum more, sed moraliter, ac spiritualiter esse intelligenda; non de carneo corde, aut de materialibus Jecore, Epate, Intestinis, verùm de animæ affectu, mentis amore, spiritus devotione, quæ gloriosissimæ Virgini altiùs, nobiliùsque devoverat.

Corpus

Corpus mirabiliter ſurgit, ſtanſque ſervatur.

TITULUS XV.

POſtquam ſanctum Pignus, ut diximus, tranſlatum, ac locatum eſt, quotquot ad illud aſpiciendum, devotionis, aut voti cauſa, acceſſerunt Pontifices, Cardinales, Antiſtites, Principes, Fratres, de quibus ſuo loco agemus, omnes teſtati ſunt, jam non capſa occluſum, aut jacens extenſum quieſcere, ſed ſuper marmoream laminam, veluti ſuper quoddam modicum altare, in ſuos erectum pedes, nulli ſuſtentaculo incumbens, aut fulcimento innixum, undequaque à parietibus diſtans, tamquam vivum mirabiliter ſtare. Oculos vividos ſurſum erectos, manus ad pectus compoſitas tunicæ manicis coopertas tenens; pedem dexterum nudum ſtygmatizatum, recentique perfuſum ſanguine oſtendens; ſiniſtrum verò indumenti ora obvelatum habens; cum tamen ibi jam triplici capſa occluſum primitus fuerit: lamina illa exterioris capſæ operculum erat, quod ab ea uſque ad medium amota, nunc ſtans corpus ſuſtentat.

Ferunt circa admirabilem hanc corporis ſtationem, quòd poſt tranſlationem ter ſancti funeris, quidam Franciſci ſocii alternatim nocturnas excubias in Eccleſia intermedia majorem ante Aram faciebant, ſub qua ſacræ exuviæ ſunt reconditæ, vigilantes, orantes; ſicuti cum depoſitæ fuerunt in S. Georgii, apud Ædes ejuſdem Eccleſiæ conſueverant.

Dum ergo nocte poſt illius Depoſitionem tertia unus ex Dei ſervis prædictis ardentiùs in oratione ferveret, magnum extemplo terræmotum percepit, quo tota videbatur machina everti; præcipuè Altare majus elevatum conſpexit, ab eoque veluti lucem emitti: pavimenti quoque lapides ſejungi ab invicem, & exinde varii luminis radii exoriri; ulteriùs ſuaviſſimi odoris fragrantiam undequaque prorumpere, quæ totum Templum repleverat, ejuſque vehementiam ferre vix quiſquam poterat. Primò exterritus, deinde admirans eventum juſtus ille ad excitandos Conſodales ſe contulit, rem per partes narravit: quin & ipſi terræmotum ſenſiiſſe affirmarunt. Jam ad Eccleſiam conveniunt, exiſtimantes ędificio aliquod detrimentum acceſſiſſe. Ad Infimam deſcendunt: marmoream laminam, qua capſa claudebatur, aliquantiſper amotam cernunt, ſuperque eam Sancti Corpus erectum vident, e cujus vultu miri procedebant fulgores, qui loci, noctiſque tenebras propellebant. Vident in corpore ad cœlum erectos oculos, tamquam hominis vivi, manus ad ſinum ſuperpoſitas. Procumbentes in genua tunc Fratres, admiratione, gaudio repleti, dulces effundunt lachrymas, contemplantur in ſimulachro illo nedum Dominicæ Paſſionis veſtigia, ſed & Crucifixi Jeſu Reſurrectionis præclara inſignia. Obſervant opertorium marmoreum non adeo amotum, ut potuerit corpus ex illius remotione prodire; imò per modicum illud ſpatium introſpicientes, interiorem capſam omnino clauſam mirantur.

Jam noctis tenebræ rareſcebant; cum ergo Socii propinquum diem recolerent, ſæpius pedem, pectus, manum, tunicam S. P. exoſculati, abjerunt. Hinc factum eſt, ut poſtmodum quicunque ſacrum pignus admirabile conſpexerunt, retulerint illud ſtare, eo planè ſitu, eo modo, quo dictum eſt. Ex hoc etiam Summi Pontifices Gregorius Nonus, Innocentius Quartus, & alii Corpus S. P. Franciſci in eorum Diplomatibus glorioſum, glorioſſimum appellarunt; gaudet quippe glorioſi corporis dotibus; à clauſo ſurgit ſepulchro, per ſe ſtat, pondere non cadit, corruptioni non ſubeſt, lucem diffundit.

Gregorius IX. observat S. P. Francisci Corpus mirabiliter stans.

TITULUS XVI.

TOt mirabilia, quæ in Sacrosancto Francisci Corpore operatus fuerat Omnipotens, ad aures Summi Pontificis Gregorii pervenere. Hinc Christi Vicarius pio desiderio angebatur, iterum sacrum Pignus videndi ea in Ecclesia, eo loco, quò, ipso jubente, locatum fuit; cum autem tunc temporis infidelium Christianorum, hominumque impiorum violentiæ, ac facinora Romanam Curiam perturbarent, non nisi post annos quatuor ejusmodi votum licuit adimplere. Anno igitur 1234. Roma ad Reatinam Civitatem se contulit, exinde Spoletum venit, tandem Assisium pervenit, sub initio mensis Octobris, illique festivitati adfuit, quam per totum Ortodoxum orbem celebrari præceperat Apostolicis literis, incipientibus, *Sicut phialæ, &c.*

Nec mora: ad subterraneum delubrum descendit, præcedentibus, facesque gestantibus Fratribus, quibusdam comitantibus Cardinalibus, signanter de Flisco, ac de Comitibus, qui Gregorio in Pontificatu postea successerunt. Ut autem Pontifex admirabile Corpus in proprios erectum pedes aspexit, adhuc madidis sauciatum vulneribus, genuflexus alta suspiria edidit, dulcesque fletus maxima devotionis teneritudine emisit. Dein peracta ferventi supplicatione, pedem est osculatus; surgensque manui, (elata tunicæ manica) pectori, faciei amantissima infixit oscula, Amicum, Patrem, Patronum, Advocatum compellans, ejus intercessioni se, S. Sedis, & Ecclesiæ Romanæ negotia committens. Posthæc his, qui secum venerant sacrum Depositum inspecturi, pedem exosculari permisit; & priùsquam Assisio discederet, sub Epitaphio, quod sex ante annos ipse posuerat, aliud breve marmor adjungens, aureis exarata characteribus, hæc addidit verba:

Ante obitum mortuus, post obitum vivus.

Qui enim mortalem vitam ita transegerat, ut mortuus magis, quàm vivus hìc apparuerit, tum propter carnis mortificationem, cum propter spiritus humilitatem; post inter beatos vivens, vivum quoque corpus videbatur habere, recentem carnem, fluido perfusam sanguine, stans in proprios pedes, cœlum suspiciens.

Ex Seniorum traditione compertum est, hoc anno S. P. festivitatem nocturnis Officiis, solemnique mediæ noctis Sacrificio, quod Gregorius persolvit, institutam fuisse; exinde quotannis, undique confluentibus populis, Purpuratis, Prælatis, Principibus, celebratam; sæpius quippe Missarum solemnia peragit aliquis ex S. R. E. Cardinalibus; ita nostris temporibus devotissimos DD. Angelum Rapacciolum, & Cesarem Facchenettum non semel Pontificaliter celebrantes inspeximus, assistentibus, Canonicorum vice, dignioribus Sacri Conventus, & Provinciæ Patribus; Musicis enim modulis nocturna ibidem cantari ab immemorabili consuevere, completoque Hymno, *Te Deum*, statim apparatu solemni Missa juxta Romanum ritum persolvitur. Post celebrantis Communionem omnes Franciscani non Sacerdotes, Fratres, Sorores Tertii Ordinis, quot-

quotquot simul voluerint ex populo, sacrosancta se Synaxi reficiunt, ipsius Sacerdotis Ministerio; quam functionem, integra hora absolvendam, eosdem DD. Cardinales piè, ac patienter peregisse admirati sumus.

Vuadd. t. 1. ad ann. 1235. n. 17. scribit, sequenti Anno Pontificem Perusia Assisium convenisse; quò expletas, tectasque videns Ecclesias Dominica in Albis ritibus solemnibus consecravit. Qua in re certo certiùs decipitur, cum festiva hæc Dedicatio ab Innocentio Quarto Anno 1253. quinta post Pascha Dominica facta fuerit; sic originales literæ in Archivio Assisiensi servatæ testatum faciunt. *Innocentius IV. &c. Si populus Israeliticus, &c. Dat. Assisii 3. Idus Junii Pontificatus Anno X.* & aliæ incipientes, *Consecrationes Altarium, &c. Dat. Anagniæ 3. Idus Augusti Pontificatus ann.* 12. erroris causam hanc puto. Hoc enim anno Gregorius Nonus Cathedralem Ecclesiam S. Rufino martyri, primo Civitatis Patrono sacram, solemniter dedicavit, Assistentibus ei S. R. E. Cardinalibus, Prælatisque complurimis; cujus Dedicationis Anniversarium quarta post Pascha Dominica celebratur; propterea Ecclesia hæc primarias inter Basilicas computatur.

Helias iterum in Generalem eligitur, curam Fabricæ resumit, eique insistit.

TITULUS XVII.

NOstri Scriptores Heliæ semper infesti, ut triennium Generalatus illi surripiant, dicunt F. Jo: Parentem post triennium in Numantino Capitulo in Hispania celebrato confirmatum fuisse, & usque ad aliud triennium in supremo Ministerio perdurasse, usque ad annum videlicet 1236. At ego infallibili securitate aliter sentio; servatur in Assisiensi Archivio Gregorii Noni Diploma, F. Heliæ Ministro Generali nominatim directum, incip. *Per mare magnum, &c. Dat. Later. 2. Nonas Julii, Pont. Anno* 4. qui fuit 1233. quo Pontifex Ecclesiam Dei procellis exagitatam illius, suorumque subditorum orationibus commendabat. Hoc ante oculos habeo cum appenso plumbo, & videre quivis poterit inter alia hìc relatum, & singulari diligentia custoditum. Idem Breve à quodam Historico impressum vidi, qui tamen callidè Heliæ nomen reticuit, scribens, F. N. Min. Gen. Planè magis credendum Summo Pontifici tunc Regnanti, quàm Historicis non sine astu, atque livore scribentibus.

Helias ergo, ut narravimus, anno 1230. ab officio depositus, per triennium sibi soli vivens, ut bonus subditus, quasi in eremo delituit. Postmodum anno 1233. iterum in Generalem eligitur, cujus promotionem Papa quàm libentissimè confirmavit. Pœnituerat enim eum, quòd Heliam exauctorasset, cum experimento probasset, sub optimo viro Jo: paupertatem utcunque refloruisse, at obedientiam, quæ totius Religiosi ædificii est fundamentum, subditorum vitio, corruisse. Cumque triennio illo in Fabricæ Assisiensis constructione remissiùs actum esset, eam reassumpto Ministro Pontifex commendavit, cujus prudentiam*, vigilantiam, & erga Patrem Seraphicum super omnes alios ferventissimum amorem, & illius gloriæ promovendæ præ cæteris addictissimum expertus fuerat.

Præfecturam itaque Ordinis denuo adeptus Basilicæ fundator insignis, ad eam perficiendam omni studio se dedit. Supremum Templum fornicibus contegi in primis curavit, & per Giuntam Pisanum rudis illius sæculi Pictorem supra mediocrem interiùs exornari præcepit; ita apparet vetustissima ex Tabulâ, qua Crucifixi Salvatoris imago exprimitur, sub cujus pedibus in latiori base F. Heliæ genuflexi, & orantis extat effigies, cum Epigraphe.

F. Helias fieri fecit.
Jesu Christe piè
Miserere precantis Heliæ.
Giunta Pisanus me pinxit.
Anno D. 1236. Indict. Nona.

Campanariam insuper miræ altitudinis Turrim, utpotè tribus supereminentem Ecclesiis à fundamentis excitavit, & ad culmen evexit ex sectis, quadratisque lapidibus, tantæque latitudinis, ut ad eam non per scalæ gradus, sed per stratam viam, ad quatuor angulos ductam ascensus facilis pateat. Quatuor Campanas fundi, in eaque locari fecit, quarum adhuc integræ duæ servantur. In minori per circuitum hęc verba leguntur.

Anno D. 1239. F. Helias fieri fecit.
Bartholomæus Pisanus me fecit cum Lotaringio
Filio ejus. Ora pro nobis B. Francisce.
Ave Maria gratia plena. Alleluja.

In majori verò, quæ non modica argenti mixtura compacta est, quatuor lineis circumductis, est Epigraphe.

Anno D. 1239. Papæ Gregorii tempore Noni, Cæsaris, ac potentissimi Friderici. O Francisce pie, Fratris studio sed Heliæ. Christus regnat, Christus vincit, Christus imperat. Mentem Sanctam, Spontaneam, Honorem Deo, & Patriæ liberationem.

Cum sit Campana, quæ dicitur Italiana, Bartholomæus Pisanus fecit, cum Lotaringio Filio ejus.

Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu
In Mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

Aliæ duę tempore, usuque confractæ, denuo fusæ sunt, quarum minor ad Horam Primæ, Major ad Completorium advocat. In Nola verba hæc inspiciuntur.

Sabbatha pango, funera plango, fulgura frango.
Excito lentos, domo cruentos, dissipo ventos.

Tres aliæ temporis cursu majores adjunctæ sunt ad Patris gloriam ab ejus filiis inibi successivè perpetuò Conventualibus.

Ad hæc Helias duodecim turres teretes ex rufo constructas lapide, totam ab imo ad summum complectentes Basilicam, necnon altissimos muros saxeos, quibus illæ, ut sustentaculis, innituntur, turres, inquam, ad mensuram dispositas, & circumquaque ordinatas addidit, tantæ latitudinis, ut in ea sint Coclides, per quas ad spatium, quod supremæ Ecclesiæ cornicibus superest, ad tectum usque habeatur ascensus.

Hìc observandum, quòd cum Ecclesia à sui fundatione sub immediata Apostolicæ Sedis jurisdictione fuerit constituta, in monumentum hujusce præclaræ subjectionis in medio Chori altioris Templi, e regione maioris Altaris Pontificiam sedem ex Pario marmore collocari mandavit sedulus, ac prudens Minister. Ad eam per sex gradus patet ascensus: sub pedum scabello Leo, Draco, Aspis, & Basiliscus affabrè sunt incisi, cum Inscriptione Sedi tantùm Pontificiæ

tificiæ tribuenda, *super Aspidem, & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem, & Draconem*; Ad brachia sustinenda hinc inde duo Leones cernuntur, porphyreticum opus egregia manu celatum; pectore caput vituli, vel tauri subactum premunt. Duas item Columnas ex integro, & unico rubro marmore ad sustollendam Sedis Testudinem erectas videre est. In Leone taurum subjiciente Pontificiæ vis dignitatis exprimitur, quæ spiritualibus censurarum armis Tyrannos comprimit, ac rebelles.

Interim etiam major Conventus pars ædificata, & penè completa apparuit. Helias etenim timens iterum ab officio deponi sibi adversantium arte, ut ad complendum opus, ei tempus sufficeret, omni celeritate illud promovit, confluentibus undique Principum, ac Fidelium oblationibus, præcipuè tunc regnantis Gregorii, cujus insignis devotio Seraphicum erga virum enituit, quem Patrem suum appellabat; unde & Francisci Filius dici voluit, nam moriturus, se cum Franciscano habitu humari jussit. Quin & scelestissimus Fridericus erga Sanctum Patrem se pium ostentavit, quippè qui plures Ecclesiasticos redditus, ac proventus rapuerat, eos tamen, quos à Pontifice ad hujus Fabricæ sumptus destinatos agnoverat, liberos deserebat.

Helias iterum à Ministerio deponitur. Describitur exterior Collis Paradisi prospectus.

TITULUS XVIII.

QUàm devotum erga Seraphicum Patriarcham, & in ejus gloria promovenda solertem, tam pigrum in illius regula ad literam observandam se gerebat Helias. quo factum est, ut sociorum Sancti Patris constantia, superbam Generalis impatientiam ferre ampliùs non valuerit, unde illum denuò à Ministerio deturbarunt; qui ne ad privatam rediret vitam, & ne Fratrum insultationibus se exponeret, Diabolica ductus suggestione, impium adiit Fridericum, S. Sedi rebellem, ejusque protectioni se dedit: sed quinque annis apud Imperatorem moratus, nec habitum unquam dimisit, nec contra Pontificem aliquid est molitus: sperabat enim in sequentibus Comitiis adhuc ad Ministerium promoveri. Unde Anno 1244. jam defuncto Gregorio IX. & sedente Innocentio IV. ad Capitulum Januæ celebratum, coram Pontifice Helias accessit; non enim adhuc Apostatæ, & excommunicati declarationem subjerat; jamque Fratribus quibusdam foventibus, qui anteà illi adhærebant, tentavit iterum assumi; sed cum frustra laborasset, denuò mali spiritus ductu, ad Fridericum se contulit: nunquam tamen à vera fide recessit: sed dumtaxat ab obedientia Summi Pontificis, quem dicebat ab hypocritis deceptum accepta Imperatoris familiaritate, sese subtraxit, unde pessimè egit. Tandem sub morte Cortonæ pœnitens, ritè absolutus, & Ecclesiæ Sacramentis munitus, decessit, & in sui Ordinis Ecclesia, quam ipse fundaverat, est humatus; cujus corpus integrum, cum habitu, & inscriptione in lamina, post Altare majus repertum fuit: Ejus contritionis, & Pœnitentiæ processus juridicè sumptus, extat originaliter in Paradisi Collis Archivio, ubi Summo eidem Pontifici est præsentatus; ibi enim tunc temporis morabatur. Vidit,

&

& gavisus est; adimpletum observans in Helia S. P. oraculum, qui Apostasiam, Excommunicationem, & etiam finalem pœnitentiam, animæque salutem illi prædixerat.

Heliæ à Ministerio deposito, Anno 1239. successit Albertus de Pisis, vir disciplinæ Regularis Zelator, sed tanto pondere pressus, tribus tantùm mensibus supervixit. Ei suffectus est F. Haymon Anglus, patria Cantianus, Sac. Theologiæ Magister, & Doctor Laureatus, qui jam sub anno 1233. fuerat Summi Pontificis Apocrisarius, & Apostolicus ad Ecclesiam Constantinopolitanam Orator. Hic summo, quo præpollebat, zelo Religioni moderandæ, & componendæ se dedit. Curam verò Assisiensi ædificio coronidem imponendi, forsan ad declinandas paupertatis fautorum oppositiones, quas Heliæ objecerant, in Custodem, Præfectum, ac Procuratorem translatam voluit. Quorum, & Successorum solertia post non multos annos, omnia ad complementum deducta apparuerunt.

Quoniam verò nimis prolixum opus esset, singula, quæ gesta sunt, per singulos annos referre, jam totius Fabricæ, ut nunc conspicitur, descriptionem damus. Cum autem de piis viris, & benefactoribus agemus, quæ priori operi addita fuerint, recensebimus.

Exterior hujus molis prospectus ex qualibet orbis plaga, & sublimem, & pulchram exhibet Majestatem, ex Orientali enim in imo Civitatis binæ se objiciunt plateæ: altior ante fores supremi Templi: inferior, veluti secundæ Ecclesiæ Theatrum. Hæc viginti excelsis arcubus, ab imo voraginis excitatis, complanata supereminet: illa solido, eminentique muro distincta super extollitur, ad quam ex inferiori binis de marmore scalis, sibi obviameuntibus est ascensus.

A meridie quinquaginta tres arcus conspiciuntur, ampli, eminentes, ex lapidibus rufis, sectis, quadratis, commensuratis constructi; petræ verò tam solido cæmento, duraque calce junguntur, ut clavus inter eas minimè figi possit. Horum arcuum viginti priores inferiorem plateam sustinent. Sequentes tresdecim primæ Conventus parti, ternis nempè supereminentibus Dormitoriis succumbunt, super quos triplex eminentium propylęorum ordo fornicatus conspicitur. Reliqui viginti arcus aliis totidem subsunt, qui deambulatorium propylęatum ad honestam Fratrum recreationem conficiunt, ex quo per integrum Spoletana vallis, ceu Theatrum amplissimum, & Italiæ deliciarum hortus, oliviferis consepta Montibus, Civitatibus, Oppidis, Castris, Rivis, Fluminibus dives, sese aspectui offert. Sub lapideis hujusce Deambulatorii fornicibus, in prospectu totidem peramplæ inspiciuntur fenestræ, vitreis munitæ valuis, per quas in utrumque Refectionis locum, majorem videlicet æstivum, & minorem hyemalem, in eorumque officinas lumen diffunditur: Superiùs itidem alter fenestrarum prominet ordo.

Qui ab Occidente huc veniunt, jam non Conventum, sed amplum potiùs excelsum, & admirandum Castrum, seu propugnaculum aspiciunt, ex imo enim maximum fulcimentum, seu sustentaculum surgit, quod muralis fossæ interior, exteriorque lorica planè videtur, unde Italico idiomate, *Scarpa*, dicitur. Opus subrufis petris affabrè compactum, profundissimis fundamentis, hinc, & inde rastratum, totam complectens, substollens machinam, propter collis usque ad subjacentem torrentem ruinosam declivitatem. Quini super illud Fabricę ordines elevantur. In primo inferiori apparent horrei fenestræ; in secundo, & tertio Camerarum principalis Dormitorii propylea, in quarto cellarum,

larum, quæ aulam majorem circumstant, fenestræ; in supremo eiusdem supereminentis aulæ Gotici operis ad eam illuminandam fenestrulæ.

E regione Aquilonari utriusque Ecclesiæ patent latera. Murus superioris ex albo lapide, sex rubris teretibus turribus est distinctus; inferioris verò ex albis, rufis, quadratis petris, vario, miroque ordine dispositis compactus apparet; uterque peramplis, altis fenestris, Pario marmore ornatis, Gotica arte distinctis, oculatisque insignitur. Ædium Papalium prospectus propè Ecclesiam eminet. Inde reliqua Conventus pars, arcubus, ingentibusque muris variæ dispositis superinnititur, quatuor ostentans ordines fenestrarum. Hos exteriores aspectus duplici expressos schemate ad legentium commodum, & Historiæ utilitatem quisquis poterit intueri.

Se-

Sequitur Ecclesiarum Descriptio.

TITULUS XIX.

De priori subterranea Ecclesia, quæ sacris Francisci exuviis honoratur, satis dictum est, cum ejus constructionem retulimus Tit. 7. Secunda, seu media, in qua divina communiter peraguntur, miræ, insolitæque structuræ, nil de regulis Vetruvii participat; sed omnino, ut ut est, à Jacobi Alemanni ingenio inventa, singulariter prodiit, omnibus eam ingredientibus, sacro, ut ita dicam, horrore arcanam ingerit devotionem, inexplicabilem excitat pietatem. Figuram signi Tau, quæ talis est T, tres super montes erecti, quos Chorus, duoque lateralia Sacella efformant, præsefert. Major janua, quam fornicata porticus claudit, duos offert ingressus, teretibus, ac subtilibus columnis distinctos; duodecim teretes columnæ, duæque octangulares extremæ, ex rubeo marmore, totam circumplectuntur, & ornant portam: illis Epistylia ejusdem materiæ superstant, subtilibus exornata figuris, & perpolitè connexa. Inter utrumque ingressum triangulus super inspicitur, musivo opere intextus, cum icone Seraphici Patriarchæ. Magnus item ex vitro oculus latè patens, lapideis cælaturis distinctus, & exornatus hìc supereminet, cui hinc inde & duo substant ocelli, per quos in priori Templi parte lumen transfunditur. Valvæ nuceæ sunt, egregiis sculpturis venustæ; quarum majores quatuor SS. Francisci, Claræ, Antonii Patavini, Ludovici Episcopi statuas referunt; totidem sub eis historiæ micant. Prima B. Franciscum, qui lupum Eugubii, spectante populo, cicuravit, demonstrat; Altera B. Claram manu Eucharisticum vas gestantem, & milites propellentem, qui Monisterium obsederant; Tertia S. Ludovicum habitu Franciscano indutum, Episcopali pileo tectum, equitantem, & genuflexis hominibus circumstantibus benedicentem. Quarta S. Antonium, cui vir, mulier, aliique puerulum fasciis obvolutum ægrotum, aut defunctum offerentes, veluti rogant, ut ei vitam, aut sanitatem restituat, in superiori situ, ubi valvæ uniuntur, ad acuminis dexteram, Christus Dominus, spectantibus discipulis, in cœlum ascendens, cernitur: ad sinistram S. P. Franciscus similiter ad astra tendens, Fratrum suorum turba suspiciente. Cœterum folia, flores, fructus, aliaque id generis parerga fores ipsas undique adornant.

In introitu statim se objicit Templi pars, qua Thau conficitur, tribus tecta magnis fornicibus, e quorum medio navis major protenditur, quinque, jisque ingentibus concamerata Tribunis, quarum quælibet transversis arcubus quatuor constat triangulis: inde dilatatur navis, cujus brachia obrotunda testudine conteguntur. Chorus verò inter ea suam habet Tribunam amplissimi semifurni forma compactam. Parietes, & fornices ab imo ad summum variis ornantur picturis, quas propriis Titulis exactiùs demonstrabo. Pavimentum diversis coloratis, excultis, vermiculatis lapidibus mirè stratum apparet.

Jam in medio Altare majus inspicitur, ferreis clathris, intortis ansulis circumquaque vallatum. Columnæ ex marmore duodecim super bases erectæ, inaurata, foliisque circumdata Epistylia habentes, circumstant, quibus

bus clathrorum cardines hærent. Quatuor hinc profpectus, quatuor januæ, quæ valuis, clathris, pefficulis, & feris clauduntur. Super columnarum capita quoquoverfus incumbunt aurei, cœruleique coloris ex lapide laquearia, quæ clathris fuperfunt, & invicem in quatuor angulis uniuntur. fuper hæc ex Odei profpectu in medio pium Crucifixi Salvatoris fimulachrum confurgit. Quatuor angulis totidem Angeli majores refpondent, candelabra ad formam cornucopiæ geftantes: inter profpectus verò alii octo minores Dominicæ Paffionis inftrumenta elevantes; opus peritæ manus, & auro arte politiori contectum. Introrfus ex ferreis brachiolis tranfverfo laqueari innixis duodecim ex argento lampades pendent, diu, noctuque circum arcam ardentes. Ad Altare per quatuor ex lapide gradus afcenditur, fuper quos in planitie, utraque ex parte, ligneum pavimentum locatur. Menfa unicus eft rufus, expolitus lapis, cujus longitudo undecim Romanis pedibus conftat, latitudo fex, craffitudo ulnam minimè excedit. Viginti Columellæ cum bafibus, & Epiftyliis folia referentibus, totidem Gothici arculi fuper illas elevati, cum profpectu inter eos vermiculatis lapillis ornato, quod opus mufivum eft, menfæ extremitates fuftinent; cujus medium corpus quatuor fuftollitur fectis lapidibus, ad inftar afferum erectis, quafi capfam aliquam conficientibus, quæ fuper intercolumnia confpicitur. In medio Columellarum, e regione Chori, alia majufcula, & concava columna, in qua Innocentius IV. propriis manibus unam S. Præcurforis Joannis coftam, cum Aram confecraret, inclufit. Menfa duo latitudinis æqualis altaria conficit, marmoreo variato gradu, fuper quem Candelabra, vafa cum floribus, & fimulachra argentea collocantur, diftincta. Ejufdem gradus in medio pro Sacrofanctæ Euchariftiæ cuftodia Tabernaculum furgit ex argento, & auro elegantiffimè elaboratum, cujus fuper aram altitudo novem Romanos conficit pedes; extra menfam ad latera, ipfis in locis, ubi ligna erant patibuli, defuper marmoreos, quadratofque cylindros, ac bafes duæ ex argento ftatuæ affurgunt SS. Francifci, & Claræ mutuò fe afpicientium, altitudine quinque pedum. Ante Altare e regione Orientis, in medio faciei altioris gradus lapidei, fub lignea crepidine quædam eft feneftrella, ferro munita, per quam in fubjacentem fpecum tres ex argento lampades femper ardentes fubmitti folent, quò fignificatur directè fub Altari, cui fpecus fubeft, facrum ftare thefaurum.

Chorus fub profundiori teftudine poft Altare fitus, ligneo vallo egregiè fculpto conclufus, binos habet fedilium ordines, affabrè ex nuce, & perpolitè cælatos. Superiori ordini, velut bicornis Lunæ femicirculus, fupereminet columellatum opus, e cujus cornibus duo dilatantur Odea, quorum quodlibet fuum organum tenet. operis totius materia ex ligno eft, pulcherrimis fculpturis fuper cœruleum inauratis decorum. Ultra mediam navim, Templum ipfum binos habet à latere ordines facellorum. Hic undequaq; clathra funt ferrea, & per gradus ex navi media afcenditur. Singulis Cappellis propriæ infunt feneftræ, vitris pulchrè depictis occlufæ.

Adeo elegans eft Ecclefiæ fuperioris conftructio, ut nihil ornatiùs illo fæculo videri unquam potuerit, nec Architectura ejus ordinis (ut periti afferunt) in toto terrarum orbe inveniri. principale oftium Orientem in æquinoctio directè excipit Solem. Duplici gaudet ingreffu, ficut inferiùs, cui in conftructione eft fimillimum, porticu excepta, qua caret. Amplior oculus Januæ fupereminet, fculptis lapidibus intermediis vario ordine difpofitis decorus. Pavimentum cæmentaria illitum eft mixtura, nec immediatè fornicibus Templi fecundi, feu inferioris innititur, cum inter utrumque octipedale

mediet spatium, sed abjegnis tabulis, quernis trabibus, quæ post quinque circiter sæcula adhuc recentes, & incorruptæ apparent, incumbit. Ecclesia ipsa in Crucis modum constructa, lumine, & eminentia pollet, necnon testudinibus, tribunisque congrua dimensione venustis, ab imo ad summum picturis antiquitate famosis ornata. In medio Ara major sita conspicitur, super quatuor ex lapide gradus. Mensa unico constat marmore, sicut inferior. Cœterùm duo tantùm alia in transversa navi, contra Occidentem Solem, adsunt altaria, quæ à vetustà ruditate, nunc aliquantulum purgata conspiciuntur.

Chorus in modum Theatri latissimè patet; sedilia ex solida materia, sculpturis, imaginibusque insignita visuntur, non colore, sed arte mirabiliori affabrè expressis. In sedilium medio coram majori ara directè consurgit Pontificium solium, de quo superius Tit. 17. Fenestræ, figura inferioribus similes, altiores sunt, sicut Templum ipsum eminentius. Organum peregrinum, ingens, peramplum. pro Musicis Odeum sacris exornatum imaginibus. Ecclesia Sanctissimæ Virgini Mariæ, & SS. Angelis, & Apostolis dedicata est, quorum propterea festivitates in ea solemnioribus celebrantur officiis, & quovis Sabbato post Primam de B. Virgine Sacrum canitur; ob id albo marmore structos parietes, & rubeo duodecim ejus referunt turres; quòd candor Virginalem, & Angelicam præseferat puritatem, rubedo sanguinem Apostolicum. Hanc superiorem Ecclesiam insignis benefactor Paulus Cambiutius sibi olim heredem instituit, ejusque bonorum fructus tantùm in illa servanda, ac restauranda, & in ornandis Altaribus (detractis eleemosinis pro annuis suffragiis ad salutem illius animæ persolvendis) impendi jussit.

Conventus per suas partes describitur.

TITULUS XX.

ADmiranda planè, & magnifica hujusce sacræ Domus structura tantæ est molis, & majestatis, ut inspectores in eam trahat considerationem, quanta arte, quibus sumptibus, quoto tempore opus fuerit ad tantæ machinæ in ruinoso Collis præcipitio extructionem. Patet janua principalis ad latum inferioris Ecclesiæ. In introitu ad dexteram fons conspicitur, e cujus orbiculari sinu columna assurgit, quæ pulchrum, & amplum sustinet scyphum, unico rubro excavatum marmore, e cujus centro per fistulam in altum aquæ prosiliunt, quæ in ipsum recidentes scyphum, in lacum inde inferiorem labuntur; unde per secretos cuniculos ad hortos ducuntur, & officinas. Hinc campanilis turris ab imo ad summum selectis mirè compasta marmoribus per integrum cernitur. Ad sinistram verò tria assurgunt fornicata, concamerata, recentia Dormitoria, quorum inferius Novitiis, medium infirmis, supremum inservit advenis. Illic ingentes sunt arcus, qui voraginem usque ad planitiem replent, & machinam adeo excelsam sustentant. Cameræ fornicatæ, quæ ad meridiem versæ singulæ singula habent & fornicata propylea, ad vallis prospectum eminentia.

Sequitur magnum illud, & celebre Refectionis Conclave, cujus longitudo 250. implet Romanos pedes, latitudo 50. altitudo 80. peramplæ, & eminentes

nentes fenestræ laquearibus petris quadripartitæ, singulæ habent quaternas extrorsum vitreas, introrsum ligneas valvas, quibus à meridie per propylæatum deambulatorium excipitur lumen; ab alio autem latere necessariæ, commodæque sunt officinæ. Extra Refectorii Januam fons affabrè structus apparet, in quo per fistulas quinas lympha prolabitur, quæ facilè potest ad officinas inferiores, prout fuerit opus, diverti. Occurrit inde aliud hymale Refectionis Promptuarium, congruè concameratum, tempori, & familiæ satis aptum. Utrumque mensis nuceis pollet, & sedilibus ex saligneis, & populeis tabulis, quorum & ex nuce sunt ornamenta.

Tria per molis medium sunt impluvia, seu claustra; majus principale ad Occidentalem Ecclesiæ plagam post Chorum situm, duplici gaudet ordine egregiis picturis insigne. Testudines inferioris ordinis amplis, & excelsis nituntur pallistridis, superioris verò teretibus columnis. Campus medius erectis stratus lateribus cisternam refert in medio amplam, profundam, in qua pluviales aquæ receptæ, salubres ęquè, ac frigidæ evadunt. Aliud ante fores Refectorii majoris extat impluvium; inque ejus sinu cisterna antiquior. Tertium, quod est angustius, claustrum inter novæ fabricæ scalas conditum, & cisterna est refertum, per quam aqua novitiis, ęgris, advenis ministratur.

E regione occidentali, ubi profundior olim erat vorago, inferius est stabulum, equile majus, habens latitudinis Romanos pedes 55. longitudinis 233. suosque lateritios fornices. Olim equis inserviebant Papalis Curiæ, cum Assisium venirent, & prope hanc eorum Basilicam moras trahebant Summi Pontifices. Illi ejusdem latitudinis, similiterque fornicatum superest horreum, cum patentibus undequaque fenestris, & ad legumina, aliaque minuta servanda variis cellulis. Super hoc surgit Dormitorium Patrum, duplici hinc, & inde constans cubiculorum ordine, sub unica magna, excelsaque testudine. Hinc major Aula superextollitur, quæ olim suo tegebatur amplissimo fornice: cum tamen ea ex parte amplissimi parietes lapsum minitarentur, pondera illa subtracta sunt, & modò solùm laquearibus, & imbricibus tegitur. Circumstant hanc Aulam PP. Regentium, Lectorumque habitationes. Musicorum Fratrum Dormitorium fornicatum inde meridiem versùs distenditur, quod super hyemale Refectorium locatum est; econtra ad septemtrionalem plagam Collegii Dormitorium laqueatum, longitudinis 339. pedum, cui aliud subest ejusdem longitudinis testudineum familiæ Dormitorium: sub hoc cella vinaria ingenti tecta ex saxo testudine, marmoreisque arcubus circumquaque corroborata.

Inter Collegii, ac musicorum Dormitoria, ac majora inter claustra, Bibliotecha antiquis m. s. membraneisque vetustis libris, qualibet in materia, & facultate locuples, & insignis est sita: in dies impressa opera adduntur. In ea major desiderabatur ornatus; quem ignorantia non curavit, peritia præbere non potuit. At nostra paupertas instauravit, & venustam aliquantulum reddidit. Sub Bibliotheca situm est Archivium, & Cancellaria, ubi potiora servantur Ordinis monumenta, ex quibus omnia ferè, quę scribo, desumpsi. Apostolica verò diplomata ad Sacrum Cęnobium spectantia, ex originali transcripta in secunda hujus operis parte dabo.

In extremo Conventus situ, prope Ecclesiam, Ædes Papales eminent, pro paupertatis modulo sufficienter instructæ, quas ex Summis Pontificibus aliqui dignati sunt inhabitare, & S. R. E. Cardinales in dies, devotionis ergo venientes, hospitio recipiuntur; ex quibus potior Ecclesiæ pars explorari potest.

Admirabilior hujus ædificii constructio latet; infima scilicet, & subterranea; ingentibus enim arcubus, & amplissimis muris compacta est, super quos totius habitationis deducta planities sustentatur; id verò ubique admirabilissimum, quòd nullæ trabes, nulla ferrea loramenta, vel laquearia ad colligandos parietes adhibentur, sed partes singulæ propria tenacissimè soliditate cohærent, amplissimi arcus, fornices, muri propriis connectuntur, indissolubili nexu, lapidibus.

Sed jam totius molis graphycè aspectus duplex proponitur. Primus Orientalis, & meridionalis; secundus Occidentalis, & Aquilonaris, in quibus etiam per elevationem, ingeniosè ab Artifice expressam, distingui possunt interioris ædificii partes.

Ecclesiæ, & Conventus solemniter consecrantur.

TITULUS XXI.

Grregorio IX. Collis Paradisi Basilicæ optimo fundatore jam vita functo successit in Petri Cathedra Gaufridus Cardinalis Castilioneus Sabinensis Antistes, qui Canonizationi S. P. Francisci, & Ecclesiæ fundationi interfuerat. Cœlestinus IV. nuncupari voluit; cum verò diebus tantùm septemdecim in Pontificatu vixisset, conceptam in S. Patrem, & locum devotionem manifestare nequivit.

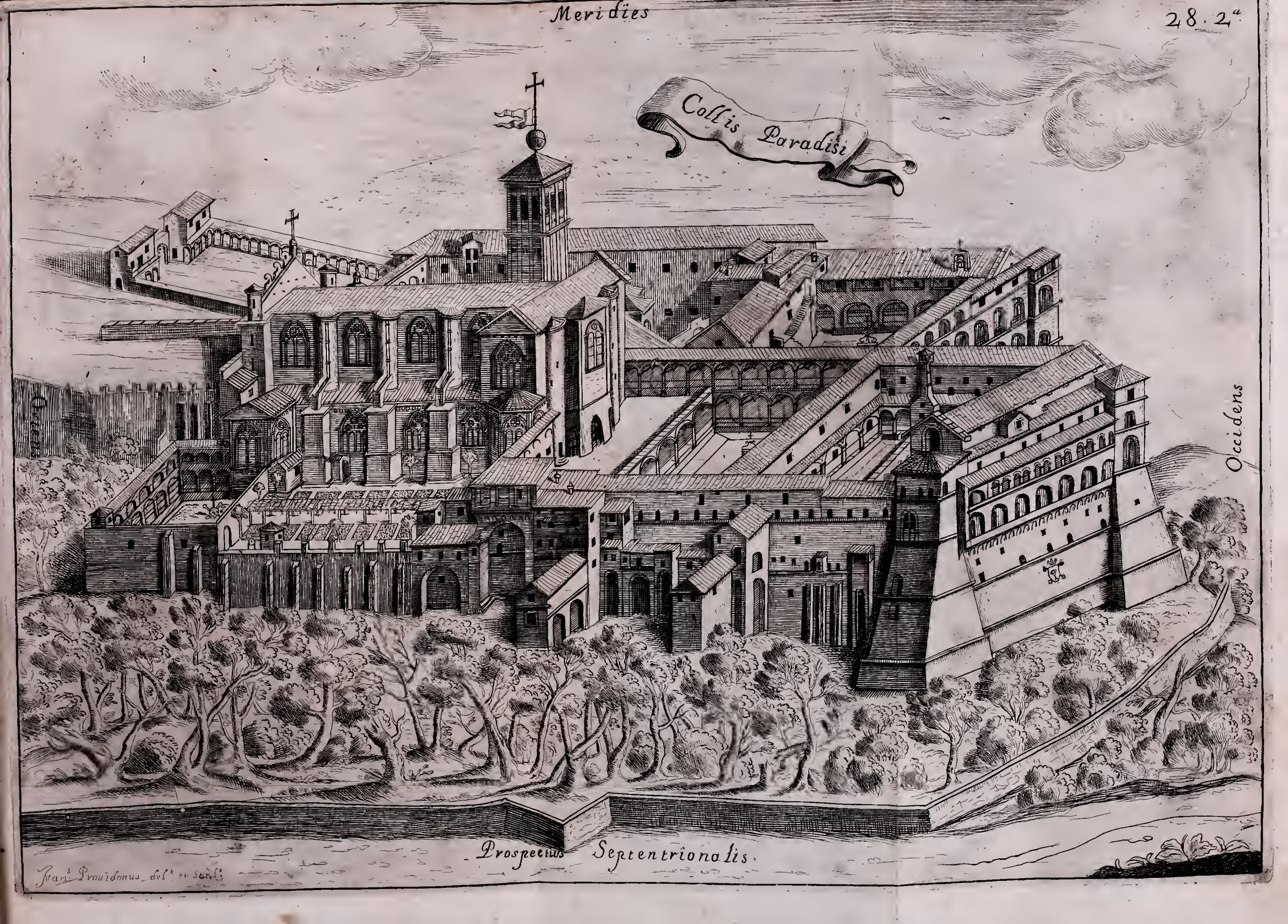
Ei post duos super viginti Interpontificii menses suffectus est Sinibaldus Fliscus Januensis Presbyter Cardinalis S. Laurentii in Lucina, Innocentius IV. appellatus, qui cum B. Franciscum viventem novisset, ejusque corpus jaculis divinis transverberatum bis observasset, summa Sanctum pietate prosequebatur; Non tamen statim potuit mundo eam palam facere, quippe qui impiissimi Friderici Imperatoris declinaturus insidias, Lugdunum petiit, ubi usque ad pessimam ejusdem mortem permansit. Exinde anno 1252. in Italiam rediens, ac Perusiam petens, visitantibus S. P. Francisci Assisiensem Ecclesiam in perpetuum Indulgentias est elargitus. Originales literæ hic asservantur, Incipientes, *Licèt is. Dat. Perus. Id. Februar. Pontificat. ann. 9.*

Sequenti anno circa Aprilis initium Assisium venit Pontifex, utque pio voto, ac desiderio faceret satis, ibidem usque ad Octavam Festi S. P. moratus est, Ædes inhabitans Pontificias, e quibus non visus Ecclesiam visitabat, & sæpèsæpiùs divinis intererat.

Die 25. Maii Translatio Corporis S. P. sacra, quæ eo anno quinta post Pascha Dominica inciderat, Summus ipse Antistes Innocentius totam Basilicam, simul & Cœnobium dedicavit, Assistentibus ei S. R. E. Cardinalibus Raynaldo de Comitibus Signiæ, Episcoporum Priore, Riccardo Hannibaldense Diaconorum Primicerio, Jo: Cajetano Ursino, aliisque, necnon Curiæ Prælatis, & Magnatibus, qui ad festum convenerant. Parietes Ecclesiarum, & Conventus interiùs, exteriùsque lustrali aspersit aqua; Cruces in variis Conventus partibus depictas, quæ adhuc visuntur, sacravit; Majorum Altarium mensas sacris lenivit oleis, in eisque Sanctorum Analecta locavit, præcipuè sub ara Secundi Templi S. Io: Baptistæ costam, quam ipse Pontifex ad hunc

finem

Septentrio
Collis Paradisi
Occidens
Oriens
Prospectus Meridionalis

Meridies
Collis Paradisi
Occidens
Prospectus Septentrionalis

finem à Januensibus acceperat, vase chrystallino inclusam posuit. In media regione brachium S. Geruntii Episcopi, & Martyris in sublimi pariete decenter clausum, ubi sub lapidis coronice sic legitur. *Hic intus jacet brachium S. Geruntii Episcopi, & Martyris.* in signum consecrationis hujus Conventus, rubeæ quædam Cruces in majori Refectorio super fenestras, & priori Capitulo adhuc intextæ cernuntur, aliæ temporis cursu dilapsæ sunt.

Hinc factum, ut inter omnia Franciscanæ Familiæ Cœnobia Antonomasticè Sacer iste dicatur Conventus; quamquam enim aliqui (fortasse ad ęmulationem) paucis abhinc annis sacrum cœperint & suum nominare Conventum; non tamen ex vera, realique Pontificum consecratione hujusmodi denominatio dari potest, sed dumtaxat ex generica quadam, qua sacrarum personarum habitatio quęvis etiam sacra appellari potest.

Corrigendus hìc P. Vvadd. qui ab aliis deceptus, ad hunc annum 1253. num. 34. asserit ab Innocentio IV. Ecclesiam Portiunculę consecratam, nullamque de prędicta vera cônsecratione mentionem facit. Ecclesiola autem Portiunculę dedicata fuerat, vivente adhuc S. Patre, secunda Augusti die 1223. â septem illis Episcopis, qui jussu Honorii Tertii Indulgentiam plenariam perpetuam, sed diurnam pridie promulgaverant. Dedicatio verò à nobis asserta in dubium revocari non potest, cum duo pro ea hoc in Archivio serventur Innocentii IV. diplomata originalia; *Si populus Israeliticus, &c.* & *Consecrationes Altarium, &c.* quo etiam visitantibus Ecclesiam in Anniversario Dedicationis usque ad consequentes Pentecosten Octavas Indulgentias elargitur. Concessit insuper, ut exinde in majori sacra mensa secundę Ecclesię, gradibus, & ornamentis distincta duę simul Missę in utraque parte persolvi possint, ideòque utrobique sacras collocavit reliquias.

Innocentius IV. Sacræ Assisiensi Domui privilegia confirmat, & auget.

TITULUS XX.

Moram ulteriùs in Sacro Assisiensi Cœnobio ducens Pontifex, quò faciliùs fabrica, & expeditiùs ad coronidem duceretur, F. Philippo de Campello operis Pręfecto concessit, ut eleemosinas, & oblationes quascunque, etiam pecuniarias tàm ipse, quàm alii pro tempore Prępositi licitè recipere, & ad id opus integrè, fideliterque possent impendere. Adsunt originales literę, incipientes, *Decet., & expedit honorificas illis ædificare Basilicas, qui, &c. Dat. Assisii 6. Id. Julii, Pontific. an.* 11. quas suis referam locis.

Non ęquo ferebant animo fratres quidam extremę paupertatis utique Zelatores, sed ob simplicitatem obedientię Christi Vicario debitę neglectores, quòd tam pecuniarum, quàm pretiosę cujusvis sacrę supellectilis oblationes reciperentur, & asservarentur: hęc enim Minoricę mendicitatis statui repugnantia affirmabant. At Pontifex Dei, suique Sancti glorię nobiliori spiritu addictus, absoluti, & supremi Domini munus implens, filiorum saluti prospiciens, omnem ab eorum mentibus scrupulum statuit amovere: Declaravit siquidem Ecclesiam ipsam specialiter ad Sedem Apostolicam pertinere, eique soli immediatè

diatè subjectam, proinde non Ordinis statutis regendam, sed Pontificiis sanctionibus. Decrevit igitur Templum illud præ cœteris quibuscumque Ordinis Minorum Ecclesiis insigne, ac privilegiatum, recipere, ac habere posse sacra vasa argentea, & aurea, indumenta serica, & cujuscunque pretiosioris materię. Campanas etiam plures magnas, ac parvas, aliaque id generis omnia, etiam à Religione prohibita. Inhibuit ulteriùs Generalibus, Provincialibus, Custodibus, & quibusvis Capitulis Generalibus, Provincialibus, & Localibus, ne unquam hujusmodi oblationum receptiones, ac detentiones impedire tentarent, nec oblata auferre, aut quomodocunque distrahere, absque ejusdem S. Sedis speciali mandato. Literę incipiunt, *Dignum æxistimamus, & congruum. Dat. Assisii Kal. Augusti, Pontif. An.* 11.

Interim non semel ad Virginem Claram in S. Damiani Ædibus ęgra valetudine detentam visitandam Pontifex ibat, nec ambigo illius supplicationibus inclinatum, tot gratiis, & privilegiis S. P. Ecclesiam cumulasse. Evolavit eodem anno 1253. Papa ipso Assisii commorante, ad instar innocentis Columbę, ad ęthera anima illa, mille virtutum pennis candidata, & Virginales exequię Summi Pontificis assistentia à Sacro Cardinalium Collegio celebratę fuerunt; e quibus Raynaldus de Comitibus, qui anno sequenti Alexander IV. Pontifex fuit, funebrem recitavit Orationem, & post biennium Sanctis adnumeravit Virginibus.

In Assisiensi Basilica B. Stanislaus Martyr, Cracoviensis Episcopus Sanctorum albo describitur.

TITULUS XXIII.

CUm Innocentius IV. anno præcedente Perusiæ moraretur, iteratas Boleslai pudici Poloniæ Regis, & Prendotæ Cracovien. Episcopi instantias exceperat, ut Stanislaum ejusdem Ecclesiæ olim Episcopum, ab impio, & impudico Boleslao secundo inter Sacra interfectum, multis jam miraculis coruscantem, Ss. Pontificum, & Martyrum fastis adderet. Procesſum vitæ, mortis, prodigiorum ejus Papæ transmiserant Archiepiscopus Guznen. Episcopus Vuratislavien. & Abbas de Lubez, quibus ipse negotium commiserat. Sed ut in re tanti ponderis majorem diligentiam adhiberet, F. Jacobum Veliternum Minoritam cum eisdem actibus ad Polonos misit, ut per testium depositionem sciret, an omnia in eis asserta veritati cohærerent. Commissum sibi munus adeo solerter peregit Jacobus, ut Perusio discedens 7. Kalen. Juni 1252. anno sequenti eodem die Assisium ad Innocentium redierit, omnia rite deferens, ac juridicè comprobata. Procesſuum discussionem Cardinalium consultationi Papa subjecit: qui sub die 8. Septembris in Pontificiis Ædibus coram eo consistorialiter convenientes, communi calculo solemnem Stanislai Canonizationem decrevere, die 17. ejusdem mensis, Impressione sacrorum Stygmatum S. P. Francisci memorabili, in ipsa Collis Paradisi Pontificia Basilica celebrandam.

Paratis omnibus pro Christi Vicarii majestate, & Sacræ Curiæ dignitate, præsentibus præfati Regis, & Ecclesiæ Cracoviensis Oratoribus, Innocentius Pontificalibus indutus, eminenti insedit solio, circumdantibus Cardinalibus,

libus, circumstantibusque Prælatis, ac Magnatibus. Publicæ instantiæ ab Oratoribus præmissæ fuerunt, & Pontificis jussu Jo: Cajetanus Ursinus, qui postea Nicolaus III. fuit, ex marmoreo Rostro vitam, gesta, martyrium, miracula rite probata recitavit. Dein Raynaldus de Comitibus Episcopus Ostiensis (post annum Innocentii successor) egregium ex Pulpito sermonem habuit. Implorata demum Sancti Spiritus assistentia, stans Pontifex, solita verborum formula Sanctum declaravit Christi martyrem, ejusque mortis festum diem ab universa Ecclesia celebrari præcepit. Inde Hymnus *Te Deum laudamus*, decantatus est, & Missa solemnis ab ipso Sacerdotum principe persoluta.

Accidit, quòd dum laudatus Raynaldus sermonem faceret, ex quadam columna marmoreum Epistylium super caput mulieris ceciderit, quæ sub illa sedens audiebat; cumque mulier, inclinato in sinum capite, immobilis permansisset, vicini mortuam arbitrati, ne dignissimum impedirent Oratorem, pallio cooperierunt. Expletis tamen omnibus, illæsa, & incolumis fœmina surrexit, imò confessa est, ex illius lapidis ictu, capitis dolore, quo diutiùs laboraverat, se liberatam sensisse. Epistylium, in rei memoriam, catena suspensum, adhuc in Templi latere cernitur, juxta majorem Aram, cum brevi facti narratione.

Cromerus lib. 9. rerum Polonarum in principio ait, hanc S. Stanislai Canonizationem celebratam 6. Id. Septemb. Bzovius verò ad annum 1253. n. 1. eam ponit sub 15. Kal. Octobr. quo etiam die Apostolicum diploma datum fuit Assisii, incipiens, *Olim à Gentilium oculis, &c.* sed puto variam horum Scriptorum sententiam inde ortam, quòd prior diem, in quo primum decretum concistoriale de canonizando ordinatum fuerat; alter diem ipsius solemnis canonizationis posuerit.

Hic altare extat S. Stanislao dicatum, & in Sacrarum Reliquiarum loco Brachium ejusdem servatur, quod post annum Episcopus, & Canonici Cracovienses miserunt. constat ex literis Alexandri IV. incipien. *Ad veneranda merita, &c. Dat. Later. 7. Kal. Febr. Pontif. an. 1.* quibus se in minoribus constitutum præsentem dicit fuisse Assisii S. Stanislai Canonizationi, eisdemque literis visitantibus Templum S. Francisci in festo ejusdem S. Stanislai, annuatim, & per Octavam ejusdem festi centum Indulgentiæ dies concessit.

Picturis utraque decoratur Ecclesia.

TITULUS XXIV.

Calamitatum alluvio, quæ tot sæculis miserrimam Italiam jam oppresserat, nedum virtutes, sed & bonas artes quascunque extinxerat: cum summo bonorum largitori visum est, per sanctos viros Dominicum, Franciscum, aliosque ejusdem sæculi Ordinum fundatores, virtutes humano generi restituere, & per viros ingenii acumine pollentes artes jam diu perditas reddere. Perierant inter alias Architectonice, pictura, sculptura, ut vix earum umbræ quædam tantùm remanserint. Liquet ex operibus ab anno Domini quadricentesimo usque ad millesimum ducentesimum excitatis, in quibus, ut ait Georgius Vasarius, earum artium peritissimus in proœmio ad vitas pictorum, nulla dignoscitur proportio, mensura, vel methodus, unde ad

extruen-

extruendum Collis Paradisi ædificium opus fuit ex Theutonia advocari Jacobum prædictum: picturam Græci quidam imperiti per Italiam exercebant, irridendi magis, quàm admirandi; cum tamen soli, paucique essent, tamquam Appelles, & Parhasii habebantur. Cum circa annum salutis 1210. Juncta Pisanus, ruditer à Græcis instructus, primus ex Italis artem appræhendit, rusticumque pingendi modum est imitatus. Hunc F. Helias ad novam exornandam Basilicam destinavit, anno 1236. Fecit Crucifixi imaginem, super Altare majus superioris Templi olim locatam, dein super primariam Januam, nunc temporis dente quasi corrosam depositam cernimus. Eius opera censentur imagines Crucifixi cum Angelis circumvolantibus, & circumstantibus turbis in prospectu duorum Altarium in latere eiusdem Ecclesiæ. Hæ, parietum crusta labente, ceciderunt; quarum vice sunt duæ ægregiæ Icones; hinc Spiritum Sanctum super B. Virginem, & Apostolos discendentem, illic S. Michaelem Arcangelum in Luciferum Præliantem demonstrant. At Juncta aliò vocatus opus deservit.

Sub anno 1250. Jo: Cibabos Florentinus celeber habebatur, qui à natura meliùs, quàm à pictantibus Græcis illis edoctus, artem ab ea ruditate expolire nitebatur: adhuc tamen juvenis eorum discipulum agebat. Hos Innocentius Pontifex Assisium vocavit, unde eius jussu, & ope secundæ, seu mediæ Ecclesiæ exornandæ studuerunt. Fornices navis mediæ cæruleo probatissimo colore per integrum sunt depictæ: hinc stellæ aureæ intermixtæ, ut cœli facies expressa videretur; transversi arcus variis ornantur parergis; in lateralibus muris ad dexteram gesta Christi, ad sinistram Francisci opera demonstrantur. Aderat Cimabos, jam non discipulus, sed magister, cui propterea, dimissis Græcis, opus commissum est.

His ergo superiori Ecclesiæ, utpote magis lucidæ, coloribus decorandæ totum se dedit. Molem istam octo tegunt amplæ, distinctæque tribunæ, Jonicum opus, quarum sex ab ingresu usque ad Chorum tendunt: duæ aliæ Crucis brachia operiunt. Earum quæ jus quatuor constat triangularibus partibus, quas arcus transversi, contermini efficiunt. In prima ergo ab intioitu Ecclesiæ testudine quatuor expressit Ecclesiæ Doctores, Augustinum, Ambrosium, Gregorium, Hieronymum; qui magistralem super Cathedram sedentes singulos Religiosos viros edocent auditores in tertia pulchras posuit imagines Salvatoris, Deiparæ, Præcursoris Francisci. In quinta, quæ Crucis medio supereminet, quatuor delineavit Evangelistas. In secunda, quarta, & reliquis, cæruleo, quem transmarinum vocant, colore cum aureis stellis cœli aspectum est imitatus. Exinde laterales Templi parietes in tres partitus est ordines, quorum duos super, alterum infra deambulatoriam coronicem constituit. In supremo ordine veteris historias Testamenti, in medio novi exaravit. In inferiori autem, post Junctæ mortem, Giottus eius discipulus S. P. Francisci vitam politissimè partitam depinxit. Super Chori sedilia utrinque in quatuor Iconibus B. V. Mariæ ultimam valetudinem, Transitum, Asumptionem, Coronationem Cimabos prædictus repræsentaverat; sic fama est: sicut Pontificiam super sedem veras apposuit effigies Gregorii IX. Innocentii IV. quorum primus fundavit, alter consecravit, uterque privilegiis Basilicam cumulavit. Superiùs testudinem versùs varias Sanctorum addidit imagines. In prospectibus brachiorum Crucis Templi, dextrorsum Christus in Cœlum ascendens, Apostolis admirantibus, Angelus pervolans & velut aliis quatuor inferioribus clamans, ut in Apocalypsi describitur, & universale Judicium exprimuntur: sinistrorsum verò S. Petrus inverso capite crucifixus: hinc idem Sanctus Apostolus, cujus

ora-

oratio Simonem magum ex aere dat præcipitem . exinde S. Jo: Evangelista in insula Patmos. Ut tamen ex ruditate conjicio , potiùs hæc senioris Junctæ , quàm Cimabovis sunt opera, cujus picturæ etsi temporis , aeris , pulverisque injuria plura passæ sint detrimenta; multæ tamen, & peculiariter quæ Tribunis supersunt adhuc monstrant Artificis in emendanda vetustate excellentiam. Meritò Georgius Vasarius in ejus vita ipsum Pictorum Patrem, Picturæ auctorem, institutorem, restauratorem appellat.

Cimabovi successit Giottus, itidem Florentinus , ejus discipulus , cujus ars artem politiorem effecit; cum nempè praxis , & experimentum ad plura addiscenda conducant, & facilè semper sit inventis addere , nedum magistrum æquavit, sed superavit. Hinc Dantes in Purgatorio can. 11. cecinit.

Credette Cimabue ne la pittura
Tener lo campo; & hora hà Giotto il grido,
Si che la fama del Maestro oscura.

Giottus itaque ad sui Præceptoris complenda opera Assisium petiit : quare postremam Ecclesiæ superiori coronidem imposuit ; Spiritus Sancti descensum super Apostolos , & Christi Ascensionem in anteriori super majorem portam prospectu egregiè depingens , & S. P. acta in inferiori ordine exprimens , ut supra tetigimus.

Inde ad mediæ ornamentum Ecclesiæ se convertit . ibi insigne opus , & ab Historicis commendatum apparet , quod quadripartitum in triangulis Tribunæ majoris Aræ adhuc integrum perseverat ; in primo enim prope Chorum Seraphicus Pater, Diaconi Dalmatica indutus aureis intexta floribus in gestatoria triumphali sella sedens aspicitur, vehentibus, & comitantibus Angelis, quorum alii tubis sonare, àlii alternatim modulari videntur, velut illum in triumphum ducentes, cum inscriptione, *Gloriosus Franciscus* ; super quem purpureum vexillum, septem ornatum stellis, ceu è cœlo dimissum suspenditur. In secundo ad dexteram porticus deambulatoria cum columnis inspicitur, in medio vir gravis , veste tectus subnigra , & monachali , quadrato sedet diademate redimitus, qui dextera cuidam Fratri genuflexo jugum imponit , & læva labello digitum apponit, quasi silentium indicens, cum literis , *Sancta Obedientia*. Ad dexteram sedentis stat Prudentia bifrons, mathematica gerens instrumenta: ad lævam Humilitas ardentem attollens facem : inscriptiones utramque indicant, sub Humilitatis icone Angelus quoddam expellens monstrum , *semivirumque canem*, *semicanemque virum*, ceu Superbiæ symbolum. Hinc , & inde homines, & Angeli sedentem adorant. super porticus signa , cœlum versùs tendens S. P. extensis manibus Stygmata ostendit . hìc duo itidem Angeli Scripturas quasdam explicatas demonstrant . in tertio triangulo contra Solis Occasum , sponsalia inter Franciscum, & Paupertatem , dexteras Christo jungente , ingeniosè rapræsentantur. Paupertas mulier extenuatæ faciei, vestis laceræ figuratur; contra quam canis latrans , homo purpura amictus lapides jaciens , alter cœruleo tectus indumento virgam extendens , illamque spinis implicare contendens. Angelorum cohors utrinque stantium sacro assistit Hymenæo. Ad dexteram extremitatis Franciscus adhuc juvenis ab Angelo indutus, recentem exuit tunicam, eamque pauperi donat. Ad sinistram tres viri mollibus induti avaros figurant, quorum unus manu crumenam stringit, alter rapacem volucrem sustinet, alter dextera pectus tangit, ceu cor divitiarum cupidum ostentans. In supremo angulo Deus inter diaphnas nubes velatus transpicitur, cui duo offerunt Angeli, alter sublime Templum , alter habitum illum , quem adolescens Patriarcha inopi præbuit: in medio sic legi-

tur, *Sancta Paupertas*; in extremo triangulo sinistrorsum Arx videtur consurgere, vallo, propugnaculisque munita, e cujus medio Turris tollitur, & super hanc album vexillum, & in ipsa turri patens fenestra, ex qua, velut ad custodiam posita, pulcherrima apparet puella manibus ad pectus junctis, supplicans Deo, cum verbis, *Sancta Castitas*, cui duo volantes Angeli, tamquam è cœlo dimissi offerunt, unus palmam, & alter Regnum. subtus extra arcem totidem Angeli virum in balneo stantem abluunt, super quem ex castri muris mulier, cui inscriptio, *Sancta munditia*, aquam infundit, & alia, cui Titulus, *Sancta Fortitudo*, pannum porrigit absterforium, totidem item Angeli binas deferunt vestes, velut ad induendum ablutum. Extra arcem, ceu custodiæ assisterent, seniores sunt milites sanctitatis diademate coronati, ex quibus unus imperialem, regalem alter defert coronam. Hos puto Henricum Imperatorem, & Boleslaum pudicum Poloniæ Regem, qui virginitatem conjugio copulavere. In angulo ad dexteram, ceu à rupe ascendentes tres S. P. excipit viros, quos ad lavacrum, & arcem invitare videtur. In alio ad sinistram *Sancta Pœnitentia*, habitu Anachoritæ, dextera flagellis, læva signo Crucis armatur, & spectra quædam è rupe dat præcipitio, nigerrimum nempe Diabolum, tetrum mundum, pallidam mortem, cæcum Cupidinem. Pœnitentiam comitantur aliæ Personæ flagella, Cruces, virgas in hostes illos vibrantes. Arcus Tribunæ conterminos, varia inter parerga, Sanctorum, Angelorumque vultus decorant.

Opus hoc summam Giotto peperit famam, tum propter artem, tum propter mysticam inventionem, & tot Idæarum expressionem; non etenim ante illum mos erat pictoribus per symbola Triumphos, aut gesta exponere, sed nudas historias ruditer pictitabant. Hinc & ipse hujusce inventi Institutor est habitus; dignus, cui Angelus Politianus hoc texuerit Epitaphium.

Ille ego sum, per quem pictura extincta revixit,
Cui quàm recta manus, tam fuit & facilis.
Naturæ deerat quod nostræ defuit arti.
Plus licuit nulli pingere, nec meliùs.
Denique sum Jottus. quid opus fuit illa referre?
Hoc nomen longi carminis instar erit.

Cum Giotto aderat Puccius Capanna, Florentinus, ejus discipulus. Huic tribuitur Pictura Passionis Christi in cupa dexteri brachii Crucis Templi, Sanctam quoque Portiunculæ Ædiculam figuris ornavit, & in variis Civitatis Assisii partibus varia opera perfecit. Hinc Civium omnium ad se traxit amorem, inter quos cooptatus uxorem nobilem duxit, & Puccinorum familiæ nomen dedit.

Stephanus Florentinus, alter ex Giotti alumnis Paradisi gloriam in Chori Tribuna delineare cœpit, at non perfecit, quam temporis injuria ferè lapsam Cæsar Sermeus Assisias tandem politiori stylo eleganter, & ingeniosè restituit: additis in imo loco Purgatorii, & Inferni imaginibus.

Petrus Caballinus Romanus, qui & Giotti discipulus, in declivitate sub Historia Passionis à Puccio depicta Christum Cruci affixum, turbam hominum, & equitum delineavit; cum enim equos valdè eleganter pingeret, Caballinus est nuncupatus. Quod magis hic observandum, est Angelorum turba per aerem circumvolitans, quorum quivis vario motu summum dolorem explicat, & ad compatiendum videntes excitat.

Simon, & Lippus Memmi Senenses fratres, Giotti simul alumni varias tum Virginis, tum Sanctorum fecere imagines in inferiori prospectu alterius Eccle-

siæ

ſiæ brachii, propè ingreſſum, ad Sacella Septemtrionalia. His etiam tribuuntur figuræ ſuper primam Refectorii majoris menſam ſervatæ.

Jo: Gaddus Taddei filius, concivis, & diſcipulus Giotti in cupa ſiniſtri brachii B. Virginis, & Jeſu pinxit hiſtorias, puta Viſitationem, Nativitatem, Epiphaniam, Purificationem, Innocentium ſtragem, fugam in Ægyptum, iter ad Jeroſolymam, diſputationem inter Doctores. In ordine medio eſt Chriſtus Crucifixus, mater, mulieres ad Crucis dexteram plorantes, ad lævam Franciſcus cum ſociis genuflexus, per aerem Angeli pacis amarè flentes, & ſanguinem vulnerum ſcyphis ſuſcipientes. in immediato ſuper Virginis Altare proſpectu, eſt Virgo ipſa cum Filio ſedens duos inter Angelos ſtantes: ſubtus extra cornu Epiſtolæ propè majoris Tribunæ Arcum vera S. P. Franciſci vero habitu induti effigies.

Thomas Stephani Florentinus, Giotti ſectator inſignis, ideoque Giottinus dictus in proſpectu ſuper Ambonem B. Virginem ad cœlum aſſumptam, inque arcu ipſo quædam S. Nicolai geſta, & vitam in ejuſdem Sancti Sacello eleganter depinxit.

Bonamicus Buffalmaccus, non S. Catharinæ Lararium, ut Vaſarius autumat, quod illius tempore adhuc non erat, ſed SS. Mariæ Magdalenæ, & Martini Epiſcopi Cappellas utriuſque geſtis ornavit. Bonamicus enim anno 1346. deceſſit: ubi S. Catharinæ Sacellum Ægidius Cardinalis Albernotius, rubeo pileo donatus anno 1350. à fundamentis extrui fecit. potiùs dixerim hæc, & alia à Giottini diſcipulis, qui poſt ipſum eo ſæculo floruerunt, depicta.

Singulos ex præfatis pictoribus fuiſſe ex illius ævi inſignioribus teſtatus eſt Georgius Vaſarius, qui omnium vitam, & opera digniora deſcripſit: ex eo habui quidquid in hoc Titulo de picturis Almę Baſilicę aſſervi, ac de pictoribus, qui artis venuſtate Collis Paradiſi amęnitatem auxerunt.

Sacella Eccleſiæ expenduntur, quæ ſucceſſivè picturis condecorantur.

TITULUS XXV.

IN prima Baſilicæ conſtructione juxta graphycam Jacobi Alemanni jam pręſcriptam inventionem, utrumque Templum ſua conſtabat unica Navi in modum Crucis protracta; nec media latior erat ſuprema, ſed utraque ſuper eiſdem fundamentis erecta. In ſublimiori tria tantùm erant Altaria, majus B. Virgini, ex minoribus unum Angelis, alterum SS. Apoſtolis ſacrum: in inferiori, ſeu ſecunda itidem tria, primum S. P. Franciſco, alterum Deiparę Innocentiſſimæ, Tertium S. Jo: Evangeliſtę dicatum. Anno verò 1236. F. Helias jam ſecundò Generalis Miniſter aliud erexit Altare in eodem Septemtrionali Crucis brachio, juxtà illud B. Virginis, S. Eliſabeth Turingiæ Lantgravię, quam Gregorius IX. inter Sanctas retulerat, dedicatum: Sacellum hoc à Modernis, fortaſsè inconſultò, ſublatum eſt.

Cum Innocentius IV. Sanctorum faſtis Stanislaum Epiſcopum, & Martyrem adnumeravit, ut diximus, ad ejus honorem, in ipſo Ambonis circuitu, in quo illius vita fuerat promulgata, ſub eminenti Arcu, Altare juſſit ædificari. Inde F. Philippus de Campello Fabricę Præpoſitus, & in Architectonica lau-

dati Jacobi alumnus, proposuit, additione Lateralium Sacellorum alterius,& alterius ordinis mediam Ecclesiam dilatandam, cumque elegans dedisset exemplar, à Septemtrionali plaga opus inceptum fuit.

Prima ex Cappellis S. Marię Magdalenæ sacra, in qua Buffalmaccus gesta illius insigniora delineavit, tempore Generalatus S. Bonaventuræ completa est; quam cum ipse benedixerit, postea ejus insuper nomine fuit insignita. Deinde ejusdem Sancti Generalis mandato, Sacellum aliud S. Antonio Patavino sacrum erectum est, quod Giottinus primò picturis ornavit; sed cum temporis cursu jam periissent, anno 1610. Cœsar Sermæus Assisias illarum vice, ejusdem Divi opera, & miracula potiora depinxit, qui & superiùs in quadripartita testudine SS. Francisci, Bonaventurę, Ludovici, Claræ vitam eleganter expressit.

Sequitur ordinatim aliis uniforme Lararium SS. Ludovicis, Francorum scilicet Regi, & Episcopo Tolosę dicatum, jampridem à Buffalmacco depictum, in cujus quadrifica testudine Andreas Aloysius Assisias Petri Perusini alumnus, & Raphaelis Urbinatis condiscipulus, à Georgio Vasario in vita Petri plurimùm commendatus, quatuor Prophetas, & totidem efformavit Sybillas, circa annum 1490. Opus, peritorum judicio, inter cœtera absolutissimum. In prospectibus hujusce insignis Cappellę, circa annum 1560. Adon Donus, item Assisias, Confraternitatis S. Stephani sumptibus, Protomartyris gesta eximiè figuravit. Majora hęc inter Sacella, totidem minora constructa erant. At duobus sublatis, duo tantummodo remansere: unum S. Valentino, alterum S. Laurentio Martyribus sacrum. Itaque Aquilonaris Sacellorum ala perfecta est.

A Meridie ante Lararium SS. Ludovicis sacratum, paris structuræ Cappella, jussu, & sumptibus Cardinalis Gentilis à Monte Florum Franciscani, circa annum 1310. extructa est, quam Buffalmaccus coloribus venustavit. Succedit Sacellum S. Andreę Apostolo sacrum, alteri è regione respondens. situm est propè Campanariam turrim, unde aliis angustius apparet. Cappella S. Marię Magdalenę aliam ex adverso habere non potuit, cum situs ille à Sacristia jam fuerit occupatus. Extat igitur ibi Ambo cum Rostro, & sub Arcu Altare S. Stanislai, de quo egimus.

Crux Templi etiam in brachiis fuit ad proportionem deducta; nam circa idem tempus è plaga Septemtrionali Neapolio Cardinalis Ursinus Lararium Divo Nicolao Episcopo sacrum excitari fecit, quod illius Sancti vita Thomas Giottinus ornavit. Ad plagam Meridionalem in ejusdem conspectu D. F. Jo: Ursinus S. Jo: Jerosolym. Eques, dicti Purpurati Germanus aliud paris formę S. Jo: Baptistæ dicatum extrui curavit, cujus picturę cum in dies unà cum materia cadere cernerentur, dealbatum fuit; eo in loco dextrorsum Porta extat majoris Sacrarii, ad lęvam verò majus Ecclesię Organum.

Sed & navis, quę ab ingressu in Basilicam transversam Tau figurat, Cappellis adaucta est. Ex adverso Portę majoris, Aquilonem versùs, circa annum 1355. Ægidius Camillus Cardinalis Albernotius, totius Italię Apostolicus Legatus magnificum S. Catharinæ Virg. & M. Lararium addidit, ejusdem Sanctę gestis manu Bonamici, vel alterius inter illius ævi pictores eximii condecoratum. Cum autem postea in eodem Altari celeberrimum Crucifixi simulachrum locatum fuerit; pro spiritualibus exercitiis qualibet Feria sexta fieri consuetis; in majori ambitu extra, intraque Sacellum ab Hieronymo Martelli Assisiate Passionis Christi historia depicta hoc sęculo fuit. in cupa verò ejusdem ambitus, manu prędicti expressus est cœruleus cœli aspectus, astris ornatus, & inter nebulas ęterni Patris imago.

Extra eumdem ambitum Ortum versùs ampla Ædicula erecta est S. Antonio

Abbati

Abbati Sacra, opibus, ac pietate Spoletanorum Ducum, quæ à Francisco Vagnutio Assisiate olim egregiè depicta fuit. Sed humiditate superioris plateæ, cui partim subest, picturæ unà cum parietum tunica cecidere.

Ad lævam in Ecclesiæ ingressu modicum quidem, sed elegans est Sacellum S. Sebastiani Martyris: in ejus fornice, ac prospectibus Jacobus Georgettus Assisias, eximius nostri sæculi pictor, martyrium ejusdem Athletæ delineavit. In ambitu ingressus Eques Cęsar Sermæus item Assisias hinc Annunciationem B. V. & Christi Nativitatem, illinc Angelum, qui Picam S. Francisci Matrem de Filii natali præmonuit, & hujus in stabulo ortum depinxit. Itaque vetustis, recentibusque picturis utrumque Templum eleganter ornatum est.

Ex Sacellis, quod S. Nicolao dedicatum erat, dein SS. Ursulę, ac Sociis est adscriptum, ibique pro fidelium communione S. Eucharistię vas asservatur. Quod erat B. V. ejusdem Immaculatę inscribitur Conceptioni. In Lario S. Jo: Baptistę Tabula Sanctissimi Nominis Jesu à S. Bernardino donata conspicitur. In Altari S. Jo: Evangelistę ab Alexandro Cardinali Peretto, Sixti V. Nepote nobiliter exornato Sacrę conduntur Reliquię, à quibus nunc nomen refert. Cappella S. Andreę, à S. Petro de Alcantara, altera S. Marię Magdalenę, à S. Bonaventura erecta, ab eodem Divo, & alia S. Martini, à S. Lucia Virgine participatur.

Vitreæ fenestrarum valvæ picturis itidem exornantur.

TITULUS XXVI.

Etsi Georgius Vasarius in vita Gullielmi de Marcilla, inventionem eidem tribuat vitreas fenestrarum valvas pingendi, quem circa annum 1500. vixisse, ac floruisse testatur; attamen ex nostræ Basilicæ operibus artem hanc longè antea extitisse liquidò constat. Et figurarum antiquitas, & varia in eis expressa stemmata docent, in Sacellorum extructione fenestras ipsas cum suis valvis, atque picturis factas fuisse. Singula Altaria solam habebant Crucem, & Candelabra, eisque pro tabulis, & imaginibus ipsæ fenestræ Sanctorum figuris depictæ inserviebant. In Capella S. Præcursoris Jo: Ursinus fundator, in S. Nicolai Cardinalis Neapolio illius frater, in S. Ludovici Cardinalis Gentilis effigies, & insignia referuntur. Hos autem ante annum 1300. dignitatibus ornatos fuisse neminem fugit.

Fenestræ superioris Ecclesiæ varias Ss. Patriarcharum, Prophetarum, & Apostolorum imagines, & inter parerga gesta demonstrant: inferioris autem, ut diximus, Sanctorum, quibus Altaria ab initio dicata fuere, effigies, & miracula habent. Superiores marmoreis bipartitæ, inferiores quadripartitæ asseribus, cunctæ ocellis variis, & Cyclopibus venustatæ. Vitrum tam solidum, ut jam quatuor post sæcula adhuc integrum, nec minima quidem parte fractum appareat. Colores tam vividi, adeoque tenaciter adhærentes, ut nisi imaginum vetustior admoneret figuratio, nuper depictas diceres. Forinsecùs retia ex filis æreis compacta vitreas valvas communiunt, & quæ antiquitùs locata fuere, illæsa adhuc conspiciuntur. Hinc dicendum consultò, priscos illos artifices æternitati labores, ac studia dedicasse, & tam fragili materiei perpetuitatis notam dedisse.

Picto-

Pictorum ex antiquioribus, quos retulimus, opera ipsa vitrea apparent. Superiora quippe Cimabovis modum, atque industriam sapiunt, inferiora eorumdem, qui Sacellorum parietes exornarunt. Inter omnes ex valvis elegantiores videntur, quæ Divi Antonii Patavini miracula in ejus larario ræpræsentant; nam Giotti manum, & usum indicant, coloresque quàm vivacissimi cæruleus, viridis, flavus nuper impressi videntur.

Sacri Conventus Picturæ.

TITULUS XXVII.

PRæcipuas Sacri Conventus partes variis olim, eximiisque picturis insignitas fuisse non est quem lateat. Quædam adhuc manent vestigia. In priori Capitulo sub ædibus Pontificiis sito extat usque nunc Crucifixi Icon, circumvolantes Angeli Sancti stantes, ac flentes, Franciscus, Clara hinc, & inde genuflexi quæ manu Giotti, aut Giottini exarata ex modo conjici potest.

In Occiduo majoris Refectorii prospectu vetustæ imagines B. V. Filium amplexantis, & quatuor aliorum ex Sanctis aspiciuntur; opera Simonis, & Pipi ex Memmis Senensibus, quos Vasarius Giotti alumnos describit. Super majorem ejusdem Refectorii Januam antiqua est pictura in pariete, quam partim collapsam manus quædam vulgaris reformare tentavit. Stat in medio Seraphicus Patriarcha, quem stantes Sancti Filii venerantur, utrinque & sub his eodem situ genuflexi seni, ac seni ex primis discipulis, radiolis coronati, cum singulorum inscripto nomine, quos inter tertius ad dexteram prostratus legitur F. Helias de Bevilio. Extra ordinem est Diabolus, qui F. Jo: de Capella laqueo interficit. Sanctorum stantium capita recens pictor refecit; at Socii genuflexi, ut ut erant, servantur. In Orientali Refectorii ejusdem prospectu Crucifixi imago depicta est, quem Ss. Franciscus, & Clara collachrymantes adorant, manu Adonis Doni Assisiatis, qui & montes ibidem, & flumina, & valles mirè disposuit, prominente in extremis collibus ad dexteram Jerosolyma, ad lævam Assisio. ejusdem peniculo in Refectorio minori ultima Christi cum discipulis cœna perbellè expressa conspicitur.

Principale claustrum, quod ad elegantiorem formam jussu, & ope Sixti IV. redactum est, ut ejus ibi fixa testantur stemmata, idem Donus anno 1560. eleemosinis F. Gregorii Pernæ Assisiatis, in utroque Deambulatorio superiori, & inferiori sex, & quinquaginta Iconibus, vitam, acta, miracula S. P. egregiè referentibus decoravit. Inter Icones sub fornicum juncturis effigies Sanctorum, ac Beatorum Seraphici Ordinis ad pectus usque formatas delineavit. Ad hoc impluvium, velut ad Picturę Lycæum, sæpiùs adventare, & exemplaria ducere visi sunt, qui excellentes ea in arte evadere satagebant, nec spe frustrati; pictores quippe, quibus hæc Seraphica Civitas post Donum abundavit, ut inter eos Cæsar Sermæus non semel confessus est; Sacri Conventus Claustrum, ceu proprium Gymnasium habuere. Sacristia picturis itidem, iisque celebratis, non caret. Super armaria variè dispositæ sacræ Historiæ inspiciuntur, Desponsationis B. V. Christi Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, fugæ in Ægyptum. Inter eas Fides, Spes,

Charitas, Prudentia à Jacobo Georgetto Assisiate depictæ sunt. Superiori ex parte columnatum patet theatrum; diversæ ibi Sanctorum Imagines: Empyrei reseratus aspectus, S. Pater ab Angelis elevatus, cui æthereæ princeps militiæ Archangelus Michael obviam it, eumque divinæ Triadis ad solium adducit. Opus communi peritorum calculo absolutissimum, quo Cæsar Sermæus majorem ubique sibi famam paravit.

Alexander IV. Sacræ Basilicæ fautor, & opitulator ostenditur.

TITULUS XXVIII.

INnocentio IV. Alexander numero, & virtutibus par successit in Petri cathedra. Neapoli ipso Natalis Domini die 1254. creatus. Antea Raynaldus de Comitibus, Gregorii IX. Nepos, Cardinalis, Episcopus Ostiensis, & Seraphico Ordini Protector concessus. In Pontificatu eamdem retinuit, & exercuit protectionem, noluitque alium ad id sufficere Cardinalem; ut eximię devotionis effectum erga S. Franciscum, quem viventem agnoverat, ejusque corpus Stygmatizatum non semel viderat, demonstraret. Huic in primis Assisiensis Basilica omnium ordinis Ecclesiarum verè caput, & Mater, cordi, & animo fuit, cui innumeras contulit spirituales, ac temporales gratiarum prærogativas, ut ex ejus Diplomatibus; inter quæ duo: unum incipiens, *Pro reverentia B. Francisci. Dat. Viterbii 2. Nonas Maii Pontif. an.* 4. quo Custodis, & Fratrum Assisiensium precibus annuens, eis auctoritatem largitus est absolvendi omnes ad eam Ecclesiam accedentes ab omissis in exequutione votorum emissorum super ipsius visitatione: aliud *Dat. ibidem 6. Kalend. Octobris ejusdem anni*, quo eidem Custodi facultatem concedit constituendi Confessarios tam Fratres sibi subditos, quàm aliundè advenientes ad ministrandum pœnitentiæ Sacramentum cunctis Christi fidelibus, ex remotis partibus ad solemnitatem venientibus, cum auctoritate eos absolvendi à peccatis omnibus, nisi fortè talia fuerint, ut propter ea Sedes Apostolica meritò esset consulenda. Similiter concessas à Prędecessoribus Indulgentias confirmavit, aliasque perpetuas est largitus Sacram Basilicam visitantibus in festo S. Stanislai Episcopi, & Martyris, ac per ejus octavas, ob illius Apotheosim ibi peractam, cui se in minoribus constitutum adfuisse testatur literis incipientibus, ad veneranda Sanctorum merita. *Dat. Lat. 7. Kalend. Febr. Pontif. an.* 2.

Summi hujus Pontificis patrocinium maximè enituit in coercendis his, qui Sacræ Ecclesiæ eleemosinas usurpare, & pia legata retardare, & impedire tentarunt. Vinceslaus namque Boemiæ Rex piissimus quamdam auri summam in fabricæ subsidium devoto miserat animo: sed nuncii eam deferentes, & in itinere apud quemdam Comitem declinantes, de viarum periculis admoniti, ejusdem Comitis fidei, & custodiæ pecuniam commiserunt. Is ut ad Fratres integra perveniret, se curaturum spopondit. Cum verò potiorem auri partem misisset, gravi, lethalique pressus ægritudine, uxori, filiis-

filiisque præcepit, ut quod reliquum erat fideliter transmitti satagerent. Post ejus mortem hæredes debitum negantes, vel jam integrè solutum asserentes, se nil ultra daturos dicebant, imò in postulantes Fratres convicia, & minas jactabant. de his admonitus Pontifex eidem Comitissæ, ac filiis graves scripsit Epistolas, incipientes, *Ad illa potissimè prompti esse debetis, &c. Dat. Neapoli 14. Kal. April. Pont. Anno primo*. Quibus detentionem illam infamiæ nota dignam exageravit, eisque in mandatis dedit, ut nunciis Custodis, ac Fratrum Assisiensium absque dilatione facerent satis.

Aliud quid simile accidit, eodem Pontifice, anno 1260. Multi de Marochio fideles non modicam pecuniæ quantitatem collegerant, nunciisque tradiderant, ut integram Custodi Sacri Conventus assignarent, in subsidium insignis ædificii Ecclesiæ, & Conventus ejusdem S. Patris. Iter agressi nuncii, ob navigationis pericula, & Saracenorum incursus, quò securiùs rem agerent, ad quamdam Hispaniæ Civitatem appulere: ubi quibusdam Januensibus Mercatoribus custodiendam pecuniam fiducialiter tradiderunt; qui eam in urbe prædicta recipientes, in qua negotiis vacabant, totam inhibi reliquere, rati se eamdem summam Januæ reddituros; quò cum pervenissent fœdifragi homines dilationem quærere, tempus postulare cæperunt, priùs verba, postea & contumelias dantes. Tandem nil ejs debere renunciant; quin minas addunt, ni à postulatis desistant. Custos ad hæc, & Fratres ad Alexandrum recurrunt, factum exponunt, patrocinium implorant. Summus Pontifex mercatoribus scripsit, monens, ac mandans debiti solutionem. viri obedientiam negarunt. Alexander Archiepiscopo Januensi commisit, ut debitores ad integram satisfactionem induceret infra terminum assignandum, quo elapso, si contumaces fuissent, excommunicationis pœnam contrà eos quovis festivo die, in cunctis Ecclesiis, pulsatis nolis, ac cereis accensis publicari juberet, & sic usque ad completam solutionem eos compelleret. Literas insuper addidit Potestati, & Capitaneo Januensibus, incipient. *In his, quæ sunt digna fieri, &c. Dat. Later. Idib. Decembr. Pontif. an. 6.* quibus totum enarrat factum, eosque monet, ac cogit, quatenùs Archiepiscopo, ab eo requisiti, impenderent auxilium, ac etiam auctoritate propria in contumaces animadverterent, quod tandem factum est.

Ad colligendas, exigendas legatorum pecunias, & copiosas eleemosinas, quæ per omnes Umbriæ Civitates tam in bonis mobilibus, quàm stabilibus, à fidelibus piè, & liberaliter nostræ destinabantur Ecclesiæ, ac domui, Summus ipse Antistes Alexander Jacobum Samuelis, & Venturam Judicis, Cives Assisiates, Procuratores, ac Syndicos instituerat: qui tamen ingentes in exactionibus difficultates patiebantur. Siquidem bonorum hæredes Religiosis satisfacturi opponebant, Minores Fratres paupertatis arctissimæ professores, ac ipsorum Ecclesias susceptionis, ac receptionis ejusmodi redditTuum fore incapaces. Idem aliqui sustinebant: Unde Civitatum Potestates jus contrà Procuratores, & Syndicos protulere. Summus Christi Vicarius singulis Provinciæ Potestatibus nominatim literas misit, incip. *Cum dilectos filios Jacobum, &c. Dat. Anagniæ 13. Kalen. Octob. Pont. ann. 5.* declarans bona omnia mobilia, immobilia Ecclesiæ Assisiensi S. Francisci assignata, ad S. Romanam Ecclesiam, & Sedem Apostolicam pertinere, cui soli illa subjicitur. Præcipit ergo, ut tam cives à se constitutos, quàm alios ab ipsis constituendos, ob sedis Apostolicæ reverentiam habeant commendatos, eis auxilium, ac favorem impendant, nec sinant à quibuscunque circa commissi officii exequutionem impediri, vel molestari. Alexander itaque tot beneficiis

neficiis, privilegiis, indultis Sacræ Basilicæ Collis Paradisi se tutelarem, atque Patronum eximius Prædecessorum æmulator, ostendit.

Urbanus, & Clemens Quarti Sacræ Basilicæ privilegia confirmant, & augent.

TITULUS XXIX.

Alexandro è vivis erepto Urbanus successit hujus nominis Quartus, qui ad Ecclesiarum Latinæ, & Græcæ unionem toto animo se convertit. Ad id Minoribus Fratribus Apostolicis Apocrisariis usus est. Privilegium aliquod Sacræ Basilicæ peculiariter ab Urbano concessum non invenimus; omnia privilegia, gratias, indulgentias à suis Prædecessoribus datas confirmavit Diplomate incipien. *Cum à nobis, &c. Dat. apud Urbem Veterem 4. Kal. Junii Pontif. ann.* 1. quòd si diutiùs vixisset, certè ampliores prerogativàs esset largitus. Nam, ut in ipsius vita refert Ciacconius, cum anno Pontificatus tertio, hoc est 1264. dolor eum continuus invasisset, planè ut exiccatis interioribus ne vocem quidem formare posset, ab Urbe Veteri discedens, Tudertum abiit, mox Dirutam, & cum hinc Assisium pergeret, utique S. P. sepulchrum veneraturus, & forsitan inspecturus, vix duas itineris leucas emensus fuerat, cum pressis ob nimiam anxietatem visceribus, breviori via per Pontem Perusiam versùs lectica vectus fuit, cumque ad suburbium pervenisset, in Monasterio S. Petri Ecclesiæ Sacramentis munitus, in pace quievit: quique Franciscum adorare cupiebat in terris, videre citiùs meruit (ut piè de piissimo Pontifice credendum est) cum Deo regnantem in cœlis.

Urbano, post quatuor Interpontificii menses, Clemens IV. successit, Perusiæ Nonis Februarii 1265. electus; anteà Guido Grossus, Episc. Sabin. Cardinalis, nobilis Gallonarbonensis, Legatus Galliæ, absens. Hic de electione admonitus, fœliciter rebus illius Regni compositis, Minorum habitu indutus, ut impii Manfredi Ecclesiæ hostis insidias, quas sibi in itinere paratas noverat, evitaret, incognitus, sed incolumis Perusiam pervenit; inde Viterbium cum Cardinalibus abiit, ubi Pontificatus suscepit insignia.

Pontifex hic Franciscanam familiam in visceribus habuit, sed & illius Caput, & Matrem Ecclesiam prædilexit. Rogatus à Generalibus Magistro Sacri Ordinis Prædicatorum Jo: de Vercellis, & Ministro Minorum S. Bonaventura, Apostolicas eis dedit literas, incipient. *Obtentu Divini Nominis, &c. Dat. Perus. 2. Idus Febr. Pontif. ann. primo*, quibus, ut Religionem utramque à molestiis liberaret, quas aliqui ex Prælatis, Clericis, Laicis ei attulerant, sub prætextu, quòd Fratres mundo mortui, proprium possidere nil possent, adeòque ab omni sint hæreditate excludendi, declaravit, ut in temporalibus bonis, in quibus succederent existentes in sæculo, licitè Fratres valeant & in Religione succedere. patet in eisdem literis.

Basilicæ verò Assisiensi, ad quam Perusia initio sui Pontificatus venerat, & admirabile S. P. Corpus in proprios stans, pedes inspexerat, concessit, ut juxta illam, vel ejus limites loci ad trecentas cannas nulli Ecclesiam, Oratorium, Nosocomium, Monasterium ædificare, vel instituere liceret, absque speciali Apostolicæ sedis licentia. diploma Custodi, & Conventui Assisiensi directum

rectum incipit, *Clara merita sanctitatis, &c. Dat. Perus. Non. Octobr. Pontif. Anno primo.*

Præterea visitantibus Ecclesiam, in qua pretiosum Francisci Corpus conditum est, in die ejus festo, ac per octavam, cunctis Christi fidelibus annuatim annum unum, & 40. dies Indulgentiæ condonavit. Breve incipit, *Cum ad promerenda, &c. Dat. Perus. 5. Id. Octob. Anno primo*. Item Ministro Provinciali, Custodi, & Conventui Assisien. indulsit, literis *Datis Perus. 2. Kalend. Martii Pontif. ann. 2. incipien. Desideriis vestris, &c.* ut in Sacra Basilica tempore universalis interdicti, in festivitatibus S. P. Francisci, in Anniversario Dedicationis, perque eorum octavas divivina officia solemniter celebrare valerent.

Sed & privilegia omnia à Gregorio IV. Basilicæ, dum construeretur, antequàm ad eam Sacrum S. P. Corpus translatum esset, concistoriali diplomate attributa, confirmavit, aliaque tenoris ejusdem concistoriali Brevi in amplissima forma stabilivit, ipso Papa, & Cardinalibus omnibus tunc Perusiæ existentibus subscripto, & signato. incip. *Is, qui Ecclesiam suam, &c. Dat. Perus. 17. Kal. Maii 1266.* quo Collis Paradisi Basilicam in fundo Sanctæ Sedi oblato constructam, prærogativa libertatis, & honoris donavit, sub B. Petri, ejusque successorum immediato patrocinio suscepit, eique soli subiectam statuit. Caput, & Matrem illius Ordinis, quem S. P. instituit, haberi, & ibi per Fr. Minores perpetuò inserviri mandavit. Privilegia similis notæ in eodem Diplomate continentur, quæ omnia in suo perseverant rigore; nam quotannis census pro eis impositus à Fratribus Assisiensibus Sedi Apostolicæ solvitur, in festo SS. Apostolorum.

Cum autem non desint qui dictis, & scriptis hæc privilegia audacter imminuere, & indirectè negare præsumunt, libet proinde singula ad trutinam revocare.

Privilegium immediatæ subiectionis Apostolicæ Sedi.

TITULUS XXX.

PRivilegia hactenus recensita quidam non magni facientes, affirmant omnes Ordinum Regularium Ecclesias de jure communi Sedi Apostolicæ esse immediatè subiectas, adeoque ab Episcoporum, & locorum ordinariorum jurisdictione immunes, quod privilegio libertatis est frui: At rem non satis perpendunt. singularitas enim diplomatis singularitatem arguit privilegii, juxta regulas juris. Sancitum est à Summis Pontificibus Regularium Ecclesias omnes ad summam eorum potestatem immediatè spectare, ut eas ab aliorum auctoritate eximerent, & ab ipsis Regularinm Prælatis visitari, ac dirigi possent, nec propterea singulæ Pontificiæ, & Patriarchales dicuntur Basilicæ, & Sanctæ Sedis speciales: quibus titulis passim hæc legitur à Pontificibus decorata, quæ nulli alteri, sed soli Romano Pontifici prorsus subiecta est. Hanc propterea Provincialis Minister visitare non potest, & Generalis Minister ipse non nisi tamquam specialis Delegatus Apostolicus visitat: unde in actis Visitationis Generalis hæc semper verba præscribuntur, & præmittuntur: *Habitis priùs verbo speciali, & assensu Summi Pontificis*; ex quibus plurimi motu proprio, præter communes regulas, leges huic Ecclesiæ condiderunt, quas Superioribus Ordinis quibuscunque, & Capitulis Generalibus mutare, vel irritare interdixerunt, quamvis Constitutionibus Ordinis adversarentur, ut legentibus liquet. Hinc evidenter convincitur, Christi Vicarios, nedum immediatam,

diatam, sed & omnimodam, privativè quoad alios, exercuisse, & exercere in eam jurisdictionem, & auctoritatem.

Ob hoc suprema in Ecclesia Pontificium solium perpetuò erectum cernitur, in Chori medio, ex adverso Majoris Altaris, ad quam ascendere aliis Prælatis non licet. Extat & in templo intermedio Ambo marmoreus, qui (teste S. Carolo Borromæo in sua instructione fabricæ, & supellectilis Ecclesiasticæ) Basilicæ solùm Patriarchali conceditur. Ibi Diaconus Evangelium solemniter populo decantare consueverat, cum summus celebraret Antistes.

Ulteriùs propè ipsam Ecclesiam in altiori Cænobii regione, ut diximus, Papales Ædes ab initio constructæ fuere, quò & Depositum fuit armorum, librorum, pecuniæ, rerum aliarum ad Apostolicam Sedem spectantium; constat ex variis Summorum Pontificum literis, qui ad ea resumenda non semel Nuncios misere, quæ Custos, ac Fratres servabant. Imò anno Domini 1321. Jo: XXII. Summo Pontifice, Guelphos inter, & Gibillinos Assisiates civili bello sæviente, horumque vi prævalente, quorum Dux erat Mutius quidam Francisci, Assisias; Friderico Comiti Montis Feretri, Ecclesiæ, ac Papæ rebelli familiaritate conjunctus ostia Pontificii thesauri ab ejus turba confracta sunt, indeque pecuniæ, quæ pro Sede Apostolica servabantur, ereptæ: unde Civitas à Pontifice vinculo interdicti ligata fuit, eoque dein soluta, pulso à Guelphis Mutio, ac ei adhærentibus.

Ad ultimum annui census nunquam intermissa solutio easdem prærogativas unicæ subiectionis, exemptionis, libertatis, aliasque in Bullis expressas, non communes, sed singulares ostendunt.

Sacra Basilica totius Ordinis Caput, & Mater peculiari dignitate appellatur.

TITULUS XXXI.

PRærogativam Capitis, & Matris nostræ convenire Basilicæ, eique à tota Religione attribui, juxta sententias Pontificias omnia ex antiquioribus monumenta demonstrant. Quoties Regestum aliquod legitur Provinciarum, Custodiarum, Conventuum, Locorum totius Ordinis, in capite semper legimus Sacrum Assisiensem S. Francisci Conventum, tamquam supremum omnium caput. Ita Vvadd. t. 4. ad ann. 1399. n. 11. universalem refert Catalogum ex m. s. Vaticano, ex codice impresso, ex monumento Aracælitano; in quibus primò ponitur S. Francisci de Assisio; dein locus S. Mariæ de Angelis; tertiò S. Claræ, deinceps ordinatè alii Custodię Assisiensis Conventus, & Loci, tamquam membra propinquiora sub capite. Sic loci dignitas postulat, ut ea Ecclesia sit mater, in cujus, velut sponsæ, sinu sacrum recumbit Francisci Corpus; e cujus vulneribus, ceu ex mammis, lac illud dulcissimum sacri cruoris ad cunctos alendos filios promanat. Hæc, inquam, à singulis Minoritis habenda Caput, & Mater, in qua sanctissimus Parens, & Patriarcha moratur, qui eam sibi domum elegit; recusaret namque esse in corpore, renueret in filiorum numero computari, qui à capite se diceret alienum, vel hanc Patris Sponsam agnoscere dedignaretur ut Matrem; Mater quippe, & caput illius Ordinis constituitur, quem S. P. instituit, ex duplici Apo-

ſtolicæ Sedis Conciſtoriali ſententia; quapropter qui eam reſpueret, non eſſet Ordinis à S. P. fundati.

Scriptores quidam ejuſmodi prærogativas alteri Eccleſiæ tribuentes, videntur, huic, cui legitimè, ac juridicè competunt, indirectè negare. Poſt Ordinis Franciſcani diviſionem omni ſtudio, & arte id attentare conantur. Eccleſiam Portiunculæ caput, & Matrem vocant, propria opinione, nulla Pontificum auctoritate ſuffulti, imò ei aliquo modo adverſantes. Sed almæ illi Ædiculæ, cui tot aliæ conveniunt, has præſtantias addere, æquum non eſſe liquet, qua in re ad veritatem eruendam, ac tenendam, parùm hic immorandum.

Duo capita corpori eidem tribuere monſtroſum eſt, binam matrem eidem proli aſſignare ridiculum. Vel ergo totius Franciſcani corporis caput, & univerſæ Minorum ſobolis mater hæc, vel illa cenſenda eſt. Summi totius Eccleſiæ Judices, Chriſti Vicarii, cum Sacro Cardinalium cætu, Catholicam dirigentes fidem, ſolemniſſimis Decretis juſſerunt, Collis Paradiſi Baſilicam in qua pretioſus aſſervatur theſaurus, ſanctum videlicèt corpus glorioſſimi Inſtitutoris, ac Patris, Caput, ac Matrem habendam. Parens ipſe Seraphicus tam proprio, quàm filiorum ſuorum nomine obedientiam, ac reverentiam Domino Papæ Honorio, ejuſque ſucceſſoribus vovit; ſuoſque Fratres pedibus S. R. E. ſemper ſubditos voluit. Fratres ergo Minores à S. P. inſtituti, & non ab alio, eam ſui Corporis Caput, & Matrem agnoſcere, ac confiteri tenentur, quam Eccleſia, & Sedes ipſa Apoſtolica præcipit agnoſcendam; ne dum particulari Matri adverſantur, univerſali etiam, ac ſupremæ contumaces reddantur.

Præterea Gregorius IX., qui primùs cum toto Eccleſiæ Senatorum Collegio præcepit Collis Paradiſi Baſilicam Caput habendam, ac Matrem, S. Franciſco viventi tali, tantaque fuerat familiaritate, & amicitia coniunctus, ut S. P. omnia ei ſui cordis arcana deſideria communicaverit, ſicut Papa ipſe teſtatus eſt in ſua, *Quo eleganti &c.* quam apud Vvad. videre placeat t. 1. ann. 1230. n. 14. fuit & Gregorius noſtri Ordinis primus Cardinalis Protector. Si ergo S. P. Franciſcus voluiſſet ſui Ordinis eſſe Caput, & Matrem Eccleſiam Portiunculæ, negotium tanti ponderis Amico, & Protectori, quem ſciebat Summum Pontificem mox futurum, communicaſſet, & Gregorius, qui in cunctis illi complacuit, oppoſitum, aut diverſum expreſsè non præcepiſſet. aut ſi S. Franciſcus hujuſmodi deſiderium illi non inſinuaſſet, hoc ipſi Fratres egiſſent, qui Patris intentionem ſatis optimè noverant. Ubi autem Hiſtoriæ Bullis Summorum Pontificum adverſantut, & præcipuè circa res ejuſdem temporis, ſunt prorſus rejiciendæ; nulla etenim major, quàm Chriſti Vicarii auctoritas.

Hinc dato, quod S. P. eam habuiſſet intentionem, de qua nullimodè conſtat, imò ejus humilitati incompetens eſſet, adhuc tamen cum Pontifex, quin tot Pontifices aliud juſſerint, ipſe, qui obedientiam Domino Papæ ſpecialitèr voverat, etiam proprium retractaſſet optatum.

Nec adverſantibus refragantur ea verba, quæ in Lectionibus propriis illorum Breviarii leguntur, videlicèt. *Quam idcircò Eccleſiam Portiunculæ vocari voluit, quod eſſet futura Caput, & Mater puſilli gregis Fratrum Minorum.* clarè enim conſtat, ea verba centùm circitèr ab hinc annis addita, & intruſa fuiſſe, & noſtrorum (fateor) injuria permiſſa. Antiquiora Franciſcana Breviaria ante diviſionem Ordinis m. ſ. quæ in Aſſiſienſi Bibliotheca ſervantur, de feſto Portiunculæ nullam omninò faciunt mentionem. Alia poſt diviſionem impreſſa ſimplices continent Lectiones, nudam ex vetuſta relatione hiſtoriam referentes,

ferentes, quæ in Archivio nostri Sacri Conventus extat originaliter. Quorsùm verò hoc nomine, Portiuncula, Caput, & Mater valeat designari, mea tenuitas non capit; potiùs enim parvam corporis portionem, quàm caput, totum eminenter continens, si de corpore agatur, significat; si de generatione, potiùs filiolam, quæ parva portio est matris, quàm matrem ipsam videtur exprimere.

At memini me legisse in vita S. Benedicti à Patre quodam Cassinensi descripta; inter multa ex Sacris Larariis à prædicto Patriarcha in Territorio sublaci erectis, præcipuum id extitisse, quod propè Villam, quæ Portiuncula dicebatur, B. Virgini dedicavit, ad cujus similitudinem, inquit, Patres Benedictini, Subasii montis incolæ, aliam construi in Assisis planitie curaverunt, quam & Portiunculam appellarunt, eamque postmodum S. Francisco assignavere. Hinc ergò Portiunculæ nomen, non à capite, & matre derivatum est.

Ipsa Portiunculæ Ecclesia tribus fermè sæculis ante Ordinis divisionem subdita semper fuit Domui Assisiensi, tamquam capiti membrum; clara sunt m.s. referentia Assisiensem Custodem quotannis eam visitasse: Fratres eo in Conventu degentes sub illius obedientia vixisse, Guardianum loci ab eodem Custode, ac Patribus S. Conventus electum, ac deputatum fuisse; eleemosinas omnes, tam in pecunia, quàm in cera, quàm in paramentis illi Ædiculæ oblatas, ad hanc supremam spectasse; eaque omnia per singulos annos, sufficientibus relictis, ad Custodis arbitrium Assisium delata. Imò etiam post Ordinis divisionem, quæ sub Leone X. accidit, usque ad Urbanum VIII. eleemosinæ illi oblatæ, non ab Observantinis (inibi ab anno 1415. degentibus ex concessione eis à Conventualibus facta) sed à Conventualibus ipsis, perpetuis Basilicæ Assisiensis Custodibus sumebantur. Præfatus autem Urbanus, qui eas ad Observantinos transtulit, ne hanc Ecclesiam antiquo omninò jure privaret, illos ad solutionem nummorum aureorum bis mille obligavit, quorum fructibus prædictas voluit eleemosinas compensari, quæ omnia omnimodam indicant, antiquam, perpetuam illius Sacræ Ædiculæ huic Patriarchali Basilicę subjectionem. Quomodò ergo caput, & mater? nunquid sub membri directione caput? sub filiorum obedientia mater?

Vvadd. hac in re magis accuratè, quamvis non omnimodè se veraciter gessit. tom. 1. ad ann. 1330. n. 2. ubi eadem referens privilegia à Gregorio IX. primitùs Collis Paradisi Ecclesię, quę tunc construebatur, concessa, & bullam addens, absque tamen Papę, & Cardinalium subscriptionibus, hęc scripsit. *Ecclesiam novam, quæ ædificabatur in Sancti Institutoris honorem, denuò multiplici gratia, & favore affecit, exemptam faciens, quam anteà anno secundo sui Pontificatus exemit à quacunque jurisdictione, sibique immediatam, & totius Ordinis Caput, & Matrem constituit. verumtamen antiquitate caput est Conventus S. Mariæ Angelorum, & Mater ex instituta primitus ibi Religione: sed Cœnobium hoc Pontificio privilegio utrumque habet dignitate, & auctoritate, & ex recondito thesauro præcellit.* hęc Vvadd. sed quę de antiquitate, & prima institutione asserit convenire Portiunculę, clarum est apud omnes historicos, apud ipsum Vvadd. t. 1. ad ann. 1209. & 1210. ad Rivitorti Ædiculam derivari, ut suo loco diffusiùs edisseram.

Id postremò in hac materia observandum, quòd in publicis processionibus pro hac Basilica duę semper deferuntur, & delatę semper fuerunt, Romanarum more Patriarchalium Cruces, sub quibus ante prędictam Ordinis divisionem cuncti nedum tertii Ordinis fratres, seu de Pœnitentia, sed & Patres nostri

Re-

Reformati, modò de Observantia nuncupati, incedebant: sub quibus adhuc crucibus Patres Capuccini ab ipsorum institutione usque ad diem præsentem conveniunt, & convenire volunt, dignitatem capitis, & matris, tamquam veri S. P. filii agnoscentes.

Aptissimè hujusmodi privilegia Sacræ Basilicæ congruunt; cum nempe totum Minoricum corpus semper subditum, & subiectum S. R. E. pedibus juxta fundatoris regulam esse debeat; Ecclesiam illam, quæ hujus corporis caput, & mater à filiis habenda est, sub immediata speciali subiectione, & protectione S. Petri, Sedisque Apostolicæ constitui dignum erat; ut Capite, ac Matre mediantibus totum corpus subditum semper agnosceretur, ac protegeretur à visibili capite Ecclesiæ, Christi Vicario, & ab universali Matre, quæ est Romana Ecclesia, foveretur.

Sacra Basilica perpetuò à Fratribus Minoribus excolenda.

TITULUS XXXII.

IDipsum Gregorius Nonus sanxerat in concistoriali Diplomate, anno 1230. cum adhuc Ecclesia construeretur. Exinde colligi liquet, in tanta Franciscani Ordinis partitione, qui sint primævi Fratres Minores, & Seraphici Patriarchæ primogeniti Filii. Neminem latet, post ejus obitum primo illo sæculo unicum extitisse sub unico Generali Ministro Minoricum institutum, cui sacrum Parentis corpus creditum est, & Ecclesia ab Apostolica Sede tantæ prolis agnita mater extitit assignata. Quintum ferè sæculum currit, ex quo iidem Minores Fratres Basilicam incolunt, & tumulum admirabilem possident; nec tamen legimus ab eis desertam, aut ab aliis aquisitam, aut alterius instituti fratres, prioribus expulsis, fuisse inductos. Bullæ; quibus hæc perpetua servitus Fratribus à S. P. institutis commissa fuit, revocatæ non sunt; imò singulis annis solutione census perspicuum est confirmari. qui ergo inibi perseverant, Conventuales, ad discrimen aliorum, vocati, primi sunt ex Minoribus Fratribus, paternæ, maternæque hæreditatis legitimi, ac perpetui possessores. A quibus etiam quæ nunc possident sacra loca Patres Reformati, seu Observantes habuere. Nam sub anno 1515. Conventuales ipsi sacram Portiunculæ Ædiculam eis concesserunt, quam ducentis annis tenuerant; sicut postmodùm anno 1430. sacrum Alverniæ montem, aliaque ex diversis locis tamquam dilectis Filiis tribuerunt.

Ad hujus privilegii manutentionem sępiùs laboraverunt PP. Conventuales, quin adversùs deturbatores Assisiatum civium defensionem, & Summorum Pontificum justitiam sunt experti. Non semel sacram Domum invadere, illosque expellere vi, aut fraude quidam conati sunt. At S. P. cui complacuit pusillo suo primo gregi Regnum dare, nunquam ab eo separari permisit. Adversitates, persequutiones, jacturas non mediocres ad humilitatis, patientiæ, mortificationis exercitia eos pati voluit, qui aliquando vel propheticum illud dicere potuerunt, *Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti*. Piissimus tamen Parens nunquam pręditectos Filios à sua exclusit Domo; nunquam à se, nunquam à sua Sponsa, ab Ecclesia, inquam, eorum matre expulit; sed illorum obsequio delectatus, semper cum primis natis manere voluit.

Hinc anno 1520. sedente Leone X. die prima Augusti Religiosorum quorumdam

rumdam maxima multitudo Conventum ingressa (Conventualibus interim Ecclesiæ cultui, & Sacramentorum administrationi intentis) Cœnobium percurrere, Capitaneo, quòd ad rumorem occurrerat, contumelias jacere, militibus verbera, vulnera lethalia infligere, tumultuosè clamare, hinc cursitantes, & inde: noster est locus: Conventuales discendant, temerariè ausi sunt. Hi periculum advertentes, implorato Seraphici Patriarchæ auxilio, aggressoribus resistentiam fecere, & à Civibus adjuti vim vi licita repulerunt. Res ad Summum Pontificem fuit delata, qui Cardinalibus B. Episcopo Sabinensi, & F. de Ursinis causæ examen commisit, peractoque processu, qui Romæ in Archivio Pontis Sixti apud Generalem Conventualium Procuratorem originaliter asservatur, Leo ipse, parùm alioquin Conventualibus favorabilis, pro justitia, ad compescendam obsessorum audaciam decrevit, Assisiensem S. Francisci Basilicam, speciali titulo Apostolicę Sedi immediatè subiectam, ad Conventuales perpetuò pertinere, eosque semper in illa manutenendos. Alios referre possem eventus, quos modestia detentus omitto.

Reliqua Diplomatis privilegia expenduntur.

TITULUS XXXIII.

AD libertatis, & honoris prærogativam, quam almæ nostræ Basilicæ concessit Apostolica Sedes, quæ subtexui privilegia pertinent, quorum licèt plura ab omnibus Regularium Ecclesiis fuerint postmodum per extensionem participata, huic tamen primitùs inter Minoricas, & principaliter, velut capiti, singularissimo modo concessa apparent. Præcipua sunt; ne quis audeat in eam excommunicationis, vel interdicti pœnam promulgare: ut infra clausuras locorum, ad ipsam, ejusque Fratres pertinentium nemo præsumat rapinam, seu furtum patrare, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temerè capere, aut interficere, vel violentiam exercere: ut nemo audeat præfatam Ecclesiam quomodolibet perturbare, aut ejus bona auferre, aut ablata retinere, minuere, seu quibusvis vexationibus fatigare: sed ut omnia integrè conserventur, eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione sunt data, usibus omnimodis profutura. Alia suo loco legere quivis poterit.

Ad omnium privilegiorum, & jurium firmitatem, ac robur, prout in prædictis literis, Summi Pontifices, & Cardinales in contravenientes pœnas gravissimas addiderunt; privationis scilicet cujuscunque potestatis, dignitatis, honoris, alienationis à corpore, & sanguine Jesu Christi, & in extremo die divinam ultionem. Servantibus autem jura omnia sacræ Basilicæ facta, Salvatoris pacem in hac vita, & portionem in viventium terra augurati sunt.

Caveant ergo cujusvis conditionis personæ, ne dictis, scriptis, factis, directè, & indirectè præjudicium aliquod Sacræ huic Basilicæ, aut Domui inferant, aliter pœnas comminatas certò incursuros se sciant. Caveant, inquam, omnes, sed peculiariter, qui Francisci se Filios dicunt, & hoc titulo gloriantur, Franciscanam Assisiensem Ecclesiam verè caput, verè Matrem agnoscant: eam fateantur tot prærogativis, privilegiis, honoribus à Sede Apostolica decoratam. Sic Summis Pontificibus obedientiam, ac reverentiam præstabunt, S. R. E. omnimodam subiectionem profitebuntur, & æternæ mercedis consequutione digni reperientur.

Eadem

Eadem privilegia à Sede Apostolica confirmantur.

TITULUS XXXIV.

PRædecessorum exemplo, ac propriæ devotionis affectu certatim Summi Pontifices studuere, ut privilegia Almæ Collis Paradisi Pontificali eorum Basilicæ concessa nedum firmarent, sed & augerent.

Nicolaus IV. Apostolicis literis incipient. *Præclara gloriosissimi Confessoris, &c.* Custodi, ac Fratribus Assisien. directis, hæc habet. *Nos propter ipsius Sancti reverentiam, volentes prædictam Ecclesiam, quæ totius Ordinis vestri caput existit, & Mater, specialitèr honorare, Ecclesiam ipsam, quæ nulli, nisi Romano Pontifici est subiecta, & totum locum ipsius, cum pertinentiis suis, nullus omninò valeat perturbare, &c. Dat. Reate. 2. Id. Maii, Pont. ann.* 1.

Sixtus IV. in Bulla incip. *Quamvis Altissimus, &c. Dat. Assisii* 8. *Kal. Septemb.* 1476. sic scribit. *Ecclesia ipsa, quæ inter alias Ecclesias domorum dicti Ordinis re, & nomine obtinet Principatum.* Ex quo claret, Apostolicam Sedem, ultra Matris, & Capitis dignitatem, insuper aliam Principis omnium Ecclesiarum Ordinis Minorum dedisse. Sed & Bonifacius IX. in Constit. incipient. *Alma Domus B. Francisci. Dat. Romæ Non. Octob. Pontif. ann.* 4. alio non minoris ponderis titulo eam insignivit, subdens; *quæ lapis fundamentalis existit totius Ordinis Fratrum Minorum.*

Ne tamen omnes singillatim hìc referam, ac tædio lectores afficiam, unius Clementis VIII. amplissimum Diploma percurrere satis sit; incip. *In Apostolicæ dignitatis culmine, &c. Dat. Romæ Non. Septemb.* 1602. quo confirmavit omnia, singula privilegia, indulta, libertates, exemptiones, prærogativas, facultates, favores, gratias tam perpetuas, quàm ad tempus eidem Domui, Custodi Fratribus à prædecessoribus suis, & nominatim ab Innocentio 4. Clemente 4. Nicolao 4. Gregorio 9. Gregorio undecimo, Nicolao 5. Alexandro 4. Bonifacio 9. Calisto 3. Pio 2. Gregorio 13. aliisque concessas. Quoties enim Fratres Minores, ejusdem S. Basilicæ cultores perpetui S. Sedem pro privilegiorum confirmatione rogarunt, toties munificentissimè collata obtinuerunt.

Ad hæc spectat, quod anno 1690. dum in S. Conventu, licèt indignus, Custodis munus obirem, mihi accidisse memini. Quædam observabam præludia, ex quibus facillimè gravissimum prejudicium S. Basilicæ proximè inferendum prænoveram. ut opportunè occurerem, Romam me contuli. Ibi à Summo Pontifice, tunc Alexandro VIII. perbenignè exceptus, dixi. Mihi, S. Apostolicæ Sedis in Basilica Assisiense, quæ nulli potestati subdita est, ministro, onus incumbere, summum præmonendi Rectorem de his, quæ in præjudicium indemnitatis ejusdem Ecclesiæ verti possent. Negotium exposui. Respondit Pontifex, optimè se callere Ecclesiam illam specialissimè ad S. Sedem spectare, quapropter eam sibi maximè charam ab omni intendebat præjudicio immunem. Ad hæc plurium Eminentissimorum examini causam expositam, & commendatam commisit, quæ anno sequenti sub Pontificatu Innocentii XII. juxta meum votum est absoluta, & jussu ejusdem Pontificis Decretum exequutioni mandatum. Ad particularia non descendo, ne proximis injurius videar. Satis pro nunc ostendisse, quàm

gra-

gratiosè semper inspecta, & beneficiis locupletata fuerit à S. Sede Sacra hæc Domus, omnium aliarum Franciscanæ familiæ caput, Mater, Princeps, Lapis fundamentalis.

Fabricæ conservationi à S. Sede Apostolica providetur.

TITULUS XXXV.

COpiosis pecuniarum largitionibus, quas Summorum Antistitum munificentia, & populorum devotio obtulerat, brevi temporis cursu tam ingenti, admirandoque ædificio manus ultima imposita est. At ne temporis iniuria laberetur, in hoc tota fuit Apostolica Sedes, ut conservationi in posterum, ac futuræ tantæ molis restaurationi provideretur.

Nicolaus siquidem IV. ann. 1288. in literis, *Reducentes ad sedulæ, &c. Dat. Reate Idib. Maii, Pontific. anno* 1. statuit eleemosinas omnes à fidelibus oblatas, & offerendas in Ecclesia S. Mariæ Angelorum consignandas Ministris, Custodi, Fratribus S. Francisci in Civitate degentibus, ad conservationem, reparationem, ornamentum Ecclesiæ, & Domus, quò sacrum corpus Sancti ejusdem quiescit. Hoc privilegium absque jurgio usque ad annum 1417. servatum est, quo tempore Fratres Conventuales Assisii etiam Portiunculæ Ecclesiam incolebant. Eodem verò anno Conventuales Portiunculæ Ædiculam Patribus Reformatis assignavere, qui nunc de Observantia nuncupantur, à F. Paulo de Trincis Fulginate Laico paulò anteà exorti. hi locum ea conditione acceperunt, ut eleemosinæ omnes, pecuniæ, ceræ, paramenta prædictæ Ecclesiæ S. Mariæ Angelorum oblata consignarent Custodi, & Ministris S. Assisiensis Conventus, relicta ibi, ad Custodis ejusdem arbitrium, & judicium, & ceræ, & paramentorum sufficienti portione; quod & servatum fuit à Reformatis, tunc enim protestabantur, velle se regulam servare ad literam, absque glossa, absque privilegiis, ut erat mens F. Pauli eorum institutoris, ideoque nunquam se pecuniam recepturos, nec per se, nec per interpositas personas; sed Conventualibus privilegiatis, à quibus Sanctuarium recipiebant, & sub quorum obedientia vivere promittebant, penitùs relicturos. Et id nedum ad parendum Pontificiis jussis, ac ostendendum benefactoribus, & superioribus suis gratitudinis debitum, sed ut Regulæ paupertatem absque ullo privilegio servarent. Cum verò à Communitate, seu Conventualitate Ordinis separari cæpissent, & proprios habuissent Vicarios, tentaverunt ab Apostolica Sede aliquam ex pecuniis oblatis partem sibi concedi: unde anno 1454. à Nicolao V. Breve obtinuerunt, quo Minoribus Fratribus Sacri Conventus iniungebatur, ut pro ædificatione cujusdam Dormitorii pro una tantùm vice illis solverent florenos centùm, & ad ipsum Nicolaum recursum habuere, qui veritate privilegii, & initæ conventionis comperta, præfatum suum Breve, tanquam obreptitium revocavit, & nullius roboris declaravit, & Minores Fratres à solutione reliquorum ducentorum absolvit. Literæ revocationis hujusmodi, Custodi, ac Fratribus Conventus Assisiensis directæ, incipiunt, *Mandavimus dudum. Dat. Romæ die 16. Februarii* 1454. diligenter servatæ.

Successivè à Callixto III. PP. Reformati, nunc modernę Observantię obtinuerunt pro eo anno 1457. ex oblationibus eisdem ducatos quadraginta sibi assignandos, vigore Brevis incipientis, *Decet, & convenit. Dat. Romæ Id. Septemb. ejusdem anni*. Sed Pius II. Callixti successor, suis literis incipient. *Vidimus literas. Dat. Florentiæ die* 1. *Maij* 1459. illud Breve revocavit, nullius esse valoris decrevit, & omnia Ecclesiæ S. Francisci applicanda jussit. Similia tempore Leonis X. & Gregorii XIII. evenere, ut ex eorum Constitutionibus suo loco ponendis patet.

Ultrà præacceptas provisiones Sixtus IV. observans Fabricam ex parte Occidentali minitari ruinam, excitari, & perfici jussit profundum, excelsum, amplissimum ex solido secto lapide sustentaculum, in quo accedente Ægidii Cardinalis Albernotii liberalitate, plurima aureorum millia impendit. Idem principale impluvium restaurari, & ad formam præcepit elegantiorem reduci. Ulteriùs, ut futuræ conservationi consuleret, plenariam perpetuam Indulgentiam, & per modum Jubilæi omnibus fidelibus concessit eam Ecclesiam visitantibus in anniversario corporis S. P. Francisci Translationis ad illam die, confessis, absolutis, & hujusmodi conservationi manus adiutrices porrigentibus; diploma incipit. *Quamvis Altissimus. Dat. Assisii* 1476. 8. *Kal. Septemb.* lectu dignissimum. Præcepit insuper solemnia Translationis ejusdem quotannis persolvi secunda post Pentecosten Feria, ut ex ejus Bulla, *Dignum reputantes. Dat. Romæ* 4. *Non. Febr.* 1478. Custodi, & Fratribus Min. Assis. directa.

Collis Paradisi sacris decoratur Reliquiis.

TITULUS XXXVI.

AD optimam hujus Sanctuarii coronidem additæ sunt celeberrimæ Christi Domini, B. V. Præcursoris Apostolorum, Martyrum, Virginum, S. P. Francisci, aliorumque Sanctorum, & Sanctarum Reliquiæ, quas ferè omnes Summi Pontifices, aut magni nominis Principes donavere.

Gregorius IX. anno 1220. pro translatione sacri Depositi à Templo Sancti Georgii ad hanc à se fundatam Basilicam, Crucem misit in majori Ara exponendam, ex divino ligno compactam, valdè notabilis quantitatis, duplici transversam asserculo, ad instar Patriarchalis, aurea majori cruce clausam, ut prisca referunt monumenta: nunc verò in ampliori argenteo tabernaculo per lucidam apparens crystallum, servatur. Extat & alia ejusdem salutiferi ligni particula, quam magnus quidam Constantinopolitanus miles dono misit.

S. Ludovicus Galliarum Rex, dum anno 1260. sacram peregrinationem perageret, Assisium veniens, integram spinam ex corona Redemptoris auvlsam Basilicæ sui S. P. donavit; extat in tabernaculo ex auro obrizo super cylindros Zileni lapidis, qui super basim pariter auream eriguntur, & per specilla circumquaque coagmentata conspicitur. Fratres verò Sancto Regi cervical cannabaceum dederunt, super quod paleis repletum S. P. moriturus caput reclinaverat. Hæc Reliquia in S. Parisiensi Capella regali honorificentia asservatur.

Ni-

Nicolaus V. cum anno 1454. Aſſiſium veniſſet, & S. P. corpus mirabiliter ſtans obſervaſſet, extremitatem, ſeu cuſpidem ferrei clavi, quo Cruci affixus fuerat Dominus, quadrato argenteo conditam tabernaculo, per cryſtallos ſpectabilem dono dedit.

Sixtus IV. viſo ſui S. P. admirabili exuvio, inter inſignes reliquias, quas Roma Aſſiſium detulerat, largitus eſt oram manicæ purpureæ veſtis, qua Salvator pro nobis paſſus, indutus fuit, argenteo, latoque Tabernaculo extenſam, perq; cryſtallinum operculum clarè inſpectam. Inſuper partem inconſutilis veſtis Salvatoris ejuſdem, argenteo, & inaurato vaſe reconditam.

De ſacro S. Dei Genitricis velo ſequenti titulo peculiariter dicam.

Clemens IV. Aſſiſii degens anno 1266. viſo S. Patriarchæ Depoſito, alia inter munera vaſculum obtulit, ex lucidiſſima montis cryſtallo ad inſtar Crucis affabrè expolitum, cujus in medio argenteus eſt cuniculus, ibique puriſſimum B. Virginis lac reconditur. Nunc cryſtallus ipſa in ſinu amplioris argentei tabernaculi collocata conſpicitur. Dedit inſuper de veſte, cingulo, capillis ejuſdem Dei Genitricis, alio vaſe argenteo repoſitis.

Innocentius IV. cum anno 1252. Eccleſias, & Cænobium dedicaſset, ſub ampliſſima Aræ majoris menſa, & unico expolito perlucido marmore compacta; & elegantiſſimis columellis innixa, in medio aliam, & grandiuſculam quidem columnam erigi juſſit, in qua Pontifex ipſe S. Jo: Baptiſtæ coſtam, quam à Civitate Januæ attulerat, pretioſo vaſe, cum aliis Sanctorum reliquiis, velut in ſacro puteo, recondidit.

In argentea capſula clauduntur duo digitorum articuli Ss. Petri, & Pauli Apoſtolorum Principum. In plano, ac pulcherrimo Tabernaculo pars cutis S. Bartholomæi Apoſtoli extenſa cernitur. In aliis, jiſque pretioſis Reliquiariis cæterorum omnium Apoſtolorum Anacleta ſervantur. Quas omnes Sixtus IV. ad ſuam Baſilicam, & Conventum, cujus extiterat Filius, ex Urbe attulit. Qui dein Romam reverſus, per Magiſtrum Franciſcum Sampſonem Generalem Miniſtrum miſit ſacra Lipſana Sanctæ Annę Matris ſanctiſſimæ Matris Chriſti, S. Mariæ Magdalenę, S. Catherinæ V. & M. S. Blaſii Epiſcopi, & M. aliorumque ex Sanctis, quæ aureis, argenteiſque thecis condita ritè cuſtodiuntur.

In argentea, & quidem magni ponderis capſula ſunt oſſa integra brachii S. Staniſlai Epiſcopi, & M. à Cracovienſi Capitulo ad hanc Eccleſiam tranſmiſſa, ob ſolemnem ejus S. Præſulis Canonizationem inibi ab Innocentio IV. celebratam, de qua ſupra Tit. 23.

Adſunt tria argentea ſimulacra, quæ capita, & pectora ſuper ſuas baſes referunt, in quorum uno tria capita, in aliis ſingula clauduntur quinque ex Sanctis Virginibus, & Martyribus Divę Urſulæ ſociis. Hæc a quodam Reverendiſs. Patre Soc. Jeſu Generali huc allata noſtri ſeniores teſtantur.

Caput S. Gereonis mart. qui Thebanæ legionis miles extitit principalis, à Sereniſſimo quodam Sabaudiæ Duce huc tranſmiſſum, capſa argentea ſervatur.

Sixtus IV. tres Iconas dedit, S. Lucæ manu depictas, quarum una B. Virginem puerum Jeſum brachiis gerentem, alia eamdem B. V. Filium è Cruce depoſitum gremio ſuſtinentem, tertia Salvatoris effigiem rapræſentant, cui ſimillima videtur Salvatoris Imago, quę in Lateranenſi Sanctuario adoratur.

In Oſtenſorio Argenteo extenſum apparet corium, quod S. P. Franciſcus deſuper lateris vulnus, vel ad illud tegendum, vel ad dolorem mitigandum ferebat. Hoc in medietate ſciſſum, & ſanguine congelato aſperſum plagæ figuram oſtendit; unde in ſolemniis Sacrorum Stygmatum per Civitatem proceſſionaliter circumfertur.

 Ar-

Argentea capsula capit calceamenta molli ex materia consuta, quæ S. P. F. post impressionem Stygmatum deferebat, quibus & sanguis congelatus introrsum adhæret. Calceoli lanei manibus S. Claræ intexti, & Beato Patriarchæ missi ad Stygmata pedum tegenda, qui & sacro cruore conspersi apparent, theca pretiosa clauduntur.

Cilicium ex nodosa chorda cameli pilis ad instar loricæ textum, quo nudam carnem S. P. vestiebat, capsa argentea reconditur.

Alba ex lana Tunica, qua indutus S. P. decessit, ampliori arca argentea custoditur. Introspicitur sanguis à sacro lateris vulnere effusus: Hanc B. Jacoba Romana funeralia inter paludamenta ab Urbe ad hanc Civitatem attulerat.

Caputium S. P. figuræ rotundæ, scapulari stricto, oblongo, in extremitatibus plano in lignea capsa, quam tela argentea coraliis, & auro affabrè acu picta cooperit, conservatur.

In secretiori Sacrario reconditum est Originale Diploma Regulæ, quam S. P. ab Honorio III. confirmatam accepit in ampla membrana exaratum; quod à pietate Francisci Cardinalis Barberini Senioris in ampliori argenteo conditorio extensum sub prægrandi crystallo conditum fuit; unde facilè legi potest. incipit. *Honorius Episcopus servus servorum Dei, Dilectis filiis F. Francisco, &c.* diffusè totam continet Regulam, addita confirmatione, cum plumbeo signo. quidam ex idiotis asserunt, hanc Regulam manu F. Leonis, Deo dictante, conscriptam; at evidentiùs patet, esse Apostolicam Literam, & characterem alicujus Cancellarii: cum tamen S. Institutor inter vivos agens, semper illam secum habuerit, hinc tanquam Religionis fundamentum, ac paternæ dilectionis pignus, inter præcipuas Sacri Conventus divitias, ac delicias æstimatur.

Ampla ex argento theca extensam continet Benedictionem, quam S. P. proprio charactere in membrana exaravit, signavitque signo Tau, ac F. Leoni inter discipulos prædilecto tradidit, ut Dœmonis tentationes repelleret. ibi minoribus rubeis literis ejusdem F. Leonis hæc attestatio legitur. *Istam Benedictionem scripsit manu sua B. Franciscus mihi Fratri Leoni.* in calce fecit, & signum Tau, cum suo capite.

Involutam Syndonem sericam, aureis floribus arte Phrygia exornatam videre est, in qua S. Francisci corpus in Ecclesia S. Georgii quatuor ferè annis permansit, quam etiam B. Jacoba ad decorandum sacrum funus detulerat.

Basis argenteæ statuæ accludit chordam, quam S. P. nudos super lumbos gestabat.

Excelsam ex perpolita crystallo Crucem, in cujus medio particula cernitur salutaris nostræ Redemptionis ligni, S. Bonaventura Doctor Seraphicus, dum esset Generalis, & universalia Ordinis Comitia Assisii celebraret, donavit.

Vas portatile aquæ lustralis ex unico pretioso achate confectum, & aspergillum argenteum, quo S. Ludovicus Episcopus Tolosæ utebatur, ipsemet huic Sacrario dedit, cum ad venerandum S. P. Corpus venisset.

Perampla sexangularis tabula quadratam super basim erecta, undique cælaturis, & anaglyphis in coronide præcincta, utraque ex parte sanctissimo Jesu Nomine à S. Bernardino Senensi, cum in Collis Paradisi Basilica concionaretur, descripta, publicæ adorationi exposita est. Nunc verò in Larario S. Jo: Baptistæ eleganter ornato propè Sacrarium clauditur, sub transparenti velamine, & maxima devotione percolitur.

Innu-

☞ Innumeræ aliorum Sanctorum Reliquiæ, quas longum foret singillatim referre, ad tantum thesaurum locupletandum concurrunt.

De Sacrosancto Velo præcelsæ Dei Genitricis.

TITULUS XXXVII.

CÆlestes inter divitias, quibus hujus Terrestris Paradisi gaza redundat, à fidelium pietate inestimabiliter colitur sacrum velamen, quo B. Dei Genitrix Virgo capite tegebatur, quoque in antro Bethlem infantem Jesum involuit. Hoc ad nostrum Sanctuarium modo admirabili pervenisse vetustus indicat codex, quin & muta picturarum historia satis exprimit, ex quibus omnia ferè sub hoc Titulo contenta decerpsi.

Dominus Thomas Ursinus, nobilis Romanus, Comes Manupelli, cum adhuc juventa floreret, Dux Italicæ Classis in expeditione contrà Saracenos, defuncto S. Ludovico Francorum Rege pro Terræ Sanctæ recuperatione, captivum tenuit quemdam ex Saracenis Damasci Præpositum. Hic, ut libertatem redimeret, victori spopondit, thesaurum exhibere, quem Christiani pretiosissimum reputarent; Velum scilicet, quo Maria Filium suum jam natum involuerat, quod ipse inter Ecclesiæ Jerosolymitanæ spolia acceperat, & apud se quàm diligenter tenebat. Ursinus adhæc libenter, inquit, assentiar, dummodò id verum esse firmissimis rationibus comprobes. Cum captivus pretiosam obtulit capsulam, in qua unà cum sancto Velo literæ testimoniales aderant antiqui Patriarchæ Jerosolymitani. Comes tam digno pretio sumpto, captivum Saracenum libertati donavit. Tandem expleto bello, compositisque post varios exitus, cum Saracenis rebus, dux ipse Thomas Romam sua cum classe redibat: at non procul à Cretensi mare, oborta ingenti tempestate, cum nautæ, ac milites mortem jam jam imminentem timerent, ille protinus Velum è sua capsula extraxit, contra aerem expandit, Mariam vocavit, cœteris omnibus Matrem misericordię invocantibus: cum dissipatis illicò nubibus, quiescentibus ventis, demissis fluctibus, aeri serenitas, ponto tranquillitas rediit.

Romam reversus, animo diu revoluit, qua in Ecclesia thesaurum illum reconderet; at dubio perseverante, adhuc apud se retinebat; cum gravi oppressus morbo, in vitæ discrimine Deum enixè precatus est, ut locum designaret, in quo servandum vellet sacrum illud operculum. Nocte dormitans vidit in somniis S. P. Franciscum, sibi specialiter advocatum, dicentem: Thoma sanaberis: si Velum Virginis, mihi destinatum, meæ Assisiensi Ecclesiæ dederis. Manè visionem adstantibus narravit agnatis, qui tanto privari thesauro nolentes, suadere cœperunt, visionem illam non veritatis mysterium fuisse, sed somnium. Ingravescebat ægritudo cancri ejus pectori inhærentis, cum S. P. illi secundò apparens, eademque repetens, addit, alioquin morieris. respondit, promitto; & expergefactus deliberatè spondet se adimpleturum. En statim pręter spem physicorum valere cœpit, & in sanitate nondum firmatus, Assisium versùs, nobili sodalitio sociatus, iter agreditur. jam sanus eò pervenit, die 11. Martii 1320. sedente Jo: 22. Custodem, & Fratres in Ecclesia convocari petiit, ubi coram omnibus ante Aram maximam genuflexus, gra-

gratiam S. P. agens, capsulam protulit, & aperuit, Velum ostendit, omnia, quæ evenerant, distinctè enarravit, in eademque inclusum arcula consignavit, ac votum solvit. Tres ad id convocati fuerunt Notarii, Petrus Pucciatellus, Honuphrius Lutius, Nicolaus Lutius, qui testibus adhibitis eodem die, ad perpetuam rei memoriam, solemni instrumento totam facti seriem descripsere. Custos tunc temporis erat F. Philippus Baciucci S. T. D.

Sacro munere jam recepto, Fratres in secretiori Sanctuario, & in ejus honorificentiori loco, pluribus sub clavibus condiderunt, ubi adhuc servatur.

Devotionem populi nedum Assisiatis, sed & exterorum erga specialissimum hoc divini Pueri, & purissimæ ejus Matris amoris pignus, nemo satis concipere, aut exprimere posset. Bis tantùm quolibet anno, innumeris populis, ex singulis Vallis Spoletanæ Civitatibus, Oppidis, ac Suburbiis concurrentibus, palam ostenditur. In Festo B. V. ab Angelo Annunciatæ; quo die solemni processione ad Ecclesiam Portiunculæ à PP. Conventualibus fertur; portant Arcam, in qua clauditur, quatuor Levitæ Dalmaticis induti, sub Baldachino. musici præeunt; militum copiæ circumeunt. super majorem illius Ecclesiæ januam in excelso Propylæo ad id ædificato, post sermonem à Concionatore Conventuali habitum, priùs coram populo intra Templum, dein multitudini in latissima platea extra, & ante Ecclesiam stanti, à P. Custode Sacri Conventus pluviali induto, spectandum exponitur, ac ter benedicitur. Mirum, tantam numerositatem, dum sacrum panditur Velum, in profundo silentio genuflexam procumbere; statim verò ac elevatur, omnes unanimiter exclamare, Deique implorare misericordiam. Vidi egomet non semel DD. Cardinales, Episcopos, Prælatos, ac Magnates adstantes tanta pietate ex his vocibus commoveri, ut lachrymas nullatenus cohibere valerent.

Pari celebritate, ac pompa publicè ostenditur sacrum Velum secunda die Pentecostes; processionaliter enim à suo Sanctuario defertur per Collis Paradisi plateas ad supereminentem, amplumque Xistum undique patens, ac testudine tectum: hinc innumera gentium cohors, qua nedum tres subjectæ plateæ, ac viæ, per quas conspici queat, sed & domorum tecta, agrique infra Urbem inundant. dum observandum, atque adorandum proponitur, alta in populo taciturnitas: dum benedictiones ad quatuor mundi plagas distribuuntur, singuli vocem tollentes, misericordiam poscunt.

Solemnitatis hora est ante Vesperas, paulò post horam meridiei, ut detur exteris ad propria reditus. plures constanter asserunt, dum Sacrum Velum ab Ecclesia egreditur, super illud ex diametro fulgidam cerni stellam, quæ & comitari videtur, usque dum ad eamdem Ecclesiam referatur. quapropter sibi invicem indicantes, & Cœlum aspicientes, dicunt: ecce stella: ipsam aspicite. Hoc evenit prædicta secunda Pentecostes die, cum Sol meridianus ardentiùs fervet. Illam aspicere mihi pluries contigit, licèt non potuerim in eâ oculos figere, eo quòd processionaliter incedebam; at visus, cujus debilitate laboro, non ita clarè intueri permisit. piæ tamen multitudini standum.

Uberrima gratiarum munera Benignissima Virgo in sui amoris specimen per Velum hoc impartitur. lubet ex plurimis aliquas canonicè probatas referre. Anno 1364. dum per Civitates, Oppida, & castra Umbriæ pestis crudelissima desæviret, Assisiates, quamvis adhuc immunes, vicinum tamen malum timentes, longiùs abscedebant; cum Fratres, ne desolata maneret Civitas, solem-

ſolemnem indixerunt proceſsionem , & annuente Epiſcopo F. Bertrando Lagerio Minorita , per totam Civitatem extra capſam in Tabernaculo velum ſpectabile detulerunt. En Civitas omnino à lue intacta permanſit: imò & alibi Dei flagellum quievit, ac brevi tempore evanuit.

Eugenio IV. Chriſti vices gerente, Epiſcopus, ac Poteſtas Aſsiſii irreconciliabili odio æſtuabant , planè ut qui ortam ſedaret litem , nullus inveniretur. cives, velut incerti, ſtudia in contraria ſcindebantur; hinc diſsidia fovebant, nec ullus inter Aſsiſiates paci locus patebat. cum verò dies adeſset, Annunciationi B.V. ſacra, ambo, ſeorſim ad S.P. Franciſci Eccleſiam ſe contulerunt , ut de more cum Civitatis proceribus pię aſsiſterent functioni; dumque in ſacrario eſſent, priuſquàm ſacrum Velum in Arca portatili clauderetur , Epiſcopus devotè illud eſt oſculatus , dein etiam Poteſtas, qui extemplo, occulta vi, nec alio reſpectu ſibi invicem obviam venientes, in amplexus pariter , & mutua oſcula convenerunt , proteſtati coram Velo Matris pulchræ dilectionis omnes vel datas , vel cogitatas offenſas procul ab animo fugaturos: quo ex tempore apparuerunt arctę neceſsitudinis vinculo ſociati . Hinc omnium ordinum cives animo geſtiere , B. V. pro miraculo gratias rependentes.

Mulier per biennium oculis capta , ad deoſculandum cœleſte hoc velamen manuducta, dum ſacra figeret oſcula, & preces adderet, voti compos effecta, viſum perfectè recuperavit.

Ad aſpectum Sancti hujus Velaminis obſeſsi illicò liberantur , & malæ poteſtates pelluntur. Tempore inundantis, diuturnioris, ac noxiæ pluvię palam publica ſupplicatione defertur, & ſerenitatem inducit. Teſtis oculatus ſum ego. His, aliiſque ejus notæ favoribus B. V. ſuam oſtendit protectionem erga Civitatem, & Eccleſiam, cui tantum ſuæ dilectionis pignus donavit.

In ampliori ex argento tabernaculo, tanti ponderis , ut duos , aut tres Sacerdotes ad illius elevationem concurrant , à munificentia Cardinalis Alexandri Peretti, Sixti V. Nepotis donato extenſum Velum, ac per cryſtallos utrinque viſibile conſervatur.

Hujus ad theſauri cuſtodiam , præter Cuſtodem , & Patres deputatos , ſingulis trienniis à Conventuali Capitulo bini eliguntur Civitatis Patritii, quibus ab eodem P. Cuſtode claves traduntur , ut & vigiles ipſi aſsiſtant , quoties publicè oſtenditur, aut privatè. nec tamen cuilibet , ſed Eminentiſsimis Purpuratis, Principibus , ac inſignioribus Prælatis moſtrari ſolet. ita Patres Generales ad ſervandum decus tantæ reliquiæ decreverunt , ita S. Congregatio Sacrorum Rituum confirmauit.

Sacra

Sacra Basilica Indulgentiarum thesauro locupletatur.

TITULUS XXXVIII.

CUm *ex Clem. Religiosi de privil.* Religiosi pronuntiantes Indulgentias indiscretas peccent mortaliter, quod prohibetur eis in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub pœna æternæ maledictionis: Indulgentiæ autem indiscretæ, *secundùm glos. & Card. in dicta Clem. ac Pan.* sunt quę aut concessæ non fuerunt, aut invalidè concessę, aut probari nequeunt, & sunt dubię, sic Auctores Summarum Tabienę, & Angelicę, ac P. Rodericus Min. Observant. t.2. qq. reg. q. 98. art. 1. & 2. cum omnibus aliis; hinc mihi in hac materia cautiùs incedendum, ut non nisi ex Apostolicis literis à me lectis Indulgentias huic Sacrę Basilicę concessas describam.

Biennio à transitu S. Patris nondum expleto, Gregorius IX. volens Ecclesiam ad illius honorem, & corporis asservationem magnificè ędificari, concessit Indulgentiam 40. dierum Christi fidelibus aliquam eleemosinam pro illo opere facientibus. Bullam prę manibus habeo, incipit, *Recolentes qualiter*, *Dat. Reate*, 3. *Kal. Maii. Pontif. Ann. secundo*, qui fuit nostrę salutis 1224. Exemplaria ad omnes Provincias jussu Pontificis misit Generalis Helias, qui ex harum eleemosinarum cumulo, non ex taxa pauperculis Fratribus imposita, ut falsò illi quidam ascribunt, & Templum, & Conventum extruxit. Hæc Indulgentia licèt modò parui ponderis videatur, eo tamen sæculo & magna erat, & rara; ideoque ad eam lucrandam moti fideles ad tam pium opus copiosas eleemosinas erogabant.

Pontifex idem, cum de Translatione Sacri Corporis ad novam Basilicam ageretur, concessit omnibus eo die usque ad Festum Nativitatis B. V. dignè illam visitantibus, transfretantibus tres annos, transeuntibus alpes duos, & reliquis unum Indulgentiæ annum, ut ex eisdem literis, *Mirificans Misericordias. Dat. Lateran.* 17. *Kal. Junii Pont. ann.* 4. nec majorem lucrabantur Indulgentiam, illis temporibus, visitantes limina Apostolorum Petri, & Pauli, ut testatus est ipse Gregorius IX. in aliis, *Speravimus hactenus. Dat. Later.* 16. *Kal. Iulii ejusdem anni.*

Ritè dispositis in Anniversario Translationis S. P. die, & per octavam dictam Ecclesiam visitantibus unum Indulgentiæ annum largitus est idem Papa in eadem Bulla, *Mirificans*.

Innocentius IV. literis, *Licet is, de cujus &c. Dat. Perusii. Idib. Februar. Pontif. ann.* 9. dignè Ecclesiam visitantibus in Festivitate S. P. Francisci, per subsequentes quindecim dies, singulis annis, annum unum, ac dies quadraginta.

Pontifex idem. *Si populus Israeliticus, &c. Dat. Assisii*, 3. *Id. Junii Pont. ann.* 10. eam, ut supra, visitantibus, & manum pietatis ei porrigentibus in Anniversario Dedicationis, & subsequentibus diebus quindecim, duos annos, & 80. dies in perpetuum indulsit.

Idem Innocentius, *Consecrationes Altarium, &c. Dat. Later.* 7. *Kal. Febr. Pontific. anno* 2. dignè Basilicam visitantibus in festo S. Stanislai Episc. & Mart.

Mart. & infra octavam centum dies annuatim.

Alexander IV. *Pro reverentia B. Francisci*, 2. *Non. Maii Pont. anno* 4. concessit Custodi Sacri Conventus, ut visitantibus Ecclesiam ex voto, si aliquid in exequutione votorum emiserint, possit eos absolvere.

Clemens IV. *Cum ad promerenda. Datum Perusii Id. Octob. anno primo idest* 1265. in festo S. Francisci, & per octo sequentes dies annuatim, annum unum, & 40. dies, ritè accedentibus indulsit.

Nicolaus IV. *Præcelsa Gloriosissimi. Romæ* 4. *Nonas Maii, Pont. anno* 2. confessis, ac visitantibus diebus singulis annum unum, & quadraginta dies.

Et in aliis. *Ante thronum. Datum Romæ* 12. *Kal. Febr. anno* 1. in festo Sancti Patris Francisci, & per septem sequentes dies alium annum cum quadragena.

Idem Nicolaus. *Eximiæ devotionis. Datum apud Urbem Veterem, Id. Iunii anno* 4. Visitantibus in festis Pentec. Nativitatis, Annuntiationis, Purificationis, & Assumptionis B. M. V. ac Sancti Antonii de Padua, & per earum Octavas, & in Anniversario Dedicationis ipsius Ecclesiæ unum annum, & 40. dies Indulgentiæ.

Bonifacius VIII. *Licèt is. Datum Romæ* 12. *Kal. Febr. Pont. sui anno primo.* Visitantibus Ecclesiam S. Francisci Assisii, centum dies singulis diebus.

Idem. *Ante thronum. Datum Romæ* 12. *Kal. Febr. anno primo.* Visitantibus eam in festo S. Francisci, & per totam octavam annum unum, & quadragenam.

Bonifacius IX. *Licèt is, de cujus. Datum Perusii* 2. *Kal. Novemb. anno* 3. Visitantibus Capellam S. Catharinæ Virg. & Mart. in eadem Ecclesia Sancti Francisci Assisien. in festo ejusdem in perpetuum quinque annos, & totidem quadragenas.

Idem. *Ecclesiarum, &c. Datum Assisii* 5. *Kal. Sept. anno* 4. venientibus ad Ecclesiam ipsam benè dispositis, perpetuis temporibus, septem annos, & totidem quadragenas.

Martinus V. *Quantò frequentiùs. Datum Florentiæ Kal. Apr. Pont. anno* 3. dignè accedentibus, & manus adjutrices porrigentibus annos quinque, cum suis quadragenis.

Sixtus IV. *Inter cœteros Dei Atlhetas. Datum Romæ* 6. *Kal. Dec. anno D.* 1472. Visitantibus eamdem Basilicam in Solemnitatibus Assumptionis B. M. V. B. Francisci, Antonii de Padua, & Bernardini Sen. ducentos annos, & totidem quadragenas.

Idem. *Quamvis Altissimus. Datum Assisii* 8. *Kal. Sept. anno* 1476. Visitantibus Ecclesiam in festo Translationis S. Francisci confessis, & eleemosinam aliquam dantibus pro conservatione ingentis fabricæ Indulgentiam plenariam à primis Vesperis, usque ad occasum Solis ipsius festi.

Eadem bulla dedit facultatem Custodi pro tempore constituendi Pœnitentiarios, qui etiam quatuor diebus præcedentibus habeant potestatem absolvendi pœnitentes ab omnibus peccatis, dummodo tàm gravia non forent, ut meritò consulenda esset Apostolica Sedes; addita facultate permutandi vota, exceptis visitandi terram Sanctam, limina Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac Jacobi in Compostella, & Religionis; ulteriùs & constituendi tot Pœnitentiarios doctos, & idoneos, quot Custos ipse judicaverit opportunos.

Idem Papa. *Dignum reputantes. Romæ* 4. *Nonas Febr.* 1478. concessit, ut Festum prædictum Translationis in Ecclesia Assisiensi sit festum mobile, ac

quotannis celebretur secunda die Pentecosten, quia Translatio ipsa peracta die 25. Maii 1230. eo anno incidit in ipsa die Pentecostes hora vespertina. Et declarat Indulgentias pro ea die concessas etiam ad secundam diem Pentecost. esse transferendas.

Gregorius XIII. Singulari Diplomate, *Omnium saluti*. *Datum Romæ pridie Id. Octob.* 1577. concessit, ut quoties celebratur Missa in Altari S. Francisci in ejus Ecclesia Assisien. pro anima in Purgatorio existente ipsa ab illis pœnis, meritis, &c. liberetur.

Sixtus V. in sua Const. *Ex supernæ dispositionis*. *Romæ* 13. *Kal. Dec.* 1585. Motu proprio erexit Archiconfraternitatem Cordigerorum in Ecclesia, & ejus Altari Majore, sub quo requiescit Corpus S. P. Francisci, deditque plenam facultatem Ministro Generali Minorum Conventualium erigendi Confraternitates in Ecclesiis etiam aliorum Franciscanorum Observantium, & Capuccinorum, illasque huic, omnium *Capiti*, aggregandi, & omnia privilegia participandi.

Indulgentiæ autem perpetuæ in illa Bulla expressæ sunt. Quisque fidelis, qui ritè confessus, & Sacra Communione refectus, cordam à Superiore Conventuali benedictam, receperit, & huic Archiconfraternitati aggregatus fuerit, eo die plenariam consequatur. Item in mortis articulo Cordigeri confessi, & nomen S. Jesu ore, vel corde profitentes plenariam obtineant.

Insuper omnes, & singulas Indulgentias, remissiones, ac relaxationes Archiconfraternitati Confalonis B. V. M. in Urbe, & omnes alias Ordini Minorum concessas, dummodò non sint revocatæ, Cordigeris participat.

Idem Sixtus. *Divinæ Charitatis*. *Datum Romæ*, *Non. Maii* 1588. confirmavit omnia prædicta, & insuper Cordigeris, qui interfuerint processionibus, singulis mensibus agendis, confessis, & Divino pane refectis Indulgentiam plenariam, aliis verò non Confratribus, qui interfuerint, centum dies. Item prædictis Cordigeris, qui aliis processionibus, vel Divinis Officiis aderint, qui Corpus Christi ad infirmos, vel defunctum ad sepulturam associaverint, aut eleemosinam pauperi dederint, vel pacem inter inimicos composuerint, toties centum dies remissionis de pœnitentiis, pro peccatis debitis, relaxavit. Ulteriùs dedit eis libertatem applicandi omnes prædictas animabus in Purgatorio detentis per modum suffragii. Et Ministro Generali Conventualium potestatem, eas communicandi, & participandi cœteris Confraternitatibus.

Paulus V. *sub die* 2. *Martii* 1607. Omnes supradictas Indulgentias amplissimè confirmavit; & addidit septem annos, & totidem Quadragenas Cordigeris visitantibus Ecclesias Conventualium in festis Sanctorum Francisci, Antonii Patavini, Bonaventuræ, Ludovici Episcopi, Bernardini, & Claræ. Quæ à successoribus concessæ sunt omnibus plenariæ.

Gregorius XV. *die* 12. *Novemb.* 1622. similiter omnes prædictas Cordigeris confirmavit; & insuper eisdem utriusque sexus, qui ob infirmitatem, vel distantiam, vel legitimum aliud impedimentum non possunt accedere ad Ecclesias Fratrum Minorum Conventualium. Si domi, vel alibi manentes recitaverint quinquies orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Gloria Patri, &c. omnes præfatas Indulgentias obtineant, ac si illas personaliter visitarent.

Summarium prædictarum Indulgentiarum Pauli V. & Greg. XV. impressum Romæ in Typographia Reverendæ Cameræ Apostolicæ 1623. Sigillo nostri Procuratoris Generalis munitum, & manu, ac nomine Marcelli Castellutii

Cu-

Curiæ Capitolinæ Notarii subscriptum, in Archivio hujus Sacri Conventus asservatur.

Tandem Summus Pontifex Innocentius XII. motus tantùm propria devotione erga merita mirabilia Seraphici Patris, sub die 18. Augusti Anni *1695.* concessit nostræ Basilicæ Assisiensi Indulgentiam plenariam perpetuam, & quotidianam pro omnibus fidelibus illam dignè visitantibus; quæ certè omnibus Indulgentiis maxima est, & complementum nostri thesauri.

In antiquo m. s. alias Indulgentias lego huic Ecclesiæ impartitas, sed cum concessæ vivæ vocis oraculis referantur, eas à Gregorio XV. & Urbano VIII. revocatas censeo, ideoque non recenseo.

Alias autem nostris omnibus Templis concessas, ut plenarias in singulis nostrorum Sanctorum festis, secunda die Augusti, & similes etiam purgantibus applicabiles omitto; cum meum sit solas particulares Colli Paradisi indultas referre.

In S. Basilica Justorum corpora resurrectionem expectant ad vitam.

TITULUS XXXIX.

BEatos hìc inscribo, quos antiquitus Religio, vel populorum pietas ob sanctimoniæ famam tali titulo insignivit. Qua in re à Constitutionibus Apostolicis, & à Sacrorum Rituum Congregationis decretis recedere minimè intendo.

S. Patris Francisci Socios, ac discipulos, qui post illius ad Cœlum transitum, ex hac vita migrarunt, plures in eadem Basilica corporis exuvias deposuisse invenio, ut cum Sancto Institutore ad æternitatem gloriosi resurgant.

Super Aram Immaculatæ Virginis, & sub ejusdem simulachro sepulchrum elegans cernitur, crate ferrea munitum, ibique humantur corpora quinque Beatorum, quorum imagines, antiqua manu depictæ, ante Virginem prostratæ conspiciuntur. Videlicet

B. Bernardi Quintævallis Assisien. quem S. P. suum habuit in Ordine primogenitum, qui, eo consulente, omnia bona, quibus ditissimus erat, pauperibus erogavit. fuerat in patria vir summæ authoritatis, ob nobilitatem, ac opulentiam. Obiit anno 1241. assistente sibi F. Ægidio ejus consodale, cui sæpè dicenti, Frater Bernarde, sursum corda, respondebat, habemus ad Dominum: dein, Gratias agamus Domino Deo nostro, ambo pariter subjungebant.

B. Sylvestri de Assisio, item S. Patris discipuli, qui adhuc in sœculo quadam nocte dormiens, suam Civitatem aspexit ab ingenti Dracone obsessam, & cum anxius exterminium ejus timeret, observavit Franciscum in aere sublevatum, auream Crucem ex ore emittentem, ac monstrum fugantem; propterea & ipse, copiosa facultate divendita, ac mendicis erogata, illum sequutus est.

B. F. Gullielmi Anglici, qui post mortem tot miracula patrabat, ut Frater Helias ei mandarit desistere, ne Sancti Patris debitæ devotioni præjudicium afferret; ipseque obediens in posterum omninò à miraculis abstinuit.

B. F. Electi Laici de Assisio, Idiotæ quidem, sed Spiritu Intellectus, & Prophetiæ illustris; qui, ut referunt m. s. obviàm habens Petrum Cardinalem Albanen. nil de morte cogitantem, vel suspicantem, illi dixit, Domine hodie morieris, & sic evenit. Fuit hic inter primos à Sancto P. vocatos.

B. Valentini, antea Philosophiæ, ac Medicinæ Doctoris, qui ad prædicationem S. P. conversus, quamvis eruditissimus, tanta excelluit humilitate, ut semper Laicus, vilioribus ministeriis addictus esse voluerit.

In Altari S. Jo: Evangelistæ, quò nunc est Sacrarum Reliquiarum conditorium, corpora quatuor principalium S. P. sociorum quiescunt, puta

B. Leonis Confessarii, & omnium S. P. secretorum conscii, quem ipse Oviculam Dei vocabat. fuit unà cum eo in Monte Alverniæ, quando Sacra Stigmata recepit, cui primò illa patefecit. In vita, & post mortem miraculis claruit, præsertim in sanandis malo (ut ajunt) caduco vexatis. Obiit in Colle Paradisi, ubi diù apud Sanctum Patrem moratus fuit, anno sal. 1271.

B. Massæi Marignani, ex Comitatu Assisii, qui fuit humilitatis, & obedientiæ admirabilis cultor, quem S. P. secum Perusiam duxit, ad postulandam Indulgentiam plenariam ab Honorio III. pro die anniversario Consecrationis Ecclesiæ Portiunculæ. Vivens fuit S. Patri familiaris, moriturus Assisium venit anno 1280. plenus dierum, propè illum semper commoraturus.

B. Ruffini de Sciphis Nobilis Assisien. S. Claræ consanguinei, quem S. Pater, adhuc viventem, Sanctum vocabat. Vir summæ humilitatis, cui Deus singularem contulit super energumenos potestatem: unde quoties S. Franciscus obsessos studebat liberare, Dœmonibus minabatur, se velle Fratrem Ruffinum vocare, unde illi statim aufugiebant. Obiit anno 1270. assistente sibi F. Leone.

B. Angeli Reatini nobilis militis, qui cum per suam Civitatem armatus incederet, obvium habuit B. Franciscum sibi ignotum, qui ei dixit, sequere me; ipse verò velut alter Apostolus, projectis armis sequutus est vocantem. Sancto Patri extitit charus, & miraculis clarus.

Prope Sacellum Conceptionis Immaculatæ ad dexteram quiescunt ossa B. F. Joannis Anglici, cujus effigiem in pariete depictam videre est.

Inter Capellam D. Bonaventuræ, & Sacellum S. Valentini conspicitur antiqua imago B. Valentini Narniensis, qui Comes erat cujusdam Castri propè suam patriam, duas habuit filias, quas in Monasterio S. Claræ Deo consecravit, tres filios secum ad Ordinem duxit. In pane, & aqua 30. annis vixit, perque annos decem aquam absinthio immiscuit. floruit circa annum 1378. post mortem miraculis claruit. Obiit in Sacra Carcerum Eremo; unde corpus ad Sacram Basilicam est translatum.

Sub Suggestu jacet Corpus Beatæ Jacobæ de septem soliis nobilissimæ Matronæ Romanæ, S. Patris discipulæ, quæ ab Angelo de proximo illius transitu admonita, ab Urbe statim ad Portiunculam properavit, omnia ad funeralia necessaria secum detulit, infirmum, ac spirantem vidit, & Assisii residuum vitæ ducens, illius Canonizationi, ac Translationi adfuit, & paulo-

post

post obdormivit in Domino. Ejus effigies vetus in muro cernitur, sub qua, in marmore sculpta legitur hæc inscriptio. Hic requiescit Jacoba Sancta, nobilisque Romana. ferunt m. s. cum illa sepultos esse duos ejus filios, quos Roma secum duxerat, qui tertium Ordinem professi, Assisii postea ex hac mortali vita decesserunt.

In diversis Basilicæ partibus, sparsim in Domino obdormiunt alii venerabiles ejus servi, quorum in antiquo m. s. codice extat memoria, scilicet B. F. Bernardi de Viridantibus nobilis Assisien. qui fuit S. Patris coetaneus, & apud ejus Corpus, quoad vixit, servavit excubias.

B. F. Illuminati Reatini, qui cum S. P. ad Ægypti Sultanum ivit, cui S. P. inter primos vulnera sibi à Christo Domino impressa manifestavit. In Colle Paradisi diu vixit, unde ad Colles æternos evolavit.

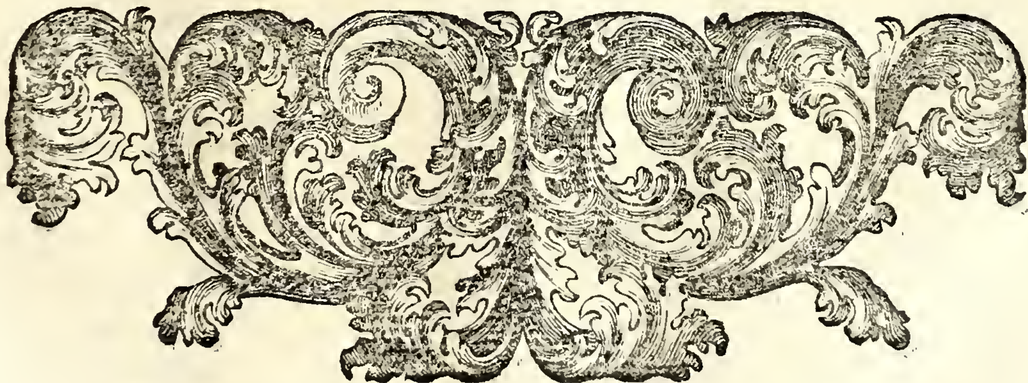
B. Guidi Senensis, qui juvenis S. Franciscum Cortonæ prædicantem rogavit, ut ad Ordinem admitteretur, cui S. Pater concessit, ut in Cella sub cava rupe novitius habitaret. Totum contemplationi se addixit. In Sacro Conventu propè Sanctissimum Patrem senectutem, & vitam terminavit anno 1271.

B. Joannis Morici nobilis Assisien. qui post obitum S. P. floruit, virtutibus, donis, ac prodigiis illustris.

B. Ægidii de Capotiis Assisien. quem aliqui cum primo confundunt, qui Perusii obiit, & ibi in nostra Ecclesia sub Altari in Sarcophago mirabiliter invento jacet. Hic autem in Sacro Rivitorti Larario post mortem S. P. diu contemplationi, & pœnitentiis addictus vixit. Moribundus Assisium venit, ubi diem hujus vitæ clausit extremum.

B. Petri de Assisio, viri sinceritate, ac simplicitate præditi, qui vocatus ad gloriam anno 1249. monitus fuit ab Angelo, ut confiteretur peccatum quoddam, in sæculo ab eo patratum, cujus oblitus fuerat; quod Vaddingus scribit T. 1. ad prædictum annum.

A nostris Senioribus, dum essem juvenis, audivi, traditionem extitisse, quòd circa annum 1290. Custos, & Patres Assisiensis Conventus, de quorum familia, & numero erant pauci illi, qui apud Sacram Portiunculæ ædiculam morabantur; ut corpora quorumdam S. P. Sociorum, ac præcipuorum discipulorum, quæ ibi sepulta fuerant, decentiùs, ac tutiùs servarentur, ab ea Ecclesiola ad hanc Basilicam transtulerunt; Jam non videtur inverisimile. Tamen cum de hujusmodi translatione aliud non suppetat testimonium, ne veritati præjudicem, fidem suspendo. Plures Dei servos, qui à principio, ac successivè in Sacro hoc Cœnobio piè, sanctèque vixerunt, & ab hac vita migrarunt, tumulatos hìc esse non est ullatenus ambigendum.

Collis

Collis Paradisi virtute, ac gloria celebres incolæ.

TITULUS XL.

NOvi terrestris Paradisi nunquam defuere Vigiles, & Cultores, qui operarentur, & custodirent illum, in quo Deus posuit Franciscum hominem, quem ad imaginem, & similitudinem suam formavit, usquedum ad æternam gloriam transferat, permansurum. Nam præter Beatos, quos retulimus, viros, ibidem vita, & morte functos: indubium est, alios Sancti Institutoris socios, discipulos, ac virtutum sectatores, apud dilectissimum Patrem moras traxisse, indeque ad cœlestem patriam purificatas animas transmisisse.

Fama constans est, etiam per ora Summorum Pontificum, ac Principum resonans, Sacrum hunc locum semper religiosos viros, exemplares, humiles, contemplationi, vigiliis, ac pœnitentiis addictos, virtutum sanctimonia, ac Dei donis præditos, dignos, ut cum Sancto cohabitarent Institutore, quos longum nimis esset referre, habuisse; solùm liceat quosdam nominare jam defunctos, quos spatio quinquaginta annorum, ex quo Religioni sum mancipatus, & sacri loci omnium indignissimus filius, agnovi. Vidi, & alloquutus sum Patrem Josephum à Cupertino, multis annis in Sacro Cœnobio commoratum, qui pluries cordis, & animi mei arcana, soli Deo, mihique nota, paternè, ac confidenter mihi detexit. Me ad mortem properantem, ex gravi languore, dum essem adhuc novitius, sanitati insperatò restituit; jussit enim pro medicamento mihi dari Agnum Dei, idest Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum; quo recepto, eodem die, stupente Physico, convalui. Illum in extasi inter spiritualia colloquia, & in aere sublevatum pluries inspexi. Cujus Beatificationis, & Canonizationis causa, completis jam processibus, authoritate ordinaria, & Apostolica desumptis, agitur in Sacrorum Rituum Congregatione; ejusque vita descripta, atque Typis promulgata jam extat. De quo Summus Pontifex Innocentius XI. pluries testatus est, se sanctum virum cognovisse. dignum certè à laudato viro laudari.

Cognovi Patrem Magistrum Gabrielem à Caravajo, ejusdem Patris Cupertini Confessarium, mira exemplaritate conspicuum, Charitate, Zelo, Oratione, corporis mortificatione, omnique virtute ornatum. Cujus ad exequias tota Civitas confluxit; & cum à devotis ejus tunica scissa in partes fuisset, necesse fuit corpori ejus aliam super imponere, feretrumque in altum elevare, ne denuo expoliaretur. Quæ vidi, refero. De ipso etiam Innocentius XI. dicere consueverat, se, dum fuit Assisii anno 1649. agnovisse Patrem Joseph à Cupertino, & Patrem Gabrielem à Caravajo, quos virtutibus pares, ac meritis reputabat. Per quamplurium annorum curriculum fuit etiam Sacri loci Conventualis Pater F. Angelus de Santa Agata, officio animarum Parocus, quem idem Pater Joseph pastorellum vocabat. Alter Pater Antonius à Carpio Tyronum curæ præpositus, qui post obitum Caravaii confessiones ejusdem Cupertini excipiebat. Hi duo dierum, ac virtutum pleni, Sanctimoniæ odorem post mortem in Provincia Bononiæ reli-

querunt. Obiit insuper, me adstante, in Sacro hoc Conventu Frater Franciscus de Catanzario Laicus, hujus domus filius, officio Janitor, vir simplex, humilis, patiens, rectus, ac timens Deum, Charitate in pauperes admirabilis; cujus cibus erat niger panis, cum herbis, vel cœpulis, & potus aqua, vel vinum diù ante lymphatum, & ferè corruptum: lectus tabula, vel Ecclesiæ pavimentum, post nocturnam orationem: alioquin lætus, affabilis, & omnibus charus. Viventes laudare non debeo, confirmet illos Deus Perseverantiæ gratia.

Nullus dubio est locus, quòd Seraphicus Pater apud se voluerit semper aliquot ex selectioribus, & charioribus filiis, qui ex fontibus Salvatoris, ab ejus corpore manantibus, virtutum aquas, salientes in vitam æternam plenis faucibus degustarent; & ab ipso geniti infantes rationabiles, sine dolo, ex plagarum mammis lac concupiscentes delibarent.

Singulari pariter sapientia, & sublimi gloria celebres locus hìc veræ voluptatis habuit colonos. Dignum enim semper, & æquum fuit, tanti Ordinis Matrem divinarum scientiarum pabulis suos enutrire filios.

Frater Hieronymus Asculanus S. T. Doctor; qui per omnes Religionis, & Ecclesiæ gradus, primus ex Minoritis ad Petri sedem ascendit; fuit hoc Sacro in loco Conventualis, sicut ipse jam Pontifex testatus est. Duplici enim Diplomate Custodi, & Fratribus Assisien. directo, utroque incipien. *Eximiæ devotionis*, uno dato *Reate* 5. *Kal. Octob. anno* 1. altero *ibidem* 7. *Id. Aug. anno* 2. expresse gloriatur in minoribus se Deo devotas laudes hac in Ecclesia obtulisse. Qui propterea biduo ab ejus creatione eisdem Fratribus bullatis literis scripsit, illam eis notificans, ac pretiosa munera mittens. incipiunt. *Suscepimus nuper, licet immeriti. Datum Lat. 6. Kal. Maii anno* 1.

Magister F. Petrus de Candia, secundus ex Religione summus Petri successor, per aliquot annos S. T. Regentiam obivit in Assisiensi Lycæo. Cujus sententiarum liber, ab eo conscriptus, auditoribus explanatus, & Conventui donatus, adhuc in Bibliot. servatur.

Doctor S. T. Frater Franciscus de Ruvere tertius ex Ordine Min. Christi Vicarius, cum esset Juvenis inter studentes Assisii collocatus, & Laureatus fuit; cujus virtutibus, ac moribus illecti Fratres nativi, in filium S. Conventus elegerunt. Unde in Pontificatu hanc suam domum possessionibus, privilegiis, Indulgentiis, immunitatibus, ac donis ditavit; personaliter ad eam visendam redivit, & ruinæ proximam ingenti pecunia à lapsu præservavit.

Frater Felix Perettus de Montealto extitit Baccalaurus in hoc S. Conventu, ubi in Capitulo Generali theses Theologicas, Cardinali à Carpio Protectori præsenti dicatas publico exposuit certamini; quo expleto ab eodem Purpurato Doctorali Laurea solemniter decoratus; inde gradatim ascendens, Concionator, Procurator Generalis, Vicarius Apostolicus, Episcopus, Cardinalis, ad Apostolatus apicem ascendit, Sixtus V. cujus nominis, & gloriæ fama perpetuò resonabit.

Alios autem omnes, & singulos nominare, qui ex hujus Paradisi cultura, ad excolendam vineam Domini Sabaoth, Sanctam videlicet Ecclesiam, evecti fuerunt, nimis arduum esset opus. Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Inquisitores quamplurimi in eo priùs Divino cultui, orationibus, Sacrarum Scripturarum, ac Theologiæ studiis addicti, sacris illis præeminentiis se dignos reddiderunt; & prope Corpus illud Sanctissimum, unde fontes emanant

nant vivi, quasi ex fluminis impetu lœtificantis Civitatem Dei, sistentes, Virtutum, ac scientiarum undas ebiberunt.

Seraphicæ Civitatis Antistites ex Minoritis selecti.

TITULUS XLI.

EPiscopos Assisiates Franciscanos in diversis Catalogis tàm variè recensitos lego, ut nihil certum de illis scribere possem, nisi P. Lucas Vadd. in suis annalibus sparsim referret plures, quorum in regesto Pontificum bullas, & tempora per extensum affert; quosdam ex manuscripta serie, sibi Assisio transmissa deducit. Ipsius ergo, quem magis accuratum video, ordinem ex annis eliciam,

Primus biennio post mortem S. Patris Francisci, idest 1226. asseritur Frater Simon Vereduccius Assisiat. quem ex m. s. refert Vuad. t. 4. addit. ad t. 1. n. 14.

F. Nicolaus Brito Sacellanus, & Confessarius Innocentii IV. ab eo Lugduni anno 1247. electus, & consecratus, ac Assisium missus ad deponendum Fratrem Crescentium de Æsio illegitimè intrusum; ut ostendit Vadd. t. 4. addit. ad t. 1. num. 43. & in regesto ejusdem additionis, tribus Pontificiis literis, quibus totum, quod evenerat, per Papam narratur. Hinc perperam Crescentius inter Episcopos numeratur, cum fuerit Pseudo Episcopus. Nec unquam, ut dicunt, Custos Sacri Conventus, sed totius Ordinis Generalis Minister post Fratrem Heliam anno 1239. electus, & post tres annos in Capitulo Januæ exauthoratus.

F. Nicolaus Anglicus ab eodem Innocentio IV. anno 1255. electus. Hunc ponit idem Vuad. t. 7. in add. t. 2. ex m. s.

F. Illuminatus de Theate, antea Custos S. Con. à Capitulo Cathedrali electus, anno 1273. & à Gregorio X. sanatis quibusdam electionis defectibus, confirmatus, ut liquet ex Bulla t. 2. ad eumdem an. in Reg. Pont.

F. Simon de Assisio, cum esset Custos, & DD. Canonici, tempore eis præscripto non elegissent, à Martino IV. anno 1281. destinatus, ut ipse Papa narrat in Bulla, posita ab eodem historico t. 2. in reg. ad eumdem annum.

F. Theobaldus Offreduccius nobilis Assisien. à Clemente V. creatus an. 1307. refert idem auctor t. 4. add. ad 3. n. 3. & etiam ex nostris m. s. eruitur, quòd fuerit aliquando Custos S. C.

F. Benedictus Castellus nobilis Interamn. Custos S. C. electus à Capitulo Cathedralis Ecclesiæ an. 1324. ibidem n. 8. ex m. s.

F. Conradus Cerra Custos, à Capitulo eodem electus an. 1333. & à Jo: XXII. confirmatus, t. 3. ad eum annum n. 14. Vuadd. ponit Diploma.

F. Pastor de Serrascuderio à Benedicto XII. an. 1337. electus, qui post biennium translatus est ad Archiep. Ebredunen. & tandem Cardinalitia dignitate donatus. Liquet ex Bullis add. an. & successivè relatis.

F. Ni-

F. Nicolaus Zucii Assisien. Custos, qui à Benedicto XII. in locum Pastoris suffectus anno 1339. postea etiam Vicarius Pontificius Romæ in spiritualibus, dum Papa Avenione moraretur, est deputatus. Vide Bullas in Vuad. ad annos prædictos.

F. Bertrandus ex Episcopo Adjacensi, ad Assisiensem an. 1344. à Clemente VI. translatus, qui postea à Gregorio XI. an. 1371. inter Purpuratos est cooptatus; cujus diplomata refert Vuad. ad eos annos.

F. Jacobus antea Episcopus Fundanus ab Urbano V. an. 1368. ad Assisiatem Cathedram destinatus. affert Bullam.

F. Thomas Racani nobilis Amerinus, priùs Inquisitor Vallis Spoletanæ, & Custos S. Con. deinde ab Urbano V. an. 1374. ad hunc Episcopatum evectus.

F. Nicolaus Vannius Assisien. ex Custode ab Innocentio VII. anno 1405. Patriæ Antistes constitutus extitit, ad eumdem an.

F. Andreas antea Inquisitor in Provincia S. Francisci, & Custos S. Conv. deinde à Bonifacio IX. anno sal. 1392. Assisien. Præsul electus.

F. Benedictus Nursinus, cum esset Custos, à Capitulo Assisien. electus, ac postulatus fuit an. 1417.

F. Theobaldus Pontus à Martino V. an. 1425. fuerat Custos.

F. Damianus de Bussellis ei successit, eodem Pontifice an. 1429.

F. Carolus Nepis nobilis Assisias, item Custos, an. 1458. A Calixto III. sacris infulis Laureatus.

F. Bartholomæus Vagnotius de Assisio pluries Custos, tandem à Paulo II. an. 1465. ad patriæ thronum evectus.

F. Andreas Ægidii nobilis Assisien. cum esset Custos à Sixto IV. suæ Civitatis Antistes constitutus est an. 1475.

F. Franciscus Insignia, item Patritius Assisien. cum esset Vice legatus Perusii pro Cardinali Sabellio, ab eodem Sixto IV. anno 1481. Patriæ Præsul constitutus.

Omnium prædictorum suis locis, & annis P. Vuadd. accuratissimè electiones adducit, plurimorum per Bullas, quorumdam per relationes.

Fratrem Marcum de Assisio ad Episcopatum Cassanensem anno 1268. à Clemente IV. destinatum, repugnantibus Ordinis superioribus, quia absque eorum licentia dignitatem acceptaverat. At Pontifex omnium supremus, sanatoriam dedit; ut constat ex ejus dipl. *Significavit nobis. Datum Viterbii* 12. *Kal. Maii, Pont. anno* 4. diffusè ab eodem Vuad. relato t. 2. in Reg. ad an. 1268. Ubi Papa Fratrem Marcum præfatum his verbis commendat. *Nos attendentes multiplicia dona virtutis, & gratiæ, ac laudabilis vitæ merita dicti Fratris; sperantes quoque, quòd per ipsius Ministerium Cassanensi Ecclesiæ in spiritualibus, & temporalibus provenient incrementa; mandamus &c.* De hoc insigni viro tantus sufficit testis.

P. Vuadd. tom. 3. an. 1307. n. 12. refert Fratrem Andreutium de Assisio Episcopum, à Clemente V. cum aliis septem Minoritis creatum, & cum eis in Tartariam missum ad instituendas ibi Catholicorum Ecclesias.

Quamvis Pater Seraphicus ob profundam humilitatem pluries dixerit, ac suaserit filiis suis, ne Dignitates Ecclesiasticas appeterent, oblatasve acceptarent: tamen ad exaltandam ejus humilitatem disposuit, ac voluit Deus illum, ejusque filios sic honorare, ut quamplures ex eis ad majores, & ad summam sublimarentur. Neque promoti ob id judicandi sanctæ Institutoris voluntati contradixisse, ut quidam indiscreti ab initio arbitrabantur: nam

S. Pater in primis se, suosque Voluntati Divinæ, ac pedibus S. R. Ecclesiæ subjecit. nec Sanctus Bonaventura acceptando Cardinalitiam, nec S. Ludovicus Episcopalem dignitatem, peccavit, non est enim vera humilitas, quæ obedientiam excludit.

Qui Corpus S. Patris viderint in Paradisi Colle reconditum.

TITULUS XLII.

OMnes eos, qui primis illis annis sacrum, & admirabile funus conspexerunt, referre arduum, & ferè impossibile est. Licèt enim non esset omnibus patens locus, & liber accessus; superiores tamen, & fratres inibi conventualiter viventes, ac alii, referentibus fabricæ artificibus, qui operi insudarant, facilè scire poterant: & magni Principes, qui devotionis gratia sanctum locum visitabant, ad illud aspiciendum admittebantur. Ex quibus aliquos principales ex antiquis monumentis hic exprimere intendo.

Vidit Gregorius IX. & cum eo Cardinales, ac selecti Prælati, novennio à S. P. transitu, hoc est anno 1235. ut narravi tit. 16.

Innocentius IV. Qui jam cum esset Cardinalis interfuerat Canonizationi cum eodem Gregorio, & illud palam expositum observaverat, creatus Pontifex, Assisium venit anno 1253. ubi per septem menses moratus, Ecclesiam, & Conventum consecravit, & sacrum corpus pluries visitans, suæ plenè satisfecit devotioni, & suorum familiarium, quos secum admittebat.

Cum Innocentio IV. aderat Cardinalis Ostiensis de Comitibus, qui ei in supremo Præsulatu successit, Alexander IV. qui cum non semel inspexisset corpus illud Divinis jaculis transfixum, ut ipse testari videtur suis literis. *Benigna operatio, &c. Datum Anagniæ 4. Kal. Novemb. anno primo.* eisdem jussit universos fideles in Stigmata S. Francisci indubitanter credere, & impugnatores, quos invidos, temerarios, & sacrilegos pronuntiavit, divinæ subjecit ultioni, imò per Constitutionem, *Quia longum esset, &c. Datum Anagniæ 5. Kal. Aug. Pont. anno 5.* mandavit Archiepiscopis, & Episcopis Castellæ, & Legionis Regnorum, ut quosdam Doctores, & Concionatores, temerè Francisci plagis, scriptis, ac dictis adversantes, ad se retractandos compellerent, aliàs excommunicationis sententia eos mulctarent. justè siquidem, cum potuerit dicere, Quæ vidimus, annunciamus vobis.

Urbanus IV. desiderio flagravit illud videndi, sed morte præventus non potuit, ut supra tit. 29. narratum est.

Clemens IV. anno 1265. sui Pontificatus primo Assisium petiit, ac personaliter videre, ac venerari voluit S. Francisci, & D. Claræ pretiosas exuvias, quorum protectioni S. R. Ecclesiam, & Sedem Apostolicam commendavit, ut ab impii Manfredi furore, & insidiis incolumes servarentur.

Nicolaus IV. ex Ordine Minorum primus, anno 1288. electus, non in Pontificatu, sed dum esset Generalis, & Cardinalis vidit, ut in veteri m. s.

lego.

lego. Nec ambigendum est, nam primo illo sæculo superioribus notus erat locus, & non adhuc impermeabilis accessus.

Æcubea Suessana Regina Cypri, quæ voti causa ex suo Regno ad Collem hunc sanctum venit circa annum 1240. ad conspiciendum, & adorandum sacrum corpus admissa fuit. Ingentia munera D. Francisco obtulit; in hac Ecclesia sepulta communem resurrectionem expectat.

Nicolaus V. anno 1449. cum esset Assisii, & in sacra Æde moras traheret, videre & ipse voluit S. Corpus, quod pedibus suis stans, ac stigmatizatum, eodem planè modo, ac situ contemplatus est, quo tot alii antea conspexerant. Quidam scriptores narrationem de hac visione referunt, quam sequenti Titulo examinabimus.

Ægidius Carillus Albernotius Hispanus Cardinalis, æterna dignus laude, cum esset Apostolicus Italiæ Legatus, in Sacro Assisiensi Cœnobio diù residentiam tenuit, Sancto Francisco arcta devotione addictus; qui vulneratum Redemptoris simulachrum inspiciens, tantam erga Divum pietatem, & erga filios ejus dilectionem concepit, ut ibi vivens fabricam lapsui proximam reparari suis sumptibus jusserit, Ecclesiæ ædificium additione elegantissimi Lararii S. Catharinæ sacri compleverit, ac morti proximus præceperit corpus suum illuc deportari: demum pro ædificii complemento quadraginta millia aureorum legaverit.

Sixtus IV. dum Generalatus Ordinis munere fungeretur, advertens facilitatem paulatim invalescentem admittendi Personas gradu sublimes ad tantum thesaurum inspiciendum pluries præceperat Custodibus, ac Fratribus, ne amplius quemquam ad illum introducerent. At fratres, petentium authoritate pressi, jussui obtemperare vix potuerunt. Unde Petri claves jam tenens, Assisium se contulit anno 1476. & ut Fratres à molestiis eximeret, ac thesaurum tutiorem redderet; viso, ac recognito sacro tumulo, cum sociantibus quibusdam selectis, inter quos adfuit B. Jacobus de Marchia, quid agendum esset, cum eodem deliberavit: dixerat Dei servus, secretum Regis abscondere bonum esse, & magnum illud fidei nostræ argumentum jam satis notum, futuris temporibus reservandum, quando Ecclesiæ Navis inter persequutionum fluctus agitabitur, & ferè ad extinctionem declinabit. Tunc enim Deus, ad firmandam Ecclesiæ fidem, nostræ Redemptionis vulnera condensa revelabit, & tunc fideles omnes in Templo dicent gloriam. Tanto Papa admonitus Oraculo, & divino inspirante Flamine, jussit cuniculum, seù ambitum, per quem ad Ecclesiam infimam erat accessus, & scalam, per quam erat descensus, denso aggere ex lapidibus, ac cœmento compacto repleri: unde moraliter impossibilem reddidit accessum; cum non sine multorum artificum diuturno labore reserari possit. Tali interposito insuperabili (ut ita dicam) impedimento, cessavit spes eò perveniendi, & paulatim evanuit memoria ingressus. Licet enim, ut fama est, semper sit aliquis Religiosus, qui sub sigillo usque ad mortem id sciat, non tamen datum est ei illuc penetrare: Tentarunt aliqui, pietate, vel pia curiositate ducti, ex locis abditis sibi viam aperire; at citò ingentia saxa, & durissimos scopulos, quibus collis abundat, invenientes, delusi ab incepto opere destiterunt, & ne detecti afficerentur injuria, illicò fugæ sese dederunt. Situs tentati sunt mihi noti; personas scio; eas nominare non licet. Hinc non possum non irridere quorumdam fabulas, dictis, & scriptis promulgantium S. Corporis visiones ab aliis obtentas post prædictum annum 1476. cum ad aperiendum ac-

 cessum

cessum plurium dierum requireretur patens, & ingens labor. Unde tota commoveretur Civitas, & Fratres omni vi obstarent, timentes thesaurum rapi, vel saltem minui.

Relationes veræ ab apocryphis secernuntur.

TITULUS XLIII.

HOc nostro sæculo decimoseptimo quædam in lucem datæ apparuerunt attestationes de visione corporis S. P. Francisci, quas, ad veritatem purè habendam, liceat examinare.

Primam lego in Chronicis à P. Marco Ulyssipon. conscriptis an. 1559. ab Horatio Diola ad Italicum idioma translatis anno 1582. & Venetiis impressis anno 1606. quam affert part. 1. l. 2. c. ult. pag. mihi 282. asseritque missam à Domino Blaso Adriæ Duce ad magnum militiæ Præfectum Generalem Hernandez Cordubensem; in qua à Jacobo Abbate, qui postea fuit Episcopus Ariani, narratur, quomodo Nicolaus Papa V. visitavit, & vidit Corpus S. Francisci stans, incorruptum, sanguifluis adhuc plagis insignitum, & fragrantiam diffundens: à latere verò ejusdem Sacelli monumentum, æneo clausum opertorio, in quo corpora quorumdam sociorum S. P. quiescunt; Abbas verò à Cardinali Astorgio hæc audierat in extremis vitæ constituto, qui fuerat ab eodem Pontifice ad præfata omnia conspicienda vocatus. Hæc omnia verissima sunt, conformia antiquis monumentis, & relationibus aliorum, qui digni fuerunt hæc mirabilia conspicere. Corpora verò, quæ sunt in illo Sarcophago non sunt primorum, sed aliorum quorumdam discipulorum.

At Pater Lucas Vuadd. qui suos annales luci dedit an. 1625. t. 1. ad an. 1250. n. 4. nimis variam, & alteratam eamdem refert: variam quidem in personis relatis, quod parum esset; sed falsam, & alteratam in his, quæ non satis fideliter ei fuerunt suggesta: Addit enim, quòd coram corpore S. Patris Francisci sit aliud corpus in genua flexum, habitu Ordinis Prædicatorum indutum: quòd corpora Sociorum videantur in tribunis hinc, & inde juxta ordinem eorum disposita; eò quòd corpus B. Ægidii stet ante januam loci. Beati autem hujus ossa sepulta sunt Perusii, ut diximus. Primorum verò Sociorum in Sacellis B. Virginis, & Reliquiarum, aliorum tamen, quæ propè corpus S. Patris jacent, clausa in monumento, non sub tribunis hinc, & inde disposita. Quod verò adjungitur de Corpore Sancti viri Ordinis Prædicatorum, cujus etiam fronti verbosi quidam stellam affigunt, falsum adinventum omninò judicandum est. Nam ut mihi adhuc juveni ab hinc 40. annis retulit Pater meus Magister tunc octogenarius, vir doctus, & fide dignus; cum primò in lucem prodiit prædicta enarratio, licèt Idiotæ, & simplices, etiam ex nostris applaudere viderentur, seniores tamen eam irridebant, quin palam asserebant, hoc extitisse alicujus malevoli artificiosum adinventum, ad suscitanda inter dignissimos PP. Dominicanos, & nos Conventuales Franciscanos dissidia. Unde paulo post, nostris instantibus, ob inauditam fabulam, Sedes Apostolica sub excommunicationis pœna, ne id asse-

assereretur, prohibuit. Corpus D. Dominici Bononiæ, ubi obiit, statim sepultum, & post Sanctissimi Patris Canonizationem, ad Altare ei dicatum, translatum, ac in elegantissima reconditum arca fuit. Ibi à fidelibus venerabiliter adoratur; nec Deus suppositam istam translationem alicui revelavit; sicut veram corporis S. Catharinæ V. & M. per Sanctos Angelos ad Montem Sinai pluribus justis, imò & toti Ecclesiæ notificavit. Nec ipse, qui Veritas est, potest fideles suos decipere, si adorantibus corpus, quod sciunt ibi servatum fuisse, Deus illud clam sustulisset, & nemini indicasset. Narratio ergo præfata tot falsis aspersa, salvis veris, parvifacienda erit.

Aliam attestationem, nomine Galeotti de Galeottis de Bistochio exaratam, refert P. Vuadd. ibidem num. 5. quam dicit sibi transmissam ex Archivio S. Mariæ Angelorum, apud Assisium. In ea introducitur Galeottus quidam enarrans filio suo, se anno 1509. vidisse S. P. Francisci corpus, ducentibus, & comitantibus P. Custode Julio de Liccio, & Fratre Justino de Collestatto Sacrista, à quibus, addit, multo nummo, suis votis cooperante Sancto Patre, consensum extorsisse. At certo certius hæc quoque fabula est, vel satyra, vel utrumque. Nam corpora istorum trium gloriosis dotibus prædita non erant, ut possent penetrare impenetrabile obstaculum. Custos sine Fratrum nativorum consilio, & assensu nil poterat attentare, ni voluisset justum ipsorum, & Civium, ab ipsis in hoc casu justè excitatorum experiri furorem: præcipuè cum esset advena, puta Apuliensis, & Sacrista, ut asseritur, extraneus; de quibus nativi piè suspicantes, in hac re summam diligentiam adhibuissent, ne illorum libertati datum esset, tantum thesaurum vel in totum, vel in partem furari, & ad proprias regiones transferre. Licet enim zelo suspicionem habere de eo, quod à pietate alterius attentari posset. Tandem impium est, asserere Religiosos Sacerdotes pretio corrumpi passos esse; & prorsus temerarium, ac iniquum addere Sanctum Patrem cooperatum fuisse sacrilegis illis tribus, qui pecunia emere, ac vendere sui visionem tentavissent. Cum primò hanc enarrationem legi in Vuadd. rogavi Patrem Franciscum de Abastia Min. Observ. tunc Portiunculæ dignissimum Guardianum, virum insignem, versatum, & ingenuum, mihi magna amicitia conjunctum, an verum esset ex Archivio illius Conventus Patri Vuaddingo transmissam fuisse attestationem præfatam? statim respondit: valde miror, nam nihil hìc habemus, & nihil scio de hac re. Post aliquot annos idem quæsivi à P. Antonio de Abastia Lectore Jubilato, illius Cœnobii actuali Guardiano, Religioso integerrimo, studioso, ac sincero; qui & stupens dixit; Amice certè suspicor historicum fuisse deceptum, sed fuisse artificiosam hanc relationem ex tempore mihi suadeo: nam anno, in quo supponitur data, Minoritica Conventualitas tot angustiis, adversitatibus, ac persequutionibus angebatur; ut nisi Patri ejus Francisco suum sibi complacuisset servare gregem, ad nihilum redacta fuisset; nec fuit impossibile, ab aliquo ex adversariis, ad eam diffamandam, quasi Visionem Corporis S. Patris venalem exponeret, hanc fabulam ipsis injuriam, & S. Patri blasphemam, compactam fuisse.

Pro futuris autem temporibus magis cavendam moneo attestationem quamdam, clam inter simplices divulgatam, & paulatim palam divulgandam, cujus exemplar vidi manuscriptum, & audivi jam impressum extra Italiam fuisse. Asseritur, quod anno 1649. die 3. Octobris, 2. noctis hora, de licentia Papæ Innocentii X. Duo Cardinales, duo Generales Conventuales, actualis videlicet, & prædecessor, & duo Fratres Capuccini, descenderunt

ruit ad Corpus S. P. Francisci videndum, quod invenenerunt in pedes erectum, super acumen Porphyretici Cordis eleganter insculpti, integrum, incorruptum, plagatum, habitu, caputio acuminato, sursum erecto, & unito cum eo, indutum. Vidique geographicam delineationem, attestationi prædictæ annexam, & omnia prædicta clarè repræsentantem. Laus Deo. Quàm concinnè hoc mendacium compactum est? Eo anno ego eram in Sacro Conventu Novitius. Die 3. Octobris S. P. Francisci vigilia ad festum venerunt DD. Cardinales Angelus Rapacciolus, & Cæsar Facchenettus, eisque obsequens Generalis Minister M. Angelus Catalanus, aderat quoque Exgeneralis Jo: Baptista Berardicellus. Media nocte inter vigiliam, & festum D. Cardinalis Rapacciolus Missam in Pontificali cum omni pompa cantavit; sicut manè post Tertiam D. Cardinalis Facchenettus: quod etiam aliis annis de licentia Summi Pontificis egerunt piissimi Purpurati. Totum hoc verum est, ipse vidi. At quòd viderint Sanctum Corpus, sicut impossibile, sic ridiculum est. Nam pluribus noctibus ante festum Sacristæ, ac Ministri in Ecclesiâ vigilant, ac laborant, ornando Altaria, disponendo per medium Templi, & per totum in circuitu lampades, ad illuminandam noctem illam solemnem, quæ tota ferè consumitur in decantandis Matutino, ac Missa, adstante innumerabili populo; præcipuè si Pontificalia agenda sint, eadem nocte parari debent Presbyterium, Baldachinum, Abacus, Vasa Argentea, & Sacra pretiosiora indumenta. Unde humano captui incredibile videtur, personas adeò insignes tam arduum opus attentasse; nisi asseratur, quòd invisibiliter, & insensibiliter eò se transtulerint. Dicat quæso hujus fabulæ inventor: Quinam artifices illam magnam congeriem amoverunt, quæ ambitum replet? Quò detulerunt? Quot dies, & noctes insumpserunt? An fuit Angelus, qui lapidem tam grandem, imò tot saxa revoluit? An Cardinales, an Generales amoverunt ab ostio monumenti? Quorsum accesserunt? Tantum à veritate abest, quòd Innocentius X. licentiam hanc dederit, ut eodem anno nomine magnæ, ac piissimæ Principis de hac re rogatus, negaverit, dicens. Tunc videndum fore S. Francisci corpus, quando Deus iterum illud manifestare dignabitur. Quomodo sciunt Generales remotarum nationum accessum illum inaccessibilem? An dum eliguntur Generales, cœlitus infunditur eis hæc notitia? Nonnè ridiculum est, asserere Generalem Catalanum Patribus Capuccinis tam invisum, propter librum de forma indumenti S. P. Francisci, eos ad illius intuitum admisisse? Si locum sciebat, ut fabulator supponit, tam faciliter accessibilem, jam pluries antea vidisset; si acumen illud super caput vidisset, vel abstulisset, vel sibi contradicentibus observare non permisisset. Quando, à quo Cor illud in Porphyride sculptum sub pedibus Sacræ Sarcinæ fuit locatum?

Cum hanc fabellam prima vice perlegi, objerat jam D. Cardinalis Rapacciolus, vivebat adhuc Facchenettus Spoleti Episcopus, & Sacri Collegii Decanus. Quadam die anni 1680. dum Lectiones Sacræ Scripturæ exercerem in ejus Cathedrali, ab ejus benignitate ad familiaria colloquia admissus, omnia, quæ legeram, supradicta illi retuli. Qui ira candens, Quis (inquit) tam audaciter hæc mendacia protulit? aliaque in suspectos exageravit. Jam cum iratum vidissem, rogavi, ut dignaretur hæc futilia irridere, nam mendacia suis se implicant laqueis, ac tandem semper triumphat Veritas. Tunc pacatè subdidit. O Utinam dignus essem videre!

Hæc

Hæc mea confutatio ad manus fabulantium istorum certò perveniet, qui cum viderint se detectos, forsan circumstantias, & Personas Comediæ, variabunt. Præscientiæ clypeo muniti, cauti simus, neque omni spiritui credamus: multoties enim fabulæ per has semitas penè transeunt in historias; & nugæ per aures simplicium transeuntes, eorum cordibus tam tenaciter inseruntur, ut non sine labore avelli deinceps possint.

Sedes Apostolica probibet accessum.

TITULUS XLIV.

POstquam Sixtus IV. in Colle Paradisi reconditum vidit thesaurum, & Beati Jacobi consilio, ac divino instinctu ulteriùs videri prohibuit; Successores ejus eodem ducti motivo, in eodem perstitere proposito, & sub censurarum pœnis innovarunt. In mente quidem habuit piissimus Pontifex Pius V. sacrum illud Corpus oculis contemplari, ideoque, (ut refert noster Rodulfus, qui tunc Ordinis Secretarius erat) Ministro Generali Joanni Pico Papa suam patefecit intentionem; cumque Generalis difficultatem, & ignorantiam loci evacuandi, ex quo pateret accessus, proposuisset; jussit Beatus Pius, pluribus ex locis aperiendum, ut reperiretur via, quà sibi admonito, & opportunè accedenti, daretur ingressus, unde ad hoc Ministros Assisium misit; Qui diebus, noctibusque suffodientes, universaque loca tentantes, superna vi lassati, ab opere destiterunt. Cujus rei monitus B. Præsul, Dei voluntatem agnoscens, & ipse sub pœna excommunicationis ulteriorem prohibuit perquisitionem: inspiravit enim ei Deus, tam evidens fidei nostræ argumentum in majori ejusdem fidei periculo esse revelandum.

Tempore Pauli V. quidam Excelsus Princeps Superiores Ordinis admonuit se Assisium aditurum, efficaci desiderio ductum, conspiciendi S. Francisci corpus. Illi insuperabiles difficultates, & Pontificias prohibitiones objecerunt. Sed cum fama postea divulgaret Dominum illum devotionis prætextu, magna comitante caterva adventurum; Fratres D. Cardinali Protectori Alfonso Vicecomiti omnia detulerunt; timebant enim violentiam aliquam sibi ipsis inferendam. Cardinalis totum Summo Pontifici significavit, à quo mandatum accepit, intimandi Fratribus Decretum, quod adhuc in Sacristia expositum patenter legitur, cujus hic pono exemplar.

Alfonsus Miser. Divina tit. S. Sixti S. R. E. Cardinalis V. Comes Ordinis Minorum Conv. Protector, &c.

EX Ordine, & Mandato Sanctissimi P. N. Pauli Papæ V. nobis facto, omnibus, & singulis, cujuscunque gradus, conditionis, & præeminentiæ existant, districtè interdicimus, & prohibemus, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & ipso facto incurrendæ, ne in futurum au-

audeant, & præsumant sub quovis prætextu, aut quovis colore, in Ecclesiis, & Monasterio B. Francisci Civitatis Assisii Ordinis Minorum Conventualium perquirere, seu aliquam diligentiam quovis modo facere, pro inveniendo corpore, & loco, ubi requiescit Corpus Gloriosissimi P. S. Francisci; quam excommunicationis pœnam incurrant Fratres ejusdem Conventus, tam si hoc attentare præsumpserint, quàm si aliis auxilium, aut favorem quomodolibet præstiterint, vel contra hanc prohibitionem Apostolicam aliquid tentantibus omnibus viribus non restiterint. Hoc verò nostrum decretum mandamus Custodi ejusdem Conventus, quamprimùm publicari curet Fratribus, in loco, ac more solito, ac registrari in Archivio, & copiam autenticam retineri semper affixam in tabella lignea conspicuò in Sacristia ejusdem Ecclesiæ. Datum Maceratæ die 28. Mensis Augusti 1607.

A. Cardinalis Vice-comes.

Locus ✠ Sigilli.

Jacobus Allegrettus Secr.

S. Petri locum tenente Innocentio X. Anno 1648. Maria à Sabaudia Regia, ac Ducali stirpe Infans, S. P. Francisci Tertii Ordinis Professa, dum Assisii moraretur, Seraphici Institutoris obsequiis tota incumbens, ardenti flagrans desiderio sanctum illius Corpus inspiciendi, misit ad Summum Pontificem pro petenda, & obtinenda licentia, ut suam devotionem hac in re explere posset. Sed Summus Rector respondit, Corpus S. Francisci revelandum, cum divinæ providentiæ placuerit; nec esse tentandum Deum, ut nostræ fidei mysteria fiant evidentia: Interim Dominam suo nomine monendam, oculis potiùs mentis, ac fidei intuitu suum Sanctum Patrem, ac Protectorem venerari, quò majus meritum cumularet. Hæc omnia mihi retulit P. M. Michael Angelus Catalanus Exgeneralis anno 1666. cum jam esset Episcopus Iserniæ: ex cujus narratione cognovi, ipsum missum fuisse à Domina mediatorem, & imploratorem ad Summum Pontificem. Hinc facilè intelligi datur, quàm distet à veritate, eumdem Papam aliis dedisse facultatem, quam dignissimæ Dominæ denegaverat.

Insignium Personarum corpora in Colle Paradisi quiescientia.

TITULUS XLV.

PRopè Seraphicum Patriarcham Principes quamplures tumulari voluerunt, ut cum illo resurgentes, Advocatum experirentur apud supremum Judicem.

Martinus Papa IV. Perusii morti proximus Cardinali Sabellio, qui in suprema dignitate ei successit, commisit, ut corpus suum Assisium deferretur, & in

& in Ecclesia S. Francisci Minoritico habitu indutum sepeliretur. Idem Cardinalis, Pontifex creatus Honorius IV. exequutioni mandari jussit; at Cives Perusini propter multa miracula, & gratias, quæ obtinebant ab eodem S. Pontifice, non acquieverunt. Vide literas Apostolicas ejusdem Honorii. *Vestram non credimus, &c. & sincera illa, &c.* suo loco.

Joannes Brennus Rex Jerusalem, & Imperator Constantinopolitanus, circa annum 1235. post aliquot regiminis annos, rogabat Deum, ut ipsi certam suæ ostenderet animæ salutis viam: ter cælitus admonitus, quòd si salvari cuperet, relictis mundi dignitatibus, Franciscanos indueret cineres, & Ordinem Minorum ingrederetur: resignatis coronis Balduino ejus genero, Religionem ingressus, ac in ea piè aliquandiu moratus, in Domino obiit, cujus Corpus Assisium, ut desideraverat, translatum, jussu Innocentii IV. ibi commorantis anno 1253. sub Ambone marmoreo honorificè conditum fuit.

Æcubea Regina Cypri ex voto Assisium venit, ut advocatum suum S.P. Franciscum visitaret, cumque ad proprium Regnum rediret; Anconæ gravi morbo laborans, jussit corpus suum in Ecclesia ejudem Sancti Assisii tumulari; quò statim post mortem delatum, in excelso mausoleo, ex albo lapide, thalamum Regium repræsentante, cum duobus Angelis, cortinas hinc, & inde dilatantibus, & Reginæ simulachrum ostendentibus, conditum fuit. Super lecti laqueare cernitur Statua B. Virginis, brachiis divinum puerum gestantis; & coram ea paulò inferiùs simulachrum Reginæ super leonem sedentis. Sub thalamo cernebantur parvæ sanctorum duodecim Apostolorum statuæ, quæ temporis injuria nunc fractæ visuntur: inter quas sculpta sunt Reginæ, vel Regni insignia in stemmate quadripartita, & in qualibet parte Crux major in medio circuli, cum quatuor minoribus, supra, & infra dispositis. Undique tota moles elegantibus cingitur ornamentis: dicunt opus fuisse Fucci Florentini Architecti, & sculptoris suo tempore celeberrimi. Nostra m. s. referunt Reginam prædictam objisse circa annum 1240. & maximam pecuniæ summam fabricæ complendæ legasse, pro cujus Anima quotannis, gratitudinis causa, celebrantur funeralia cum omnibus missis.

In Sacrario S. Antonii Abbatis Ducibus Spoleti erecto, & Ecclesiæ addito, extra cornu Epistolæ in pariete jacent corpora Dominorum Blaschi Patris, & Graciæ filii; quorum simulachra marmorea in eleganti Arca conspiciuntur. Eorum fata refert ibi sculptum hoc Epitaphium.

Magnanimus miles, Prudens, pius,
Egregiusque, cultor Justitiæ, servator honesti,
Blaschus Fernandi, pacis compertor amatæ,
Hispanus natu, morum venustate pręclarus.
Anconitanæ Marchio Marchiæ tempore multo,
Rector Bononiæ, Dux Spoletanus haberis.

Et paulo infra sic legitur.

Inclitus iste Senator, belli maximus auctor,
Proditus hic Burgo luci, mactatus ibidem,
Et genitus Gracias acerba morte peremptus.
Hicque jacent ambo genitor, genitusque vocati,
Quos Deus Elisiis præponat sedibus almis.

In cornu Evangelii juxta idem Altare consimile elegans monumentum cernitur, quò condita sunt ossa quorumdam Baronum, & Ductorum insignium militum, ejusdem Fernandi stirpis, & Cardinalis Ægidii Albenotii agnatorum.

In plano Sacelli Sacrarum Reliquiarum, intra Conclave, humata requiescit Serenifs. Maria à Sabaudia, cujus Epitaphium ab Alexandro VII. compositum, tantæ Heroinæ virtutes planè singulares amplectitur.

Maria Caroli Emmanuelis Sabaudiæ Ducis,
Et Catherinæ Hispaniæ Infantis filia.
S. Francisci Tertium Ordinem veste, moribus, virtutibus professa.
Vitæ asperitate, continentia, convertendi Hæreticos studio,
Sacris peregrinationibus, alendis pauperibus, Templis ornandis
Magnam sanctimoniæ famam consecuta, obiit Romæ.
A. D. 1656. ætatis 62. Atque hic, ubi sepulchri locum sibi delegit,
Sepulta est.

Lapidem sepulchralem, totumque Capellæ planum hinc, & inde amplectuntur insignia Sabaudiæ Ducum, variis, pretiosisque lapillis affabrè intexta; sub quibus montes, & superiùs Stella, quæ sunt Domus Chisiæ stemmata. Hæc ex Devotione erga Dei famulam, ipse Papa apponi mandavit. Totam molem pavimentum adoperit, ne pedibus conteratur. Pro anima ejusdem Infantis prima Missa in majori Altari, sub quo stat gloriosissimi S. P. Corpus, quotidiè celebratur.

In Capella S. Martino sacra, sub laterali muro ad dexteram Altaris reconditur Cadaver Domini Sigismundi Caroli Ducis Radzivil Poloni, qui visitandi gratia sacra Italiæ loca, cùm Assisium venisset, & sua sancto Patri obsequia præstitisset, febre correptus, eo in loco, ut disposuerat, sepultus est anno 1638. Adhuc servantur in sericis, auro impressa ejus insignia cum Epigraphe.

Sigismundus Carolus Radzivil,
Dux in Olica, & Miesvicsz,
S. Romani Imperii Princeps,
Comes in Mir, & Midlovviec,
Palatinus Novogradensis,
Eques Militensis, Commendator Posnaniensis,
Stolcvicensis, & Pocieiki.

Ægidius Carillus Cardinalis Albernotius Hispanus Archiepiscopus Toletanus, Apostolicę sedis, Avenione commorantis, in tota Italia Legatus, suam residentiam ut plurimùm in sacro Collis Paradisi Conventu tenuit, qui amplissimis muneribus ad complementum, & munimentum fabricæ opitulatus est: extant propterea in altiori muro ejus insignia: moriturus anno 1367. jussit suum corpus in larario S. Catherinæ V. & M. quod ipse in ejusdem Collis Basilica à fundamentis sumptuosè erexerat, deponi, usque dum Toletum ad suam Cathedralem transferretur. fuerunt quidem ossa ejus illuc delata, sed partes tenuiores in priori loculo remanserunt. Pro cujus anima quotannis prima die Septembris solemnes celebrantur exequiæ.

In Sacello S. Ludovici à Cardinali F. Gentili de Monteflorum Minorita erecto, ac in pariete post Altare ab eo avulsum, ejusdem Corpus in Domino requiescit. A Bonifacio VIII. ea dignitate donatus fuerat anno 1298. Qui Avenione moriturus 1312. præcepit Assisium suum deferri cadaver, & ibi tumulari. Effigies ejus, & insignia in vitreis fenestrarum valvis depicta cernuntur.

Franciscus Ursinus Diaconus Cardinalis S. Luciæ in Silice, à Bonifacio VIII. creatus anno 1294. Sancto Patri, cujus nomine gloriabatur, verè devotus, ex Gallia in Italiam rediens anno 1312. in itinere obiit, cum jussisset in

hac Basilica sepeliri. Ejus effigies, alba, & Dalmatica induti, capite mitram gerentis, junctis manibus, ac genuflexi, inspicitur in laterali muro sacelli S. Mariæ Magdalenæ, unde creditur sub eodem pariete tumulatus.

Neapolio Ursinus Cardinalis Diaconus Sancti Adriani, à Nicolao IV. anno 1288. purpura insignitus, Umbriæ, & aliarum Provinciarum Legatus, qui sexaginta ferè annis in ea dignitate vixit, insignem Capellam S. Martino Episcopo sacram in hac Ecclesia erexit. Avenione, ubi anno 1347. decessit, ut præceperat, translatus in sarcophago post Altare (ab eo tamen distante) conditus fuit.

Joannes Jordanus Ursinus Romanus Princeps, ejusdem Neapolionis germanus, sepultus quiescit in Sacello S. Jo: Baptistæ prope Sacristiam ab ipso à fundamentis erecto. Ferunt ibidem cum eo tumulatum Thomam Ursinum Manuppelli Comitem, ejusdem Joannis consobrinum, qui sacrum B. V. Velum nostræ obtulerat Basilicæ. De prædicto Jo: Jordano in antiquo m. s. reperio, quod propè Altare S. Jo: Baptistæ, ubi requiescit, exposita fuerit in charta membranea devota hæc expressio.

Rogo te Beatissime Francisce gloriose, ut gratia sanctissimorum meritorum tuorum sit mediatrix apud clementissimum Crucifixum pro me indigno servo tuo devotissimo Joanne Jordano Ursino, ut merear juxta suam voluntatem vivere, & pro sua sancta fide Catholica vitam finire sibi acceptam, ad laudem, & gloriam nominis sui sanctissimi. Amen.

In calce ejusdem supplicationis delineatum extabat stemma nobilissimæ Ursinorum familiæ, & hinc inde legebatur inscriptio.

Joannes Jordanus Ursinus de Aragonea,
Christianissimi Regis Ordinis S. Michaelis Eques.

Quod totum temporis injuria consumptum evanuit: sed renovari debuerat: eò vel maximè quòd pius Princeps inter vivendum eam apposuerit. Et quidem nobilissima Ursinorum progenies, exemplo Nicolai III. ex ea assumpti, eximiè devota semper S. Patri, ac ejus Ecclesiæ mirè benefica fuit. cujus stemmata multiplicia intus, & foris conspiciuntur.

Guido Montis Feltrii, Urbini Comes, ac Princeps, ob militarem potentiam celeberrimus; qui summis Pontificibus, & eorum militiæ infestus, diù terrorem incusserat; Tandem malè patratorum pœnitens, humiliatus ad pedes Bonifacii VIII. se projecit, veniam petiit, ac obtinuit anno 1296. Inde Principatu renuntiato, Ordinis Minorum Religionem ingressus, & Anconæ in Ecclesia S. Francisci à Ministro Provinciali indutus fuit. In ordine piè, ac humiliter vixit, errata lachrymis, ac jejuniis diluens, & (quicquid in eum mordax Dantes licentia poetica cecinerit) religiosissimè in Sacra Assisiensi domo obiit, ac in ea tumulatus; Id etiam contestantur historici, qui eo tempore vivebant, Marianus, & Jacobus.

In plano Lararii S. Bonaventuræ, coram Altare amplum monumentum erectum est, lateribus opertum, in quo condita sunt ossa quamplurium, & ferè omnium Episcoporum Assisiensium, ex Ordine Minorum.

In propileo propè thalamum, seu mausoleum Reginæ Cypri ad lævam humantur ossa Fratris Caroli de Nepis, Assisiatis Episcopi, ut indicant stemmata nobilis hujusce familiæ, in parte exteriori apparentia.

In plano Sacelli S. Antonii Patavini, ante Aram quiescunt Cineres D. Tecrimi Tecrimii Lucensis Patriarchæ Hierosolymitani, & Assisiatis Antistitis, cujus insignia in lapide Sepulchrali scu pta cum hac inscriptione cernuntur.

D. O. M.

Tecrimo Tecrimio nobili Lucensi
Episcopo Assisiati, Patriarchæ Hierosolymitano.
Viro ut præsentis humanitatis, ita candoris antiqui,
At Prudentiæ omnium temporum.
Quem Urbanus Octavus P. M. privato quondam sibi charum,
Post Princeps, multis aulæ muneribus adlectum,
Et cum laude, ac fide perfunctum;
Ubique benevolentia, ac judicio suo dignum invenit.
Obiit an. sal. 1632. ætatis suæ 73.
Joannes Tecrimius fratris filius
Patruo optimo, ac benemerentissimo p.

Post Altare Sancti Valentini in terra cernitur Sepulchrum, in cujus lapide delineata est effigies Religiosi Minoritæ, cum inscriptione.

Hic jacet Hugo de Hergilopo Anglus, Magister S. T. quondam Minister Angliæ.
Obiit 3. Id. Sept. A. D. 1302. *Orate Deum pro anima ejus.*

In ampla planitie ante Altare Conceptionis purissimæ Virginis multa sepulchra, in quibus quamplurium insigniorum Fratrum Minorum ossa requiescunt, ac in marmoreis opertoriis eorum effigies delineatæ, & nomina sculpta exprimuntur, ac dignitates.

In primo prope Capellam S. Nicolai absque effigie legitur. Hìc jacet Ven. Religiosus F. Franciscus Macharelli de Assisio, qui fuit Minister Provincialis Provinciæ S. Francisci, cujus corpus Pisis depositum, & Assisium honorificè portatum. Anno Domini 1347.

In aliis sunt etiam conditorum Imagines. videlicet. Hìc requiescit P. F. Andreas de Galiano Minister Provinciæ S. Francisci, qui obiit anno 1350. die 3. Decembris.

Sepul. Ven. P. F. Joannis de Spello in S. Theolog. Magistri, & lectoris sacri Conventus Assisii Anno D. 1362.

Hic jacet F. Angelus de Assisio S. T. Magister, & Inquisitor hæreticæ pravitatis Anno D. 1362. die 1. Februarii.

Sepulc. Ven. Fratris Joannis de Assisio, qui fuit bis Minister Provinciæ B. Francisci. Obiit Anno D. 1362. die 7. Aprilis.

Sep. F. P. Fulginensis S. T. Magistri Terræ Sanctæ, Romaniæ, & S. Francisci Provinciarum Ministri. Obiit A. D. 1461.

Sep. F. Bartholomæi Perusien. S. T. Magistri, Provinciæ S. Francisci Ministri, qui obiit A. D. 1491. die verò 13. Augusti.

Ferunt in eisdem monumentis sepulta esse corpora quamplurium insigniorum ex PP. S. Conventus Magistris, Inquisitoribus, & celeberrimis Concionatoribus, ac Custodibus. Colligitur Viros præclaros etiam in primis Ordinis sæculis à nostris senioribus honore affectos fuisse, & Magisterii, Doctoratus, ac Inquisitoriatus gradus, qui in solis Minoribus Conventualibus perdurant, semper viguisse.

Sacrorum Stigmatum veritas ab Apostolica Sede comprobatur.

TITULUS XLVI.

VIta functo, & jam Sanctorum fastis adscripto Seraphico Institutore; cum jam fama per universum Christianum Orbem ejus Corpori divinitùs impressa vulnera buccinaret, & per Ecclesiastum ora divulgaret: nonnulli docti Viri, sæculi sapientia inflati, qui mundana scientes, divina ignorare solent, hujusmodi veritati dictis, scriptis, argumentis, & concionibus contradicebant, animosè palam asserentes Hæreticos esse id promulgantes, ac deceptos simplices, id credentes. At Apostolica Sedes, quæ cathedra Sanctæ fidei extat, & ab ea edocti summi, & irrefragabiles Magistri eorum superbiam dejicere, audaciam frangere, & fideles in confessione tanti mysterii confirmare sategerunt.

Gregorius namque I X. anno 1237. sequens dedit diploma, cujus authenticum exemplar in Archivio Paradisi Collis extat, lectu dignissimum.

Gregorius Episcopus Servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis. Sal. & Apost. Benedic.

COnfessor Domini gloriosus B. Franciscus, qualis vitæ meritis processerit ad patriam perpetuæ claritatis, explicare literis arbitramur fore superfluum, cum id ferè pervenerit ad fidelium notitiam singulorum. Verumtamen grande, ac singulare miraculum, quo ipsum Sanctorum splendor, & gloria, Dominus Jesus Christus mirabiliter decoravit, universitati vestræ, tenore præsentium, non indignè duximus exprimendum: videlicèt, quòd idem Sanctus, cum adhuc spatium præsentis vitæ percurreret, & postquam illud feliciter consumavit, manibus, latere, ac pedibus specie Stigmatum extitit insignitus. Quo ad nostram, & fratrum nostrorum deducto notitiam, & cum cœteris ejus miraculis per testes fide dignissimos probato solemniter, ex ipso specialem causam habuimus, quòd Confessorem eumdem, de dictorum Fratrum, & omnium Prælatorum consilio, qui tunc apud Sedem Apostolicam existebant, Sanctorum Catalogo duximus adscribendum. Igitur cum id ab universis fidelibus credi firmiter cupiamus; devotionem

vestram rogamus, & hortamur in Domino J. C. in remissionem vobis peccaminum injungendo, quatenus ab assertione contrarii aures de cætero penitus avertentes, Confessorem eumdem pia vobis reddatis veneratione propitium: ut ejus meritis, & precibus & in præsenti à Domino prosperitatis gaudium, & in futuro felicitatis æternæ percepisse solatium exultetis.

Datum Viterbii, nonis Aprilis, Pont. nostri anno XI.

At quia in Moravia Episcopus Olomucensis morditus impugnabat hanc veritatem, & suis literis promulgari jusserat superstitiosum, & falsum esse dicere S. Franciscum Stigmata Christi in suo Corpore habuisse; Pontifex ipse illi gravissimis objurgavit literis, quas ex Archivio prædicto affero.

Gregorius Episcopus Ser. Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam Ven. Fratri, Episcopo Olomucensi. Sal. & Ap. Ben.

USque ad terminos orbis terræ præsumptionis tuæ signa protendens, patentes literas exhibendas universis Christi fidelibus, cuidam, ad sobrietatem spernenti sapere, ac damnabiliter dedito blasphemiis, manu lubrica concessisti; quas inter aliqua pietati conformia, & quædam obnoxia puritati continere percepimus; quòd (cum solus Patris æterni Filius fuerit pro humana salute Crucifixus; & ipsius dumtaxat Vulnera devotione supplici adorare debeat religio Christiana) nec Beatus Franciscus, nec Sanctorum aliquis cum Stigmatibus sit in Ecclesia Dei depingendus; & quòd peccat contrarium asserens, nec illi tamquam inimico fidei, credulitas adhiberi ulla debeat. Super quo non modicùm admirantes, quæ sit causa suasionis hujus, non indignè providimus perscrutari; ut si fortè bona sit (quòd impossibile creditur) commendabilis habeatur, quòd si non, in oblivione detur; & tu inductus spiritu pœnitudinis, ad suggerendum salutare contrarium promptus, & facilis habearis. Etenim super his ex eo sumpsisti forsitan argumentum, quòd sit indecens in subditis, ut planta sibi prætendat insignia capitis. Ad hæc quidem providentes; etsi non multa, quæ possumus, tamen breviter quædam, perspicuè præsidium rationis habentia, respondemus, videlicet, quòd Dei sapientia, quæ de limo terræ similem sibi formans hominem, similem illi fieri per Incarnationis Mysterium, ut ipsum à morte redimeret, non contempsit; dilectum sibi B. Franciscum suorum specie Stigmatum decoravit. Quæ temeritas? quod peccatum? si tam singulare privilegium, ad indulgentis gloriam, picturæ testificatione pateat oculis devotorum? nonnè, ut sileamus de aliis, Princeps Apostolorum eximius, licèt positione dissimili, quandoque pingitur Crucifixus? sed dicis intrepidus: cum præteriri nequiverit, quòd de Cruce Petro veritas indicaverat, neque impropriè suspensus in Cruce dicitur, neque incongruè tali damnatus supplicio figuratur: sed de Francisci Cruce, vel Stigmatibus, quod veritatis indicium? quod probabile argumentum? Si quidem nota sæculis vita ipsius respondeat; quòd postquam Religionis assumpsit habitum, vacando virtutibus, continuum carnis subiit cruciatum.

De

De Stigmatibus verò plures fide digniſſimi, quos miraculi tanti conſcios divinæ placuit reddere poteſtati, teſtimonium veritati perhibeant; & ad ipſum hoc fidelis Eccleſia ſuffragetur, quæ ex hujuſmodi miraculo, cum multis aliis, debita ſolemnitate probato, cauſam ſpecialem habuit, quòd eumdem Sanctorum Beatorum Catalogo reverenter adſcripſit. Quid ad iſta quaſi mundo publica, & tibi per conſequens non ignota, reſpondes? Niſi quòd voluntatis arbitrium præferens rationi, nos, vel Deum potiùs gratis offendis, ac utique dilectorum Fratrum Minorum Ordinem, nimis improvidè perturbas? Ad cor igitur, qui os in Cœlum ponere præſumpſiſti (ut de reliquo taceatur) ſine mora revertere: ad iram ſupremi Judicis mitigandam ſtudia ſuſcipe pœnitudinis, proviſurus, ut ſcandalum, quod quantùm in te fuit, univerſitati fidelium per prædictas intuliſti literas, deleatur; & dictorum Fratrum Collegia ſint in Theutoniæ partibus in reverentia conſueta. Quòd, ut tantò faciliùs, auctore Deo provenire valeat: fraternitati tuæ in virtute S. Obedientiæ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus cordi tuo pro ſolemni voto conſtituens, quòd aliquid de cætero, ex quo provocari ſuperna majeſtas, vel Sedes Apoſt. juſtè conturbari valeat, non attentans, prædictum privilegium, quo celſitudinis Divinæ dignatio ſui Confeſſorem nominis reddidit glorioſum, damnabiliter infligere, aut impingere calumniis non præſumas; ſed celebrem, ad honorem Conditoris, quantùm in te fuerit, humili devotione procures; firmiter crediturus, quòd idem Sanctus, cum noſtræ mortalitatis habitum bajularet, prædictis Stigmatibus extitit inſignitus; & licèt ipſe, contemnens laudes hominum, celare ſemper ſtuduerit, ea tamen, migrans ad Paradiſi patriam, concurrentium obtuitu publicavit. Datum Viterbii 2. Kalendas Apr. Pont. noſtri anno XI.

Sequens Epiſtola pertinet ad Concionatorem quemdam Religioſum, qui multa proferebat contra S. Stigmata S. P. Franciſci, directa ad Superiores Ordinis illius Prædicatoris.

Gregorius Epiſcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis filiis Provincialibus Ordinis....

NOn minùs dolentes accepimus, quàm mirantes, quòd quidam Frater veſtri Ordinis, Evechardus nomine, immemor, quòd ſermo prædicantium ſalis gratiæ ſemper habere debeat condimentum; cum perveniſſet Opaniam Moraviæ Civitatem, de prædicante tranſiens in blaſphemum, in communi dicere non expavit, quòd in laudem B. Franciſci per quoſdam ex diſcipulis ſuis piè depoſita, deberent haberi pro reprobis, quòd in ejus corpore Stigmata non fuiſſent. Quid ultra? nec Chriſto, qui Sanctum eumdem manibus, pedibus, ac latere hujuſmodi Stigmatum privilegio decoravit; nec nobis, qui ex tanto miraculo, cum cæteris ſolemniter probato, cauſam ſpecialem habuimus, quòd ipſum adſcripſimus catalogo Beatorum, deferendo; dicti Fratris elatio in tantam prorupit inſaniam, quòd di-

discipulos memoratos, coram populo quæstuarios, & falsos prædicatores appellans, impudenter asseruit, quòd in ipsos, & consimiles auctoritate nostra, excommunicationis posset sententiam promulgare. Verùm, cum non solùm jam dictæ nequitiæ protulerit verba; sed & ipsis alia perversa, proximorum pace, suaque salute postpositis, cumulaverit: discretioni vestræ per Apostolica scripta in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus; quatenus, si præmissis veritas suffragatur, Fratrem eumdem, apud quemcumque fuerit, suspensum à prædicationis officio, ad nostram mittatis præsentiam, pro meritis recepturum. Datum Viterbii 2. Kalendas Aprilis Pont. nostri anno XI.

Alexander, qui Dei prodigium in Sacro Corpore non semel viderat, eam veritatem singulari diplomate expressè confirmavit, mandans celebritate annua, prædicatione, veneratione frequenti ea divina beneficia, B. Confessori collata recenseri. Quod attentè legendum ex nostro Archivio propono; refertur etiam à P. Vvand. T. 2: an. 1255. n. 9.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, præsentes literas inspecturis, & audituris. Sal. & Apost. Bened.

BEnigna operatio divinæ voluntatis in cœlo potens, & innovans singula sapienter, & immutans mirabilia super terram, postquam Dei filius victor mortis ad Patrem, undè descenderat vehiculo propriæ majestatis ascendit, mirificæ fortitudinis viros ad consumationem Sanctorum diversis temporibus suscitavit, à quibus testimonium spei gloriæ cum Christo, in Deo reconditæ firmaretur; & Ecclesiæ Sanctæ ad promissam requiem festinandi in hoc peregrinationis exilio, quod tædiosa desiderii ejus dilatione protrahitur, per ipsos consolationis solatium perveniret. Inter alios autem diebus nostris B. Franciscus almus Christi Confessor apparuit, signis, & virtutibus gloriosus. Qui clarissimus piè vivendi meritis, & exemplis Sanctam fœcundavit Ecclesiam, & caligantia præsentis ætatis tempora fulgoris sui lampade illustrans, viam justitiæ perfectè præparans in eremo altissimæ paupertatis, quam ipse currens, & alacriter exultans contra carnem, mundum, & Diabolum, velut gygas, traxit post se de inferni faucibus, & traduxit ad Dominum populum humilem, bonorum operum sectatorem; sicut effusa super faciem orbis terræ copiosa professionis ejus religiosa generatio patefacit. Ut autem ad illuminationem gentium celebris ejus memoria, tamquam rutilum sidus in corusco firmamenti mystici æthere servaretur; multis eum divina potentia, adhuc militantem inter homines, & demum in Sanctorum agmine triumphantem dignata est clarificare miraculis; quæ fel. recor. Gregorius Papa prædecessor noster, ne illa vel perverteret æmula Sanctitatis iniquitas,

vel oblivionis digitus, qui rebus gestis citò superducitur, abolesceret; solertissimis inquisitionibus indagata, & comperta fidelissimis documentis fecit, ad laudem Dei, & augmentum fidei, & instructionem salubrem tam præsentium, quàm etiam futurorum monumentis perpetuis commendari; eumdem Confessorem Sanctorum catalogo adscribendo, sicut in plurimis locis liquidò per ipsius prædictas literas apparet, harum seriem explicitè continentes. Porrò quia longum esset, nedum exarare per singula, verùm etiam succincta relatione perstringere clara virtutis divinæ prodigia, quæ tam in operationibus sanctitatis, quàm etiam in aliis mirabilibus argumentis probaverunt eumdem Confessorem tenere cum Sanctis solium gloriæ in excelsis; signanter vobis ante oculos proponere volumus recolenda frequentiùs, & vehementiùs admiranda illa saltem jucunda Dominicæ passionis insignia, quæ in ejusdem Sancti Corpore manus cœlestis operationis impressit. Viderunt namque oculi fideliter intuentes, & certissimi palpantium digiti palpaverunt; quòd in manibus ejus, & pedibus expressa undique similitudo clavorum de subiecto propriæ carnis excrevit, vel de materia novæ creationis accrevit; quæ equidem idem Sanctus studiosè ab oculis hominum, quorum refugiebat gloriam, dum viveret, abscondebat. Inventa est patentiùs in ipsius defuncti Corpore, non inflicta humanitus, nec facta plaga vulneris lateralis, quasi aliquid instar lateris Salvatoris; quod salvationis, & redemptionis humanæ in Redemptore nostro protulit Sacramentum. Quæ quidem plaga, sicut quosdam ex fratribus sibi familiariter adhærentibus latere non potuit, propter defluxum humoris; sic diù antea viruerat in vivente. hæc igitur mira, & decora novæ demonstrationis indicia magnæ debent esse devotionis divitiæ Christianis, & inæstimabiles religiosis deliciæ in spiritualibus communis Ecclesiæ Orthodoxæ: cum ex his sincera fides Christi accipiat, quòd etiam illi possint esse passionis Christi, sine extrinseco persequutore, consortes, qui pro ejus amore carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis voluntariæ crucifigunt. Sanè de præfato Sancto hæc certiùs asserentes, indoctas fabulas, seù vanæ inventionis deliramenta non sequimur: cum ea nobis dudum nota fecerit plenior fides rerum; quando videlicet in minoribus constituti, Confessoris ejusdem familiarem, ex munere divino, meruimus habere notitiam, præfati prædecessoris nostri domesticis obsequiis tunc temporis insistendo. Cum igitur oporteat cavere prudenter, nè tanta patrocinii gratia, humano generi cælitus in memorato Confessore collata in vacuum assumatur; universitatem vestram rogamus, monemus, hortamur attentè, per Apostolica vobis scripta mandantes; quatenus ejusdem Confessoris pretiosa merita celebritate annua, predicatione frequenti, & veneratione assidua recensentes, ad ipsius devotionem gratiæ divinæ memoriam subditos vestros excitetis monitis, ut eo pro universo fidelium populo, ac præsertim pro his, qui eum invocarint, divinam misericordiam implorante, mereantur supplices, quòd operum possibilitas obtinere non potest, ejus intercessionibus impetrare. Nemo itaque eidem Sancto audeat de cætero esse molestus in Corpore suo Christi triumphalia Stigmata præferenti. Si quis igitur spiritu temerariæ præsumptionis insaniens, divini muneris invidus, Apostolica indicia sacrilegus impugnator præmissa, vel alia prodigiorum signa, quibus in Ecclesia Dei Sanctitas prædicti Confessoris eluxit, improbæ contradictionis morsibus obtrectanda crediderit: volumus, & mandamus, ut eum sanæ menti restituat judicialis severitas disciplinæ; ità quòd districta proprii Prælati castigatione correctus Dei opera blasphemare dediscat, & fidei Catolicæ fructus, de pia mirabi-

sium Domini credulitate pullulans, non arescat. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis, confirmationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Anagniæ 4. Kalend. Nov. Pontif. nostri anno 1.

Ad frangendam ignaviam Nebolonum quorumdam, qui in Regnis Castellę, & Legionis audaciter contra S. P. F. Stigmata oblatrabant; idem Alexander sequentes literas misit, quibus constanter pro veritate divinum hoc privilegium sustinuit. quæ etiam do ex vet: Codice, & referuntur ab eodem Historico ad Annum 1259. n. 1.

Alexander Episcopus Servus servorum Dei.

Dilectis fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, per Castellæ, & Legionis Regna constitutis, præsentes lit. insp. Sal. & Apost. Bened.

QVia longum esset nedum exarare per singula, verùm etiam, &c. ut in superiori diplomate, *usque ad illa verba*, pullulans non areret, *& sequitur.*

Verùm post hujusmodi nostras exhortationes, & literas, ex relatione quorumdam fide dignorum, dolentes referimus, & conturbati, quòd nonnulli Religiosi, & Clerici Sæculares de Castellæ, & Legionis Regnis, circa dictum Confessorem condignam reverentiam gerere contemnentes; quandoque in publico, & frequenter asserunt in occulto, quòd idem Confessor non habuerit Stigmata memorata. Ipsi etiam in tantam prorumpunt insaniam, quòd de Imagine Confessoris ejusdem, ubicumque depictam illam inveniunt, Stigmata ipsa damnabiliter abolent, & faciunt abolere; prohibendo Pictoribus, nè præfatum Confessorem cum Stigmatibus depingant eisdem: propter quòd ipsius Confessoris honori, & devotioni fidelium multùm adimitur; ac Venerandæ Religioni dilectorum filiorum de Ordine Minorum gravissimè derogatur. Cum itaque super his ad honorem Altissimi opportunum per nos deceat remedium adhiberi, Apostolica auctoritate decernimus, ut omnes de Regnis prædictis, qui de Imagine Confessoris ejusdem hujusmodi Stigmata aboluerint, seù abolere fecerint, & qui prædicaverint dictum Confessorem ipsa Stigmata nullatenus habuisse, cujuscumque ordinis, vel conditionis existant, eo ipso laqueum excommunicationis incurrant, à qua non possint absolvi, nisi personaliter Apostolicam Sedem adeant, super hoc beneficium absolutionis petituri. Et si tales fortè Doctores, seù Lectores in Theologia, seù quacumque alia facultate fuerint, Lectionis si Doctores, Prædicationis officiis, si Prædicatores, si verò potestatem audiendi confessiones habeant, ea sint omninò privati; & quilibet ipsorum, qui hujusmodi officia, vel potestatem simul habuerit, similem horum privationum incurrat. Ut autem hujusmodi presumptionibus finis desiderabilis imponatur

ponatur, fraternitati vestrę per Apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus seriem præsentium omnibus Religiosis, & Clericis Sæcularibus exemptis, & non exemptis vestrarum Civitatum, & Diœcesum fideliter per vos, vel alium, seù alios exponatis: facientes excommunicationem, & privationem hujusmodi, appellatione remota, firmiter observari; contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Præceptum verò nostrum in hac parte taliter adimplere curetis; ut injuria, quam Dei filius in Sancto suo super his pati dignoscitur, cordibus vestris esse molestissima videatur: ita & per consequens gratiæ divinæ præmium, & nostri favoris vobis proveniat incrementum. Dat. Anagniæ 5. Kal. August. Pont. nostri anno 5.

Nicolaus III. pro eadem veritate in Ecclesia Dei firmanda anno 1279. confirmavit Constitutionem Gregorii IX. primam, ab eo datam super hanc materiam sequenti diplomate.

Nicolaus Episcopus Ser. Servorum Dei.

Universis Christi fidelibus, ad quas literæ istæ pervenient, Sal. & Apost. Benedic.

Literas fel. recor. Gregorii Papæ IX. prædecessoris nostri non abolitas, non cancellatas, non vitiatas, vera bulla bullatas inspeximus diligenter; quarum tenorem de verbo ad verbum ex certa scientia præsentibus fecimus adnotari, concernentes, & statuentes, ut idem tenor eamdem vim, eumdemque vigorem, & idem robur per omnia obtineat sic insertus, quæ ipsæ literæ ipsa bulla munitæ obtinere noscuntur; etiam si dictæ literæ numquam in posterum apparerent, & eadem sibi fides in judicio, & extra judicium adhibeatur omninò, quæ prædictis originalibus literis præberetur. Prædictus verò tenor secundùm literam talis est. Gregorius Episcopus Ser. Ser. Dei. Universis, &c. Confessor Domini gloriosus B. Franciscus, qualis vitæ meritis, &c. & sequitur per omnia, ut supra in prima bulla hic recensita, usque ad illud. Datum Viterbii, &c. & addit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam hujus nostræ attestationis, annotationis, Constitutionis infringere, vel ei ausu, &c. Si quis autem, &c. Datum Suriani 8. Kalend. Sep. Pontif. nostri anno 2.

Sedente Nicolao IV. Religiosus quidam Concionator, non audens impugnare veritatem Stigmatum S. P. Fran. in quadam concione, odiosa comparatione illa vilificare studuit; undè ad Superiores illius Ordinis, quem Papa exprimit, hic autem desero, infrascriptum dedit mandatum, relatum etiam à Vuad. T. 2. ad annum 1291. n. 24.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilecto filio Provinciali . . . Fratrum Ordinis . . . Provinciæ Thusciæ.

CUm ad aures nostras insinuatione multiplici pervenisset, quòd Frater Thomas de Aversa tui Ordinis, cum in die festivitatis B. . . . Martyris publicè prædicaret, suis terminis non contentus, in obtrectationem Stigmatum Crucifixi, quibus B. Franciscus certo, & singulari dono insignitus fuisse dignoscitur, temeraria objurgatione prorupit, ut signa Dei vivi Beato . . . Martyri, & B. Francisco mortui Dei signa, & hæc superficialiter, sicut cernitur in picturis, adscriberet. Nos super his non sine admiratione commoti, hoc diligenter attendimus, quod Sancta Romana Ecclesia de Beato Francisco, & Stigmatum ejus infixione sollicita, illa in carne ipsius non superficialiter, sed in interiora per carnem, nervos, & ossa in quinque partibus, manuum, pedum, & lateris in certos, & congruos fines ingressa; ita ut non virtute naturæ, sed miraculoso gratiæ dono sic fieri, vel esse potuerit, per testes legitimè comprobatum accepit; & ut sic de Stigmatibus ipsius B. Francisci teneatur, & venerabiliter observetur, irrefragabili sanctione firmavit: ex quo ambiguum videri non potest, sacrilegii subire discrimen, quicumque negare, vel improbare audeat, quòd ipsa Mater Ecclesia tantæ sanctimoniæ spiritu, non omisso humanæ justitiæ molimine, confirmavit. Propterea Fratrem ipsum, ut ex ore ejus scire possemus, si secundùm ea, quæ nobis insinuata fuerant, facti veritas se haberet, ad nostram præsentiam duximus evocandum. Qui postmodum in nostra præsentia constitutus, post aliquam discussionem, fuit spontè confessus; quòd de signis hujusmodi prædicaverat, ea in Martyre præfato viventis Dei fuisse, non mortui; & quæ in B. Francisco fuerant, fuisse Dei mortui, & non viventis. Nos igitur dicti Fratris assertionem improbam, & temerariam attendentes, qua de Salvatore, & Stigmatibus ejus periculosè distinguens, Christum in Sanctis suis asseruit nunc mortuum, nunc viventem; cum tamen, qui manet in æternum Christus, non minùs, aut plus viveret in Martyre, cum illum signo martyrii coronaverit, quàm militanti Confessori, qui Crucem suam tulerat, & nudus nudum sequebatur, cum dedit illi, ut Stigmata sua excellentissimo privilegio in carnis suæ materia præsentaret: quæ quidem vivo adhuc ipso Confessore, & postmodum defuncto, humanis oculis, & tactui patentissimè claruerunt. Memorato Fratri Thomæ, ut juxta ea, in quibus perniciosa subtilitate deliquerat, pœnam agnosceret, pro nostra quidem patientia suo demerito leniorem, prædicationis officium, ac docendi ministerium usque ad septennium nos interdixisse cognoscas. Quocirca discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus interdictum nostrum hujusmodi circa ipsum Fratrem Thomam procures, & facias inviolabiliter observari: & tu ovem tuam cognoscens, ac morbum ejus, & appositam medicinam, sic illam boni pastoris more custodias, ut ipsa, & aliis per exemplum, & sibi per meritum obedientiæ convalescat; & ex hoc tuæ custodiæ rectitudo dignè possit à nobis in Domino commendari. Datum Romæ apud Sanctam

ctam Mariam Majorem 12. Kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno quarto.

Benedictus X. qui etiam XI. dicitur, ex præclarissimo Prædicatorum Ordine assumptus, ut veritatem hanc firmaret, omnemque dubietatem dirimeret, festum Impressionis Sacrorum Stigmatum in Corpore B. Francisci instituit, & anniversaria solemnitate cum officio celebrari jussit, cum moraretur Perusii anno 1364. ut constat ex actibus Capituli Generalis, eodem anno Assisii celebrati, quam festivitatem Sixtus V. Paulus V. & Urbanus VIII. per omnem Ecclesiam confirmarunt.

Quis autem fuerit tam admirandi operis Auctor, seu sculptor tam egregii Simulacri, in dubium revocandum non est; fuit ipse Dominus J. C. Attamen hoc nostro sæculo non defuerunt aliqui inscii, ne dicam invidi, qui tale opus Archangelo Michaeli, vel alteri de Choro Seraphim cœlesti Spiritui adscribant. Ad quorum ignaviam evincendam sufficerent præfata Summorum Pontificum decreta, & Historia à S. Bonaventura conscripta, in qua Christus ipse, sub aspectu Seraphico, sex alis tectus, sed Cruci affixus, & plagatus ad id venisse asseritur. Unde Ecclesia fatetur; signasti Domine servum tuum Franciscum, signis redemptionis nostræ; Dominus ergo, non minister illum signavit. In Oratione quoque precatur; Domine J. C. qui in Carne Beatissimi Francisci passionis tuæ Sacra Stigmata renovasti, & in Hymno ad Laudes, ab Urbano VIII. festivitati aptato, dies refulsit lumine, quo Sanctus hic de Corpore Christi recepit Stigmata. Sed advertendum, quòd Breviaria quædam noviter impressa, nescio an Typographorum incuria, vel industria, non ampliùs *de Corpore*, sed *in Corpore* habent; at primæva, jussu ejusdem Papæ impressa, & ad intentionem ipsius, clarè *de Corpore Christi* exprimunt.

Epitheta Corpori Sancti Patris Francisci à Sede Apostolica tributa, & prærogativæ Colli Paradisi concessæ.

TITULUS XLVII.

Ex Summorum Pontificum diplomatibus observanda occurrunt laudum encomia Sacris exuviis S. P. tributa; quæ quisque suis locis requirere poterit.

Gregorius IX. *Is, qui Ecclesiam*. tam pretiosus thesaurus, Sanctum videlicet Corpus illius, &c. Idem. *Mirificans Misericordias*. Gloriosum Corpus, & in alia consimili dicit, gloriosissimum Corpus. Et in alia, *Speravimus hactenus*. Sanctissimum Corpus.

Innocentius IV. *Licèt is, de cujus*, in ea Ecclesia B. Francisci gloriosum Corpus requiescit. Idem. *Si populus Israeliticus*. Ecclesia, in qua pretiosum Corpus ipsius multis miraculis coruscans requiescit.

Alexander IV. *Benigna operatio*. scripsit hæc. Admiranda passionis dominicæ insignia, quæ in ejusdem Sancti Corpore manus cœlestis operationis impressit. Et infra. Nemo itaque eidem Sancto audeat de cætero esse molestus,

stus, in Corpore suo triumphalia stigmata præferenti. Et in alia *cum ad aures nostras*. signata in Carne ipsius non superficialiter, sed in interiora per carnem, & nervos, & ossa in quinque partibus, manuum, pedum, & lateris ingressa, non virtute naturæ, sed miraculoso gratiæ dono. In eadem. Christus Dominus dedit illi, ut stigmata sua excellentissimo privilegio in carnis suæ materia portaret.

Clemens IV. *Clara merita*. In qua Ecclesia ejusdem Corpus venerabile requiescit. Idem. *Cum ad promerenda*. in qua Sanctissimum Corpus ejus venerabiliter, &c. Item in Concistoriali, *Is, qui Ecclesiam.* in loco, qui dicitur Collis Paradisi, reconditus est tam pretiosus thesaurus, Sanctum Corpus illius.

Nicolaus IV. *Dum sollicitæ cogitationis*. Gloriosa Beatorum Francisci Confessoris, & Claræ Virginis Corpora. Idem. *Præclara gloriosissimi*. Ecclesia, in qua Corpus ejus Sanctissimum req. In alia. *Excitamur ab intimis*, in qua Gloriosum requiescere noscitur Corpus. Et in alia. *Præclara*. dicit Sanctissimum Corpus.

Bonifacius VIII. *Ante thronum*. In qua Corpus ejus Sanctissimum.

Bonifacius IX. *Præ fulgore*. In cujus Ecclesia Gloriosum Corpus ejusdem Sancti venerabiliter requiescit.

Sixtus IV. *Quamvis Altissimus*. Ait, quòd Corpus D. F. est quasi signum Dominici fœderis, passionis scilicet Domini nostri J. C. in cujus carne renovata Stigmata gestant pacem. Et infra. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ.

Alii Pontifices passim tam admirandum Divini amoris prodigium eisdem titulis honoraverunt. Et Seraphicus Doctor S. Bonaventura de illius traslatione scripsit. Corpus illud Domino dedicatum. Et Sacer thesaurus regis altissimi bulla consignatus.

Prærogativæ Basilicæ Collis Paradisi non minùs Pontificiis oraculis sunt assertæ, nam Gregorius IX. in sua Concistoriali Constitutione. *Is, qui Ecclesiam suam*. Cum construatur Ecclesia. Prærogativa libertatis, & honoris gaudeat. Quam sub B. Petri, & nostra protectione suscepimus. Nulli, nisi Romano Pontifici sit subjecta. Ordinis, cujus institutor, & Pater extitit S. Franciscus, Caput habeatur, & Mater. In ea per Fratres ejusdem Ordinis perpetuò inserviatur. In ea nemo audeat sententias excommunicationis, & interdicti promulgare. Immunitate cum suis pertinentiis gaudeat. Nulli liceat illam temerè perturbare. Ei præjudicantes excommunicationi, & divinæ ultioni subjaceant. Cunctis verò ei sua jura servantibus sit pax D. N. Jesu Christi, hic fructum benedictionis percipiant, & præmium beatitudinis inveniant. Idem. *Speravimus hactenus*. In honorem ejus (S. Francisci) Ecclesiam fundare volentes, de manibus nostris lapide primario ibi posito.

Libertatis titulis decorata semper niteat celebris, & insignis.

Cui illam concessimus Indulgentiam, quæ limina BB. Petri, & Pauli visitantibus concedi consuevit. Idem. *Recolentes qualiter*. Eadem Ecclesia libertate donata, sub speciali Apostolicæ Sedis tutela consistens, aliis non possit injuriis, sed quiete, sicut libertate fruatur.

Innocentius IV. *Si populus Israeliticus*. Ecclesiam in honorem Beatissimi Confessoris Francisci nos ipsi duximus dedicandam. Idem. *Consecrationes Altarium*. Ecclesia, quæ per nos ad honorem Dei, & B. F. Dominica ante festum Ascensionis Dom. extitit dedicata.

Cle-

Clemens IV. In sua Concistoriali; *Is, qui Ecclesiam*. Cum in Colle Paradisi constructa sit Ecclesia, in qua reconditus est tam pretiosus Thesaurus. Et sequitur ad literam, ut in consimili Greg. IX.

Nicolaus IV. *Suscepimus nuper*, ad venerabilem Ecclesiam B. Francisci de Assisio grandem, & continuum gessimus devotionis affectum. Et paulo infra. In signum autem dilectionis hujusmodi, & evidens specialis reverentiæ argumentum, quam ad præfatam Ecclesiam, & eumdem Beatissimum Confessorem habuimus, & habemus, ac etiam habere proponimus in futurum, donamus, &c. Idem *Præclara Gloriosissimi*. Volentes prædictam Ecclesiam, quæ totius Ordinis vestri Caput existit, specialiter honorare; & subinde. Nullus omninò Ecclesiam ipsam, quæ nulli, nisi Romano Pontifici est subiecta, & totum locum ipsius, cum pertinentiis suis, Ecclesiastico supponere valeat interdicto, absque speciali, & expresso mandato Apostolicæ Sedis, faciente plenam, certam, determinatam, & expressam mentionem de indulto hujusmodi Ecclesiæ, & loco prædicto. Idem *Eximiæ devotionis*. Ut Ecclesiam vestram in ejusdem S. F. honorem constructam, in qua devotas Altissimo laudes obtulimus in minori officio constituti, præcipuis prosequamur honoribus. eadem verba repetit in alia.

Bonifacius IX. *Præ fulgore, &c.* Ecclesia, in qua, &c. Quæ totius Ordinis Fratrum Minorum quasi lapis fundamentalis existit, quam Rector omnipotens singulari gratia illustravit, ob grandia merita dicti Sancti.

Sixtus IV. *Quamvis Altissimus, &c.* Cupientes, ut Ecclesia Domus ejusdem Sancti Assisien. dudum egregiis structuris, & opere admodum sumptuoso constructa; quæ inter alias omnes Ecclesias dicti Ordinis, tum structurarum, & ædificiorum magnitudine, tum ratione loci, in quo sita est, Re, & Nomine obtinet Principatum. Idem Sixtus IV. *Ad insignem, venerandamque Ecclesiam Domus S. F. Assisiat. &c.* Nostræ peregrinationis Alumnam; quæ ipsius Ordinis Caput est, quam nuperrimè reparari, & instaurari opere sumtuoso fecimus. In alia *Etsi cunctis, &c.* Domus ipsa cæteras ejusdem Ordinis Domos venustate antecellit, & in ea Gloriosum Corpus dicti Sancti devotissimè conservatur: ejusque fratres nullum alium habent, præter Romanum Pontificem defensorem.

Sixtus V. *Divinæ Charitatis altitudo, &c.* Insignis, & celebris Ecclesia Domus ejusdem S. Fran. Assisien. Ordinis Fratrum Minorum Convent. nuncup. in qua quidem Ecclesia, sub illius Altari majori Corpus ejusdem S. Franc. &c. Et in alia, *Ex supernæ dispositionis, &c.* eadem verba repetit.

Hæc sunt Oracula Summorum Pontificum, quibus si vel in minimo adversentur historiæ, jam non historiæ, sed nugæ, & fabulæ sunt censendæ, ad quas conversi sunt, qui auditum à veritate averterunt.

Jure ergo à Seraphico Doctore S. Bonaventura inter omnes Ecclesias Ordinis Minorum, sola hæc titulo Basilicæ extitit decorata, dum ait: ad Basilicam in honorem ipsius constructam Corpus illud Domino dedicatum translatum est.

Ri-

Rivitorti Sanctuarium.

TITULUS XLVIII.

COllem Paradisi amœna loca, ad spirituales capessendas delicias, circumstant, quæ ei tamquam capiti membra, adhærent, jamque ante Ordinis divisionem, Patris Custodis Assisii jurisdictioni subiiciebantur. De singulis libet aliqua principalia delibare, dum in faciem locorum conspicio, & antiqua monumenta ante oculos teneo. Qui enim à longe scribunt, famæ, quæ crescit, & alteratur eundo, stant; aliorum relationes aliquando vitiatas transcribunt, & quandoque à se ipsis adinventa subiungunt. Hinc legentibus simul, & loca videntibus, ridicula potiùs, quàm credibilia, quæ narrantur apparent.

Hic observandum, quòd diù antequam Franciscus nasceretur, vir quidam devotus, qui ad declivia Montis Subasii habitabat, Zaccardus nomine, vel cognomine in suo quodam agro, planitiem versùs ab ejus domo distante, juxta sinuosum Rivum, ab eodem monte descendentem, Oratorium quoddam rurale erigi fecit; & in muri interioris prospectu Imaginem B. V. Mariæ sedentis, & super genua è cruce depositum Filium sustinentis, superque eum plorantis, depingi curavit. Hinc, & inde duas Cellulas, Oratorio connexas adiecit, ac devotum eremicolam collocavit, cum quo sæpè spiritualia colloquia habebat, eique suis eleemosinis subveniebat. Locus jam vocabatur Sancta Maria Zaccardi; ita à senioribus Comitatus incolis appellatum egomet non semel audivi: à propinquo tamen torrente dicitur Sancta Maria Rivitorti: à primævo incolatu S. P. Francisci à quibusdam vocatur Sanctus Franciscus paruulus. Mortuo Zaccardo, Eremita locum deseruit, antequam eò loci veniret Franciscus Juuenis, qui ab immundo hoc mundo nudus egressus, ut alium verè mundum inveniret, rudi, brevi, & angusta tunicula contectus, quam pristinus sibi dedit amicus, eleemosinis à pietate fidelium obtentis tres, jam notas, instauravit Ecclesias. Hinc ad Xenodochium leprosorum, ut eis inserviret, se contulit: qui locus à Civitate mille passibus distat. Stat adhuc ibidem vetus Ecclesia S. M. Magdalenæ, cui adiacentia prædia ad commune pertinent hospitale.

Cum ibidem aliquot diebus moratus esset, solitaria loca quærens amica mœroribus, quodam sero per planitiem Orientem versùs, ad sexcentos passus procedens, ad eam Ædiculam Zaccardi pervenit, quam ingressus, ut observavit Virginem super Filium plorantem, gemitibus inenarrabilibus Redemptoris diram passionem, & Matris compassionem tota nocte ploravit. Inde patens habitaculum, & derelictum aspiciens (hæredes enim, ablatis postibus, & valvis, id deseruerant) secum statuit ibi moras ducere; quò commodè posset frequenter ad parum distantes leprosos accedere, & Missis audiendis vacare.

Quandoque Assisium ibat ad prædicandam in Ecclesia S. Georgii, vel in platea pœnitentiam. Ubi quadam nocte apud Bernardum Quintavalle Patritium hospitatus, ab eo, ex recondito loco, in majori noctis silentio orans, miroque splendore cinctus, in extasim raptus visus est, ex quo nobilis hospes

spes desiderium concepit sese illi jungendi. Sequenti manè ad Ecclesiam Sancti Nicolai insimul perrexerunt, Missaque audita, ter librum Evangeliorum Franciscus Sacerdotem rogavit, ut aperiret; tribus Evangelicis monitis jam auditis, si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & dà pauperibus. nihil tuleritis in via, & qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me; statim ad Bernardum reversus dixit. Hæc est vita, & Regula nostra, omniumque, qui volunt nostræ societati conjungi. Aderat ad hæc Petrus Cataneus Cathedralis Ecclesiæ Canonicus, qui cum Bernardo, Francisco sese junxit; eodemque die Evangelica monita exequutioni mandarunt; & cum eo ad Oratorium Rivitorti perrexerunt. S. P. tria vilia indumenta, suo conformia, parari curavit; septima die divinitùs ductus comparuit Ægidius, rogans cum illis admitti; itaque Sanctus hosce tres primos, coram Altariolo ante Beatam Virginem, ab eo erecto, suo acquisivit consortio, eosque ad probationem in primo illo Seminario admisit, atque in præceptis Evangelicis erudivit. Aliquando ad alias regiones, prædicandæ pœnitentiæ gratia, euntes, ad præfatum locum redibant, simulque morabantur sub disciplina tanti magistri.

Exactiores Chronologi asserunt hoc Religionis principium fuisse 16. Kal. Maii anno sal. 1208. Infra biennium alios novem Asseclas assequutus est. Interim suam Regulam scripsit, & tandem cum duodenario suorum numero novitiorum, Romam adiit ad Innocentium III. in D. Petri solio sedentem, à quo Regulæ approbationem obtinuit; solemnem professionem emisit, & Minister Generalis instituti Ordinis constitutus fuit; ejus socii, Papæ jussu, in manibus ejusdem S. Patris, vel (ut quidam scribunt) Joannis Cardinalis Episcopi Sabinensis professionem fecerunt.

His peractis, ab Urbe recedentes, & ad primarium fluxuosi rivuli Seminarium cum S. Institutore jam professi rediere: ibidem Vota, & Regulam juxta emissam Professionem observare cæperunt. Hinc nocte illa memorabili, Dominicum diem præcedente, & absente S. Patre, eumdem super currum igneum, & super sanctuarium circumvolantem conspexere, solaribus radiis micantem. Ibi S. Pater illorum penetrans secreta cordium, uti opus erat, paternè admonebat. Eo loci (ut sparsim scripserunt tres ejus socii, quorum manuscripta præ oculis habeo) quadam nocte, ad vocem unius ex fratribus, qui sentiens se fame deficere exclamabat, morior, S. P. accurrens cum aliis, cibos afferri jussit, & ne miser ille verecundaretur, secum comedit; alios sic charitatem docens fraternam. Ibi, ne erubescerent eleemosinam petere, eos hortabatur, exemplo Christi Domini, qui cum Apostolis idem in terris egit; sed et eos corripiebat, qui nimia familiaritate cum sæcularibus agentes, plura ab eis, quàm necessaria pro unica die forent, extorquebant. Ibi hyemali tempore fratrem graviter ægrotantem recenti uva, ex nuda vite avulsa refectum statim sanitati reddidit. Ibi ipse luxuriæ stimulis à satana pressus, nudus à cellula prosiliens, in circumjacentes nives sese projecit, & rudia simulachra ex ipsis confecta amplexus, suo corpori dicebat: Ecce frater Asine tua uxor, tui filii; illos tuo calore confove, nam frigiditate rigent: sic carnem domuit, & diabolum elusit. Illuc cum Præsul quidam ivisset, Sanctum Patrem visurus, volens ejus cellam intrare, invisibili vi repulsus est, eò quòd conscientia gravaretur: unde ad se reversus, culpam suam coram omnibus dixit, & Sanctus Pater obviam veniens, amplexatus est eum. Illac non longè transiens cum immodica pompa Imperator Otho IV. Romam versùs pergebat, at S. Pater noluit eum excipere, sed misit

M ad

ad eum unum de Fratribus, qui illi suo nomine diceret, tantam gloriam brevi tempore ad nihilum redigendam, quod & evenit; anno enim sequenti à Summo Pontifice excommunicatus, ab Imperio pulsus fuit.

Inde sæpius suos filios ad vicinum leprosorum Xenodochium emitebat, vel ducebat, tum ad Missam audiendam, & à sancta peccatrice pœnitentiam addiscendam, tum etiam ad humilitatem, & charitatem erga languidos exercendam. Hæc illorum erat oblectatio, ac voluptas Tyronum.

Sanctus hic locus tunc à publica via, quæ Fulgineo Perusiam ducebat, ducentis circiter passibus distabat: undè solitarius erat, non tamen adeo asper, remotus, atque sylvester, ut à quibusdam falsò describitur, nam in amœna planitie, fertili, & ex melioribus Assisiensis comitatus extabat, & extat. Nec tam angustus, ut vix duodecim sedentes caperet, video enim in solo Oratorio, dum ibi spiritualia peraguntur exercitia, viginti personas genuflexas contineri: unde justos illos non tam incommodè capiebat. Domus etsi angusta, multos pace, & charitate coniunctos facilè amplectitur; at Palatium, in quo est discordia, duos nec capit aliquando germanos. In Cellulis ipsis, tabulas super, & paleas dormiebant; Sanctus Pater humi jacebat; Aliqui alternatim in Odeo noctis vigilias custodiebant. Ibi S. Præceptor jugiter Christi D. Passionem, & mortem, ac S. Matris compassionem suos deplorare docebat, sæpius cum eis repetens, Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Ibi tandem Deus secùs decursus aquarum plantavit vineam justorum, qui in lege ejus meditabantur die, ac nocte, ut fructum suum darent in tempore suo.

Modò magis patens est locus; cum etenim via vetus, per imam vallem olim directa, cænosa nimis, & impermeabilis evasisset; jussu Sixti V. nova ad montis radices, ante fores ipsius sanctuarii, inde non procul ab Ecclesia D. Mariæ Magdalenæ, ad Portiunculam usque, & inde Perusiam versùs, ad reddendum faciliorem transitum, & eos per sancta loca ducendos, directa, & strata jam fuit.

Sanè mirum est, quòd sacer iste flexi rivi locus, adhuc integer conservetur, tota stante structura, quamvis aquæ nedum eum alluant, sed etiam in hyeme ex ipso scateant. Ostendit Deus, quòd servus ejus Franciscus ædificavit domum suam supra firmam petram. Quòd & de aliis Sanctuariis observandum, quæ nec temporis omnia vorantis rabie, nec murorum debilitate cadunt, sed divina manu sustentata consistunt.

Cum igitur integro ferè triennio, partim solus, partim cum duodecim primis Fratribus inibi permansisset S. Institutor, & alii passim ad ejus Ordinem admitti peterent, considerans plures ibidem cohabitare non posse, & ad multiplicationem corporum, multiplicitatem requiri locorum; cum suis proposuit, ac statuit primo illi hospitio aliud, & successivè alia esse conquirenda. Propterea Episcopum Assisiatem rogavit, ut Ecclesiam aliquam, vel Eremum extra Civitatem sibi, suisque concedere dignaretur; qui se excusavit, cum nullam tunc haberet vacantem. A Capitulo etiam Cathedralis Ecclesiæ propter simile impedimentum exclusus, ad Abbatem Sancti Benedicti Monasterii montis Subasii se contulit, à quo benignè exceptus, Ecclesiolam ruralem sui juris, & domunculam, parum ab ea distantem, in qua sacerdos sæcularis, à monachis ad celebrandum diebus festis destinatus, se colligebat, obtinuit. Ad eam cum suis accessit, paulò plus milliario à fluxuoso Rivo distantem, quæ cum non majoris esset capacitatis, quàm primævum sacellum, illi duodecim cellulas, ex viminibus, & cœno, in figuram par-

vorum tabernaculorum constructas, & ab invicem separatas addidit. Nec omninò pristinum deservit locum, cum eo indigeret, ad retinendos accedentes novitios: quin & successivè paulatim crescentibus fratribus, locum Carcerum in monte Subasio ab eisdem Benedictinis, & alia alibi à devotis assignata recepit. Non enim ad destruendum fundamentum, sed ad erigendum super illud idæatum ædificium sequentia quæsivit hospitia.

Quòd autem apud eumdem obliquum riuulum successivè semper aliqui fratres habitaverint, constat ex antiquis Sacri Conventus libris, ac regestis, in quibus Vicarii Rivitorti, & aliorum locorum, eidem annexorum, deputati leguntur. Testis est etiam solidus lapis, sub pavimento dexteræ Cellulæ repertus, cum anno 1586. in ea ponerentur fundamenta pro columnis, quibus novi majoris Templi testudines sustinerentur. lapis cernitur propè Aram Templi majorem, in quo antiquiori charactere hæc scripta leguntur.

Hic juxta sinuosum Riuum B. Ægidius Assisien. & F. Conradus Offidanus de Piceno, more patrum, in sinum Dei quieverunt quamplurimùm. Ita F. Nicolaus à Sebenico Dalmata.

B. Ægidius non ille primus intelligendus: sed alter de Capotiis, qui circa annum 1270. floruit. frater verò Conradus de Offida fuit unus de sanctæ paupertatis zelatoribus, tempore Cælestini V. cujus socii ab obedientia Ministro Generali debita, servandæ paupertatis prætextu, fugientes, in Græciam recesserunt. Solus frater Conradus noluit pro paupertate obedientiam omittere, sed utramque simul retinuit, apud primum Ordinis locum commoratus circa annum 1294. Quòd verò legitur in sinum Dei quieverunt quamplurimùm, non de Sepultura ipsorum, sed de quiete animi ab eis ibi reperta, & de contemplatione diuturna, qua anima in sinum Dei quiescit, est sermo. frater Nicolaus de Sebenico circa annum 1315. post illos Vicarius ibidem moras duxit, & memoriam illam sculptam reliquit. Exinde colligitur à primis Religionis sæculis, aliquo commodiori habitaculo adiecto, semper in sancto loco commoratos fuisse, & illum nunquam deservisse Minores.

Vivente etiam Sancto Patre eo in Oratorio Missas celebrare fratres Sacerdotes cæperunt. Nam cum Parochi obstarent, ne Minores extra Ecclesias Parochiales sacrificarent, dicentes id in eorum fore jurium præjudicium; Honorius III. suis literis incipientibus, *Quia populares tumultus. Datis Reate 3. Nonas Dec. Pontificatus anno 9. qui fuit Jal.* 1224. & Religionis an. 17. primò concessit, ut fratres Minores in suis locis, & Oratoriis possent Missas celebrare cum Altari viatico, reservato omni Parochiali jure. Et cum adhuc Parochi reclamarent, Gregorius IX. post quatuor annos, mortuo iam Sancto Institutore, per alias suas, *Nos attendentes. datas Assisii 4. Idus Junii Pont. an.* 2. idem privilegium confirmavit. Unde potuerunt, ac debuerunt fratres in primævo illo Oratorio hujusmodi uti privilegio. Ac propterea S. Pater exinde voluit unicam Missam in suis Oratoriis, & locis quotidie celebrari, ad quam omnes fratres in eis commorantes, & soli, devotè assisterent; ut videlicet Parocorum, quos venerari volebat, querelas evitaret: nec summi Pontifices tale indultum Ordini fecissent, nisi illi reclamassent.

Hinc à veritate distant scriptores quidam, qui sacro Rivitorti Cænobiolo infesti, omni arte student illius abolere memoriam, quorum animositatem P. Magister Carolus Rainerius novissimè tractatu veritatum fundamentalium dissert. prima egregiè convincit, ad quem lectorem remitto. Solùm addo; cum dicunt, non extare de eo memoriam apud antiquos scriptores. legant

Vitam, seù acta S. Patris, à tribus ejus sociis de proprio visu descripta, quæ nunc lego, & puto esse Originalia, vel saltem prima exemplaria, ac velint nolint, hæc invenient, quæ transcribo. *Quodam tempore in primordio, scilicet tempore, quo B. Franciscus cæpit habere fratres, manebat cum illis apud Rigum tortum; quadam nocte, &c.* narrant multa, quæ ibi acciderunt, quinque capitibus, quorum initia à primo tempore, & eodem loco desumuntur. post medium legendæ in alio capite hæc scribunt. *Quodam tempore in primordio Religionis, cum maneret apud Rigum tortum cum fratribus, quos tunc habebat, ecce quidam, &c.* Nonne isti sunt omnium antiquissimi scriptores Ordinis, ac testes omni exceptione majores? Nonne sæpè in ea historia scribunt, vidimus nos? legant, videant. Rivus adhuc tortuosè currit: Sacellum integrum stat: sociorum scripta servantur. Oculos livori claudant, veritati aperiant, ut eam agnoscentes ad Dei laudem fateantur.

Quòd locus à D. Bonaventura dicatur Tugurium, ab aliis tuguriolum, Antrum, ac vivorum sepulchrum: hæc non ad contemptum, & spretum accipienda; cum potiùs sint Epitheta, & Elogia, paupertati, ac humilitati Sancti Institutoris conformia.

Sanctum hoc habitaculum semper in sua vetustate permansit; solum pavimentum ad binos palmos fuit elevatum, propter aquas ab eo aliquando emanantes, quæ ingressum devotis prohibebant; & duarum casularum laquearia, arundinibus, & cæmento tecta, quæ antiquitate labentia, ex eadem materia refecta cernuntur. Etiam Imago Beatissimæ Virginis in pariete olim depicta, temporis, & aeris injuria collapsa, in textili materia refecta est, additis hinc, & inde genuflexis S. P. Francisco, & Diva Maria Magdalena plorantibus super mortuum Redemptorem, cum Matre Virgine.

Usque ad tempus Sixti V. Sacellum nudum, aerique expositum permansit, cum anno 1586. circa illud in proportionata distantia erui cæperunt fundamenta ad ampliorem Ecclesiam erigendam, in cujus sinu undique avulsum sanctuarium concluderetur. Ecclesia hæc satis elegans, & capax, in tres divisa naves, testudinibus contecta anno 1640. piorum eleemosinis completa extitit. Interim etiam propè murum novi Templi modicus Conventus erectus est, quem memini me vidisse; in parte enim inferiori officinas habebat, in superiori verò Aulam, & sex Cellulas. Anno 1645. die 20. Maii P. Magister Michael Angelus Catalanus, tunc Socius, & Assistens Ordinis novo majori Conventui excitando intentus, fundamenta benedixit, & primum in eis lapidem cruce signatum locavit. Post biennium fundamentis repletis, & aliquantum elatis muris, P. Catalanus electus Minister Generalis complendæ fabricæ animum dedit. In ejus sexennio magnifica moles majori ex parte constructa apparuit. At dein evectus ad Episcopatum Iserniæ opus aliis complendum reliquit. loci paupertas paulatim partem aliquam addidit. At Pater Magister Antonius de Aversa, alter Generalis Minister totum ferè ad complementum reduxit. Hæc pro veritate referre volui, ad fabulas quasdam diluendas. addere liceat quòd non semel mecum recogitaveram. Alia loca Sanctus Pater ab hominum pietate, Deo inspirante, obtinuit, solum Oratorium apud fluxuosum Rivum ab hominibus derelictum, à solo Deo servatum sibi, suisque paratum invenit; ut à solo Deo Minorum Ordinis institutionem sibi commissam agnosceret, suosque primos alumnos ex loco, semper divinæ Providentiæ confidendum doceret. Magnus verè Deus, & laudabilis valde, qui ex tam exiguo fundamento tam ingens Ædificium excitavit.

Hic

92

Ecclesia et Conuentus Riuitorti prospectus

Franciscus Prouidans de et Scul.

Hic oritur dubium, mihi aliquando obiectum. Si Sanctus Franciscus in Oratorio apud tortum Rivum suum fundavit Ordinem, cur id non dicitur Caput, & Mater totius Ordinis? Cur hæc prærogativa tribuitur Ecclesiæ Assisiensi, quam tot aliæ in Ordine præcesserunt? Huic obiectioni tenerentur respondere tot Summi Pontifices, qui illam solam, non aliam jusserunt habendam, & esse caput, matrem, Principem, &c. At quia teneor, ut filius S. R. Ecclesiæ, quæ à Sede Apostolica sunt ordinata, rectissima defendere, dico, quòd fundamenti, & Capitis prærogativæ, sicut distantes, sic diversæ sunt. Pes est fundamentum, sustentans totum corpus humanum, Caput est culmen, & complementum illius. Nec pedi competit celsitudo capitis, nec capiti congruit infimitas pedis. Idem judicium de corpore mystico faciendum. Ecclesia Evangelica Catholica in Sacro Cænaculo Sion fuit fundata, ubi Divinus Pontifex primò Sacramenta instituit, Sacerdotes ordinavit, primum sacrificium Patri obtulit, mysteria Redemptionis discipulos docuit. Itidem Spiritus Sanctus eorum corda fide confirmavit, spe roboravit, & Charitate incendit. Indeque Apostoli ad doctrinam Evangelicam divulgandam per Regna, & Provincias distributi se contulerunt. Et tamen Sanctum illud cœnaculum non dicitur Caput, & Mater omnium Christiani orbis Ecclesiarum; sicut jure his titulis gaudet Sacra Lateranensis Basilica; non quia origine, & tempore prima, cum tot aliæ præfuerint Romæ, & alibi Ecclesiæ; sed quia ad complementum totius Ecclesiastici corporis, promulgata jam, ac stabilita fide; à Summo Pontifice S. Sylvestro fuit solemniter fundata, & assistentibus Imperatore, ac Primatibus, Pontificali ritu consecrata; ac ideo in ea Apostolorum Principum capita collocata. Cum ergo Ecclesia universalis exemplar sit Ecclesiarum omnium sibi subditarum: idem dicendum erit de Minoritica Ecclesia, cujus locale, & originale fundamentum, ac principium extitit Riviflexi Sacellum; Caput, & Mater Collis Paradisi Basilica, à summo Sacerdote Gregorio IX, adstantibus Purpuratis, Principibus, & Prælatis solemniter fundata; & ab Innocentio IV. Christi Vicario Pontificali ritu consecrata: Ideoque jure Capitis, & Matris prærogativis ab Apostolica Sede decorata; Sanctissimi Fundatoris Corpore, tamquam ejus sponsa, & filiorum læta Mater donata; ac Sacrorum Stigmatum thesauro ditata.

Jus suum unicuique tribuamus. Esto Rivuli Sacellum humile, ac profundum tanti ædificii fundamentum. Sit Paradisi Collis sublime Caput & excelsum ejus fulcimentum, ac summum complementum. Intereà illius iconem do.

Por-

Portiunculæ Sanctuarium.

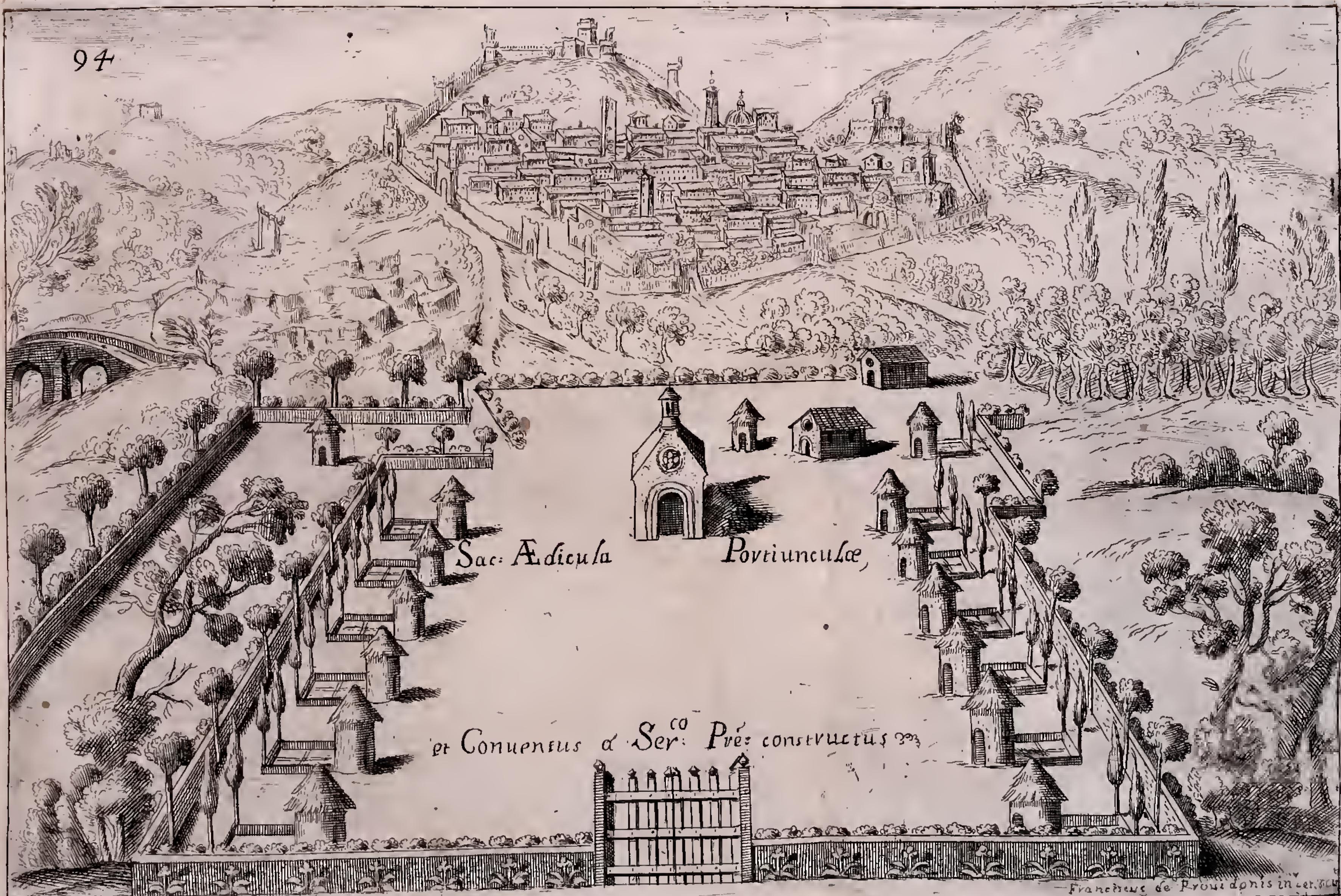
TITULUS XLIX.

PAtres Benedictini olim Ecclesiæ, & Monasterii eorum fundatoris nomini dicatæ, in Monte Subasii, prope Assisium habitantes ante annum nostræ salutis millesimum, diversa sacella sparsim in comitatu ejusdem Civitatis, ad excitandam fidelium devotionem construi curarunt. Inter quæ Ecclesiola Sanctæ Mariæ Angelorum ad similitudinem, & æqualitatem alterius à S. Patriarcha Benedicto prope Sublacum, in honorem ejusdem Angelorum Reginæ erectæ, quæ à vicina Villa Portiunculæ nomen accepit, celebris fuit, eademque denominatione appellata.

Hanc ferè labentem juvenis Franciscus ab initio suæ conversionis, anno scilicet 1206. inter aliàs instauravit. Eam frequenter ad orandum, & Missæ sacrificium audiendum visitabat, præcipuè cum moraretur apud leprosos, & in Sacello Rivitorti. In illa plures habuit inspirationes divinas, ac spiritum fervoris, & gratiæ concepit. Ibi contemplabatur Angelicæ Salutationis, Divinæ maternitatis, ac Verbi Divini Incarnationis arcana; & ad suum tugurium reversus meditabatur Mortis, ac Passionis Christi, & almæ Virginis compassionis mysteria. Utrobique à Sanctæ Dei Genitricis imagine mens ejus sacris Idæis replebatur.

Instituto jam Ordine, Sanctus Pater illius ampliationi intentus, à Benedictino Abbate circa initium anni 1211. hanc Ecclesiam cum casula habuit; quam nec in proprietatem acceptavit, sed tanquam simplex hospitium advenis, & peregrinis, nec domum, nec locum, nec aliquam rem habentibus, assignatum. sacra ædicula, veluti adhuc in sua structura integra cernitur, tam angusta erat, & est, ut unicum Altare, & quidem arctum habeat. Gurgustium verò vix pauperrimæ supellectili continendæ sufficiebat. Unde duodecim illæ cellulæ rotundæ, ex vili materia, ad excubias potiùs servandas, quàm ad somnum capiendum aptæ, ac binæ ante Ecclesiam ordinatæ fuerunt: totusque ambitus virgultis, ac spinis conseptus. loci prospectum, ex vetusta tabula, hucusque in eo Conventu servata, delineatum habe.

Hanc

94
Sac: Ædicula Portiunculæ,
et Conuentus a Ser:co Pré: constructus
Franciscus de Prouidonis

Hanc Ecclesiam super omnes alias S. Franciscus & coluit, & dilexit; in qua ad cœptæ perfectionis culmen pervenit. In ea Angelorum familiaritate, Beatissimæ Virginis, & ipsius Christi Domini visionibus, & colloquiis dignatus est. Ex ea initiatum jam Ordinem dilatavit, & ultra duodenos, anos quamplurimos admisit. Propè illam discipulos verbis, & exemplis ad Christi Domini sectanda vestigia direxit. Ibi vigiliis, orationibus, flagellis, jejuniis, ciliciis, ac spinarum punctionibus carnem suam domans, spiritum vegetiorem, ac puriorem reddidit. Illam, in signum suæ ardentissimæ devotionis, à septem Episcopis solemniter dedicari curavit; ac in anniversario consecrationis die plenariam Indulgentiam pro singulis annis visitantibus impetravit.

Quæ Indulgentia inter omnes alias specialissima multis de causis habenda est. Nam eam Christus Dominus ipse, ad petitionem famuli sui, & intercessionem almæ Matris promisit, & suo Vicario Honorio III. inspirans, promovit. Idem divinus Redemptor diem, in quo fideles eam consequerentur, determinavit, quem etiam Papa comprobavit. Singularis equidem, quam septem Episcopi jussu Summi Pontificis publicarunt: qui cum vellent eam tantùm pro decem annis pronuntiare (non enim consueverat tunc Apostolica Sedes plenarias Indulgentias perpetuis annis concedere) occulta vi moti, non potuerant pronuntiare, nisi perpetuam pro tali die. Insignis certè, quam ipse Seraphicus vir, qui eam impetraverat, etiam coram ingenti populo promulgavit, dicens (ut retulerunt qui audierunt) ego volo vos omnes mittere ad Paradisum, & annuntio vobis Indulgentiam, quam habeo ab ore Summi Pontificis, & omnes vos, qui venistis hodie, & omnes, qui venerint tali die annuatim bono corde, & contriti, habeant Indulgentiam omnium peccatorum suorum: Ego volui pro octo diebus, sed non potui, nisi pro una die semper memorabili in Ecclesia Catholica; cum per eam Salvator ostenderit veritatem thesauri Indulgentiarum, & authoritatem suo Vicario collatam, eas concedendi; non enim, nisi dependenter ab illo voluit concedi. Utique celebranda tot signis, & miraculis cœlitùs approbata. Summi æstimanda, quàm, etiam Jubilæi tempore, cæteris suspensis, Sedes Apostolica consuevit validam conservare. Specialis quidem, quia libera, sine oblationibus, & onere alio, quàm præmissæ confessionis, ac personalis ingressus in Sanctuarium illud. Amplissima sanè, quam in honorem Sancti Impetratoris, Summi Pontifices ad omnes Franciscani Ordinis Ecclesias (additis tamen oneribus dignè communicandi, & orandi) dilatarunt. Verè meritoria, quia æstivo tempore, die secunda Augusti, sudoribus, ac laboriosis peregrinationibus comparanda. Certissima, & infallibilis, quam S. Patris Socii, Episcopi Assisiates, & historici sinceri, uniformiter sunt testati: immò & Summi Pontifices, Apostolicis diplomatibus commendarunt, atque ratam habuerunt. Hunc locum S. Pater, non dono acceptavit, sed titulo hospitii accepit, quoties donatores repetiissent, recessurus: Unde in signum gratitudinis, & quasi pensionis quotannis P. Abbati Benedictino Fiscellam pisciculorum mittebat; & à Monacis loco eleemosinæ vas oleo plenum recipiebat; qui mos post duo sæcula, & ultra paulatim in oblivionem transiit.

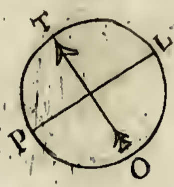
Prope hanc Ecclesiam, in ejus Cellula S. Pater obdormivit in Domino; cujus transitum, depositionem, ac solemnem ad Civitatem delationem graphicè S. Bonaventura describit.

Locum Sanctus Pater in pauperrima structura, ut paraverat, reliquit, jussitque, ut semper ibidem niteret sancta illa humilitas. Quod ne Patris voluntati refragarentur, fratres Assisiensis Basilicæ nunquam ædificia addiderunt.

derunt. Postquam verò nuper exortæ Reformatorum familiæ, quæ à F. Paulo Trincio Laico Fulginensi, retenta obedientia ad Ordinarios Ordinis initium sumpsit, cum aliis Eremitoriis, à Conventualibus assignata fuit. multis etiam annis in sua prima simplicitate permansit. Ostenderunt Patres Conventuales in ea assignatione paternam erga filios adolescentes dilectionem, & isti erga suos Patres filialem obedientiam, & subiectionem ea conditione, ut eleemosinæ pecuniariæ, & pretiosæ, quas in ea ædicula fideles offerrent, juxta decreta Summorum Pontificum, ad Sacrum Assisiense Cænobium pleno jure spectarent, quibus Reformati libenter consentientes, dixerunt sese omnibus privilegiis à Sede Apostolica Ordini concessis renuntiare, & ad præscriptum literalem Regulæ nec per se, nec per interpositas personas, unquam pecuniam recepturos: eò maximè quòd in signum gratitudinis, & debiti, eas benefactoribus tenebantur relinquere. Dum familia perseveravit sub obedientia Prælatorum Ordinis, pactis omninò stetit. At cum in Congregationem transiit, & proprios Vicarios, cum sola dependentia à Generali, concedente Eugenio IV. anno 1440. obtinuit; cæperunt Patres illi paulatim eas eleemosinas pro se ipsis, & loco procurare, ut jam scripsi. Cum autem Congregatio ad statum Religionis à Leone X. qui Vicarios creavit ministros, & eis commisit primi eorum Generalis electionem, evecta fuit; apud eumdem Pontificem, ipsis tam beneficum, procurarunt eleemosinas omnes ad se trahere. At Papa maturiùs eorum professionem, antiquorum conventiones, & suorum prædecessorum uniformes dispositiones considerans, Diploma dedit Custodi, & fratribus domus S. F. Assisien. incipiens, *Cum nobis relatum fuerit*, &c. Romæ die 22. Augusti 1515. quo omnia innovavit Decreta, & Privilegia eis concessa, & expressè decrevit, eleemosinas omnes ad Ecclesiam S. Fran. ejusque domum perpetuò spectare. Iterum à Gregorio XIII. subripuerunt oretenus facultatem ponendi in Ecclesia capsam unam, in qua eleemosinæ à fidelibus jactæ ad ipsos provenirent. Sed Pontifex admonitus, Breve expedivit, quo se deceptum fuisse fassus est, concessa revocavit, & motu proprio prædecessorum confirmavit statuta. Incip. *Licet aliàs*. Dat. Romæ die prima Novembris 1583. suo loco relatam leges, & totam historiam, à tanto teste descriptam, habebis. Tandem post tot vanos conatus, animo constantes ab Urbano VIII. intentum obtinuerunt. Pertæsus enim Papa discordiæ, quæ inter utriusque Ordinis Fratres in Ecclesia die Indulgentiæ ob pecunias oriebatur, ad abolenda scandala, omnes eleemosinas fratribus Observantibus adjudicavit; Conventualibus verò duo millia scutorum ad fructum (ut ajunt) ponenda, semel assignari præcepit.

Eodem progressu loci status incessit, nam usque dum Reformatorum stetit Familia usque ad Eugenium IV. sacra illa habitatio in prima exigua paupertate permansit. Cum autem in Congregationem adolevit, ad commodiorem plurium Fratrum capacitatem, Dormitorii additione, relicta tamen Sancta Ædicula intacta, fuit ampliata. Tandem in Religionem assumpta, magnum, qui nunc extat, Conventum ædificare cæperunt; & ablatis illis primis Cellulis, eò loco, anno 1569. die 25. Martii, novi amplissimi Templi fodiendis fundamentis primas manus dedere; & ad majorem B. Virginis gloriam, ac ad ditandam paupertatem, exaltandamque S. Patris humilitatem, Ædificium inibi magnificum, & admirabile, sacram Ædiculam continens, & Conventum verè maximum, ac insignem, nunc ferè completum, construxerunt. Cujus prospectum, Ecclesiam ex regione Occidentali patentem, cum incluso Sanctuario, ostendentem, inspiciendum propono.

Ali-

Assisii Pars

Refectori. Minus

Refectorium Maius

O R T I

O R T I

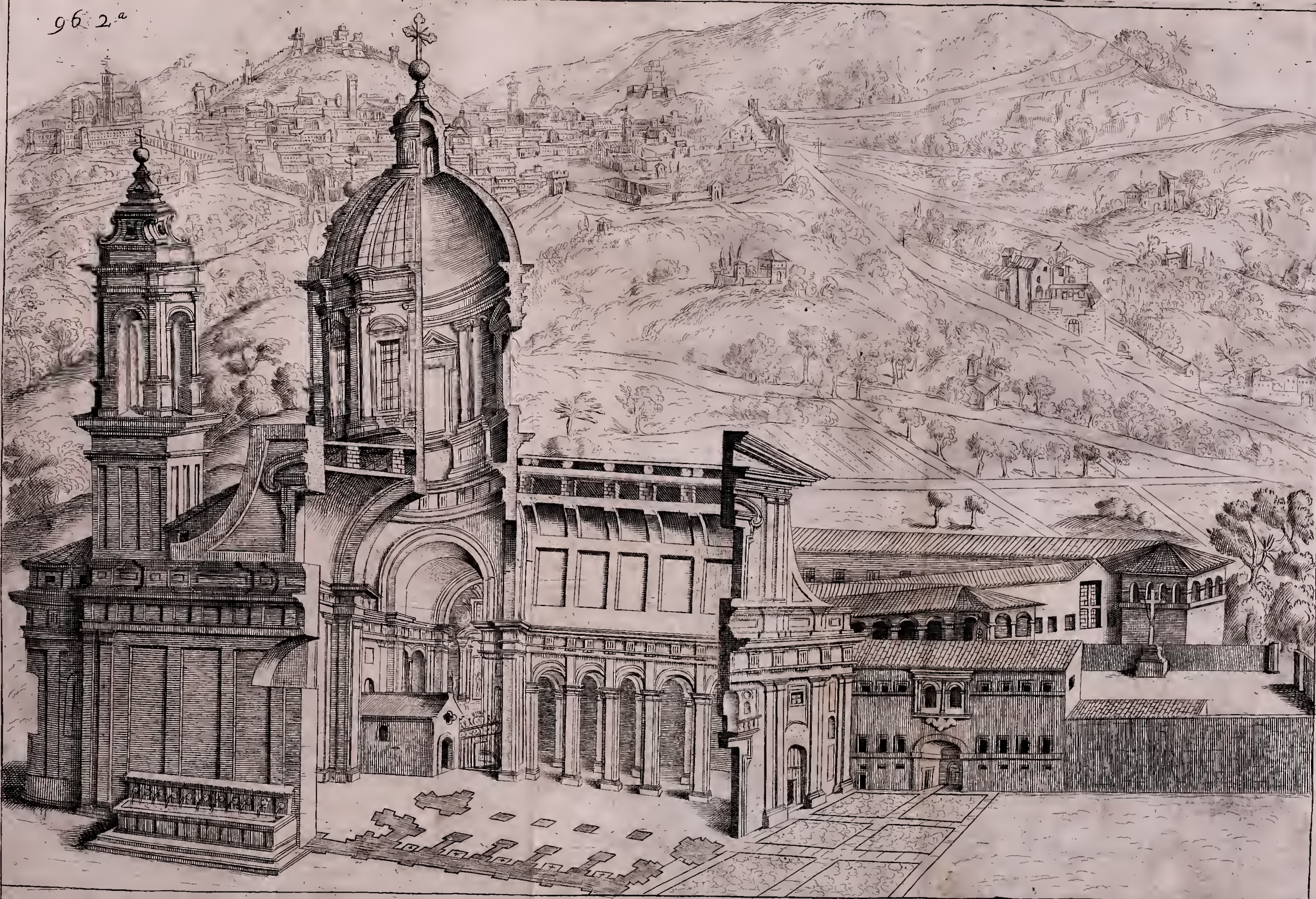
Silua

Fulginia Pars

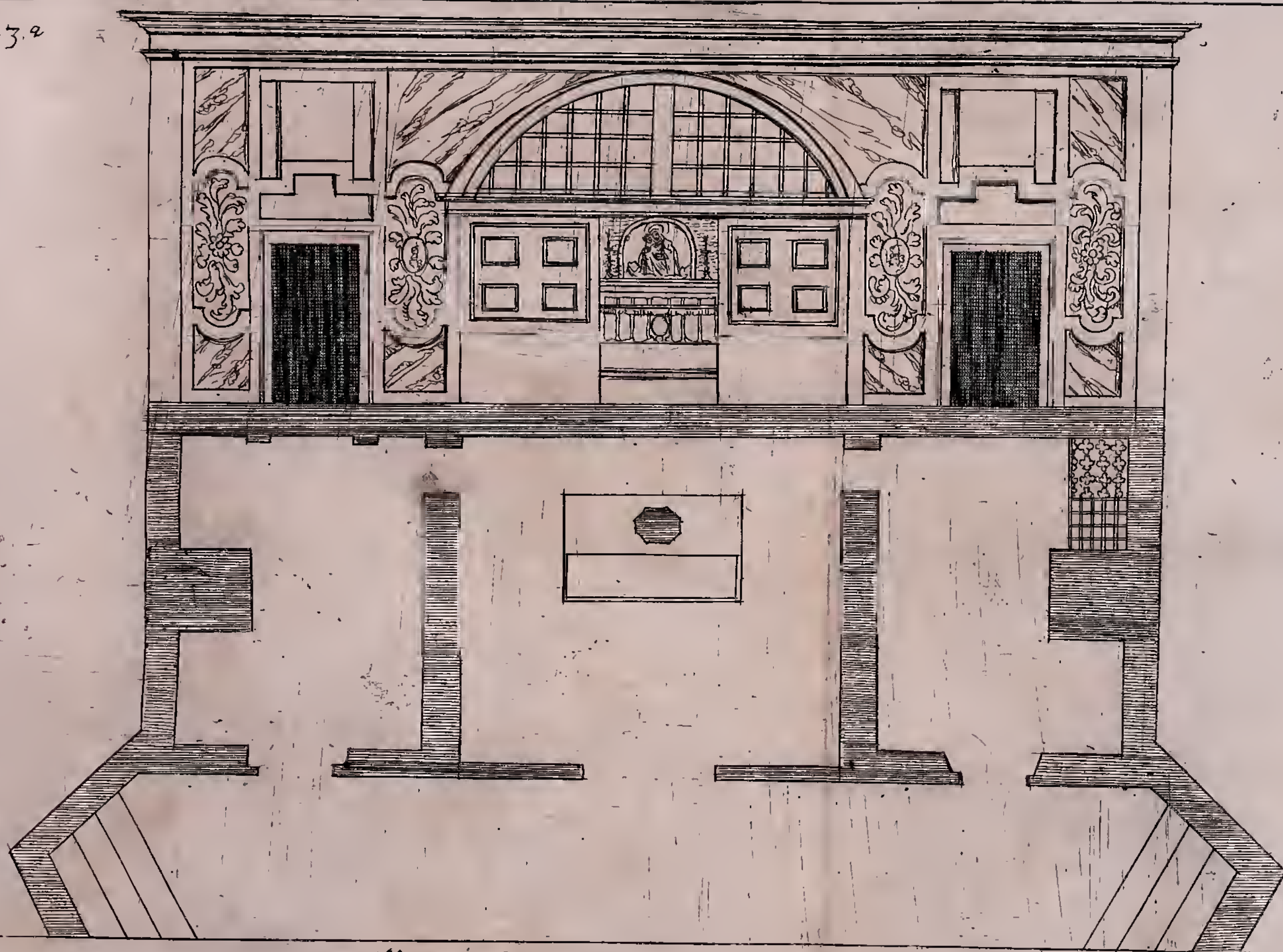
Noui Templi et Conuentus Sanctæ Mariæ de Portiuncula Plancta

Franc. Providoni deli. et scul.

96 2ª

Templum Sanctæ Mariæ Angelorum ab Anno 1559 die 25 Martii fundatum et extructū cum interiori Prospectu et Novi Conventus pars & Francisc: Prouidon: deli.t et Sculp.t

Sanctæ Cappellulæ B.e Virginis prospectus et planta

Fran.s de Praui.s de:ct:s:cul

Aliqui potiùs singulari devotione erga sanctum locum piè meditantes, quàm temporum, locorumque realem, & invertibilem cursum attendentes, huic Sanctuario initium, & fundamentum Minoritici Ordinis tribuunt. Quorum pietati adhærerem, si meæ mox exprimendæ distinctioni consentirent. Quodcumque temporale, in partes divisibile, multipliciter dici potest inchoatum. Mundus ab æterno in mente Divina conceptus, potest dici in æternitate Idealiter initiatus. At realiter positus in esse, in primo temporis instanti dicitur incepisse. omnium partium, successivè in eo positarum, completa productione, adhuc dici potest creatum sex dierum cursu. Similiter discurro de Ordine Minorum, qui fuit primo Idæatus in mente S. Institutoris, ubi, & quando primam habuit inspirationem, secumque cogitavit de eo fundando, & erigendo: at hæc idæalis, non vera, & actualis inceptio fuit, extitit hæc in loco, & tempore, ubi, & quando primò Religiosos coadunavit, cùm eis Regulam professam, jure emissi voti, servavit. Si velimus aliud nobis magis amplum præfigere principium, dicamus, comprehendi etiam propagationem, & dilatationem Ordinis Fratrum, & locorum additionem complectentem; adeòque demus aliquod initium partiale habuisse in hospitio S. Mariæ Angelorum, quod illi primò proximè adiunctum fuit. Idæalis autem inchoatio non est ad nostrum propositum; nam nec mundus realiter ab æterno fuit in se, nec Ordo Minorum quando S. Franciscus illum futurum mente concepit.

Asseri posset aliud principium Romæ habuisse in Palatio Apostolico, ubi S. Pater confirmationem Regulæ obtinuit, ad pedes Innocentii III. professionem emisit, primus Ordinis Generalis Minister ab eo creatus est, ejusque novitii jam apud Tortum Rivum probati professi sunt. Unde ex acceptione, multiplex est assignabile fundamentum locale: eo semper salvo, quòd super præterita nulla datur potentia.

Non desunt qui asseverent Minorum Religionem habuisse principium in Aula Episcopali Assisiensi coram Episcopo, ubi primò S. Franciscus Patri, ac mundo per omnia vale dixit.

Alii fundatam volunt in Ecclesia S. Nicolai, ubi auditis tribus Evangelicis consiliis, ad Bernardum, & Petrum conversus dixit, hæc est norma vivendi, & Regula, quam servare debemus.

Aliqui putarunt in Xenodochio leprosorum, teste Francisco Bartoli de Assisio, cujus librum antiquum manuscriptum, vix legibilem, habeo, ubi ait: Hospitale leprosorum, in quo incæpit Ordo Fratrum Minorum. omnia hæc principia Idæalia, & imaginaria sunt.

Imago illa vetustior, quam S. Pater in pariete sacræ Ædiculæ depictam invenit, & illic permanens adoravit, B. Virginem super Choros Angelorum ad Cœlos assumptam referebat, juxta denominationem Ecclesiæ; mox temporis iniuria cæmentitia lorica corruit. Quæ autem nunc super Altare in tabula depicta exposita cernitur, & B. Virginem sedentem, & Angelum genuflexum illam salutantem, cum Vase florum intermedio, ostendit; & quæ nolarum, & Organorum jubilatu ad excitandam peregrinorum devotionem, detegitur; circa annum 1300. à Puccio Capanna Florentino, inter sui temporis pictores egregio depicta est, qui cum Assisii uxorem duxisset, nobili Pucciorum familiæ originem dedit.

Sacra Carcerum Eremus.

TITULUS L.

IIdem Patres Benedictini, qui Portiunculæ fanum Sancto Patri Francisco dederunt; in monte Subasio Eremum à Monasterio per milliarium directè distantem, in clivo bipartiti montis, ubi extat opacus lucus, propè præcipitem torrentem, aquas ex vorticibus cadentes excipientem, & in via diffundentem, construxerant: Ubi Religiosis vitam solitariam, & contemplativam quandoque ducere cupientibus, in angustis cellulis, quin veriùs in antris degere concedebatur. Unde & nomen Carcerum crediderim traxisse. Hunc locum Sanctus Pater à prædictis optimis Patribus, eum summopere diligentibus, anno 1216. obtinuit. Ibi suffossam petram in sepulchri formam sibi delegit, ut habitaculum, & in durissimo saxo somnum capiens, super ligneum cervical caput reclinabat. Extat adhuc concavus ille lapis. Inde ad visitandos filios, non longè apud flexuosum rivum, & longiùs à Portiuncula commorantes se conferebat; Utrinque aliquot ex eis alternatim reducebat, ut in ea palestra contra Tartareos hostes exerceret. Ibi Dæmonis insidias deludebat; eumque infestissimum per subterraneam cryptam præcipitem dedit.

Hoc sanctuarium, inter alios celebres cultores, memorabilem habuit F. Ruffinum, qui sub rupe pœnitentiam admirabilem peragebat. Cui Cacodæmon, in Angelum, imò in Auctorem lucis transformatus, Crucifixum pluries videndum se præbuit, illi præcipiens à Francisci amicitia separari, quem hypocritam ab æterno damnatum dictitabat. Unde deceptus miser, sancti viri consortium devitabat, & diutiùs ab ejus familiaritate abstinuit. At Franciscus, qui meliùs hostis noverat thecnas, cælitus admonitus, misit Fr. Massæum ad illum & vocandum, & secum ducendum. Indignatus Ruffinus respondit, nil sibi ulteriùs agendum cum filio Bernardonis. Hanc obstinationem precibus, ac lachrymis fidelis condiscipulus superavit, & quamvis reluctantem secum traxit. Quem amantissimus Pater ut vidit, infelix Ruffine, inquit, cui aurem, & fidem dedisti? nonnè dæmoni præcipitium tibi suadenti? Totam inde tentationum seriem, ac si præsens fuisset, retulit: Et signa agnoscendi inimici astus eum edocuit; Ex tunc conterriti maligni spiritus, quoties ille ad locum, quò erant energumeni, appropinquabat, dæmones obsidentes, clamabant, ecce inimicus noster, exire cogimur. Cumque aliquando S. Pater Franciscus in Monte Alvernæ sub rupe orans, à dæmonibus saxa desuper jactantibus, turbaretur; comminabatur, dicens, si non quiescetis, vocabo F. Ruffinum; jamque illicò discedebant.

Itidem Fratres Bernardus Quintavalle, Leo, & Angelus, & alii Sancti Patris socii, ipso vivente, & post ejus transitum, solitudinis, & contemplationis degustandæ gratia, sæpè in sancto loco se colligebant; ac post ipsos successivè alii pœnitentiis assuefacti. unquam defuit aliquis, ex his, qui in Sacro Conventu morabantur, qui exercitiorum causa in ea sacra Eremo moram non traheret.

Insignem habuit Incolam Beatum Valentinum Narniensem, olim cujusdem Ca-

98

Eremus Sacra Carcerum

Franciscus Prouidonus del. et Scul

Castri Comitem, qui duas filias in Conventu S. Claræ Deo consecravit, & tres filios ad Minores secum duxit. Triginta annis in Religione vixit, & floruit circa annum 1355. ex quibus per plures annos inter antra Carcerum admirabili pœnitentia, pane, aqua, & absinthio contentus vitam duxit, atque ibidem animam Deo reddidit. Corpus miraculis clarum à suis fratribus Assisii Conventualibus ad Basilicam Collis Paradisi translatum fuit circa annum 1378. biennio antequam locus nascenti Reformatorum familiæ, quæ postea de Observantia dicta est, assignaretur. Unde miror P. Franciscum Gonzagam, ubi agit de hoc loco par. 2. liberè scripsisse, illum Patres Conventuales ob aliqua incommoda deseruisse. Nam semper ibi duo, vel tres Assisiensis Conventus fratres incolæ, ad agenda spiritualia exercitia, & ad veræ quietis contemplationem degustandam, alternatim distributi commorabantur. Semperque locus in ea simplicitate, quam ab initio habuit, per duo sæcula servatus fuit.

Anno autem 1380. cum jam frater Pauluccius Trincius duodennio antea suorum Reformatorum familiæ initium dedisset, & loca remota à superioribus peteret, in quibus vitam Eremeticam cum suis ducere posset, Minister Provincialis S. Francisci Frater Matthæus de Amelia inter alia loca sylvestria, & solitaria, etiam sacram hanc Eremum assignavit. Cumque prædictus Dei servus plures vellet ibi suos asseclas collocare, Dormitorium paupertati, cujus fervidus erat zelator, conforme, & angustas necessarias officinas addidit, ac ibi octo optimorum Religiosorum familiam instituit.

In hoc sanctuario diu commoratus est B. Antonius de Stroncono, sanctitate insignis, quem paucis ab hinc annis S. Rituum Congregatio Beatum dici, & coli decrevit.

Cum autem tempore Clementis VII. circa annum 1530. ex illa prima alia strictior prodierit Reformatio, sub propriis, ac distinctis Provincialibus Ministris in arctiori paupertate firmata: locus Carcerum à Patribus Regular. Obser. nuncupatis derelictus, à Religiosissimis Patribus novæ, & exactioris observantiæ inhabitari cæpit, ubi magna exemplaritate morantur.

Enituit semper erga Religiosos in ea sancta domo divina Providentia. Cum enim circa celsitudinem montis situs hiemali tempore propter ingentes nives, & glacies, sæpè per integros menses impervius evadat, ac Patres illi ex quotidiano quæstu vivant: nunquam tamen eis deest Deus corda movens devotorum civium, & inferioris partis incolarum benefactorum, qui omni vi, ac labore sibi viam aperiunt, eisque eleemosinas, ac provisiones deferunt. iactantes enim cogitatum suum in Domino, ab ipso enutriuntur. Sancti loci prospectum hujus paginæ figura pandit.

Sancti Damiani Conventus.

TITULUS LI.

Ruralis Ecclesia Sancti Damiani, extra Civitatem Assisii olim erecta, tam modicis erat redditibus sustentata, ut quamvis angusta, pauper tamen Sacerdos illius sacellanus non haberet unde illam jam labentem instauraret. Hanc ingressus juvenis Franciscus, dum attentiùs coram Crucifixi imagine preces funderet, hanc vocem audiens, vade Francisce repara domum meam, quæ labitur, operi se accinxit. Sed cum propter Patris avaritiam, pecuniam ex mercibus divenditis collatam in tam pium opus nequisset impendere; cum Patre mundanis operibus abrenunciatis, piorum eleemosinis reparavit.

Instituto jam ab eo Minorum Ordine, ac mirè propagato: nobilis Virgo Clara cupiens & ipsa mundo exonerata, post Sancti Viri vestigia Christum sequi, ad illum in Cœnobiolo Portiunculæ se contulit; eique sanctum patefecit desiderium; à quo in proposito confirmata, paulò post ibidem tonso crine, cineracea veste induta, indissolubili nexu Christo sponsa juncta extitit. Ut eam providus Pater ab insidiis mundi præservaret, ad Monasterium quoddam in ingressu Civitatis positum duxit, ac sacris illis Monialibus sibi devotis commendavit. Hìc tantisper mentem sistere non pigeat; modica enim, & ferè nulla de ipso scriptores referunt, cum tamen antiqua monumenta aliqua scitu digna me doceant.

Antiquitus locus iste Palatium erat, cujus structura adhuc permanens magnificum fuisse ostendit. Ibi duo Cives Germani fratres morabantur; qui propter bona temporalia dividenda, mutuis inter se odiis fervebant, ac malo dæmone instigante, unus alterius vitæ insidiabatur. Cumque quadam die ambo armis præcincti, ira bacchantes altercarentur: illicò inter eos à Deo missus refulsit Angelus, cujus aspectu territi fratres, ad pedes ejus in solum corruerunt. A cælesti nuncio erecti, dulciter moniti, leniterque correpti, & ad fraternam pacem inducti, eo præsente genuflexi, in mutuos amplexus, & oscula fraterna constricti, deinceps in amoris concordia vixerunt. Conciliatis animis, statim Angelus ab eis discessit, ac evanuit. Inde nobiles viri memores beneficii, tutelari Numini grati, domum illam ad Monasterii formam aptarunt, in cujus inferiori aula Ecclesiam construxerunt, quam Sancti Angeli Pacis vocari voluerunt, totumque locum sanctimonialibus Benedictinis dederunt: corrupto autem nomine S. Angeli Pansii dicta est. Adhuc servatur Ecclesia cum Altari, licèt modò simplex sit oratorium: in pariete antiquissima pictura cernitur, miraculum præfatum demonstrans; Angelum videlicet stantem, juvenes armatos ad ejus pedes genuflexos, ac se invicem osculantes. Ibidem nunc aliquæ Tertii Ordinis sorores sæculares, sub patrocinio Sacri Conventus viventes, & advenas ejusdem instituti sorores peregrinas hospitio recipientes cohabitant.

Ad hoc ergo Monasterium Sanctus Pater Franciscus almam Virginem Deo desponsatam adduxit, & sub Angeli pacis tutela consignavit. Ibi à consanguineis, qui eam à sancto proposito retrahere conabantur, sæpius turbata,

illis

illis viriliter restitit. Ibidem tenacioribus divini amoris funiculis ambæ constrictæ, agnatorum violentias superarunt: & astus Inferni Amazones invictæ profligarunt. Inde Agnes illa innocens, dum violenter à suis traheretur, velut columna immobilis tanto pondere stetit, ut amoveri nulla vi potuerit. Ad eumdem locum aliæ quoque Assisiates Juvenculæ Virgines accurrentes, post eas ad Christum Regem adductæ accesserunt. Non enim ad modicum tempus ibi moras duxerunt.

Interim S. Pater ad prædictum S. Damiani Presbyterum se contulit, eumque rogavit, ut novo sacrarum Virginum cætui Ecclesiam illam cum adiacenti modico territorio, pro Christi amore resignaret. Ille libenter annuit, & accedente Episcopi consensu, piorum eleemosinis, & præcipuè Claræ, & Agnetis parentum, & consanguineorum, qui illarum experti satis constantiam pacatis animis divinæ jam se commiserant voluntati, Monasterium ad paupertatis modulum, capax tamen, ac sufficiens, supra, & circa Ecclesiam erectum fuit. Ad quod Sanctus Pater filiam suam Claram, cum eius Asseclis adduxit, eamque illis Abbatissam præfecit. Pius quoque Presbiter in proxima sua domo, quoad vixit, illarum spirituali curæ destinatus habitavit.

Moniales Sancti Angeli Pacis, seu Pansi post mortem D. Claræ ad Monasterium Ecclesiæ ejus nomini dicatæ transierunt. Pristinum cænobium sororibus Tertii Ordinis domicolis assignaverunt, quod adhuc retinent, stante loci structura illam magnificentiam portendente. De hoc Monasterio etiam P. Vvadd. t. p. ad an. 1212. plura scripsit, ex iis, quæ retuli; sed non satis edoctus, duo Monasteria asserit fuisse, primum S. Pauli, alterum Sancti Angeli de Panso, in quibus Dei sponsa se abdidit, antequam ad Sanctum Damianum accessisset. At Ecclesia S. Pauli Parochialis erat, in medio Civitatis posita, ad Benedictinos montis Subasii pertinens; nec aliam Divo gentium Doctori dicatam reperio. Prædicto S. Angeli pacis Cænobio nunc adhæret Clericorum sæcularium Seminarium, à Crescentio Episcopo nobili Romano institutum, cujus ædificium eamdem antiquitatem ostentans, partem ejusdem Palatii, ac Monasterii se fuisse demonstrat. Jurè à præfato Antistite Seminarium Seraphicum appellatum est, puto, ab incolatu, quem Seraphina Mater ibi primitus tenuit.

In portum itaquè novi Monasterii à Sancto Institutore illi paratum nobilis naucleria navigio castitatis cum suis se recepit comitibus: eo naviculam appulit, ubi ulteriùs non potuit naufragium timere. Sanctum hoc habitaculum semper sub divina providentia, ac tutela positum fuit. Numquam defuit Deus ancillis suis, quibus in urgentioribus necessitatibus sæpius mirè subveniebat; cum enim egestas magis premeret, tunc insperatò à divina munificentia, & à populorum pietate uberiora deferebantur subsidia. Etiam in majoribus periculis constitutis adfuit superna virtus omnipotens: ut cum Saracenis Civitatem obsidentibus, ac Monasterio insidiantibus, & per aptatas scalas jam muros ascendentibus, ad preces ancillæ suæ, præsens intonuit Dominus, & altissimus de Cœlo dedit vocem suam, ac sub pedibus impiorum commota terra, illos præcipites dejecit, & à tota Provincia in fugam dispersit.

Inde sanctitas castissimi Collegii odorem suum per Christianum orbem diffundebat, cujus fragrantia tracti ipsi summi Pontifices Gregorius IX. & Innocentius IV. ad Sanctam Virginem visitandam accessere. Iste præcipuè, qui morituræ personaliter benedictionem, ac plenariam indulgentiam impertivit: ejusque

ejusque funeri, comitantibus pluribus S. R. E. Cardinalibus, ex quibus Episcopus Ostiensis in laudem ejus funebrem orationem habuit, assistere voluit. Orator ipse, qui in Pontificatu successit, Alexander IV. illam Sanctarum Virginum catalogo adscripsit.

In eodem sanctuario plurimarum Virginum corpora requiescunt, earum inquam, quæ antequam sacer ille Chorus ad novum in Civitate extructum Monasterium transiisset, ab hac vita migrarunt. Plurimas ibi quadraginta annorum spatio sancta magistra discipulas habuit, cum anno 1228. in publico Instrumento, quò sacra Virgo Terram quamdam Olivatam propè Tesium positam, & Monasteriis relictam, Cathedrali Capitulo vendidit, quinquaginta tres Moniales nominatim numerentur; cujus instrumenti authographum refert Vvad. t. p. ad an. prædictum n. 15. lectu dignissimum. Ex sacro autem illo tumulo multoties suavissimus spirat odor, quem ego ipse non semel olfactu percepi.

Postquam illinc discesserunt Moniales Clarissæ, locus sub jurisdictione Cathedralis Capituli D. Ruffini venit, qui postea anno 1373. ab eo adolescenti Reformatorum familiæ assignatus extitit: & tandem tempore Clementis VII. tunc exortis strictioris Observantiæ Reformatis fuit resignatus, ubi exemplarissimè viuunt.

In hac S. Damiani Ecclesia, super Altare Beato Antonio de Stroncono dicatum, requiescit ejudem Beati corpus integrum, incorruptum, flexibile. Scriptorum aliqui fundatum asserunt Clarissarum Ordinem in sacra Æde Portiunculæ, ubi Virgo Clara Christo desponsata fuit. Alii Angeli pacis obliti, hoc initium Ecclesiæ, & Monasterio S. Damiani tribuunt. Quisque suos studet extollere lapides. miror, quòd iidem negantes Minorum Ordinem fundatum fuisse apud Rivum tortum, licèt in eo Sacello S. Pater cum duodecim fratribus diù commoratus fuerit, eosquè sub obedientia regulari habuerit; postea scribant unicam suffecisse Religiosam, ante conditionem, & approbationem regulæ ad fundandum Ordinem, qui essentialiter importat inter plures personas regulatam seriem. At tanti ædificii amplum debuit esse fundamentum. dici potest, quòd in Ecclesia Angelorum Reginæ fuerit idæatum, in Cænobio S. Angeli Pacis, multiplicatione aggregatum: & in Conventu Sancti Damiani Regulari lege firmatum, ac completè fundatum; inde ædificium ampliatum, elevatum, ac per orbem diffusum. Unicuique loco suam laudem tribuamus: ità tamèn, ut præteritorum temporum, & operum invertibilem ordinem non pervertamus. Hujus quoque sanctuarii scænam hic figuratam obiicio.

Divo

Ecclesia, et Locus Sancti Damiani

Franciscus Prouidonus deli. et Scul.

Divæ Claræ Templum, ac Monasterium.
TITULUS LII.

INter primarias Urbis Assisiensis Ecclesias, olim celebris fuit Parochialis Collegiata S. Georgio M. sacra, in qua Adolescentulus Franciscus sub disciplina piissimi Sacerdotis educatus prima Grammaticæ rudimenta didicit, & post conversionem pluries prædicando, populum ad pœnitentiam hortabatur. Post cujus mortem ad eamdem Ecclesiam corpus ejus divina manu cælatum delatum, ac depositum fuit; ubi spatio trium annorum, septem mensium, ac dierum viginti permansit. Ibidem à Gregorio IX. nondum expleto ab ejus morte biennio, solemni pompa sanctorum albo adnotatus fuit: Inde ad novam Basilicam sacro translato corpore, Pontifex ipse Claræ Virgini, in Monasterio S. Damiani adhuc viventi, eamdem S. Georgii Ecclesiam donavit: jussitque propè illam Monasterium construi, in quo Sacræ Virgines tutiùs, & commodiùs cohabitarent: ad quod considerabilem pecuniæ summam assignavit. Convenientibus quoque piis eleemosinis à civibus collatis opus fæliciter inchoatum est.

Reperiebatur Assisii Jacobus Alemannus, qui Collis Paradisi Basilicam, cum triplici Ecclesia, & admirabili Conventu architectatus fuerat; cui etiam novum opus conficiendum fuit iniunctum. constat ex ædificiorum similitudine, utrumque ab eodem auctore prodiisse. Hic ergo locum, situm, & agenda perpendens, totum novum Templum à fundamentis erexit propè antiquum, cujus solidiorem partem odeo destinavit, aliam lateralem ruinæ proximam diruit, ac Monasterii impluvio assignavit: relicto integro sacello, quò S. Patris corpus fuerat depositum; quod adhuc Sacellum integrum in medio claustri à sanctimonialibus cultum, & circum ornatum devotè custoditur. Ad sternendam plateam ante novam Ecclesiam, collis declive repleri, ac solidi muri vi sustineri curavit. monasterium in Collis radice amplissimum ad meridiem excelsis, ac solidis propugnaculis suffultum, construxit. Templum magnificum, formam crucis referens, ad Archetypum celsioris D. Francisci ex politis lapidibus ejusdem speciei, ac formæ erexit. Totum ædificium ex materia, forma, figura, situ, structura, altitudine, ac latitudine, admirabile, & æternitati compactum censeri potest.

Vixit sancta Virgo donec magna hæc moles sibi parata ad complementum adduceretur, & jam inhabitari posset monasterium: mundissimum corpus ad Civitatem delatum, in novo Templo locatum fuit: quò etiam cum matre dilectæ filiæ ad commorandum iuerunt.

Peracto ab ejus morte biennio Alexander IV. in Ecclesia Cathedrali Anagniæ die 15. Augusti 1255. insigni pompa, solemni ritu, illam inter Sanctas Virgines connumeravit. anno 1260. jussu ejusdem Pontificis, magno populorum concursu ab Episcopis Assisiate, & Perusino corpus ejus recognitum, ac integrum, & incorruptum, undique fragrans, & velut dormiens repertum, sub majori Altari in capsa plumbea, alia lapidea undique tecta, clausum translatum fuit die 2. Octobris.

Post alios quinque annos, nempè 1265. Clemens Papa IV. Assisium venit ad visitanda corpora SS. Francisci, & Claræ. Cumque jam Seraphici Patris Basilica ab Innocentio IV. fuisset dedicata; ipse consecravit Altare majus, sub quo Sanctæ Institutricis corpus reconditur: Interim dedicantibus totam Ecclesiam intus, ac foris S. R. E. Cardinalibus, ab eo ad id deputatis; solemnitati ad-

adstante Romana Curia, ac populorum ingenti multitudine. Decrevit Pontifex novum Templum ipso S. Claræ nomine deinceps decorari; relicto Altari D. Georgio m. sacro. Unde Ecclesia ipsa inter insigniores Basilicas, Pontificali consecratione decoratas, computanda est.

Vetustissima Crucifixi imago super tabulam picta, ex qua Franciscus adhuc juvenis vocem Domini audivit, à Monialibus ex pristino S. Damiani domicilio allata, in interiori novi Monasterii choro super Altare locata fuit, & ab eis per ferream cratem peregrinis, ac devotis videnda, & adoranda exponitur.

Post tres menses à Seraphicæ Matris obitu, ejus dilectissima soror Agnes ad Paradisi gaudia sororem sequuta ascendit; miraculis æquè clara, virtutibus, ac Sanctimoniæ fama insignis: cujus corpus in Sacello ejusdem Templi sanctis Angelis dicato honorificè conditur. Ibidem Dei sponsæ Amata consobrina S. Claræ, & Benedicta post eam prima Abbatissa, pari honore conquiescunt.

Servantur in eadem Basilica ossa primarum Dei famularum, quas Civium, & populorum pietas, ut Beatas coluit; præcipuæ Hortulanæ matris, Balbinæ, & alterius Agnetis neptium, alterius Balbinæ, Christinæ, Philippæ, Cæciliæ, & aliarum S. Institutricis sociarum, & Asseclarum.

In interiori sacello, ubi S. Patris corpus dudum servatum fuit, modò quiescit corpus B. Franciscæ Monialis conversæ; super cujus tumulum, postquam fuerat sepulta, mense Januario, Rosæ pulcherrimæ cum cespitibus exortæ apparuerunt.

Templum hoc ab insignioribus illius sæculi pictoribus, qui Collis Paradisi Ecclesias egregiis eorum operibus exornaverant, fuit pariter totum interiùs decoratum. At temporis injuria corruente jam parietum superficie, dealbatum est: unde rudis illa, sed venerabilis vetustas desideratur. servatur tres imagines in tabula, à Giunta Pisano Græcorum alumno delineatæ, quæ Crucifixum Dominum, B. Matrem Virginem, & S. Claram exprimunt: postque majorem Aram locatæ conspiciuntur.

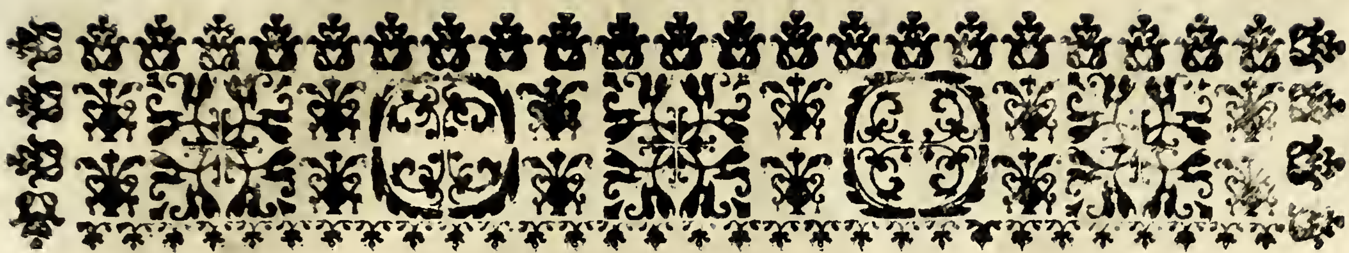
Hujus Basilicæ sacræ Reliquiæ sunt. Crucis Christi plura fragmenta; integra Spina; Spongiæ, flagelli, lintei, sindonis, cunarum, mensæ, sepulchri variè particulæ. B. Dei Genitricis de Capillis, Velamine, Cingulo, Veste. Pars cinerum S. Præcursoris Joannis. SS. Apost. Petri, Pauli, Jacobi, Matthæi, Bartolomei, Simonis, Taddæi, SS. Martyrum, Pontificum, Confessorum, ac Virginum quamplurium. Quarum aliquæ sub Altaribus ab eodem Clemente IV. & Cardinalibus, qui aras, & templum dedicarunt conditæ sunt: aliæ in Altari SS. Crucifixi honorificè asservantur.

Singularia S. Claræ sacra lipsana sunt, Velamina, vestes, chorda, pretiosus Annulus ei ab Innocentio IV. donatus. S. P. Francisci calceolus lineus, à S. Clara cum alio ei missus, quos post impressionem sacrorum stigmatum deferebat. Penula, seu Tunicula, qua ab Episcopo coopertus fuit, cum nudatus coram eo, Patri, ac mundo abrenunciavit. Emplastrum à S. Clara compactum, quod super laterale vulnus ad illud tergendum, ac dolorem mitigandum S. P. ferebat. Ibi concretus sanguis adhuc apparens asservatur in argentea capsula à D. Cardinali Bo romeo donata.

Moniales sanctæ fundatricis primogenitæ apud ipsam Matrem commorantes, quàm religiosè convivunt. Regulam ab Urbano IV. ipsis assignatam profitentes; exactèque observantes; die, noctuque divinis officiis, orationibus, aliisq; sacris exercitiis addictæ. Bona possident in communi, nihilominus Institutricis paupertatem, quæ præsertim in egestate, parsimonia, afflictione, & mortificatione corporis consistit, singulæ perfectè imitantur.

PRIMI LIBRI FINIS.

104
Sanctæ Claræ Virginis Templum et Monasterium
Franc. Prandi del et sculp.

SACRI CONVENTUS ASSISIENSIS HISTORIÆ

LIBER SECUNDUS.

Honorius Episcopus Servus servorum Dei. sal. & Apost. bened.

Dilectis filiis Fratri Francisco, & aliis Prioribus, seu Custodibus Minorum Fratrum.

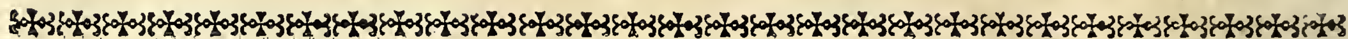

CUm secundùm consilium Sapientis, nihil sine consilio faciendum, ne post factum pœnitudo sequatur; expedit cuilibet excelsioris viæ propositum agressuro, ut præcedant palpebræ gressus suos; vires videlicèt proprias discretionis moderamine metiendo: ne si (quod absit) altiora se quærens in commotione dederit pedem suum, retrò respiciat, in salis statuam convertendus, pro eo quòd sui sacrificium, quod Domino fuerat oblaturus, sale Sapientiæ non condivit. Sicut enim sapiens desipit, si non fervet; sic fervens confunditur, si non sapit. Quarè penè in omnis Religionis Ordine providè instituitur, ut Regulares observantias suscepturi, certo tempore ipsas probent, & probentur in eis; nè sit locus de cœtero pænitudini, quam non potest levitatis occasio excusare. Auctoritate itaq; nobis elargita, vigore præsentium inhibemus, ne aliquem ad professionem vestri Ordinis, nisi per annum in probatione fuerit, admittatis: post factam professionem, nullus fratrum Ordinem vestrum relinquere audeat, nec relinquentem retinere. Inhibemus etiam, ne sub habitu vitæ vestræ liceat alicui extra Obedientiam vagari, & paupertatis vestræ corrumpere puritatem, quod si quis fortè præsumpserit, liceat vobis in fratres ipsos, donec resipuerint, censuram Ecclesiasticam exercere. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli se nove-

rit incursurum. Datum apud Urbemveterem 10. Kal. Octobris Pontificatus anno quinto.

Pendet Bulla.

Ad observantiam præfati Diplomatis respicit textus ille Regulæ, *non liceat eis de ista Religione exire, juxtà præceptum Domini Papæ, quia nemo mittens manum, &c.*

Honorius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Fr. Francisco, & aliis Fratribus Minoris Ordinis Sal. & Ap. ben.

DEvotionis vestræ precibus inclinati, auctoritate vobis præsentium indulgemus, ut in Ecclesiis, si quas vobis habere contigerit, cum generale terræ fuerit interdictum, liceat vobis clausis januis, excommunicatis, & interdictis exclusis, submissa voce divina officia celebrare. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ Indulgentiæ infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Anagniæ 2. Kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno sexto.

Pendet Plumbeum signum, cum inscriptione, Honorius PP. III.

Honorius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Fratribus Minorum Ordinis.

QUia populares tumultus, tanquam qui vestro adversantur proposito, fugientes, secretos recessus libenter appetitis, ut in sancta quiete liberiùs orationi vacare possitis: nos attendentes orationum vestrarum suffragia plurimùm opportuna; quoniam eò efficacior esse debeat vestra intercessio apud Deum, quo perfectè viventes, ejus digni estis gratia potiori. Considerantes vobis negandum non esse, unde nemini derogatur, dum vera exposcit religio, ut quæ sunt etiam de gratia speciali vobis concedere debeamus. Devotioni vestræ, cum professi paupertatem sitis, pariter & amplexi, non temporale commodum, sed spirituale quærentes; auctoritate præsentium, vestris inclinati precibus indulgemus, ut in locis, & oratoriis vestris cum viatico altari possitis Missarum solemnia, & alia divina officia celebrare, omni Parochiali jure Parochialibus Ecclesiis reservato. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, & Indulti infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli se noverit incursurum. Datum Reate 3. Nonas Dec. Pontificatus nostri anno 9.

In Plumbo.

Hono-

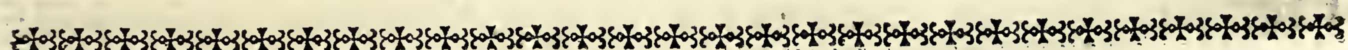
Honorius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Fratri Francisco, & aliis Fratribus de Ordine Fratrum Minorum sal. & Apost. bened.

SOlet annuere Sedes Apostolica piis votis, & honestis petentium desideriis favorem benevolum impartiri. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris piis precibus inclinati, Ordinis vestri regulam à bonæ memoriæ Innocentio Papa prædecessore nostro approbatam, annotatam præsentibus auctoritate vobis Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, quæ talis est. *In nomine Domini, Incipit Regula Fratrum Minorum*, &c. *Tota per extensum ponitur.*

In fine. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ confitmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Lateran. 3. Kal. Decembris, Pontificatus nostri anno Octavo.

Pendet plumbeum signum.

Sequens diploma Seraphicus Pater petiit, & obtinuit ab Honorio III. ad compescendos Fratres Apostatas, & fugitivos, eorumque fautores, ac receptores. Piurimi enim jam emissæ professionis pertæsi, religionem deserebant, ut liquet ex ipso diplomate,

Honorius Episcopus servus servorum Dei.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Decanis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ad quos literæ istæ pervenerint, sal. & Apost. bened.

FRatrum Minorum continent instituta, ut nullus ad professionem sui Ordinis, nisi per annum in probatione fuerit, admittatur; ne fortè altiora se quærens, retrò tandem respiciat, tanquam in commotionem dederit pedem suum. Sed & nulli ejusdem Ordinis Fratrum post factam professionem licet Ordinem ipsum relinquere, nec relinquentem alicubi retinere. Nosque Prioribus, & Custodibus Fratrum ipsorum concessimus, ut in discedentes liceat, donec resipuerint, Ecclesiasticam exercere censuram: quia cum probati fuerint, nullus locus est pœnitudini, quam aliàs posset levitatis occasio excusare. Nunc autem non sine admiratione accepimus, quod, sicut relatum est nobis, cum prædicti Priores, & Custodes taliter discedentes excommunicatio-

ni subjiciunt, hos aliqui vestrum tanquam excommunicatos evitare non curant: unde illos magis obstinari contingit, & dictorum Fratrum Religionem, & Ordinem infamari. Quia verò, & si universis liberum sit in vovendo arbitrium, nec necessitas in votis locum habeat, sed voluntas; usquè adeò tamen solutio necessaria est post votum, ut non sine propriæ salutis dispendio, alicui resilire liceat ab iis, quæ spontè, ac solemniter repromisit. quare *nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò aptus est Regno Dei*. Ananias, & Saphira, quæ abiere retrorsum, Sancto Spiritui mentientes, à conspectu Apostolorum Principis mortui scribuntur successivè delati. Universitatem vestram monemus, & hortamur in Domino per Apostolica scripta mandantes, quatenus ne quis vestrum in peccatis suis moriatur, & ut Ordo hujusmodi detractioni subjaceat, sit occasio; discedentes post professionem ab eis, præsertim excommunicatione notatos ab ipsis, evitetis omninò; quos etiam cum ab eisdem Prioribus, & Custodibus fueritis requisiti, excommunicatos nuntiare curetis; ut cum se demum cognoverint, inter homines vivere, ac humano carere solatio, ad Ordinem suum, reddendo Deo votum, quod in ejus susceptione devoverant, revertantur. Datum Lateran. 15. Kal. Januarii, Pontificatus nostri anno octavo.

Pendet plumbeum signum, habens Apostolorum facies, & inscriptionem eamdem, scilicet, Honorius PP. III.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Fratribus Minoribus sal. & Apost. bened.

NOs attendentes vestrarum orationum suffragia plurimùm opportuna, quoniam eò efficacior esse debet vestra intercessio apud Deum, quò perfectè viventes ejus digni estis gratia potiori. Considerantes quoque vobis negandum non esse, unde nemini derogatur, dum vestra exposcit Religio, ut quæ sunt etiam de gratia speciali vobis concedere debeamus. Devotioni vestræ auctoritate præsentium, vestris inclinati precibus indulgemus, ut in locis vestris liceat vobis habere Oratoria, in quibus cum viatico altari possitis Missarum solemnia, & alia divina officia celebrare, omni Parochiali jure Parochialibus Ecclesiis reservato. Et ne de hoc jure possit quæstio suboriri, illud circa oblationes, decimas, & primitias intelligimus, quæ à Laicis solent Clericis exhiberi, quibus defraudari nolumus Parochiales Ecclesias, occasione Indulgentiæ supradictæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Assisii 4. Id. Junii, Pontificatus nostri anno secundo.

Pendet serico laqueo innixum signum plumbeum: cum inscriptione, Gregorius PP. IX.

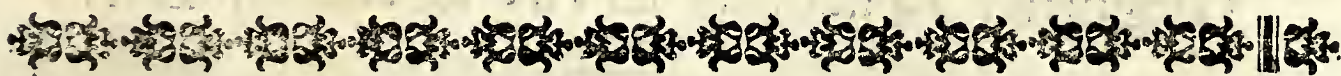
Gre-

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Ministro Generali, & Fratribus Ordinis Min. S. &c.

RE Ecolentes qualiter sancta plantatio vestri Ordinis sub B. memoriæ Patre Francisco incepit, & mirabiliter profecit per gratiam Jesu Christi, flores sanctæ conversationis longè, latèque proferens, & odores, ita quòd in deserto hujus mundi Sacræ Religionis honestas ab eodem Ordine procedere videatur; dignum esse prævidimus, & conveniens, ut pro ipsius Patris reverentia Ecclesia, in qua recondendum est corpus ejusdem, speciali prærogativa gaudeat libertatis, ut idem Pater, per quem tantus fructus provenisse dignoscitur, honorificetur etiam in hoc, quod eadem Ecclesia libertate donata, nulli alii, quàm Romano Pontifici sit subjecta. Quarè sub speciali Apostolicæ Sedis tutela consistens affici non possit injuriis, sed quiete, sicut libertate pleniùs perfruatur. Ea propter fundum pietatis obtentu nobis oblatum pro Ecclesia, ac ædificiis construendis, ubi recondi debeat corpus Patris prædicti, in jus, & proprietatem Sedis Apostolicę recipimus, de speciali gratia statuentes, ut prædicta Ecclesia sit omninò libera, & nulli alii, quam Apostolicæ sedi subsit. Ad indicium autem hujus libertatis ab Ecclesia Romana perceptæ, unius libræ ceræ censum persolvat Ecclesia nobis, & successoribus nostris annuatim. Nulli ergo, &c. Datum Reate 11. Kal. Nov. Pontif. nostri anno secundo.

Habet plumbeum signum. Gregorius PP. IX.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris, Archidiaconis, Decanis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ad quos literæ istę pervenerint sal. & Apost. bened.

SIcut phialæ aureæ, quas vidit Joannes plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum in conspectu Altissimi, ad abolendum nostrorum criminum corruptelam, odorem suavitatis emittunt, ita saluti nostræ credimus plurimùm expedire, si eorum in terris celebrem habeamus memoriam, ipsorum merita solemnibus recolendo præconiis, quorum in Cœlis speramus intercessionibus assiduis adjuvari. Sanè cum de conversatione, vita, & meritis B. Francisci Institutoris, & Rectoris Ordinis Fratrum Minorum, qui

juxtà

juxtà consilium Salvatoris, contemptis transitoriis, secundùm promissionem ejusdem ad cœlestia præmia feliciter, & æterna pervenit; cujus vita, & fama præclara, peccatorum depulsa caligine, ambulantes in regione umbræ mortis de vitiorum tenebris ad pœnitentiæ vitam vocat, quorum tam virorum, quàm mulierum ad fidem Ecclesiæ roborandam, & confutandam hæreticam pravitatem, vivit adhuc, & viget non modica multitudo, tam per vos, quàm per multos alios fide dignos, qui miracula, quæ Deus per illius Sancti viri merita operatur, pleniùs cognoverunt, certiores effecti, auditis etiam ejus virtutibus, & miraculorum insigniis, & quòd inter carnales spiritualiter, & inter homines etiam Angelicam conversationem habuisset; qui corporaliter dissolutus, cum Christo esse meruit in cœlestibus; ne ipsius honori debito, & gloriæ detrahere quodammodo videremur, si glorificatum à Domino permitteremus ulteriùs humana devotione privari: de Fratrum nostrorum consilio, & Prælatorum omnium, qui tunc temporis apud sedem Apostolicam consistebant, Sanctorum cathalogo duximus ascribendum. Cum igitur sicut lucerna, sic arserit hactenus in hoc mundo, quod per Dei gratiam jam non sub modio, sed super candelabrum meruit collocari, universitatem vestram rogamus, monemus, & attentiùs hortamur, per Apostolica scripta mandantes, quatenùs devotionem fidelium ad venerationem ipsius salubriter excitantes, festivitatem ejus quarto nonas Octobris annis singulis solemniter celebretis, & pronuncietis constituto die similiter celebrandam, ut ejus precibus Dominus exoratus suam nobis tribuat gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Datum Perusii nono Kal. Martii, Pont. nostri anno secundo.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Ministro, & Fratribus Ordinis Minorum in generali Capitulo constitutis sal. & Apost. bened.

MIrificans misericordias suas Dominus, quæ super omnia opera ejus sunt, ut unicæ suæ sponsæ renovet, sicut Aquilæ, juventutem, innovat signa, & immutat mirabilia, fulgura, & pluviam faciendo, dum Ecclesiæ filios legitimè certantes, fœliciter in Cœlo coronat, & quorum animas beata immortalitate glorificavit in patria, horum corpora miraculorum coruscatione in terra clarificans, matrem salutis gaudio reficit, & fœcunditatis rore perfundit. Sic enim fides Ecclesiæ roboratur, convalescit Spes, & Charitas recalescit: sic confutatur hæretica pravitas, lapsus delinquentium cohibetur, & inducitur conversio peccatorum. Quarè inter pressuras innumeras, & angustias infinitas, quas plus ferre possumus, quàm referre, consolationis, & gaudii materiam resumentes, gratias, & laudes, quas possumus referimus Redemptori, qui Beatum Franciscum Patrem nostrum, & vestrum, fortè autem magis nostrum, quàm omnium vestrum, adhùc in carne viventem insignibus præveniens muneribus gratiarum, tanta nunc eum cum ipso regnantem clarificat gloria, quòd præter alias virtutes magnificas, nuper

nuper in Theutonia ipsius Sancti celebri nomine invocato, mortuum mirificè suscitavit; sicut nobis est solemniter intimatum, ut nos in ejusdem Sancti magis, ac magis pio amore succensi totis affectibus in ipsius laudibus delectemur, sperantes, ut quos in sæculo extra sæculum vivens tota mente dilexit, & nos nunc clariùs amplexatur, quò illum, qui est vera charitas, viciniùs intuetur, pro nobis intercedere non desistat, & vos, quos idem in Christo regenerans in abundantia divitiarum altissimæ paupertatis reliquit hæredes, gerentes in intimis visceribus charitatis, ad profectum Ordinis vestri aspiramus ardenter, proposita nobis spe, quòd vestrarum orationum suffragiis, nostrarum tolerantiæ passionum nobis provenient in salutem. Verùm ut patrem laudabiliter imitantes pervenire mereamini, quò ipse pervenit, universitatem vestram rogamus, & obsecramus in Domino Jesu Christo, per Apostolica scripta vobis mandantes, ut quemadmodum accepistis à Beatissimo Patre vestro, mortificationem Jesu circumferentes in cordibus vestris, ut vita Jesu manifestetur in vobis, veræ humilitatis gloriam amplexati, armemini circumquaque inexpugnabili patientiæ armatura, obedientiam, quæ inter alias observantias regulares præcipua reputatur, nec non regularia statuta Patris prædicti inviolabiliter servaturi. Cum enim spectaculum facti sitis, mundo, Angelis, & hominibus, necesse habetis taliter conversari, ut benefacientes imprudentum hominum ignorantiam obmutescere faciatis, quin potiùs & vos bonis perseverantes operibus glorificetis Deum, & Beatum Franciscum dignis laudibus præconizetis. Cœterum cum gloriosum Corpus Sancti prædicti ad Ecclesiam ipsius nomini dedicandam cupiatis devotè transferre, nos desiderium vestrum favore debito prosequentes, quia dignum est, ut veneremur in terris, quem Dominus sic honorat in Cœlis, de misericordia Jesu Christi, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, qui ad translationis ejus solemnia devotè convenerint, vel usque ad Nativitatem Virginis gloriosæ proximè venturam ipsius Ecclesiam visitaverint, transfretantibus mare tres annos, transeuntibus Alpes duos, & cœteris unum, & qui in Anniversario translationis illius, usque ad octavam diem reverenter accesserint, annum unum similiter de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Lateran. 17. Kal. Junii, Pontificatus nostri anno 4.

Pendet plumbum.

Habentur aliæ literæ Apostolicæ ejusdem Pontificis sub eodem die, & anno, sub eisdem verbis, usque ad illa verba, *totis affectibus in ipsius laudibus delectamur*, indè sequitur. Cœterùm cum dilecti filii Minister, & Fratres Minores, quos idem Sanctus instituit, divinitùs inspirati gloriosum Corpus ad Ecclesiam ejus nomini dedicandam transferre desiderent: nos eorum desiderium favore debito prosequentes, quia dignum est; &c. sequitur eisdem verbis usque ad finem.

Gre-

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus praesentes literas inspecturis sal. & Apost. bened.

RE colentes qualiter sancta plantatio Fratrum Minorum Ordinis, sub Beato Francisco bonae Memoriae incepit, & mirabiliter profecit, per gratiam Jesu Christi flores sanctae conversationis longè, latèque proferens, & odores; ita quod in deserto hujus Mundi Sacrae Religionis honestas videatur procedere ab Ordine supradicto, dignum providimus, & conveniens, ut pro ipsius Patris reverentia, specialis aedificetur Ecclesia, in qua ejus Corpus debeat conservari. Cum igitur ad opus hujusmodi subventio sit fidelium opportuna, & expedire credimus saluti vestrae, si exhibeatis vos in hoc devotionis filios, & manus auxilii porrigatis: universalitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis injungimus peccatorum; quatenus eidem operi de bonis à Deo vobis collatis pias eleemosinas, & grata Charitatis subsidia erogetis, ut per subventionem vestram tam pium opus valeat consumari, & vos per haec, & alia bona, quae, Domino suggerente feceritis, ad aeternae possitis felicitatis bravium pervenire. Nos enim de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi omnibus eidem operi benefacientibus quadraginta dies de injuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus. Datum Romae 3. Kal. Maii, Pont. nostri anno secundo.

Pendet plumbum.

Bulla Concistorialis ex originali, quae servatur in Sacrario Assisien. in folio trium palmorum altitudinis.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Ministro Ordinis Fratrum Minorum, ejusquè Fratribus morantibus apud Ecclesiam B. Francisci, in loco, qui dicitur Collis Paradisi, tàm praesentibus, quàm futuris in perpetuum.

IS, qui Ecclesiam suam semper nova prole foecundat, dignatus haec moderna tempora prioribus conformare, B. Confessoris Francisci spiritum in charitatis amore per inspirantem gratiam excitavit, ut Apostolorum vestigia imitatus, in paupertate, in qua plus Charitas proficit, relictis omnibus, solùm

ſolùm ſequutus fuerit æternæ beatitudinis largitorem, & velut fidelis ſervus, & prudens laudabiliter operatus in talentis ei creditis, fructum in Eccleſia Dei attulit copioſum. Ab ipſo enim Ordinis veſtri ſancta plantatio, cooperante divina gratia, proceſſum habuit, & progreſſum: qua palmites honeſtatis longè, latèque producens, flores protulit, & odores effudit ad reſecanda nociva, & ſalubria inſerenda. Cum igitur apud Aſſiſium in fundo nobis, & Eccleſiæ Romanæ oblato, in loco, qui dicitur Collis Paradiſi, in ejuſdem Confeſſoris honore conſtruatur Eccleſia, in qua recondi debet tam pretioſus theſaurus, ſanctum videlicet corpus ipſius, qui in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio, ut pro peccatis populorum fieret interceſſor: nos cum dignum ſit, & congruens, ut eadem Eccleſia prærogativa libertatis, & honoris gaudeat propter eum, quem in Cœlis Dominus exaltavit; pro ejus reverentia Eccleſiam ipſam ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. In primis ſiquidem ſtatuentes, ut Eccleſia ipſa nulli, niſi Romano Pontifici ſit ſubjecta, & veſtri Ordinis, cujus inſtitutor, & Pater extitit Confeſſor prædictus, CAPUT habeatur, & MATER, *ac in ea per Fratres ejuſdem Ordinis perpetuò ſerviatur*. Prohibemus inſuper ne quis audeat in eamdem Eccleſiam excommunicationis, vel interdicti ſententiam promulgare, quàm ſi proferre contigerit, tanquam contrà Sedis Apoſtolicæ indulta prolatam decernimus non tenere. Pro conſecratione verò Altarium, ſive pro Oleo Sancto, vel quolibet alio Eccleſiaſtico Sacramento nullus ab eadem Eccleſia ſub obtentu conſuetudinis, vel alio modo quidquam valeat extorquere, ſed hæc omnia gratis vobis Epiſcopus Diœceſanus impendat; alioquin liceat vobis, quemcumque malueritis Catholicum adire Antiſtitem, gratiam, & communionem Apoſtolicæ Sedis habentem, qui noſtra fretus auctoritate vobis quod poſtulatur impendat. Quod ſi ſedes Diœceſani Epiſcopi fortè vacaverit, interim omnia Eccleſiaſtica Sacramenta à vicinis Epiſcopis accipere liberè, & abſque contradictione poſſitis, ſic tamen, ut hoc in poſterum proprio Epiſcopo nullum præjudicium generetur. Quia verò interdum eadem Eccleſia non habet loci Diœceſani copiam, ſi quem Epiſcopum Romanæ Sedis, ut diximus, gratiam, & communionem habentem, & de quo plenam notitiam habeatis, per vos tranſire contigerit, ab eo benedictiones vaſorum, & veſtium, conſecrationes Altarium, ordinationes Fratrum Clericorum auctoritate Apoſtolicæ Sedis recipere valeatis. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clauſis januis, excluſis excommunicatis, & interdictis, non pulſatis campanis, ſuppreſſa voce divina officia celebrare. Paci quoque, & tranquillitati veſtræ paterna in poſterum ſollicitudine providere volentes, auctoritate Apoſtolica prohibemus, ut infra clauſuras locorum veſtrorum nullus rapinam, ſeu furtum facere, ignem apponere, ſanguinem fundere, hominem temerè capere, vel interficere, ſeu violentiam audeat exercere. Ad indicium autem hujus libertatis, ab Apoſtolica Sede perceptæ, unius libræ ceræ cenſum nobis, & ſucceſſoribus noſtris annis ſingulis perſolvetis. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Eccleſiam temerè perturbare, aut ejus bona auferre, nec ablata retinere, ſeu quomodolibet vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum gubernatione, ac ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura: ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſæcularisvè perſona hanc noſtræ Conſtitutionis paginam ſciens, contrà eam temerè venire tentaverit,

secundò, tertiovè commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisquè sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetua iniquitate cognoscat, & à Sanctissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini Nostri Jesu Christi, quatenus & hìc fructum benedictionis percipiant, & apud districtum judicem præmium æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Gregorius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Ego Jo: Sabinen. Episcopus.
Ego Jacobus Tusculanus Episcopus.

Ad dexteram similiter cum propriis signis Cardinales Presbyteri subscripti propriis characteribus leguntur, videlicet.

Ego Thomas tit. S. Sabinæ Presbyter Cardinalis.
Ego Jo: tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis.
Ego Bartholomæus S. Pudentianæ Presbyter Card. & Pastor.
Ego Gutfredus tit. S. . . Presbyter Cardinalis.
Ego Sigebaldus tit. S. Laurentii in Lucina Presbyter Cardinalis.
Ego Stephanus S. Mariæ Transtyberim Presbyter Cardinalis.

Ad sinistram tandem, quisque inter propria signa, subscripti leguntur Cardinales Diaconi, idest

Ego Octavianus SS. Sergii, & Bacchi Diaconus Cardinalis.
Ego Rainerius S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis.
Ego Romanus S. Angeli Diaconus Cardinalis.
Ego Petrus S. Georgii ad velum aureum Diaconus Cardinalis.
Ego Rainaldus S. Eustachii Diaconus Cardinalis subscripsi.

Datum Laterani per manum Martini Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarii X. Kal. Maii Indict. 2. Incarnationis Dominicæ anno M. CCXXX. Pontificatus Domini Gregorii Papæ IX. anno quarto.

Habet pendulum signum plumbeum, serico laqueo obductum, referens ex una parte facies SS. Apostolorum Petri, & Pauli, & ex alia inscriptionem.

Gregorius PP. IX.

Signum Summi Pontificis, *Fac mecum Domine signum in bonum*.

Bulla Canonizationis B. P. Francisci, peractæ à Gregorio IX. Anno 1228, quæ habetur in Regesto Vaticano, num. 31. Et in Bullario Laertii Cherubini sub eodem Papa. Tomo 1. Num. 2. Pag. 98.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, &c.

MIra circa nos divinæ pietatis dignatio, & inæstimabilis dilectio charitatis, qua filium pro servo tradidit redimendo, dona suæ miserationis non deserens, & vineam dextera ejus plantatam continua protectione conservans, in illam, qui salubriter ipsam excolant, evellentes sarculo, ac vomere, quo Samgar sexcentos Philisthæos percussit, spinas, & tribulos ex eadem, operarios etiam in undecima hora transmittit, ut superfluitate palmitum resecata, & vitulaminibus spuriis radices altas non dantibus, nec non sentibus extirpatis, fructum suavem afferat, & jucundum, qui prælo patientiæ defœcatus, in æternitatis cellarium transferatur. Impietate profectò velut igne succensa, & frigescente charitate multorum, in ejusdem maceriam diruendam, irruentibus Philistæis potione terrenæ cariem dentibus voluptatis.

§. 1. Ecce in hora undecima Dominus, qui cum diluvii aqua terram deleret, justum per lignum, contemptibilem gubernavit, super sortem justorum virgam peccantium non relinquens, excitavit servum suum Beatum Franciscum, virum utique secundùm cor suum, apud cogitationes divitum lampadem quidem contemptam, sed paratam ad tempus statutum, illam in vineam suam mittens, ut ex ipsa spinas, & vepres evelleret, prostratis illam impugnantibus Philistæis, illuminando patriam, & reconciliari Deo, exhortatione sedula commonendo.

§. 2. Qui audita interiùs voce invitantis amici, impiger surgens, mundi vincula blandientis, quasi alter Sampson, gratia divina præventus dirupit, & spiritu fervoris concepto, asinique arrepta mandibula, prædicatione siquidem simplici, nullis verborum persuasibilium humanæ sapientiæ coloribus adornata, sed tamen Dei virtute potenti, qui infirma mundi eligit, ut fortia quæcumque confundat, non tantum mille, sed multa Philistinorum, eo, qui tangit montes, & fumigant, favente, prostravit, & in spiritus servitutem redegit, carnis illecebris antea servientes. Quibus vitiis mortuis, & Deo viventibus, jam non ipsis, quorum pars pessima periit, ex mandibula ipsa egressa copiosa est aqua, reficiens, abluens, & fœcundans lapsos, sordidos, & arentes, quæ in vitam æternam saliens absque argento, & commutatione aliqua potest emi, cujus rivuli longè, latèque diffusi, vineam irrigant usque ad mare palmites, & usque ad flumen propagines extendentem.

§. 3. Hic denique Patris nostri Abrahæ imitatus vestigia, mente de terra, & cognatione sua, necnon domo patris ejus egrediens, iturus in terram quam sibi Dominus, divina inspiratione monstrarat, ut expeditiùs curreret

ad bravium vocationis cœlestis, & per angustam portam posset faciliùs introire, sarcinam terrenæ substantiæ deposuit, se illi conformans, qui cum dives esset, pro nobis factus est pauper, eamque dispersit, dedit pauperibus, ut sic ejus justitia in sæculum sæculi permaneret. Et in terram visionis accedens, super unum sibi montium demonstratum, videlicet excellentiam fidei, carnem suam, quia filiam unigenitam, quæ ipsum interdum deceperat, cum Jepte Domino in holocaustum obtulit, igne supposito charitatis, illam fame, siti, frigore, ac nuditate, vigiliis multis, & jejuniis macerando, qua cum vitiis, & concupiscentiis crucifixa, dicere poterat cum Apostolo: Vivo ego, jam non ego, vivit autem in me Christus: quoniam jam non sibi vixerat, sed Christo potiùs, qui pro peccatis nostris mortuus est, & resurrexit propter justificationem nostram, ut nullatenus peccato ulteriùs serviamus. Vitia quoque supplantans, & contra mundum, carnem, & potestates aereas, luctamen assumens viriliter, uxore, villa, bobus, à cœna magna retrahentibus invitatos, penitùs abdicatis, cum Jacob Domino jubente surrexit, & gratia spiritus septiformis accepta, octoque sibi assistentibus Beatitudinibus Evangelicis, Bethel domum Dei, quam seipsum præparavit eisdem per quindecim gradus virtutum, qui mysticè in psalterio continentur, ascendit. Et ibidem Altare cordis Domino construens, aromata devotarum orationum obtulit super eo, per manus Angelicas in conspectu Domini deferenda, concivis Angelicus mox futurus.

§. 4. Ne verò sibi soli proficeret in monte, tantummodo Rachel amplexibus inhærendo, contemplationi pulchræ quidem, sed sterili, ad Liæ interdictum descendit cubiculum, minaturus gregem gemellis fœtibus fœcundatum ad interiora deserti, pro vitæ pascuis perquirendis, ut illic ubi manna cœlestis dulcedinis reficit, à sæcularium strepitu segregatos, cum lacrymarum effusione semina sua mittens, cum exultatione manipulos, ad æternitatis horrea reportaret, cum populi sui principibus collocandus, corona justitiæ coronatus. Qui nimirum non quæ sua sunt quærens, sed potius quæ sunt Christi, & eidem velut apis argumentosa deserviens, nec non quasi stella matutina in medio nebulę, ac quasi Luna plena in diebus suis, & sicut Sol in Ecclesia Dei fulgens, lampadem, & tubam in manus assumpsit, ut lucentium operum documentis humiles attraheret ad gratiam, & protervos à noxiis retraheret excessibus, dura increpatione terrendo. Ac sic virtute charitatis afflatus, in castra Madianitarum, Ecclesiæ judicium declinantium, per contemptum, eo juvante, qui dum virginali utero clauderetur, mundum suo circuibat imperio universum, intrepidus irruit, & abstulit arma, in quibus confidebat fortis armatus, atrium suum custodiens, & distribuit spolia, quæ tenebat, ejusque captivitatem captivam, reduxit in obsequium Jesu Christi.

§. 5. Hoste itaque triplici in terra positus superato, Regno Cœlorum vim intulit, & illud rapuit violenter, & post hujus vitæ quamplura gloriosa certamina, mundum triumphans, fœliciter migravit ad Dominum, multos præveniens scientia præditos scienter nescius, & sapienter indoctus.

§. 6. Sanè licet ejus vita tam sancta, tam strenua, & præclara sibi sufficeret, ad obtinendum consortium Ecclesiæ triumphantis; quia tamen militans, quæ solummodo videt in facie, non præsumit de his, qui de suo foro non sunt, auctoritate propria judicare, ut illos pro vita tantùm venerando assumat, præsertim quia nonnunquam Angelus Satanæ in lucis Angelum se transformat,

omni-

omnipotens, & misericors Deus, de cujus munere venit, quod prædictus famulus Christi, dignè sibi, & laudabiliter deservivit, tantam lucernam, absconditam sub modio remanere non patiens, sed eam volens super candelabrum collocari, his, qui sunt in domo, luminis solatium præbituram, vitam ejus sibi fuisse acceptam, & ipsius memoriam esse à militanti Ecclesia venerandam, multis, & præclaris miraculis declaravit.

§. 7. Cùm igitur gloriosæ vitæ ipsius insignia ex multa familiaritate, quam nobiscum habuit in minori officio constitutis, plenè cognita nobis essent, & de miraculorum coruscatione multiplici, per testes idoneos nobis facta fuerit plena fides, confidentes per Dei misericordiam, nos, & gregem nobis commissum, ejus suffragiis adjuvari, & quem familiarem habuimus in terris, habere patronum in Cœlis, habito Fratrum nostrorum consilio, & assensu, ipsum adscribi decrevimus Sanctorum Catalogo venerandum.

§. 8. Statuentes, ut IV. Nonas Octobris, die videlicet, quo à carnis ergastulo absolutus, ad ætherea Regna pervenit, ab universali Ecclesia, natalitia ejus devotè, ac solemniter celebrentur.

§. 9. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, per Apostolica vobis scripta mandanres, quatenus die prædicto in commemoratione ipsius, divinis laudibus alacriter insistentes, ejusdem patrocinia humiliter imploretis, ut ipsius intercedentibus meritis, ad ejus mereamini consortium pervenire: illo præstante, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Datum Perusii XIV. Kal. Augusti, Pont. nostri anno secundo.

Diploma ejusdem Summi Pontificis, pro Canonizatione ab ipso facta Sancti Antonii Ulyssiponensis, seu Patavini, quod servatur in Sacrario Reliquiarum Assisien. Basilicæ.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, & aliis Ecclesiarum Prælatis præsentem paginam inspecturis sal. & Apost. Bened.

CUm dicat Dominus per Prophetam, dabo vos cunctis populis in laudem, & gloriam, & honorem; & per se polliceatur, quod justi, sicut Sol in conspectu Dei fulgebunt; pium, & justum est, ut quos Deus merito sanctitatis coronat, & honorat in Cœlis, nos venerationis officio laudemus, & glorificemus in terris; cum ipse potiùs laudetur, & glorificetur in illis, qui est laudabilis, & gloriosus in sæcula, & in sanctis. Ut enim

suæ

suæ virtutis potentiam mirabiliter manifestet, & nostræ salutis causam misericorditer operetur, fideles suos, quos semper coronat in Cœlo, frequenter etiam honorat in sæculo, ad eorum memorias signa faciens, & prodigia, per quæ pravitas confundatur hæretica, & fides Catholica confirmetur: fideles, mentis torpore discusso, ad boni operis excitentur instantiam, hæretici, depulsa, in qua jacent, cæcitatis caligine, ab invia reducantur ad viam, & Judæi, atquè Pagani, vero lumine cognito, currant ad Christum, lucem, viam, veritatem, & vitam. Unde nos charissimi, & si non quantas debemus, quantas tamen possumus, gratias agimus gratiarum omnium largitori; quòd diebus nostris, ad confirmationem Catholicæ Fidei, & ad confusionem hæreticæ pravitatis, evidenter innovat signa, & mirabilia potenter immutat, faciens illos coruscare miraculis, qui fidem Catholicam tàm corde, quàm ore, nec non & opere roborarunt. De quorum numero, Sanctæ Memoriæ B. Antonius de Ordine Fratrum Minorum, qui olim degens in sęculo magnis pollebat meritis, nunc vivens in Cœlo, multis coruscat miraculis, ut ejus sanctitas certis inditiis comprobetur. Cùm enim dudum Venerabilis Frater noster Episcopus, & dilecti filii, Potestas, & Commune Paduanorum nobis per nuncios suos, & literas humiliter supplicassent, ut cum Dominus eidem Sancto tantam contulerit gloriam, ut ad dandam scientiam primæ stolæ immortalitatis ipsius, & experimentum evidens de secunda, sepulchrum ejus tot, & tantis daret coruscare miraculis, quod ejus inter alios Sanctos non invocari suffragia est indignum: de ipsius miraculis testes recipi mandaremus: nos attendentes, quòd licet ad hoc, ut aliquis Sanctus sit apud Deum in Ecclesia triumphante, sola sufficiat finalis perseverantia, juxta illud, *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ*; ad hoc tamen, ut Sanctus habeatur apud homines in Ecclesia militante, duo sunt necessaria, virtus morum, & veritas signorum, merita videlicet, & miracula: ut hæc, & illa sibi ad invicem contestentur, cum nec merita sine miraculis, nec miracula sine meritis plenè sufficiant, ad perhibendum inter homines testimonium sanctitati, sed cum merita sana præcedunt, & clara succedunt miracula, certum præbent indicium Sanctitatis; ut nos ad ipsius venerationem inducant, quem Deus ex meritis præcedentibus, & signis subsequentibus exhibet venerandum; quæ duo ex verbis Evangelistæ pleniùs colliguntur: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*: eidem Episcopo, & dilectis filiis, Fratri Jordano Sancti Benedicti, & I. Sancti Augustini Prioribus Ordinis Fratrum Prædicatorum Paduan. receptionem testium de miraculis ejusdem Sancti duximus committendam. Nuper autem tam per relationem prædictorum Episcopi, & Priorum, quàm per depositiones testium super hoc receptorum, de ipsius virtutibus, & miraculorum insigniis certiores effecti, & experti aliquando per nos ipsos sanctitatem vitæ, & admirabilem conversationem ipsius, utpotè qui apud nos fuit aliquandiù laudabiliter conversatus: eisdem Episcopo, Potestate, & Commune prædictis, per solemnes nuncios suos, & literas, nobis cum instantia denuò supplicantibus, quòd eumdem Fratrem Sanctorum Catalogo adscribere curaremus: ut auctoritate (sicut convenit) Apostolica dignus honor illi exhiberetur in terris, qui, sicut claris signis, & evidentibus argumentis apparet, honoratur in Cœlis: ipsum, qui corporaliter dissolutus cum Christo esse meruit in cœlestibus, ne illius honori, & debito, & gloriæ detrahere quodammodo videremur, si glorificatum à Domino permitteremus ulteriùs humana devotione privari: de Fratrum nostrorum consilio, & Prælatorum omnium tum apud Sedem Apostolicam existentium catalogo

logo Sanctorum duximus adscribendum. Cum igitur secundum Evangelicam veritatem, nemo accendat lucernam, & ponat eam sub modio, sed super candelabrum, ut omnes, qui in domo sunt, lumen videant, & prædicti Sancti lucerna sic arserit hactenus in hoc mundo, quod per Dei gratiam, jam non sub modio, sed super candelabrum meruerit collocari: Universitatem vestram rogamus, monemus attentiùs, & hortamur per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenùs devotionem fidelium ad venerationem ipsius salubriter excitantes, festivitatem ipsius Id. Junij annis singulis celebretis, & faciatis solemniter celebrari; ut ejusdem precibus Dominus exoratus, gratiam in præsenti, & gloriam nobis tribuat in futuro. Nos autem cupientes sepulchrum tanti Confessoris, qui miraculorum fulgoribus illustrat Ecclesiam generalem, congruis honoribus frequentari; omnibus verè pœnitentibus, & confessis, illud in festivitate ipsius usque ad octavum diem annis singulis cum reverentia debita visitantibus, de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, annum unum de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Spoleti 9. Kal. Julij, Pontificatus nostri anno sexto.

Pendet serico laqueo transfixum plumbeum signum.

Eidem Diplomati insutum est pergamenum modicum, in quo leguntur Oratio, secreta, & Postcommunio Missæ ejusdem Sancti, & videtur character ejusdem scriptoris. Puto omnia prædicta à Summo Pontifice Gregorio IX. composita, & ad Fratres Assisii degentes recitanda transmissa.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Perusino, & Spoletano Episcopis, sal. & Apost. Bened.

SPeravimus hactenus, ut Potestas, Consilium, & Populus Assisien. multiplicem gratiam, qua eos adhuc in minori officio constituti prævenimus, & sumus continuò prosequuti, sicut convenit, agnoscentes, sectarentur cognitam, reverenter nostris beneplacitis omnimodis obsequendo, ut semper in gratiam crescerent ampliorem. Sed, quod non sine amaritudine referimus vehementi, ipsi gratis ingrati, nobis malum pro bono iniqua vicissitudine rependentes, in eo nos acritèr provocarunt, in quo debuerant nobis summo studio potissimè complacere. Cum enim Beatum Franciscum glorificatum in Cœlis, clarificantes in terris ascripserimus catalogo Confessorum, & in honorem ejus Ecclesiam fundari volentes, de manibus nostris lapide ibi primario posito, ipsamque duxerimus eximendam, ut libertatis titulis decorata semper niteret celebris, & insignis; ipsi non attendentes innumera bona, quæ Civitati eorum, quin etiam universis, & singulis exinde poterant provenire, omnia perturbarunt, omnia confuderunt, in animarum suarum periculum, famæ dispendium, & jacturam etiam temporalem. Sciunt siquidem quod nos Sanctissimum Corpus Confessoris prædicti pio amore venerabiliter amplexantes, translationem ejus dilectis filiis Generali Ministro, & quibusdam aliis Fratribus Ordinis

dinis Minorum, viris religiosis, & timoratis, tanquam Vicariis nostris, commisimus confidenter, cum non nisi auctoritate Apostolicæ Sedis esset translatio facienda, ibique illam concessimus Indulgentiam, quæ limina Beatorum Petri, & Pauli visitantibus concedi consuevit: sed ipsi vesano spiritu concitati, non attendentes quòd sacra mysteria, non nisi à Sacris sunt tractanda ministris, prædictum Corpus ausu sacrilego rapientes in superbia, & tumultu translationis mysterium damnabiliter prophanarunt, non passi à Fratribus prædicto Sancto venerationem debitam exhiberi. O quæ insania ipsos taliter fascinavit, ut Sacerdotale sibi officium usurpantes rem divinam, Deo contrectarent invito! Nonnè sciunt quòd Oza inclinatæ Arcæ Domini manum apponens, à Domino percussus interiit, qui videbatur utcunquè verosimiliter excusandus, quia ne Arca caderet inclinata, manum apposuit adjutricem? Nonnè audierunt, quòd Ozias ingressus templum Domini, quia super Altare tymiamatis incensum voluit adolere, percussus est lepra; ut perfectè detur intelligi, quòd contrectatio divinorum est Laicis penitùs interdicta? Nonne possunt ex simili culpa similes pœnas formidare? Cœterùm ut sciant quàm graviter nos, imò Dominum offenderunt, auctoritatem nobis in Sancto prædicto volentes adimere, nos prædictam Ecclesiam, quam exemimus, Episcopi, & Capituli Assisiatis subjicimus ditioni, prohibentes, ut ibi de cœtero nullatenus Generale Capitulum celebretur, nec aliqui de Fratribus commorentur, & locum supponimus Ecclesiastico interdicto, donec nobis de tanta injuria satisfiat. Ne verò contra eos severiùs procedere compellamur, universitati eorum nostris damus literis firmiter in præceptis, ut infrà quindecim dies post susceptionem earum, viros idoneos universitatis nomine ad nostram præsentiam destinare procurent, paratos satisfactionem plenariam exhibere, ac de stando mandatis nostris præstare sufficientes cautiones. Quocirca Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus si Potestas, Consilium, & populus prædicti præceptum nostrum neglexerint adimplere, vos in Potestatem, & Consilium excommunicationis, & in terram interdicti sententias, appellatione postposita, promulgantes, faciatis eas usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Dat. Lat. 16. Kal. Julii, Pont. nostri anno quarto.

Generalis, de quo loquitur Gregorius erat F. Helias, qui vocatur ab eo Minister, & tamen scriptores aliqui dicunt non fuisse tunc Ministrum, sed Vicarium. At Pontifici standum potiùs, quàm ipsis.

Adsunt ejusdem Pontificis literæ Apostolicæ pro veritate Sacrorum Stygmatum, quam temerè impugnabant Episcopus Olomucensis, & Prædicatores quidam in Moravia. Incipiunt.

Gregorius, &c. Ad perpetuam rei memoriam. Venerabili Fratri Episcopo Olomucensi sal. &c. Usque ad terminos Orbis terræ præsumptionis tuæ signa protendens, &c. Quibus Apostolica auctoritate, fervidoque zelo in eumdem invehit, &c. Dat. Viterbii 2. Kal. Aprilis, Pont. anno XI.

Aliæ, Universis Christifidelibus, &c. Confessor Domini gloriosus B. Franciscus, &c. Dat. Viterbii, Nonis Aprilis, Pont. anno XI.

Et aliæ Prioribus, & Provincialibus Ordinis Fratrum Prædicatorum. Non minùs dolentes accepimus, quàm mirantes, &c. Dat. 2. Kal. Aprilis, Pontific. anno XI.

Has, & alias ad eamdem materiam spectantes retuli ad literam lib. 1. tit. 46.

Grego-

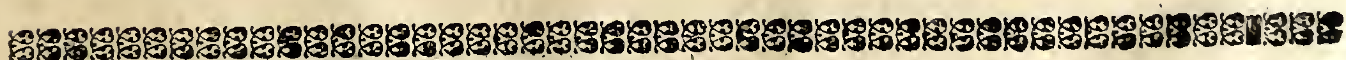
Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Fratri Heliæ Ordinis Fratrum Minorum Generali Ministro, & cœteris Provincialibus Ministris ejusdem Ordinis ad Generale Capitulum congregatis, sal. & Ap. ben.

PEr mare magnum, & manibus spatiosum, inter innumera perversitatum reptilia navigantes, tot adversis ventorum flatibus hodie quatimur, tot fluctuum turbulentiæ elationibus deterremur, quòd Jesum iis excitare compellimur, & pulsare clamoribus, Domine, nisi festinaveris nos salvare, perimus. Confidimus enim, quod is, qui non dormit, sed quasi dormiens prorogata misericordia propter culpas, anxietates, quas patimur, quodammodo non intendit, nequaquam supplicatione indignatur, cum nos monitis, & exemplis instruat, ut rogetur. Vobis ergo, qui spretis campestris terræ delitiis, illum montem per ducatum spiritus ascendistis, qui prophetico semper sarculo foditur, ut nec terror veprium, & spinarum, nec auditionis malę sententia timeatur; qui dominicis pedibus primæ contritionis unguento perfusis, & pro beneficiorum susceptione manibus osculatis, ad unctionem capitis per laudis sacrificium pervenistis: & eò ad impetrandum potentiores facti esse credimini, quò familiariùs estis Domini potentias introgressi, fiducialiter id clamoris genus injungimus; & tam generale totius Ecclesiæ Sacrosanctæ, quam præsulatus nostri speciale negotium commendamus instantiùs oraturis; & Dominus Jesus Christus, quem constat non dissentionis Deum esse, sed pacis, & à forinsecis insidiis nos defendat, & custodiat ab internis; citò sub pedibus nostris adversarium conterat, & spiritum Paraclitum non subducat. Ad hæc unicam petitionem universitati vestræ porrigimus, ut bonæ memoriæ A. Magdeburgen. Archiepiscopo, qui nuper objens in literis ad nos missis, supremæ petitionis elogium, velut ultimæ voluntatis indidit testamentum, pro Christianis exequiis, tale devotionis obsequium impendatis, ut pro animæ suæ remedio, in toto Ordine Missam unam sacerdotum singuli celebrent, & quilibet fratres aliorum graduum septem psalmos pœnitentiæ cum Letania, & fratres laici septies Dominicam orationem decantent. Datum Laterani 2. nonas Julii Pontif. nostri anno 7.

Plumbea Bulla per cordulam pendet.

Scriptores aliqui afferunt hoc anno non fuisse Generalem Heliam, sed Jo: Parentem, usque ad annum 1236. At Pontificis assertum eos erroris, vel mendacii convincit. Jo: enim non sex, sed tribus annis Præfecturam tenuit, cui Helias, qui cum præcesserat in supremo Ministerio, etiam successit.

Sequentes literæ missæ ab Innocentio Pontifice, antequàm coronaretur, sunt in plicaturis obrosæ.

Innocentius Electus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Custodi, Guardian. & Fratribus Minoribus de Assisio ad rerum nostrarum custodiam deputatis. sal. & Ap. ben.

DIscretioni vestræ præsentium tenore mandamus, quatenus res nostras, & Romanæ Ecclesiæ apud vos depositas dilecto filio Joanni familiari nostro, earumdem latori, quem ad ipsas recipiendas à vobis, & nobis deferendas fideliter destinamus, præsentibus assignari curetis . . . . & cujuslibet difficultatis obstaculo expeditas. Nec miremini quod Bulla non habeat . . . . nomen nostrum, ... ante benedictionis, & coronationis nostræ solemnia transmittuntur, quia s . . . . erunt hactenus in Romanos Pontifices electi consueverunt, in bullando literas ante suæ benedictionis, & coronationis diem . . . odum hujusmodi observare. Datum Viterbii 7. Id. Februarii, suscepti à nobis . . . . atus officii anno primo.

Pendet Bulla plumbea referens Apostolorum Petri, & Pauli vultus ex una, & ex alia plana sine ulla Inscriptione.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Ministro, & Fratribus S. Francisci Assisien. Ordinis Fratrum Minorum, sal. & Apost. bened.

LIcèt is, de cujus munere venit, ut sibi à fidelibus suis dignè, ac laudabiliter serviatur, ex abundantia pietatis suæ, quæ merita supplicum excedit, & vota, bene servientibus multò majora tribuat, quàm valeant promereri: nihilominus tamen desiderantes reddere Domino populum acceptabilem, fideles Christo, ad complacendum ei, quasi quibusdam illectivis muneribus, indulgentiis scilicet, & remissionibus invitamus; ut exinde reddantur divinæ gratiæ aptiores. Cupientes igitur, ut Ecclesia vestra, quæ in Beati Francisci, cujus in ea gloriosum corpus requiescit, honorificentia est constructa, congruis honoribus frequentetur, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam ipsam in ejusdem Sancti festivitate, ac usque ad quindecim dies eamdem immediatè sequentes annis singulis devotè, ac venerabiliter visitaverint de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, annum unum, & quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Dat. Perusii, Id. Februarii, Pont. nostri anno nono.

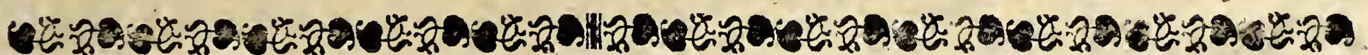
Pendet Plumbea Bulla cum Inscriptione, Innocentius PP. IV.

Inno-

Innocentius Episcopus servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus, præsentes literas inspecturis, sal. & Apost. bened.

SI populus Israeliticus, qui sub legis umbra vivebat, frequenter accedens oraturus ad locum, quem elegit Dominus, ut ibi poneret nomen suum, vota, & donaria plurima offerebat; tanto fortius populus Christianus, cui apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris, tenetur loca, in quibus Christus ad abolendam nostrorum criminum corruptelam immortaliter, & incorruptibiliter vivens quotidie immolatur, devotis obsequiis visitare, ac ibidem offerre munera cum animi puritate, quanto certiora sunt experimenta rerum, quam ænigmata figurarum. Cupientes igitur ut Ecclesia in honorem Beatissimi Confessoris Christi Francisci Assisiat. constructa, in qua pretiosum Corpus ipsius multis coruscans miraculis requiescit, & quam nos ipsi ad honorem Dei, & Confessoris ejusdem duximus dedicandam, congruis honoribus frequentetur: universitatem vestram monemus, & hortamur in Domino, ac in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus ad Ecclesiam ipsam imploraturi à Domino vestrorum veniam delictorum in devotione, ac humilitate spiritus accedentes, digna ibidem vota, & munera pro delictorum vestrorum remediis offeratis. Nos enim de Omnipotentis Dei Misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui eamdem Ecclesiam in Anniversario Dedicationis ipsius, & in quindecim diebus sequentibus annis singulis venerabiliter visitarint, & ibidem manum porrexerint pietatis, duos annos, & octoginta dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Datum Assisii 3. Id. Junii, Pont. nostri anno Decimo.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis, Generali, & Provincialibus Ministris, ac aliis Fratribus Ordinis Fratrum Minorum, sal. & Apost. bened.

CUm tanquam veri, & fideles Christi ministri elegeritis vobis in domo Domini mansiones; dignum esse credimus, ut habitacula vestra inter alias honorabiles Congregationes fidelium statuamus. Hinc est igitur, quòd vestris supplicationibus inclinati præsentium auctoritate decernimus, ut Ecclesiæ vestræ omnes, ubi Conventus existunt, Conventuales, vocentur: concedentes vobis nihilominus, ut in ipsis Ecclesiis ad opus Fratrum, & conversorum vestrorum habere liberè cimiteria valeatis. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis, & concessionis infringere &c. Si quis autem, &c. Dat. Perusii, 12. Kal. Sept. Pontif. nostri anno 10.

Subest Plumbea pendens Bulla. Innocentius PP. IV.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Guardiano, & Fratribus Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci Assisiat. sal. & Apost. bened.

VEstræ meritis Religionis inducimur, ut vos prosequamur gratia, quæ vestris esse dignoscitur necessitatibus opportuna. Hinc est, quòd nos paupertati, quam propter Christum voluntariè sustinetis, paterno compatientes affectu, ut de usuris, rapinis, & aliis malè aquisitis, dummodo ij, quibus ipsorum restitutio fieri debet, nequeant invenire, nec non de quibuslibet legatis indistinctè in pios usus relictis, redemptione votorum, Jerosolymitan. dumtaxat excepto, usque ad quingentas libras recipere valeatis, vobis auctoritate præsentium concedimus facultatem; si pro similium receptione aliàs non sitis à nobis hujusmodi gratiam consequuti. Ita quòd voventes ad exequutionem votorum hujusmodi, & alii ad restitutionem aliam faciendam per ea, quæ vobis contulerint, minimè teneantur, sed ad restituendum residuum aquisitorum, remaneant nihilominùs obligati. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel &c. Si quis autem &c.. Datum Later. 6. Id. Februarii, Pontificatus nostri anno Undecimo.

Bulla Plumbea. Innocentius PP. IV.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei.

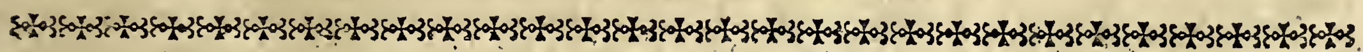
Dilecto filio Fratri Philippo de Campello Ordinis Minorum Magistro, & Præposito operis Ecclesiæ Sancti Francisci Assisiat. sal. & Apost. bened.

DEcet, & expedit honorificas illis ædificare Basilicas, qui suis gloriosis meritis præcelsum aulæ cœlestis habitaculum sunt adepti, ut qui digni habiti sunt honore in regione superna perpetuò sublimari, omnimoda in terris devotione à Christi fidelibus meritò venerentur; fiantque sibi ab illis Ecclesiæ celebres, in quibus convenienter adoretur Omnipotens, & eorum memoria solemniter percolatur; ut dum sic decor domus Dei diligitur, & tabernaculum studiosè componitur suæ laudis, ejus propitiatio Sanctorum ipsorum intercessionibus faciliùs, & uberius impetretur. Hinc est, quòd cum venerabilis Ecclesia S. Francisci Assisiat. nondum sit decenti, prout convenit, opere consumata, Nos cupientes, ob reverentiam Sancti ejusdem seduli apud Deum pro populo Christiano Patroni, dictam Ecclesiam, & nobili compleri structura, & insignis præeminentia operis decorari; ut oblationes in pecunia, tu, & alii,

qui

qui Præpositi operis ejusdem Ecclesiæ pro tempore fuerint, ad Altaria ipsius Ecclesiæ, ac alias etiam pro eodem opere recipere valeatis, in idem opus totaliter, & fideliter expendendas, prout Ven. Frater noster Ostien. & Velletren. Episcopus, vel alius Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, qui Ordinis Fratrum Minorum Protector extiterit, ordinandum, vel disponendum duxerit. contrariis ejusdem Ordinis statutis, & inhibitionibus Generalis, seu Provincialis Ministrorum, aut Custodis, vel Guardiani loci, seu aliorum Fratrum ipsius Ordinis nequaquam obstantibus, auctoritate Apostolica indulgemus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Præsentibus post vigesimum quintum annum minimè valituris. Datum Assisii, 6. Id. Julii, Pontificatus nostri anno Undecimo.

Plumbeum signum &c.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Fratribus Minoribus Ecclesiæ Beati Francisci de Assisio, sal. & Apost. bened.

DIgnum existimamus, & congruum, quòd loca sacra, & religione conspicua, sicut devotione coluntur fidelium, sic specialibus honorentur gratiis, & insigniis decentibus decorentur, ut ex iis salutares Catholicæ plebis affectus ad ipsorum venerationem locorum vehementiùs inardescant; & sicut ipsa devotio habita circa illa est ad impendendam eis honorabilem gratiam inductiva, sic & exhibita ipsis gratia singularis sit allectiva fidelium ad exhibendam illis reverentiam ampliorem. Hinc est, quòd cum Ecclesia vestra B. Francisci de Assisio specialis quidem Apostolicæ sedis, & ad eam nullo pertinens mediante, inter cœteras Regulares venerabilis habeatur, & ad eam pro ipsius pretiosi Confessoris honore, cujus corpus requiescit ibidem, Christiani populi undique confluat multitudo; Nos ob hoc ipsam, quam amore præcipuo prosequimur, & favore, volentes præ aliis Ordinis Fratrum Minorum Ecclesiis privilegiis, & gratiis insignire, ut eadem Ecclesia Libros, Calices, Thuribula, Cruces, Bacilia sive de auro, sive de argento, Tunicas, Dalmaticas, Planetas, & Cappas, seu pluvialia, & quæque indumenta, & paramenta tam serica, quàm alia, sive ad Altarium, & Personarum, sive ad alium ipsius Ecclesiæ ornatum; Campanas quoque magnas, & parvas, & cœtera ornamenta, & vasa Ecclesiastica liberè, ac specialiter habere valeat, auctoritate Apostolica indulgemus; districtiùs inhibentes, ne Generalis, vel Provincialis Minister, seu Custos, aut Guardianus, qui pro tempore fuerint, vel quivis frater, seu Capitulum Generale, vel Provinciale, aut particulare ipsius Ordinis, seu quælibet alia Persona Ecclesiastica, vel sæcularis ea, quæ ipsa Ecclesia de prædictis nunc habet, vel habebit in posterum, & quæ pro iis dabuntur, vel offerentur eidem, sibi auferre, vel exinde amovere, aut alibi transferre, seu pignori obligare, vel quoquo modo distrahere, aut quomodolibet alienare præsumat, absque mandato Sedis Apostolicæ speciali, & decernentes,

nentes, si secus præsumptum fuerit, irritum, & inane. Non obstantibus quibuscunque statutis, vel Constitutionibus contrariis ipsius Ordinis, Confirmatione Apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, inhibitionis, & constitutionis infringere, vel, &c. Si quis autem, &c. Datum Assisii, 17. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno Undecimo.

Subest Plumbea Bulla. Innocentius PP. IV.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei:

Dilectis filiis Ministro, & Fratribus S. Francisci Assisien. de Ordine Fratrum Minorum, sal. & Apost. bened.

COnsecrationes altarium, in quibus Christus mirabiliter vivens ad nostrorum abolendam criminum corruptelam in ministerio immolatur Altaris, Christianus populus cum puritate animi venerari tenetur, dedicando membra sua Domino, servitura justitiæ in sanctificatione, quæ prius iniquitati, & immunditiæ serviebant; ut sic quæ per Christi ministros in Ecclesiis exhibentur visibiliter, mysticè in templo fidelis animæ peragantur. Cupientes itaque, quòd Ecclesia vestra, quæ per nos ad honorem Dei, & Beati Francisci Confessoris in prima Dominica ante festum Ascensionis Domini extitit dedicata, congruis honoribus à Christi fidelibus frequentetur, & frequentantes pro tali solemnitate, quam peragunt, spirituali munere gratulentur: de Omnipotentis Dei Misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad Ecclesiam ipsam in anniversario die dedicationis ipsius, videlicet à prędicta Dominica, & usque ad subsequentes Octavas Pentecostes illi proximas causa devotionis accesserint, annuatim duos annos, ac octoginta dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Anagniæ, 7. Id. Augusti, Pontificatus nostri anno duodecimo.

Pendulum plumbum cum inscrip. Innocentius PP. IV.

Alexander Episcopus servus servorum Dei.

Charissimæ in Christo filiæ Comitissæ de Ardeth, & filiis suis Patavien. Diœc. sal. & Apost. bened.

AD illa potissimè debetis prompti esse, ac faciles, ex quibus præconium humanæ laudis vobis acquiritur, & cultui divino vacantium justum desiderium adimpletur. Sanè dilecti filii Custos, & Fratres Sancti Francisci Assisiat. Ordinis Fratrum Minorum nobis exponere curaverunt; quòd cum Charissimus in Christo filius noster Rex Venceslaus Boemiæ illustris quamdam summam marcarum auri, in subsidium operis Ecclesiæ S. Francisci pietatis intuitu transmitteret, nuntii summam deferentes eamdem, propter viarum pericula, custodiæ quondam Comitis de Ardeth viri tui, filia Comitissa, ipsam fiducialiter commiserunt. Et licèt idem Comes partem dictarum marcarum restituerit Fratribus memoratis, eo tamen postmodùm viam universæ carnis ingresso, vos de residuo, scilicet quinque marcis auri eis pro vestræ voluntatis libito denegatis satisfacere; quamquam præfatus Comes de hoc sibi per manus tuas, dicta Comitissa, satisfieri mandavit in ultima voluntate. Quia verò dictarum marcarum detentio esse non potest sine nota infamiæ, animarum periculo, & prædicti operis præjudicio manifesto; Nobilitatem vestram attentè rogandam duximus, & monendam, in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus de dictis quinque marcis nuntiis ipsorum Custodis, & fratrum sine qualibet difficultate, seu dilatione satisfacere affectu benigno curetis. Ita quòd super hoc non literas adjicere, sed vestram sinceritatem possimus exinde dignis in Domino laudibus commendare. Dat. Neapoli 14. Kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

Pendet plumbum funiculo transfixum, habetque impressas Apost. P. & P. facies ex una, & ex alia parte inscriptionem, Alexander PP. IV.

Alexander Episcopus servus servorum Dei.

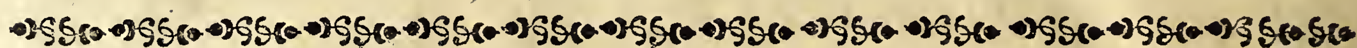
Dilectis filiis, Guardiano Sancti Francisci, vel ejus Vicario Assisiat. Ordinis Minorum. sal. & Apost. Bened.

CUm felicis recordationis Innocentius PP. prædecessor noster libros, & quædam alia per dilectum filium Fratrem Laurentium nunc electum Antibarent; in Sacristia Ecclesiæ S. Francisci fecerit commendari; devotioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus libros, & bona ipsa Petro servienti nostro, latori præsentium facias assignari: quæ autem assignave-

ris

ris ei, nobis tuis literis intimare procures. Datum Anagniæ 8. Kal. Octobris, Pontificatus nostri anno primo.

Subest Bulla plumbea per cordulam tracta. Alexander PP. IV.

Alexander Episcopus servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis, sal. & Apost. bened.

AD veneranda Sanctorum merita gloriosa fideles Christi eò libentiùs invitamus, quò id ad eorum salutem novimus speciaIiùs pertinere. Cùm igitur sicut Venerabilis frater noster Episcopus, & dilecti filii Capitulum Cracovien. nobis significare curarunt, ipsi ad honorem B. Stanislai Martyris in Ecclesia S. Francisci Assisiat. in qua per felicis recordationis Innocentium PP. prædecessorem nostrum, nobis tunc in minori constitutis officio præsentibus, idem Martyr Sanctorum cathalogo est adscriptus, altare construi fecerint, & illuc transmiserint de ipsius reliquiis, ut ibidem à Christi fidelibus honoretur; omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui eamdem Ecclesiam in festo ipsius Martyris, & infra Octavas ejusdem annuatim venerabiliter visitaverint, de Omnipotentis Dei Misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, centum dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Datum Laterani, 7. Kal. Februarii, Pontificatus nostri anno secundo.

Subest, transvexo serico flavo, rubeoque funiculo, plumbum.

Alexander PP. IV.

Alexander Episcopus servus servorum Dei.

Dilecto filio Custodi Fratrum de Ordine Minorum Ecclesiæ Sancti Francisci Assisiat. sal. & Apost. bened.

PRo reverentia Beati Francisci Confessoris, ad quem devotionis affectum gerimus specialem, tuis votis libenter annuimus, quæ pietati conformia, & animarum profectui esse percipimus opportuna. Hinc est, quòd nos tuis, & dilectorum filiorum Fratrum Ecclesiæ ipsius Sancti de Assisio supplicationibus annuentes, discretioni tuæ præsentium auctoritate concedimus, ut illis, qui causa devotionis ad eamdem Ecclesiam accedentes, aliquid in executione votorum emissorum super visitatione ipsius Ecclesiæ omiserint, cum ab eis humiliter fueris requisitus, salutarem pœnitentiam super hoc possis injungere, prout secundùm Deum videris expedire. Datum Viterbii 2. Non. Maii, Pont. nostri anno quarto.

Subest per cordulam plumbeum signum.

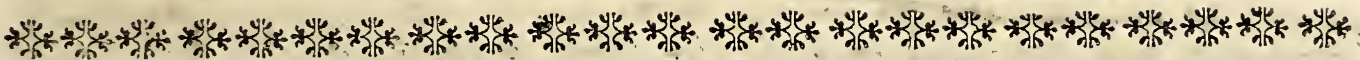
Ale-

Alexander Episcopus servus servorum Dei.

Dilecto filio Custodi Fratrum de Ordine Minorum Ecclesiæ Sancti Francisci Assisiat. sal. & Apost. bened.

PRo reverentia B. Francisci Confessoris, ad quem devotionis affectum gerimus specialem, tuis votis super iis libenter annuimus, quæ pietati conformia, & animarum profectui esse percipimus opportuna. Hinc est, quòd nos tuis, & dilectorum filiorum Fratrum Ecclesiæ ipsius Sancti de Assisio supplicationibus annuentes, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut eorum omnium, qui de remotis partibus ad Ecclesiam ipsam causa devotionis accesserint, & suorum nequiverint habere copiam Sacerdotum, cum ab ipsis requisitus fueris, tu, & fratres presbyteri tui Ordinis, tam in ipso loco morantes, quàm etiam venientes undecunque ad solemnitatem prædictam, quibus id duxeris committendum, eorum omnium confessiones audire valeatis, & sibi pro commissis injungere pœnitentiam salutarem; nisi fortè talia commiserint, propter quæ Sedes Apostolica sit meritò consulenda. Datum Viterbii, 6. Kal. Octobris Pontificatus nostri anno quarto.

Bulla. Alexander PP. IV.

Alexander Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Nobilibus viris Potestati, & Capitaneo Januen. sal. & Apost. bened.

IN iis, quæ sunt digna fieri, & conformia rationi, sinceritatem vestram promptam invenire credimus, si ad hoc eam nostris literis inducamus. Sanè pro parte dilectorum filiorum Custodis, & Fratrum Sancti Francisci Assisiat. Ordinis Fratrum Minorum fuit propositum coram nobis, quòd nonnulli Christi fideles de Marrochio quandam pecuniæ summam in subsidium operis Ecclesiæ ipsius S. Francisci miserunt intuitu pietatis, ac cum Nuntii eamdem pecuniam deferentes, illam propter viarum pericula, custodiæ Nicolai Calvi, & Joannis de Moniardino Civium Januen. fiducialiter commisissent, iidem Cives eam sibi in Civitate Januen. restituere promiserunt. Et licèt nos postmodum eis, super hoc petentibus diffugia, & promissionem suam in hac parte non curantibus adimplere, per literas nostras preces direxerimus, & mandatum, ut de prædicta pecunia Nuntiis ipsorum Custodis, & Fratrum satisfacere sine qualibet difficultate, seu dilatione curarent; quia tamen hujusmodi nostris precibus, & mandato penitus obauditis id efficere non curarunt; pro parte dictorum Custodis, & Fra-

trum ad nos denuò habitus est recursus. Ne igitur ipsi per verba inania super hoc diutiùs deducantur: Venerabili Fratri nostro Archiepiscopo Januen. nostris damus literis districtè in praeceptis, ut dictos Cives moneat attentiùs, & inducat, quòd infra quindecim dies post monitionem suam Nuntiis dictorum Custodis, & Fratrum de pecunia ipsa integrè satisfacere non omittant. Quòd si fortè ipsi monitis ipsius Archiepiscopi acquiescere in hac parte neglexerint; ipse eos ad id per excommunicationis sententiam, appellatione remota, compellat: faciens eamdem sententiam singulis diebus Dominicis, vel festivis pulsatis Campanis, & candelis accensis, per omnes Ecclesias praedictae Civitatis, usque ad satisfactionem condignam, publicari solemniter, ac eosdem Cives ab omnibus arctiùs evitari. Invocato contra eos, si necesse fuerit, auxilio brachii saecularis. Quocirca Nobilitatem vestram rogamus, & hortamur attentè, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eidem Archiepiscopo, cum ab eo requisiti fueritis, super hoc opportunum favorem, & auxilium impendatis; & si fortè protervia eorum civium exigat, vos eos ad satisfaciendum praefatis Nuntiis de pecunia ipsa, potestate vobis tradita, compellatis. Ità quòd eisdem Nuntiis vos sibi super hoc propositos reperisse gaudentibus, nos vobis exinde speciales gratias referemus. Datum Later. Id. Decemb. Pont. nostri anno sexto.

Signum Plumbeum ex cordula. Alexander PP. IV.

Alexander Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Perusien. Assisiat. Castellan. Eugubin. Tudertin. Amelien. Narnien. Interamnen. Spolet. Fulginat. & Nucerin. Civitatum, & Diec. Potestatibus, & Communitatibus, sal. & Apost. bened.

CUm dilectos filios Jacobum Samuelis, & Venturam Judicis Cives Assisiat. in omnibus bonis mobilibus, & immobilibus, ac sese moventibus Ecclesiae Romanae dilectorum filiorum Fratrum Ordinis Minorum de Conventibus Civitatum, & Dioec. vestrarum contemplatione collatis, & in posterum conferendis, & omnibus bonis, quae ipsi Ecclesiae ex institutione dicti Ordinis provenerunt, & provenient in futurum procuratores, negotiorum gestores, Syndicos constituerimus, & actores; Universitatem vestram rogamus, & hortamur attentè, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus praedictos Cives, & substituendos ab eis, ac alios procuratores, quos aliàs super hoc constituimus, habentes ob reverentiam Apostolicae Sedis, & nostram propensiùs commendatos, ipsis circa exequutionem commissi sibi officii impendatis consilium, auxilium, & favorem: nec permittatis eos, quantùm in vobis fuerit, ab aliquibus indebitè molestari. Preces autem, & mandatum nostrum taliter adimplere curetis, quod Cives, & alii praedicti vestro fulti praesidio in eodem officio valeant prosperari, nosquè

que devotionem vestram exinde meritò commendemus. Datum Anagniæ 13. Kal. Octobris Pontif. nostri anno quinto.

Plumbum subest. Alexander PP. IV.

Extant hujus Summi Pontificis Alexandri IV. plurima diplomata Originalia diversis directa Provincialibus, & Fratribus Minoribus, quibus committit Sanctæ Inquisitionis munus in variis Italiæ Provinciis; & sæpius Provinciam Umbriæ vocat Ditionem Sancti Francisci. Ex quibus aliqua præcipua sunt directa Fratri Andreæ de Assisio, qui fuit Sacræ Theologiæ Doctor insignis.

In sacrario asservantur literæ Apostolicæ Originales ejusdem f. m. Alexandri IV. Seraphico viro Bonaventuræ tunc Generali Ministro directæ, quæ idcircò inter alias, quas Seraphicus Pater ab Honorio III. acceperat, ibidem servantur, quia eas Sanctus Doctor secum deferre consueverat, & huic Conventui tanquam Religionis totius Capiti tandem retinendas consignavit. Placet eas referre ad literam.

Alexander Episcopus servus servorum Dei.

Dilecto filio Fratri Bonaventuræ Generali Ministro Ordinis Fratrum Minorum, sal. & Ap. ben.

UT ministerium tibi commissum ad Dei gloriam, & prosperum tui Ordinis statum liberè, & efficaciter valeas exercere, nullusque Fratrum ejusdem Ordinis prætextu alicujus licentiæ possit mandatum obedientiæ regularis, aut ipsius Ordinis subterfugere disciplinam, universis, & singulis Ministris, Custodibus, Guardianis, cœterisque Fratribus præfati Ordinis tenore præsentium, in virtute obedientiæ districtiùs inhibemus, ne ipsorum aliquis privilegiis, indulgentiis, literis, mandatis, vel licentiis quibuscumque pro ipsis, vel ipsorum aliquo, seu aliquibus, sub quacumque forma verborum ab Apostolica Sede obtentis, uti quoquo modo præsumat absque tuo mandato, & licentia speciali. Nos enim omnem pœnam, quam hujusmodi nostræ inhibitionis trasgressoribus ritè duxeris infligendam, ratam habebimus, & observari, auctore Deo, inviolabiliter faciemus. Si verò ipsorum aliqui electiones, seu postulationes, aut provisiones, quas deinceps celebrari de ipsis in Ecclesiis Cathedralibus, aut fieri contigerit, absque tuo arbitrio acceptare, seu illis consentire præsumpserint, nos omnem processum, qui de ipsis, & pro ipsis in hac parte habitus fuerit, irritum decernimus, & inanem; nolentes, ut eis quidquam juris per electiones, postulationes, vel provisiones hujusmodi, eorumque acceptationes, & consensus quomodolibet acquiratur. Ad hæc ut eò efficaciùs commissum tibi officium exequi valeas, quò majori per nos fueris auctoritate munitus, illam tibi potestatem circa absolutionem Fratrum ejusdem Ordinis ab excommunicationum sententiis, & dispensationem super eorum irregularitatibus, præsentium tenore, concedimus, quam nostri Pœnitentiarii habere ab Apostolica Sede noscuntur. Cœterùm quia pro certo tenemus, quòd data sit tibi cœlitus gratia regendi salubriter populum sanctum Dei, ac ejusdem gubernacula Ordinis prosperè dirigendi, nobis

bis de te fiducia magna probetur, quòd dictus Ordo te illi præsidente continuatis concrescet augmentis, ejusque status, auctore Domino, grata suscipiet per tuum ministerium incrementa virtutum. Ideòque discretionem tuam monemus, rogamus, & hortamur attentè, ac per Apostolica tibi scripta mandamus, in remissionem tibi peccaminum nihilominus injungentes, quatenus sic te cultorem Religionis exhibeas, & vindicem vitiorum, quòd eodem Ordine tuæ doctrinæ rore completo, tuaque salubri dispositione composito, crescat exinde meritis apud Deum, penes nos gratia, & apud homines clara fama. Nos enim, qui ejusdem profectum, & augmentum Ordinis toto cordis zelamur affectu, tibi in omnibus, quæ tuum contingunt officium, firmiter Apostolico favore adesse proponimus, ac ut idem Ordo sub tuo regimine titulis refulgescat insignibus, omnem, quam poterimus, intendimus opem, & operam adhibere. Datum Viterbii 12. Kal. Novembr. Pontif. nostri anno tertio.

Pendet Plumbeum signum tam bene servatum, ut nuper videatur impressum. Alexander PP. IV.

Clemens IV. creatus Perusii nonis Februarii 1265. antea Guido Grossus vocatus nobilis Gallus Narbonen. è vico S. Ægidii; Minorum Ordinem, ob Seraphici Patris merita, multis cumulavit privilegiis; singulariter autem hanc Ecclesiam, ut liquet ex ejus Apostolicis literis, quas ad verbum damus. Præponimus autem primum privilegium Fratribus Prædicatorum, & Minorum Ordinum, ad petitionem eorum Generalium concessum, quòd prædicti Fratres possint succedere in hæreditates. Erat autem tunc Generalis Minorum S. Bonaventura, Prædicatorum verò f. m. F. Jo. de Vercellis. Idem Clemens visitavit Ecclesiam S. Francisci, & sepulcrum S. Claræ, quod & dedicavit. Vide Wadd. ad ann. 1265.

Clemens Episcopus servus servorum Dei.

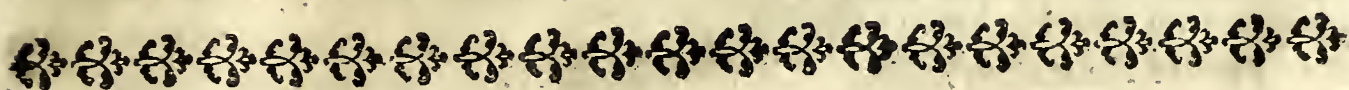
Dilectis filiis, Magistro, & Fratribus Ordinis Prædicatorum, necnon Ministro Generali Ordinis Fratrum Minorum, sal. & Ap. bened.

OBtentu Divini Nominis, cujus cultui sub sacræ vestræ Religionis observantia studetis mente devotissima deservire, votis vestris libenter annuimus, & petitiones vestras in his, quæ dignè deposcitis, favorabiliter exaudimus. Ex parte siquidem vestra fuit propositum coram nobis, quòd nonnulli Prælati, Clerici, & Laici in diversis mundi partibus constituti, asserentes vos mundo fore mortuos, nec valentes proprium possidere, vos occasione hujusmodi à quibuslibet successionibus excludere moliuntur. Quare pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, ut ne contingat vos, propter hujusmodi præsumptionem talium aliquod incurrere nocumentum, congruum remedium adhibere paterna diligentia curaremus. Nos itaque vestris petitionibus benigniùs attendentes, auctoritate Apostolica declaramus, quòd vos in temporalibus bonis, in quibus succederetis in sæculo existentes, licitè possitis succedere, & bonorum ipsorum possessiones appræhendere, ac vendere liberè, bona ipsa, eorumque pretium in utilitatem vestram convertere,

tere,

tere, prout vobis meliùs videbitur expedire. Universas autem interdicti, suspensionis, & excommunicationis sententias, quas contra præsentis declarationis tenorem per quemcunque fieri contigerit, decernimus irritas, & inanes. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ac constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Perusii 2. Id. Februarii. Pontificatus nostri anno primo.

Plumbea per cordulam pendet Bulla, cum Apostolorum vultibus, & inscriptione. Clemens Papa IV.

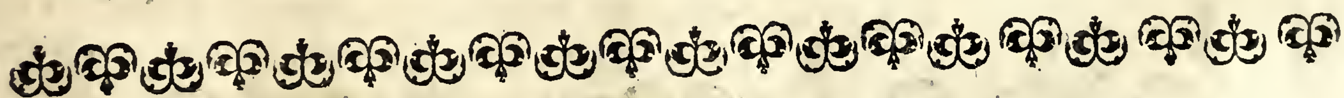

Clemens Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Custodi, & Conventui Fratrum Minorum Ecclesiæ Sancti Francisci de Assisio, sal. & Apost. bened.

CLara merita sanctitatis, quibus gloriosus Confessor Beatus Franciscus vestri Ordinis Institutor in Ecclesia Dei fulsit, & conspicua bonorum operum studia, quibus Deo, ex humili devotione continua redditis vos acceptos, meritò nos inducunt, ut Ecclesiam vestram, in qua Confessoris ejusdem corpus venerabile requiescit, & in cujus honore Ecclesia ipsa noscitur dedicata, dignis favoribus attollamus. Hinc est, quòd nos tranquillitati vestræ, ac pacifico statui prædictæ Ecclesiæ præcavere volentes, vestris supplicationibus inclinati, quòd juxta dictam Ecclesiam Sancti Francisci, vel aliquos loci vestri limites ad trecentas Cannas nulli Ecclesiam, vel Oratorium, aut Monasterium quodlibet, sive Hospitale cum Oratorio ædificare liceat, vel sæcularem Ecclesiam, vel Regularem, seu domum aliquam in Hospitale convertere, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, vobis, & eisdem Ecclesiæ, ac loco, auctoritate Apostolica præsentibus indulgemus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, &c. Si quis, &c. Datum Perusii, Nonis Octobris, Pontificatus nostri anno primo.

Serico laqueo ductum plumbum habet insculptas Apostolorum Principum effigies, & Pontificis nomen, Clemens Papa IV.

Clemens Episcopus servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis, sal. & Apost. bened.

CUm ad promerenda sempiterna gaudia Sanctorum suffragia sint nobis plurimùm opportuna, loca Sanctorum omnium pia sunt devotione Fidelium veneranda, ut dum Dei honoramus amicos, ipsi nos amabiles Deo reddant,

dant, & illorum nobis quodammodo vendicantes patrocinium apud ipsum, quod merita nostra non obtinent, eorum mereamur intercessionibus obtinere. Cupientes igitur, ut Ecclesia S. Francisci de Assisio, in qua Sanctissimum Corpus ejus venerabiliter requiescit, congruis honoribus frequentetur, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam ipsam in ejusdem Sancti festo, & usque ad octo dies sequentes devotè, ac venerabiliter visitaverint, annuatim, de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, unum Annum, & quadraginta dies de injuncta eis pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Perusii 5. Idus Octobris, Pontificatus nostri anno primo.

Pendet Plumbum, &c. Clemens Papa IV.

Clemens Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis, Ministro Provinciali, Custodi, & Conventui Ecclesiæ Sancti Francisci Assisiat. ac Fratribus universis administrationis ipsius Ordinis Minorum, sal. & Ap. bened.

DEsideriis vestris affectu benevolo debemus annuere, in iis præcipuè, quæ noscuntur ad cultum divini honoris pertinere. Hinc est, quòd nos vestris supplicationibus inclinati, ut cùm generale terræ fuerit interdictum liceat vobis in Ecclesia S. Francisci in festivitatibus ipsius Sancti, & Anniversario Dedicationis prædictæ Ecclesiæ usque ad octo dies sequentes solemniter, exclusis excommunicatis, & interdictis, divina Officia celebrare; & quibuslibet ob reverentiam ejusdem Sancti tunc ad Ecclesiam prædictam accedentibus (dummodo excommunicati non fuerint) audire divina hujusmodi, devotioni vestræ auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, &c. Si quis, &c. Datum Perusii 2. Kal. Martii, Pontificatus nostri anno secundo.

Sub Plumbo. Clemens Papa IV.

Diplo-

Diploma Concistoriale, Originale ejus hìc habetur in amplo Pergameno.

Clemens Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Ministro Ordinis Fratrum Minorum, & cœteris Fratribus morantibus apud Ecclesiam Beati Francisci, in loco, qui dicitur Collis Paradisi, tàm præsentibus, quàm futuris in perpetuum.

IS, qui Ecclesiam suam nova semper prole fœcundat, dignatus hæc moderna tempora prioribus conformare, Beati Confessoris Francisci spiritum in charitatis amore per inspirantem gratiam excitavit, ut Apostolorum vestigia imitatus in paupertate, in qua plus charitas proficit, relictis omnibus solùm sequutus fuerit æternæ beatitudinis largitorem, & velut fidelis servus, & prudens laudabiliter operatus in talentis ei creditis fructum in Ecclesia Dei attulit copiosum. Ab ipso enim Ordinis vestri sancta plantatio, cooperante divinâ gratiâ, processum habuit, & profectum, quæ palmites honestatis longè, latèque producens, flores protulit, & odores effudit, ad resecanda nociva, & salubria inserenda. Cùm igitur apud Assisium in fundo vobis, & Ecclesiæ Romanæ oblato, in loco, qui dicitur Collis Paradisi in ejusdem Confessoris honore constructa sit Ecclesia, in qua reconditus est tam pretiosus thesaurus, Sanctum videlicèt Corpus ipsius, qui in tempore iracundiæ factus est reconciliatio, ut pro peccatis populorum fieret intercessor. Nos cùm dignum sit, & conveniens, ut eadem Edclesia prærogativâ libertatis gaudeat, & honoris, propter eum, quem in Cœlis Dominus exaltavit, pro ejus reverentia Ecclesiam ipsam sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut Ecclesia ipsa nulli, nisi Romano Pontifici sit subjecta, & vestri Ordinis, cujus Institutor, & Pater extitit Confessor prædictus, CAPUT habeatur, & MATER, ac in ea per Fratres ejusdem Ordinis perpetuò serviatur. Prohibemus insuper, ne quis audeat in eamdem Ecclesiam excommunicationis, vel interdicti sententiam promulgare, quam si proferre contingeret, tanquam contra Sedis Apostolicæ indulta prolatam, decernimus non tenere. Pro consecrationibus verò Altarium, sive pro Oleo Sancto, vel quolibet alio Ecclesiastico Sacramento nullus ab eadem Ecclesia sub obtentu consuetudinis, vel alio modo quidquam audeat extorquere; sed hæc omnia gratis vobis Episcopus Diœcesanus impendat. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis Catholicum adire Antistitem, gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentem, qui nostrâ fretus auctoritate vobis quod postulatur impendat. Quòd si Sedes Diœcesani Episcopi fortè vacaverit, interim omnia Ecclesiastica Sacramenta à vicinis Episcopis accipere liberè, & absque contradictione possitis, sic tamen, ut ex hoc in posterum nullum proprio Episcopo præjudicium generetur. Quia verò interdum eadem Ecclesia non habet loci Diœcesani

sani copiam, si quem Episcopum Romanæ Sedis, ut diximus, gratiam, & communionem habentem, & de quo plenam notitiam habeatis, per vos transire contigerit, ab eo benedictiones vasorum, & vestium, consecrationes Altarium, ordinationes Fratrum Clericorum auctoritate Apostolicæ Sedis recipere valeatis. Cùm autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis, & suppressâ voce divina Officia celebrare. Paci quoque, & tranquillitati vestræ paternâ in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate Apostolicâ prohibemus, ut infra clausuras locorum vestrorum nullus rapinam, seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temerè capere, vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Ad indicium autem hujus libertatis, ab Apostolica Sede perceptæ, unius libræ ceræ censum nobis, & Successoribus nostris annis singulis persolvetis. Decernimus ergo, ut nulli omninò hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus bona auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integrè conserventur, eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salvâ Sedis Apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisvè persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentaverit, secundò, tertiòve commonita, nisi reatum suum congruâ satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore, ac Sanguine Dei, & Domini Redemptoris Nostri Jesu-Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini Nostri Jesu-Christi, quatenùs & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

Signum Pontificium. Oculi mei semper ad Dominum.

Ego Clemens Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

In medio subscribunt propriis manibus Card. Episcopi, cum suis signis.

Ego Stephanus Prænestinus Episcopus subscripsi.
Ego Frater Jo: Port. & S. Rufinæ Episcopus.
Ego Henricus Ostien. & Velletren. Episcopus.

Ad dexteram cum suis signis subscripti cernuntur Cardinales Presbiteri.

Ego Ancherus tit. S. Praxedis Presbiter Cardinalis subscripsi.
Ego Guilelmus tit. S. Marci Presbiter Cardinalis.
Ego Frater Anibaldus Basilicæ SS. Apostolorum Presbiter Card.

Ad lævam Cardinales Diaconi, quisque præmisso proprio signo.

Ego Riccardus S. Angeli Diaconus Card.
Ego Jacobus S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Card.
Ego Guttifredus S. Georgii ad Velum aureum Diaconus Card.
Ego Hubertus S. Eustachii Diaconus Card.
Ego Jordanus SS. Cosmæ & Damiani Diaconus Card.
Ego Matthæus S. Mariæ in Porticu Diaconus Card.

Datum Perusii per manum Magistri Michaëlis S. Romanæ Ecclesiæ Vice-Cancellarii 17. Kal. Maii Indictione 9. Incarnationis Dominicæ Anno 1266. Pontificatûs verò Domini Clementis Papæ IV. Anno secundo.

Serico flavo, rubeoque transfixa laqueo pendet plumbea Bulla Sanctorum Petri, & Pauli facies ex una referens, & ex alia

Clemens Papa IV.

Cùm

Cùm in Sacro Conventu essent, & sint Ædes Pontificiæ in signum immediatæ subjectionis ejus Sedi Apostolicæ; Erat quoque ibi Depositum Pontificium, in quo variæ res servabantur, ut ex multis Literis constat. Erat etiam Armorum locus in inferiori parte earundem Ædium, ut liquet ex infrascriptis.

Clemens Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Minoribus de Assisio, sal. & Apost. bened.

RE cepimus arma, & alia, quæ per Nuntium nostrum, sicut vobis mandavimus, destinastis. Unde cùm adhuc indigeamus quibusdam armaturis, quæ sunt in scriniis penes vos de mandato nostro depositis; volumus, & per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus easdem armaturas, per dilectum filium Magistrum Albertum de Parma scriptorem nostrum, latorem præsentium, nobis, visis præsentibus, destinetis. Datum Viterbii 5. Kal. Julii. Pontificatus nostri Anno quarto.

Pendet Plumbum cordulâ transvexum. Clemens Papa IV.

Defuncto Sanctissimo Pontifice Clemente IV. Cardinalibus inter se diffidentibus vacavit Sedes annis duobus, & mensibus ferè novem. Tandem S. Bonaventuræ Generalis monitu electus fuit Tealdus Vice-Comes Placentinus, Arci-Diaconus Leodiensis, non Cardinalis, absens in Syria, qui Gregorius X. nuncupatus est. E Syria regressus, Viterbii, ubi electus fuerat, confirmatus est 6. Kal. Aprilis in Basilica 12. Apostolorum Presbyter, & Episcopus consecratus; Pontificatûs suscepit insignia 1272. & anno sequenti in Festo Pentecostes S. Bonaventuram Cardinalem creavit Albanensem Episcopum, &c.

Hic Pontifex animum totum dedit celebrando Concilio Generali pro subsidio Terræ-Sanctæ, Græcorum ad Romanam Ecclesiam unione, & morum reformatione; fuitque celebratum Lugduni, anno 1274. ipso præsidente, & inter alios assistentibus Cardinalibus Minoritis Vicedomino, & Bonaventurâ.

Româ Lugdunum petens ad præfatum Concilium, Florentiâ, per quam transibat, misit Assisium Nuntium ad sumenda duo Scrinia, quæ in ædibus Pontificiis asservabantur. Literæ hæ sunt.

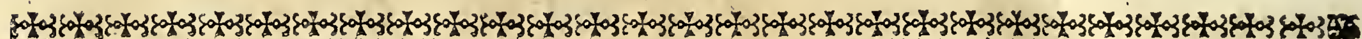
Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis, Custodi, & Fratribus Ordinis Minorum de Assisio, sal. & Apost. bened.

VOlumus, & per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus duo scrinia nostra, cum aliis rebus nostris in domo vestra deposita, quæ dilectus filius Honoratus serviens noster, lator præsentium, sub signo, quod defert, duxerit eligenda; eidem Honorato, quem ad hoc speciali-

ter mittimus, nobis deferenda per eum, sine difficultate aliqua assignetis. Nos enim faciendi nomine nostro receptionem vobis de prædictis duobus scriniis, quæ sibi duxeritis assignanda, plenam sibi concedimus facultatem. Datum Florentiæ, 9. Kal. Julii. Pontificatûs nostri Anno secundo.

In pendenti Plumbo. Gregorius Papa X.

Nicolaus III. antea Joannes Caietanus Ursinus Diaconus Cardinalis Ordinis Minoritarum Protector, cui adhuc infantulo S. Franciscus suam Religionem commendaverat, cujus Pater Matthæus Rubeus de Ursinis, Frater de Pœnitentia ab ipso S. Francisco indutus fuerat, eique sui infantuli Pontificatum prædixit.

Hic Pontifex confirmavit Literas Gregorii IX. de veritate Sacrorum Stygmatum B. Francisci ab omnibus Christi Fidelibus credenda, cujus Diploma extat in hoc Archivio.

Ex deposito Pontificio hujus Sacri Conventûs quamdam Arcam asportari ad se Romam jussit his Literis.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis, Custodi, Guardiano, & Fratribus Assisiat. sal. & Apost. bened.

AD vos, & locum vestrum prærogativam specialis affectionis habentes fecimus ab olim, dum eramus in minori officio constituti, nonnulla de rebus nostris per dilectos filios Magistrum Petrum Facistantem tunc Camerarium, & Fratrem Constantinum Ordinis vestri familiares nostros, in loco ipso deponi, à vobis fideliter conservanda; & tandem nemini, nisi certo, & fideli Nuntio nostro de recipienda, & aperienda liberè Arca, in qua res ipsæ consistunt, speciales nostras deferenti Literas assignanda. Volentes itaque diebus istis ad nos res ipsas deferri, dilectum filium Andream de Nivernis Clericum, & familiarem nostrum latorem præsentium, de cujus fidelitate confidimus, ad vos propter hoc specialiter duximus destinandum; devotioni vestræ per Apostolica scripta mandantes, quatenus Arcam, & res easdem dicto Andreæ nostro nomine, sic liberaliter sine diminutione qualibet assignetis, ad nos juxta nostrum beneplacitum deferendas; quòd exinde possitis tamquam devotionis filii meritò commendari. Datum Romæ, apud S. Petrum, Kal. Januarii, Pontificatûs nostri Anno primo.

Sub Plumbo. Nicolaus Papa III.

Habemus alias Literas originales ejusdem Pontificis testantis veritatem Canonizationis, & realis Stygmatizationis S. Francisci, quas cum aliis ad id pertinentibus vide.

Nico-

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis, Capitulo Generali Ordinis Frarum Minorum, sal. & Apost. Bened.

COnvenientibus vobis in unum, qui Christi pauperis paupertatis semitas voluntariè effecti participes delegistis, jam non est, nisi quæ Dei sunt constanter appetere, vias mandatorum ejus dilatato corde percurrere, primum sequendo pauperem Franciscum, vestri Ordinis plantatorem, qui mundi caduca respuens, mundum mundè pertransiens, mundo vivendo moriens, vixit Deo, qui vivens præmium sibi æternæ vitæ promeruit, & vobis vivendi regulam, velut adoptionis filiis dereliquit, ut vos Christo junctus adjungeret, & hæres ejus effectus vos Christo redderet cohæredes. Hic est Ordo, quem Sponsus in Canticis geminando commemorans bis hortum repetit, binum ejus fructum contemplativum, & activum patenter insinuans; bis conclusum, sæpem divinæ legis, & custodiæ Angelicæ innuens, vel potiùs vallum prædictæ regulæ, & specialem Custodiam ipsius Ordinis, quam de ipso Romana gerit Ecclesia manifestans. Hic est fons, scientiarum fluenta scaturiens, signatus paupertatis insigniis, & in sui primo Institutore Christi Stygmatibus insignitus. Propterea Ordinem ipsum, quem sic in domo Domini prælucere conspicimus, à nostris quasi primordiis, sensibus nostris infiximus, in ejus affectione concrevimus, & tenerrimè intra præcordia nostra portamus, circa eum sollicitudine vigilantes, ut nullius ibi succrescentis herbæ contagium famæ suæ reprimat odorem, vel ejus decorem obnubilet, sed Deo propitio, protegatur à noxiis, salubria semper incrementa suscipiat, & pacis affluat ubertate. Dignè igitur plenis in Domino gaudiis exultamus, dum vos illius sectatores inspicimus, qui delitias terrestres aspernans, asperitatis onera supportavit, ut inter electos Dei appareret prælucidus in excelsis, cujus vos regulam profitentes, existitis eximii testimoniorum Domini sectatores: nec indignè lætamur, quòd in vobis eadem delectatur Ecclesia, & in fragrantia vestrorum operum odorem suavitatis assumit. Nam super vos Nomen Domini percipimus invocatum, & post vocem revocationis æternæ in regione vivorum vos sibi credimus placituros. O beatæ suavitas paupertatis, quâ mundi derelictis illecebris ad fælicitatis gloriam pervenitur! O beata terrenarum delitiarum abjectio, quâ spiritus humilitatis reficitur gratiâ salutari, & tandem gratiâ ipsâ refecti coronam gloriæ promerentur! Profectò quæ Ordinem ipsum contingunt nobis ipsis ascribimus; nec circa illa locum vigiliis indulgentes, dum de instanti vestro generali Capitulo celebrando hactenus ageretur, præsentiam dilecti filii nostri Hieronymi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis ibi cognovimus esse utilem, & propter hoc ei Literas nostras sub certa forma direximus, ut præsentialibus ejus affatibus tam Sanctæ Congregationis reficeretur amoenitas, & in agendis procedendo consultiùs, vobis, & eidem Ordini grata solamina provenirent. Sed eodem Cardinale sui corporis infirmitate detento ab aliquibus citra diebus non credimus inceptum reditum eâ prosequutione posse perficere, quòd eidem Capitulo, prout deliberatio nostra conceperat, interesset. Nihilominus, si sic propitiaretur Altissimus, quòd ad dictum Capitulum posset decenti tempore

 perve-

pervenire, sicut nunc ex aliquorum relatione sentimus, illum ad vos pro consolatione vestrarum mentium disponimus destinare. Quòd si fortè aliquo casu id complere nequiverit, confidimus, quòd omnipotens Dominus vobis in iis vias suæ miserationis aperiet, vos ad salubria diriget, ac propitiabitur votis vestris, ita quòd ex vestris actibus, in divinis beneplacitis radicatis fructus vobis, & eidem Ordini utiles, Deo, ac nobis placitos, dante Domino, resultabunt. Verum Pastoralis officii debitum exequentes, vos ad quæque salubria Paternis monitis, & benignis exhortationibus invitamus, affectantes ex intimis illa vestris insidere præcordiis, in his potissimè, quæ hoc tempore circa directionem ipsius Ordinis, ac conservationem institutionum salutarium, ex quibus laus, & honor acquiritur, agenda percipimus, ut charitatis & unionis vestræ funiculus sic alimento veræ pacis, & inviolabilis concordiæ foveatur, quòd nullam sui partem cujusvis debilitet adversitatis, seu commotionis impulsus; quin potiùs illæsus, & stabilis nullius corrumpentis maculam habiturus, perpetuò ad laudem divini Nominis conservetur. super quo sunt vobis in speculum, & exemplar illius Almi merita Confessoris, qui Ordinem prædictum instituit, coluit, & cultum claritate beatitudinis illustravit. Cæterùm ut vobis qui spiritualium operatione proficitis, & ob nomen Domini corporaliter laboratis, propter utrumque charitatis ordinatæ præmium rependatur, universis, & singulis de Ordine vestro, qui ad præfatum Capitulum convenerint, nec non & aliis Christi fidelibus, qui congregatis in ipso Capitulo Fratribus, ipso durante, pietatis suæ manus porrexerint adjutrices: dummodò verè pœnitentes extiterint, & confessi; Fratribus scilicet, qui circa præmissa sollicitè laborârint, & operosâ sedulitate vacârint, unum annum, & aliis, qui congregatis ibidem pias eleëmosinas erogârint, centum dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Cùm autem imbecillitatem nostram oporteat divinæ manûs sustentari præsidiis; devotionem vestram rogamus, & hortamur in Domino, quatenùs pias affectiones vestras circa nos excitet debitum charitatis, & inspectis nostræ mentis affectibus, nos in vestris orationibus divinæ clementiæ commendetis, ut per intercessionem vestram in administratione commissa nobis dignetur sua misericordia nostros supportare defectus, & actus nostros in suorum dirigere semitam mandatorum. Datum Romæ, apud S. Petrum Id. Maii, Pontificatûs nostri Anno secundo.

Subest Plumbeum Sigillum. Nicolaus Papa III.

Nicolao III. successit in Pontificatu Martinus IV. antea Simon Bria Gallus Titulo S. Cęciliæ Cardinalis; qui suæ devotionis affectum erga B. Franciscum, & Ecclesiam hanc manifestavit, nam & in morte, quæ Perusii accidit, habitum Minoriticum postulavit, induit, & cum eo sepeliri voluit, corpusque suum ad Assisiatem S. Francisci Basilicam transferri jussit, relicto inter alios Jacobo Cardinale Sabellio, qui ei in suprema successit dignitate, testamenti, & ultimæ suæ voluntatis exequutore.

Honorius IV. volens adimplere Prædecessoris voluntatem, Perusinis obstantibus scripsit, præcipiens, ut Corpus Martini IV. ad Ecclesiam S. Francisci Assisiensis transferendum darent. Diplomata Originalia habemus duplicata, tum ad Episcopum, & Clerum, cùm etiam ad Proceres Civitatis.

Hono-

Honorius Episcopus servus servorum Dei.

Venerabili Fratri Episcopo, dilectis filiis Archipresbytero, & Capitulo Perusino, sal. & Apost. bened.

VEstram non credimus latere notitiam, qualiter f. r. Martinus Papa IV. Prædecessor noster, ob devotionis specialis affectum, quem erga gloriosum, & Venerabilem Confessorem B. Franciscum de Assisio, cujus clarissimis meritis Dei decoratur Ecclesia, Italia rutilat, vestraque Religio quasi quibusdam specialibus titulis insignita refulget; in Ecclesia, quæ in honorem ejusdem Sancti apud Assisium constructa dignoscitur, elegit in sua voluntate ultima Ecclesiasticam sepulturam; nobis tunc in minori officio positis, & quibusdam ex Fratribus nostris hujusmodi suæ voluntatis exequutoribus constitutis. Postmodùm autem ad Apostolicæ dignitatis fastigium divinâ dispositione vocati, magnis, & arduis, quæ cura Pastoralis officii secum trahit, occupati negotiis, ad exequendam Prædecessoris ejusdem hujusmodi voluntatem operarias manus exhibere nequivimus, prout & gerebamus in votis, & ipsius negotii qualitas requirebat. Cùm itaque magno desiderio cupiamus, ut pia Prædecessoris dispositio prælibati suum in hac parte consequatur effectum, Universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attentè, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus tamquam viri providi, & discreti, ac justitiæ zelatores, ad exactæ considerationis reducentes examen quàm explorati juris existit, quàmque mortalibus debitum, ut extremæ voluntates ipsorum liberè impleantur, reverendum præfati Prædecessoris corpus, non solùm juxta dispositionem Prædecessoris ejusdem, ad eamdem liberè deferri Ecclesiam permittatis, quinimmo illud illuc deportare volentibus tumulandum, ut id condignâ honorificentiâ, dante Domino, agi possit, pro nostra, & Apostolicæ Sedis reverentia, quam in vestris actibus summoperè conservare vos condecet, favorabiliter assistatis, tantò nobis proindè propensiùs placituri, quantò efficaciùs, & libentiùs quod à nobis in hoc fiducialiter petimus perducere curabitis ad effectum. Cupimus etenim, ut super hoc sic devotè, sic promptè vos gerere studeatis, ut exindè non immeritò possimus efferre vos laudibus, & aliud in hac parte provisionis adhibere remedium non cogamur. Datum Romæ, apud S. Sabinam Kal. Februarii, Pontificatùs nostri Anno primo.

Subest in Plumbo Pontificium signum.

Honorius Papa IV.

Hono-

Honorius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Potestati, Capitaneo, Consilio, & Communi Perusino, sal. & Apost. bened.

SIncera illa, & antiqua, sed non antiquata devotio, quâ inter cœteras urbes Italiæ erga Romanam Ecclesiam matrem vestram, Civitas Perusina resplenduit, firmam nobis fidem tribuit, spemque indubiam pollicetur, quòd vos tamquam benedictionis filii, & obedientiæ, Apostolicæ Sedis votis affectus vestros promptis animis conformantes, preces nostras, præsertim quas justitiæ plenitudo non deserit, submoto difficultatis objectu ad effectum celeriter perducetis. Sanè fel. rec. Martinus Papa IV. Prædecessor noster, ob devotionis specialis affectum, quem erga gloriosum, & venerabilem B. Franciscum de Assisio, &c. ut in superioribus. Sub eisdem die, loco, & signo, &c.

Non acquieverunt hujusmodi Literis Perusini, ne pretioso privarentur pignore, ad Corpus enim illius f. m. Pontificis multi languentes, cæci, surdi, claudi, & muti sanitatem recuperârunt. Interposuerunt itaque varias appellationes, in quibus audiendis & rejiciendis aliquod tempus elapsum est: obiit Honorius, neque fuit ampliùs qui negotium urgeret. Paucis indè annis, dum templum resarciretur, inventum est corpus integrum, cum habitu Minoritico illæso. Hinc inter Ordinis Pontifices à quibusdam numeratur.

Hâc vitâ functo Honorio IV. Sedes vacavit mensibus decem, diebus decem, & octo; Demùm 8. Kal. Martii 1288. Cardinalium omnium suffragiis electus est Summus Pontifex Frater Hieronymus de Asculo, Cardinalis Episcopus Prænestinus Ordinis Minorum, Sacræ Theologiæ Doctor, & Magister, olim Generalis Minister, Legatus Apostolicus ad Ecclesiam Græcorum, atque ad Galliæ, & Hispaniæ Reges.

In Pontificatu verum se Francisci filium, & totius Ecclesiæ Patrem ostendit. Statim ac fuit electus Seraphico Parenti grates referre volens, ad Ecclesiam Assisiensem Pontificio animo digna munera misit, cum suis Literis datis biduo ab ejus creatione, & in die ejus Coronationis, inter quæ ipsum Pluviale, quo Coronationis suscepit insignia. Originales Literæ hæ sunt, lectu dignæ.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilecto filio Custodi Fratrum Ordinis Minorum, Ecclesiæ Sancti Francisci in Assisio, sal. & Apost. bened.

SUscepimus nuper, licèt immeriti, supernæ dispositionis arbitrio, prout jam famæ præambulæ te credimus didicisse relatibus, curam, & regimen Ecclesiæ generalis: gravis oneris sarcinam, quam exequutio Pastoralis officii secum trahit, sub humilitatis spiritu subeuntes. Porrò à longis

gis retro temporibus, Ordinis Fratrum Minorum funiculis salubriter alligati, ad venerabilem Ecclesiam B. Francisci de Assisio grandem, & continuum gessimus dilectionis affectum; statum ejus quietum, & prosperum, ad Dei laudem, & gloriam votis ferventibus cupientes. In signum igitur dilectionis hujusmodi, & evidens specialis reverentiæ argumentum, quam ad præfatam Ecclesiam, & eumdem Beatissimum Confessorem habuimus, & habemus, ac etiam habere proponimus in futurum, nonnulla diversi coloris paramenta Pontificalia serica, vasa argentea, certam summam pecuniæ, ac quædam alia in cedula, pręsentibus interclusa distinctè, planè, ac seriatim expressa, quæ ante nostræ promotionis auspicia facultates nostræ paupertatis habebant, eidem Ecclesiæ donamus, atque concedimus de gratia speciali, eaque ipsi Ecclesiæ per dilectum filium Magistrum Petrum de Sora Clericum, & familiarem nostrum, latorem pręsentium mittimus, per eum tibi Ecclesiæ pręd ictæ nomine fideliter assignanda. Datum Later. 6. Kal. Martii, Pontifiatus nostri Anno primo.

Plumbum funiculo transfixum ex latere dextro pendet.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Ministro Provinciæ, & Custodi Sancti Francisci, ac Fratribus Ordinis Fratrum Minorum de Assisio, salutem & Apost. benedict.

DUm sollicitæ considerationis indagine perscrutamur, quòd Rex ille munificus, qui dat affluenter, & non improperat, quique personas, & loca fidelium donis prosequitur, gratiis pręvenit, attollit honoribus, juxta suæ inscrutabilis beneplacitum voluntatis, Civitatem Assisii multipliciter honoravit, gloriosa Beatorum Francisci Confessoris, & Claræ Virginis corpora in ea benigniùs collocando. Dum etiam sedulò intra pectoris claustra revolvimus, quòd vos mundanis opibus derelictis, quæ cùm blandiuntur illudunt, extremæ paupertatis amplectentes insignia, victum vobis piæ mendicitatis studio vendicatis, quòdque nonnullæ aliæ ordinum diversorum personæ, sibi per eleëmosinam necessaria vitæ quærunt, vestro libenter statui providemus, ut eò commodiùs divinis insistatis obsequiis, quò status ipse uberiori fuerit tranquillitate suffultus, ac per habitatores Civitatis ejusdem, quorum erga pręd ictos Fratres noscitur fervêre devotio, vestris contingat abundantiùs necessitatibus subveniri. Inde fit, quòd nos Apostolicâ auctoritate statuimus, & etiam ordinamus, ut nulli omninò mulierum mendicantium, vel non mendicantium, seu aliarum quarumlibet, aut Religiosorum mendicantium Ordini liceat Oratorium, Monasterium, Ecclesiam, vel locum religiosum in Civitate pręd icta, vel ejus suburbiis, seu etiam extra ipsa, infra ducentarum Cannarum spatium quocumque modo habere.

Quodque

quòdque nullus penitùs de Ordinibus non mendicantibus possit in Civitate, ac suburbiis memoratis, seu extra illa infra prędictum spatium Oratorium, Monasterium, Ecclesiam, vel religiosum locum de novo acquirere, sive construere, vel ædificare, aut ab alio, vel aliis constructum, vel ædificatum habere quomodolibet, vel tenere. Per hoc autem Ordinibus illis non mendicantibus, qui Oratoria, Monasteria, Ecclesias, vel loca Religiosa in Civitate, aut suburbiis supradictis ad pręsens obtinere noscuntur, nequaquam intendimus aliquod prejudicium generari, quin ea retinere liberè, & habere, ipsisque, prout consueverunt hactenus, uti possint, ac etiam ædificare in illis, & habere Conventum sui dumtaxat Ordinis in eisdem, transferendi ea in Religiosos alios dictis Ordinibus non mendicantibus licentiá penitùs interdictâ. Nos enim ex nunc irritum, & inane decernimus, ac nullius prorsus esse momenti si quid contra hujusmodi statutum, & ordinationem nostrâ quâcumque auctoritate à quoquam fuerit attentatum: Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, & constitutionis infringere, vel, &c. Si quis, &c. Datum Romæ, apud S. Petrum 2. Kalend. Maii, Pontificatûs nostri Anno primo.

Subest Plumbum per sericum ductum.

Nicolaus Papa IV.

Subjectum Diploma sub Plumbo duplicatum habemus, quô confirmat Privilegia, Ecclesiamque Caput totius Ordinis appellat.

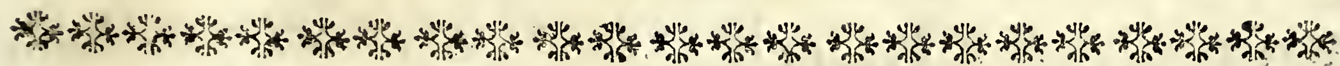
Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis, Ministro Provinciæ, ac Custodi Sancti Francisci, & Fratribus Ordinis Fratrum Minorum de Assisio, sal. & Apost. ben.

PRæclara gloriosissimi Confessoris B. Francisci merita, quibus universalis Ecclesia, quasi quodam singulari fulgore pręrutilat, sedulæ considerationis indagine perscrutantes, & recogitantes attentiùs, copiosos salutis fructus, qui ex Ordine vestro proveniunt fidelium animabus; dignum, & rationi consonum, quinimmò debitum arbitramur, ut Ecclesiam, quæ in Civitate Assisii in ejusdem Sancti honore fundata, & dedicata dignoscitur, & in qua Corpus ejus sanctissimum requiescit, favoribus foveamus eximiis, condignis prosequamur honoribus, & specialibus gratiis, & privilegiis muniamus. Hinc est, quòd nos, propter ipsius Sancti reverentiam, volentes prędictam Ecclesiam, quæ totius Ordinis vestri CAPUT existit, specialiter honorare: ut nullus omninò Ecclesiam ipsam, quæ nulli, nisi Romano Pontifici est subjecta, & totum locum ipsius, cum pertinentiis suis Ecclesiastico supponere valeat interdicto, absque speciali, & expresso Apostolicæ Sedis mandato, faciente plenam, determinatam, & expressam de indulto hujusmodi,

dæ Ecclesia, & loco prædictis, ac etiam de nomine dilecti filii nostri Matthæi Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconi Cardinalis, cui fratrum ejusdem Ordinis gubernatio, protectio, & correctio per Sedem Apostolicam sunt commissæ, aut ejus, cui eas in posterùm committi contigerit, mentionem; quòdque cujuslibet interdicti tempore, etiamsi per Sedem ipsam, vel Literarum ejus auctoritate fuerit promulgatum, liceat vobis in eadem Ecclesia, & infra locum prædictum, clausis januis, interdictis, & excommunicatis exclusis, celebrare divina, & altâ voce cantare, ac alia Ecclesiastica Sacramenta in eadem Ecclesia, & infra locum recipere prælibatum, vobis auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei, &c. Si quis autem, &c. Datum Reate, 2. Idûs Maii, Pontificatûs nostri Anno primo.

In Plumbo. Nicolaus Papa IV.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Generali Ordinis Fratrum Minorum, & Provinciæ Sancti Francisci Ministris, sal. & Apost. bened.

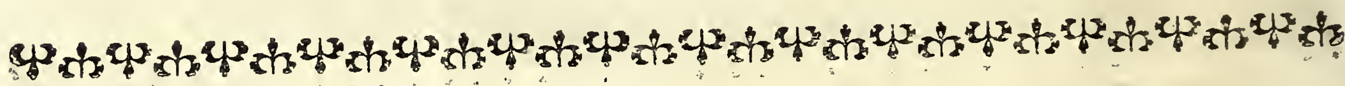
REducentes ad sedulæ considerationis examen, quòd continua Ecclesiæ Beati Francisci de Assisio conservatio non modicùm noscitur sumptuosa, & quòd ad eam, in qua ipsius Sancti corpus gloriosissimum requiescit, ac etiam ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Portiuncula, ob ipsius Sancti reverentiam innumera Fratrum vestri Ordinis confluit multitudo, quòdque Assisii Civitas brevi concluditur spatio, & propterea minùs sufficiens redditur ad subventionem Fratrum ipsorum necessitatibus impendendam, paternæ sollicitudinis studio ducimur, ut super iis provisionis opportunæ remedium apponamus. Unde cùm nostræ intentionis existat, ut omnia, quæ in quibuscumque pecuniis, seu monetis in Ecclesiis, sive locis eisdem à Christi fidelibus offeruntur, in hujusmodi conservatioem ejusdem Ecclesiæ S. Francisci, ac subventionem Fratrum ad Ecclesias confluentium supradictas, & eorum etiam, qui commorantur inibi convertantur: Tibi Minister Provinciæ, ac etiam dilecto filio Custodi Beati Francisci per alias Literas nostras injungimus, ut aliquam, vel aliquas personas idoneas, & fideles, de qua, vel quibus tu, & ipse videritis expedire, & quæ de tuo, & ejus Ordine non existant, nomine Romanæ Ecclesiæ, ac pro ipsa, prout expedire putabitis, deputare, ac in ipsarum loco aliam, vel alias personas de Ordine non existentes eodem, sicut tibi, & ei videbitur, subrogare curetis, quæ in quibuscumque pecuniis, seu monetis in Ecclesiis, sive locis prædictis à Christi fidelibus, sicut præmittitur, offeruntur, sollicitè colligant, diligenter custodiant, & conservent. Gerentes itaque de circumspectione vestra fiduciam in Domino specialem, vobis filii Ministri, & utrique vestrum communiter, & divisim, ex nunc præsentium auctoritate committimus, ut de oblationibus, seu eleëmosinis supradictis possitis de disce-

scretorum Fratrum ejusdem Ecclesiæ S. Francisci consilio facere conservari, reparari, ædificari, emendari, ampliari, aptari, & ornari præfatas Ecclesias, & loca earum, cùm, & prout vestra discretio viderit expedire. Ac si quid de oblationibus, & eleëmosinis prælibatis residuum fuerit, in necessitates Fratrum ad Ecclesias, & loca confluentium prælibata, & eorum etiam, qui commorantur ibi cum integritate converti, donec per nos, vel successores nostros Romanos Pontifices per eorum patentes Literas, & Apostolicâ Bullâ munitas, aliud in hac parte contigerit ordinari. Datum Reate, Id. Maii, Pontificatus nostri Anno primo.

Pendet per cordulam Bulla Apostolica cum Inscriptione.

Nicolaus Papa IV.

Aliæ consimilis tenoris habentur Custodi, & Fratribus de Assisio directæ, quibus apparet subjectio Ecclesiæ S. Mariæ Angelorum Custodi, & Fratribus Assisiatibus.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Guardiano, & Fratribus Ordinis Minorum Ecclesiæ S. Francisci de Assisio, sal. & Apost. bened.

EXimiæ devotionis affectus, quem ab ineuntis ætatis nostræ primordiis ad B. Franciscum gloriosissimum Confessorem reverenter habuimus, & habemus, nos instanter inducit, ut Ecclesiam vestram in ejusdem S. Francisci honore constructam, in qua devotas Altissimo laudes obtulimus in minori officio constituti, præcipuis prosequamur honoribus, & specialibus gratiis honoremus. Volentes igitur hujusmodi affectum nostrum, & etiam sinceræ dilectionis zelum, quem ad eamdem Ecclesiam gerimus, per effectum operis explicare, cupientes quoque, ut prædicta Ecclesia congruis honoribus frequentetur, omnibus Christi fidelibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad eamdem Ecclesiam in die festivitatis B. Francisci prædicti, & septem diebus immediatè sequentibus causâ devotionis accesserint, annuatim de omnipotentis Dei misericordia, & BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi tres annos, & totidem quadragenas de injunctâ sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Reate, 5. Kal. Octobris, Pontificatus nostri Anno primo.

Subest Apostolica Bulla serico juncta laqueo.

Nicolaus Papa IV.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Sancti Francisci de Assisio, sal. & Apost. bened.

EXcitamur ab intimis operante sinceræ devotionis affectu, quem ab ineuntis ætatis nostræ primordiis ad Beatum Franciscum gessimus, & gerere non cessamus, ut venerabilem ipsius Ecclesiam, in qua gloriosum requiescere noscitur Corpus ejus, specialibus gratiis, & favoribus prosequamur. Hinc siquidem provenire conspicitur, quod vobis quoddam Aurifrisium nuper de mandato nostro contextum, tàm materiâ, quàm opere pretiosum, prout ex ejus apertiùs inspectione colligitur, quod eidem Ecclesiæ ad ornatum Altaris ipsius de Apostolicæ Sedis plena liberalitate donamus, per dilectum filium Magistrum Petrum de Gorra familiarem nostrum latorem pręsentium duximus destinandum, auctoritate Apostolicâ districtiùs inhibentes, ne Aurifrisium ipsum vendere, alienare, seu distrahere quomodolibèt attentetis. Nos enim ex nunc irritum, & inane decernimus, si secus per quemcumque quavis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, & Constitutionis infringere, vel ei, &c. Si quis autem, &c. Datum Reate, 7. Id. Augusti, Pontificat. nostri Anno secundo.

Laqueo serico Plumbum pendet. Nicolaus Papa IV.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Ordinis Minorum S. Francisci de Assisio, sal. & Apost. bened.

PRæcelsa gloriosissimi Confessoris Beati Francisci merita, quæ in Ecclesia Dei, quasi candelabra pręclara resplendent, sedulæ considerationis indagine perscrutantes, & cogitantes attentiùs, quòd ipse, tanquam vitis botris opulentis exuberans, in vinea Domini palmites produxit egregios, & supernâ cooperante gratiâ producere non desistit: dignum ducimus, & rationi consonum, quinimmò debitum arbitramur, ut Ecclesiam vestram, in qua ipsius Confessoris Corpus sanctissimum requiescit, eximiis prosequamur favoribus, & præcipuis, ac specialibus gratiis, & indulgentiis honoremus. Cupientes igitur, ut Ecclesia ipsa congruis honoribus frequentetur, & ut Fideles ipsi eò libentiùs eam adeant, quò majorem in ea se senserint gratiam percepturos: Omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad prędictam Ecclesiam diebus singulis causâ devotionis accesserint, de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate con-

fisi annum unum, & quadraginta dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, 4. Nonas Maii, Pontificat. nostri Anno secundo.

Laqueo serico subest Apostolica Bulla. Nicolaus Papa IV.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus præsentes Literas inspecturis, sal. & Apost. bened.

EXimiæ devotionis affectus, quam ab ineuntis ætatis nostræ primordiis ad Beatum Franciscum gloriosissimum Confessorem, reverenter habuimus, & habemus, nos instanter inducit, ut Ecclesiam in ejusdem Beati Francisci honore constructam, in qua ipsius Confessoris corpus sanctissimum requiescit, & devotas in ea Altissimo laudes obtulimus in minori officio constituti, eximiis prosequamur favoribus, & præcipuis, ac specialibus gratiis, & indulgentiis honoremus. Volentes igitur hujusmodi affectum nostrum, & etiam sinceræ dilectionis zelum, quem ad eamdem Ecclesiam gerimus per effectum operis explicare: cupientes quoque, ut Ecclesia ipsa congruis honoribus frequentetur, & ut fideles ipsi eò libentiùs Ecclesiam ipsam adeant, quò majorem in ea se senserint gratiam percepturos; Omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad Ecclesiam ipsam in Pentecosten, Nativitatis, Assumptionis, Purificationis, & Annunciationis B. Mariæ Virginis, Translationis B. Francisci, ac S. Antonii festivitatibus per octo dies festivitates ipsas immediatè sequentes, necnon in Anniversario die Dedicationis ipsius Ecclesiæ devotè visitaverint annuatim, de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi unum annum, & quadraginta dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Dat. apud Urbem-veterem, Kal. Junii, Pontificatûs nostri Anno quarto.

Apostolica Bulla serico pendet Laqueo. Nicolaus Papa IV.

Nicolao defuncto, postquam vacavit Petri Sedes annis duobus, mensibus tribus, electus fuit Petrus Eremita, dictus de Murrhone ab alpestri monte, in quo austerè vivens morabatur, nomine Cœlestinus V. Sanctus hic vir post quinque menses Pontificatui cessit, ut ad Eremum rediret. Ei successit Benedictus Caietanus, qui fuit Bonifacius VIII. & Franciscanam Ecclesiam Indulgentiis ditavit.

Boni-

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Ordinis Minorum Ecclesiæ Sancti Francisci de Assisio, sal. & Apost. bened.

ANte thronum divinæ clementiæ fideles Christi Sanctorum piis adjuti suffragiis ad eorum colenda festiva solemnia, eò debent frequentiùs excitari, quò talium patronorum fulti præsidio, potiora retributionis æternæ præmia promerentur. Nosquè vigilis more Pastoris oves gregis Dominici curæ nostræ commissas, quas cupimus in loco pascuæ collocari, ad eorumdem Sanctorum trahimus libenter obsequia, ut eorum fulti patrociniis ad æternæ salutis gaudia valeant pervenire. Cupientes igitur, ut Ecclesia vestra, quæ gloriosissimi Confessoris B. Francisci est vocabulo insignita, & in qua ejus Corpus sanctissimum requiescit, frequentiâ honoretur fidelium, & circa eam quærentium Dominum tantò ferventiùs devotio ferveat, quantò abundantiùs spiritales ibi thesauros invenerit in Cœlesti Jerusalem sibi pereniter profuturos, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad eamdem Ecclesiam in Festo B. Francisci prædicti, & per septem dies Festivitatem ipsam immediatè sequentes causâ devotionis accesserint, annuatim de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, unum annum, & quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum 12. Kal. Februarii, Pontificatûs nostri Anno primo.

Per sericum Laqueum pendet Bulla Apostolica.

Bonifacius Papa VIII.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei.

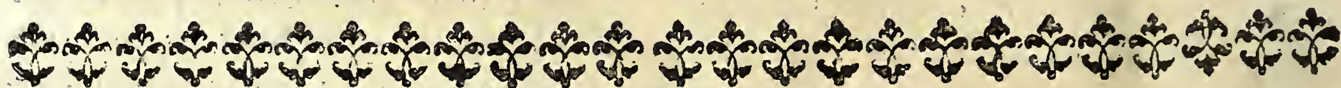
Dilectis filiis, Custodi, & Fratribus Ordinis Minorum Sancti Francisci de Assisio, sal. & Apost. bened.

LIcèt is, de cujus munere venit, ut sibi à fidelibus suis dignè, & laudabiliter serviatur, de abundantia pietatis suæ, quæ merita supplicum excedit, & vota, benè servientibus multò majora retribuat, quàm valeant promereri: nihilominùs tamen desiderantes reddere Domino populum acceptabilem, fideles Christi ad complacendum ei, quasi quibusdam illectivis muneribus, indulgentiis videlicèt, & remissionibus invitamus, ut exindè reddantur divinæ gratiæ aptiores. Volentes igitur, ut Ecclesia vestra, in qua Corpus Sancti Francisci Confessoris, Fundatoris Ordinis vestri, quiescit, con-

congruis honoribus frequentetur: omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam ipsam diebus singulis causa devotionis venerabiliter visitarint, de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, centum dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Romæ apud S. Petrum 12. Kal. Februarii, Pontificatûs nostri Anno primo.

Serico transfixa laqueo pendet Apostolica Bulla.

Bonifacius Papa VIII.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

SEdes Apostolica, pia mater, iis, qui personarum Ecclesiasticarum, & piorum locorum commodum, & utilitatem respiciunt, libenter se exhibet favorabilem, & benignam. Nuper siquidem pro parte dilectorum filiorum Custodis, & Fratrum Ordinis Minorum Assisiat. Nobis fuit expositum cum querela, quòd licèt contingat interdum, ut nonnulli de Civitate, & Diœcesi Assisiat. condentes de bonis in suis ultimis voluntatibus testamenta, in eisdem testamentis nonnullas pecuniarum summas, & res alias ligent, seu relinquant dilectis filiis Custodibus Altarium S. Francisci Assisiat. ac S. Mariæ de Angelis Assisiat. Diœcesis Ecclesiarum locorum prædictorum Fratrum, aut Ecclesiis ipsis, per manus eorumdem Custodum Altarium, qui Laici existunt, pro ornamentis, & fabrica Ecclesiarum, & locorum, ac sustentatione Fratrum prædictorum expendendas, seu etiam erogandas; tamen quandoquè hæredes testatorum, seu exequutores testamentorum hujusmodi, in solvendo, & tradendo legata, seu relicta hujusmodi Custodibus præfatis, diversas conantur difficultates ingerere, ut pias voluntates eorumdem testatorum valeant defraudare: propter quod oportet Custodes eosdem, vel partem hujusmodi legatorum, seu relictorum hæredibus, seu exequutoribus ipsis dimittere, aut per litigiorum contractus coram sæcularibus, vel aliis Judicibus jus suum pro legatis, & relictis hujusmodi integrè consequendis, cum magnis dispendiis, & laboribus prosequi, in detrimentum ipsarum Ecclesiarum, & dictorum Fratrum prejudicium non modicum, & gravamen. Quare pro parte ipsorum Custodis, & Fratrum nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere eis super premissis de opportuno remedio paterna diligentia curaremus. Nos igitur attendentes, quòd hujusmodi pias defunctorum voluntates decet integrè adimplere, ac cupientes eisdem Ecclesiis, ac Custodibus, & Fratribus super premissis, quantùm cum Deo possumus, de opportuno remedio providere: Auctoritate Apostolica tenore presentium statuimus, & etiam ordinamus, quòd dilecti filii in spiritualibus, & temporalibus Judices ordinarii, qui in predicta Civitate sunt, & erunt pro tempore, quilibet eorum videlicèt in foro suo, in quibuscumque causis, quæ per eosdem Custodes Altarium, vel eorum Procuratores legitimos super hujusmodi legatis, seu relictis contra quascumque personas dictarum Civitatis & Diœcesis de cætero move-

movebuntur, procedere possint, & debeant simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura judicii, & nihilominùs eisdem Judicibus præsentium tenore mandamus, quatenùs omnes, & singulas hujusmodi causas infra duorum mensium spatium, postquam per publica instrumenta, vel testes legitimos, seu alia legitima documenta eis constiterit, quòd legata, seu relicta hujusmodi prefatis Ecclesiis, vel Custodibus, ut prefertur, legitimè facta fuerint, & debentur, eisdem, prout ad ipsorum spectat officium debito fine decidant, facientes quod decreverunt auctoritate nostra per debita juris remedia firmiter observari. non obstantibus statutis, & consuetudinibus dictæ Communitatis, ac Apostolicis, & aliis Constitutionibus contrariis quibuscumque. Nulli ergo omninò, &c. nostræ Constitutionis, ordinationis, & mandati, &c. Si quis autem, &c. Datum Avenion. 4. Id. Januarii, Pontificatûs nostri Anno quinto.

Plumbea Bulla serico ducta Laqueo.

G. de Florentia.

Eo anno adhuc Portiuncula erat Fratrum Minorum Conventu. Assisii.

Benedictus Episcopus servus servorum Dei.

Venerabili Fratri Nicolao Episcopo Assisiat. Nostro in Spiritualibus in Urbe Vicario.

INter curas multiplices, quas injunctum Nobis desuper officium Apostolicæ servitutis indicit, illa sollicitat potissimùm mentem nostram, ut providere quantùm nobis ex alto permittitur, procuremus, quòd Urbs Romana, in qua nostri Sedem Apostolicam cœlestis dispensatio statuit, & firmavit Ecclesiæ fundamenta, pacis ubertate gaudeat, & ad salutaria dirigatur, fidelesquè degentes ibidem, quorum nobis cura imminere specialiter noscitur, alimentis spiritualibus non fraudentur. Sanè cùm sicut ad nos perlatum extitit his diebus, B.M. Joannes Episcopus Anagninus, noster in eadem Urbe in Spiritualibus Vicarius, pridem fuerit in partibus illis viam universæ carnis ingressus, nos prospicere salubriter super his paternæ sollicitudinis studio cupientes, & ad te, quæ literarum scientia, puritate fidelitatis, maturitate discretionis, morum, & probitatis honestate, aliisquè virtutum meritis adjuvari confidimus, nostræ considerationis intuitum convertentes, te in Urbe supradicta, ejusquè suburbiis, & districtu, Vicarium nostrum in Spiritualibus, tenore presentium constituimus, ac deputamus. Visitandi Ecclesias, Monasteria, & loca Ecclesiastica sæcularia, & Regularia quorumcumquè Ordinum non exempta, nec privilegiata, & tàm Ecclesiarum, Monasteriorum, & locorum ipsorum, quàm alias personas Ecclesiasticas Urbis, suburbiorum, & districtûs predictorum cujuscumque statûs, Ordinis, vel conditionis existant. Necnon reformandi quæ in eis reformationis ministerio noveris indigere, ac earum, & cujuslibet ipsarum excessus, & crimina corrigendi, & puniendi, aliaquè

faciendi,

faciendi, & exercendi, auctoritate nostra, quæ ad hujusmodi Vicariatûs officium pertinere noscuntur. Contradictores quoque per Censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendi. Non obstante, si aliquibus communiter, vel divisim, &c. per literas Apostolicas non facientes mentionem, &c. Tibi facultatem plenariam concedentes. Quocirca Fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, &c. Datum Avenione 17. Kal. Maii, Pontificatûs nostri Anno septimo.

Refertur à Vuad. t. 3. In Reg. Pont. pag. 260. qui etiam priùs pag. 258. affert Bullam, qua idem F. Nicolaus de Assisio fuit electus Episcopus.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis, sal. & Apost. bened.

Licèt is, de cujus munere venit, &c. Cupientes igitur, ut Capella Sanctæ Catharinæ, sita in Ecclesia domûs Fratrum Ordinis Minorum Assisiat. congruis honoribus frequentetur, & etiam conservetur, & ut Christi fideles cò libentiùs causa devotionis confluant ad eamdem Capellam, & ad conservationem ipsius manus promptiùs porrigant adjutrices, quò ex hoc ibidem dono cœlestis gratiæ uberiùs conspexerint se refectos; de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui in festo Dedicationis ejusdem Capellæ, Capellam ipsam devotè visitaverint annuatim, & ad ejus conservationem, hujusmodi manus porrexerint adjutrices, ut prefertur, quinque annos, & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus. Volumus autem, quòd si aliàs visitantibus dictam Capellam, vel ad ejus conservationem manus porrigentibus adjutrices, seu aliàs inibi pias eleëmosynas erogantibus, aut aliàs aliqua alia Indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus nondum elapsum duratura per nos concessa fuerit, presentes Literæ nullius existant roboris, vel momenti. Datum Perusii 2. Kalend. Novembris, Pontificatûs nostri Anno tertio.

Sigillum plumbeum.

Pro B. De Fontanellis.

F. J. De Cherubinis.

Boni-

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus, &c.

ECclesiarum, & piorum locorum fabricis manus porrigere adjutrices pium apud Deum, & meritorium reputantes, nonnunquam Christi fideles ad impendendum Ecclesiis, & locis ipsis auxilium nostris exhortationibus invitamus, & ut ad id eò promptiùs animentur, quò ex hoc majus animarum commodum se speraverint adepturos, pluresque pro iis temporalibus subsidiis spiritualia eis munera, remissiones videlicèt, & Indulgentias elargimur. Cum itaque sicut tam ex fide dignorum testimoniis, quàm etiam propria experientia probante ex parte didicimus, Ecclesia domus Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci Assisiat. tam pro conservatione structuræ, quàm etiam pro victu, & aliis necessariis Fratrum dicti Ordinis in ipsa domo degentium, & ad eam confluentium magnis indigeant profluviis expensarum; & quia ob malam temporis conditionem longè pauciores solito, imò quodammodo illis nullæ eleemosynæ fiunt, ubi temporibus retro actis domus prædicta numerositate Fratrum, Sacræ Religionis observantia, ac divinorum eximia celebratione florere consuevit; nunc Fratres admodum pauci, religiosè tamen viventes, in ea etiam cum penuria magna, ac defectibus ferè valeant sustentari; & nisi super hoc de celeri, & expedienti remedio succurratur, sit verisimiliter dubitandum, quòd ipsa domus in deterius passim prolabatur. Nos cupientes super iis ea subventione, qua ad præsens possumus, providere, universitatem vestram attentè monemus, requirimus, & hortamur, vobis in remissionem vestrorum peccaminum nihilominus injungentes, quatenus de bonis, vobis à Deo collatis ad conservationem structuræ, & sustentationem Fratrum hujusmodi pias eleemosynas, & grata charitatis subsidia erogetis, ut per subventionem vestram consulatur; & vos per hæc, & alia bona, quæ Domino inspirante feceritis, ad æternæ possitis felicitatis gaudia pervenire: nos enim de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad conservationem, & sustentationem hujusmodi manus porrexerint adjutrices, septem annos, & totidem quadragenas, de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus. Præsentes autem literas mitti per quæstuarios districtiùs inhibemus, eas, si secus actum fuerit, carere viribus decernentes. Datum Assisii, 5. Kal. Septembris Pont. nostri anno 4.

Locus Plumbei sigilli.

Gratis pro Deo de mandato
D. Papæ. Franciscus.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei.

Ad Futuram Rei Memoriam.

APostolicæ Sedis circumspecta solertia ad id libenter intendit, ut Sedis ejusdem privilegia, rationabilibus ex causis concessa, si forsan vetustate, aut negligentia consumantur, cum illud debitè requiritur, innovatione restauret, & authoritate fulciat innovata. Sanè dudum fel. rec. Alexander Papa IV. prædecessor noster Custodi Fratrum Ord. Minorum, in domo Fratrum S. Francisci Assisiat. pro tempore existenti, per suas literas concessit, ut eorum omnium, qui de remotis partibus ad Ecclesiam dictæ domus causa devotionis accederent, & suorum nequirent habere copiam sacerdotum, cum dictus Custos ab ipsis requisitus foret, ipse, & Fratres prædicti Ordinis, tàm in ipso loco morantes, quàm etiam venientes undecunque, quibus id duceret committendum, confessiones audire valerent, & eis pro commissis injungere pœnitentiam salutarem: nisi fortè talia commisissent, propter quæ Sedes prædicta esset meritò consulenda, prout in eisdem literis pleniùs continetur. Quare pro parte dilectorum filiorum Custodis, & Fratrum domus ejusdem nobis fuit humiliter supplicatum, ut cum hujusmodi literæ incipiant vetustate consumi, eas innovare de benignitate Apostolica dignaremur; Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati prædictas literas, quas in nostra Cancellaria diligenter conspici, & quarum tenorem de verbo ad verbum præsentibus inseri fecimus, auctoritate Apostolica tenore præsentium innovamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Per hoc autem nullum cuique de novo jus acquiri volumus, sed antiquum tantum conservari. Tenor verò dictarum literarum talis est. Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Custodi Fratrum de Ordine Minorum Ecclesiæ S. Francisci Assisiat. salutem, & Apostolicam benedictionem. Pro reverentia Beati Francisci, &c. ut supra, inter Bullas dicti Alex. IV. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam innovationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Assisii, 5. Kal. Septembris Pontificatus nostri anno quarto.

Plumbeum sigillum.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

DUm ad merita B. Francisci, cujus Ordo Sacer, videlicet Fratrum Minorum in pomario militantis Ecclesiæ plantatus ab ipso primordio uberes, & commendabiles fructus produxit semper, producit, ac producet, dante Domino, in futurum. Dum etiam ad eximiam devotionem, quam

quam fidelis populus Christianus ad Ecclesiam ejusdem Sancti in nostra Civitate Assisiat. consistentem, & insigni structura percelebrem, in qua etiam Corpus dicti Sancti venerabiliter requiescit, habere dignoscitur, intuitum paternæ considerationis dirigimus: inducimur non indignè, ut Ecclesiam ipsam, necnon domum Fratrum dicti Ordinis, propè sitam, specialibus prærogativis, & favoribus decoremus, ut Custos, & Fratres in dicta domo degentes quietiùs Deo servire, & onera incumbentia meliùs valeant supportare; Attendentes igitur, quòd, sicut etiam ipsa probante experientia, ex parte didicimus, Ecclesia, ac domus prædictæ, tàm pro conservatione hujusmodi structuræ, quàm etiam pro victu, & aliis necessariis in ipsa domo degentium, ac susceptione, ac recreatione ad eam supervenientium Fratrum dicti Ordinis, magnis indigent profluviis expensarum: & cum ipsi Fratres ob malam temporum conditionem longè sint pauciores solito, & quodammodo nullæ eleemosynæ illis fiant, ubi temporibus retroactis domus prædicta numerositate Fratrum, Sacræ Religionis observantia, ac divinorum eximia celebratione florere consuevit; nunc Fratres admodum pauci (religiosè tamen viventes) in ea sustentari, etiam cum penuria magna, ac defectibus ferè possint: & super dictis Custodi, & Fratribus providere de alicujus subventionis præsidio cupientes, eorum in hac parte supplicationibus inclinati, domum prædictam, cum suis membris, ac juribus, & pertinentiis ab omnibus, & singulis impositionibus, & collectis, per Generalem, & Provincialem Ministros, & alios Prælatos, & Superiores pro tempore existentes, nec non Generalia, & Provincialia Capitula, etiam pro tempore celebranda, ac statuta dicti Ordinis edita, & edenda, quorumcumque tenorum fuerint de cœtero imponendis; auctoritate Apostolica, de speciali gratia, præsentium tenore in perpetuum eximimus, & totaliter liberamus. Decernentes ex nunc, quoscunque processus, & sententias contra præsentem exemptionem, & liberationem, quavis auctoritate forsan habendos, & ferendos irritos, & inanes. Nulli ergo omnino, &c. nostræ exemptionis, liberationis, & constitutionis infringere, vel ei, &c. Si quis autem, &c. Datum Assisii 5. Kal. Septembris Pont. nostri anno 4.

Plumbeum signum serico traductum vinculo.

Supplicata.
Gratis pro Deo de mandato D. PP.
Franciscus.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei.

Dilecto filio Generali Ministro Ordinis Fratrum Minorum. sal. & Apost. ben.

PRovisionis nostræ debet provenire subsidio, ut jus suum cuilibet conservetur. Hinc est, quòd nos tenorem quarumdam literarum fel. rec. Martini Papæ V. prædecessoris nostri in regesto ipsius prædecessoris repertum, pro eo, quòd, sicut exhibita nobis nuper pro parte sua petitio con-

tinebat, prædictæ originales literæ casualiter sunt deperditæ, de regesto ipso de verbo ad verbum transcribi, & ad tuæ petitionis instantiam, præsentibus annotari fecimus, qui talis est. Martinus Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Generali Ministro Ordinis Fratrum Minorum, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad statum Ordinis Fratrum Minorum prosperè conservandum curam nostræ sollicitudinis dirigentes, ea libenter tibi concedimus, per quæ commoditatibus ipsius Ordinis, & Fratrum in eo degentium, ut divinis obsequiis intentiùs vacare possint, necessitatibus succurratur. Sanè cum possessiones, & alia quàmplura bona mobilia, & immobilia, tàm per fidelium oblationes, donationes, & ultimas decedentium voluntates, quàm aliàs multipliciter diversis Conventibus, & locis dicti Ordinis pro ipsorum sustentatione, & divini cultus obsequiis sunt hactenus relicta, eorumque usui deputata, & relinqui speretur etiam in futurum; Nos volentes Conventuum, locorum, & Fratrum hujusmodi opportunitatibus providere, donec aliud per Sedem Apostolicam fuerit ordinatum, concedimus Procuratoribus Conventuum, & locorum dicti Ordinis pro tempore existentibus, ut possessiones, & bona quæcumque mobilia, & immobilia, ac annuos proventus hactenus præfato Ordini, & ejus Conventibus relicta; & in posterum relinquenda, aut aliis nominibus acquisita, vice, & nomine Romanæ Ecclesiæ, ad quam omnium rerum mobilium, & immobilium hujusmodi jus, proprietas, & dominium nullo spectat medio: recipere, tenere, & possidere, ac ipsorum fructus, redditus, & proventus petere, exigere, & percipere, illosque in commodum, & utilitatem Fratrum, & Conventuum, ac locorum, & aliàs in eos usus, quibus relicta, & deputata fuerunt dumtaxat, & de ipsorum Fratrum consilio, requisitione, & assensu convertere, & exponere possint, ac debeant. Constitutionibus Apostolicis, ac statutis, declarationibus, & ordinationibus tàm Generalium, quàm Provincialium Capitulorum, consuetudinibus quoque Ordinis prædicti, ac aliis in contrarium editis, non obstantibus; &c. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos 10. Kal. Septembris, Pontificatus nostri anno tertiodecimo.

Cœterum, ut earumdem literarum tenor prædictus sic insertus omnimodam rei, seu facti certitudinem faciat, Apostolica auctoritate decernimus, ut illud idem robur, eamque vim, eumdemque vigorem dictus tenor per omnia habeat, quem haberent originales literæ supradictæ, & eadem eidem tenori fides adhibeatur, quandocunque, & ubicumque in judicio, vel alibi, ubi fuerit exhibitus, vel ostensus, & eidem stetur firmiter in omnibus, sicut eisdem originalibus literis staretur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Per hoc autem nullum jùs cuiquam de novo acquiri volumus, sed antiquum tantummodo conservari. Nulli ergo omnino, &c. nostræ constitutionis, & voluntatis infringere, vel, &c. Si quis autem, &c. Datum Florentiæ Anno Incarnationis Dominicæ 1440. Quinto Id. Nov. Pont. nostri anno 10.

Sigillum Plumbeum.

M. de Bossis.
Jo: de Mata.

Bonannus.

Nico-

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

QUæ pro personarum Ecclesiasticarum, & piorum locorum commodo, & utilitate laudabili, ac provida prædecessorum nostrorum ordinatione statuta sunt, opportunis decet favoribus prosequi, & efficacem operam adhibere circa observantiam earumdem. Dudum siquidem pro parte dilectorum filiorum Custodis, & Fratrum Ordinis Minorum Assisiat. literæ fel. rec. Gregorii Papæ XI. prædecessoris nostri emanarunt tenoris subsequentis.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, Sedes Apostolica pia Mater, &c. sequitur totus tenor earum, ut supra, usque ad Datum Avenion. 4. Id. Jun. Pontificatus nostri anno quinto. Et subdit Nicolaus.

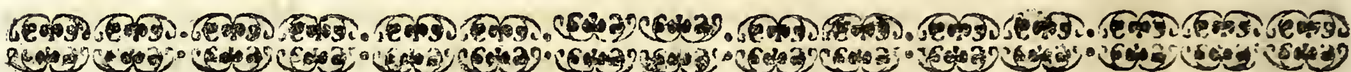
Cum autem sicut exhibita nobis nuper pro parte Custodis, & Fratrum prędictorum petitio continebat, Judices, in præinsertis literis designati, Justitiam Custodi, & Fratribus super legatis hujusmodi infra dictum terminum duorum mensium juxta statutum, ordinationem, & mandatum dicti prædecessoris persępè ministrare differant, & recusent legitimè requisiti. Nos igitur statui, & indemnitatibus, ac quieti, & tranquillitati eorumdem Custodis, & Fratrum super hoc opportunè providere cupientes, literas prædictas cum omnibus statuti, ordinationis, & mandati, ac omnium in eis contentorum clausulis, tenore præsentium innovamus, approbamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, volentes, & Apostolica auctoritate statuentes, quòd ille ex dictis Judicibus, qui infra dictos duos menses, juxta dicti prædecessoris literarum formam, & tenorem, eisdem Custodi, & Fratribus, seu eorum Procuratori Justitiam ministrare cessaverit, seu distulerit legitimè requisitus, pœnam viginti quinque florenorum auri de Camera, Cameræ Apostolicæ applicandorum, pro qualibet vice, qua, ut præfertur, non ministraverit, incurrat. Ità quòd, si Potestas dictæ Civitatis pro tempore existens, quoties Custos, & Fratres prædicti super hoc sibi conquesti fuerint, tot de salario, & stipendiis dicti Potestatis, quòd ad summam perveniat, & pœnam, quàm idem Potestas incurrerit debeat recipere, & retinere. Si verò Judex Ecclesiasticus, videlicet Ordinarius, vel ejus in spiritualibus Vicarius, aut officialis pœnam hujusmodi incurrerit, Gubernator, vel Thesaurarius per Sedem Apostolicam in partibus illis deputatus summam ipsam ab eo exigere, & extorquere ad usus, & proprietatem Cameræ Apostolicæ convertere, & applicare debeant, ac teneantur, super quibus eisdem Gubernatori, Thesaurario, & Massario præfatos Judices cogendi, compellendi, & nanciscendi plenam concedimus licentiam pariter, & facultatem. Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; non obstantibus omnibus illis, quæ idem prædecessor in præinsertis suis literis voluit non obstare, cœterisque contrariis quibuscumque. Aut si Judicibus Ecclesiasticis, aut sæcularibus præfatis, vel quibusvis aliis communiter, vel divisim à Sede Apostolica sit indultum, quòd ad solutionem, vel

præ-

præstationem alicujus pœnæ pecuniariæ alicui faciendæ cogi, aut compelli valeant per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Nulli ergo omnino, &c. nostræ innovationis, approbationis, & commonitionis, ac statuti, & voluntatis infringere, vel &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud S, Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1449. quinto Kal. Februar. Pontific. nostri anno 3.

Pendet serico vinculo confixum Plumbeum signum.

Gratis de mandato D. P.
Gabriel.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei.

Venerabili Fratri Episcopo Assisiat. sal. & Apost. bened.

Piis supplicum votis libenter annuimus, illaque favoribus prosequimur opportunis. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Custodis, & Conventus Domus S. Francisci Assisiat. Ordinis Fratrum Minorum petitio continebat, quòd licèt Platea sita ante Ecclesiam domus prædictæ ad dictam domum legitimè pertineat, tamen dilecti filii Cives, seu Commune Civitatis nostræ Assisiat. temporibus, quibus multi Christi fideles Indulgentiarum causa de diversis mundi partibus ad eamdem Ecclesiam confluunt, situs apothecarum, quæ in dicta Platea præmissis temporibus eriguntur, locant, vel vendunt, pretiaque, seu pensiones in proprias utilitates convertunt, & inter se distribuunt, & indebitè partiuntur. Cùm autem sicut eadem petitio subjungebat, præfata domus plurima reparatione indigeat, & ad reparationem hujusmodi Christi fidelium eleemosynæ, aut facultates aliæ dictæ domus minimè suppetant; pro parte Custodis, & Fratrum prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut pretia, & pensiones ex apothecarum sitibus hujusmodi proventura, de cœtero in reparationem dictæ domus converti, illaque domui præfatæ propterea applicari mandare, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus, si vocatis Civibus prædictis, & aliis, qui fuerint evocandi, de præmissis vobis legitimè constiterit, pretia, seu pensiones hujusmodi præfatæ domui pro illius reparatione in perpetuum applices. Non obstantibus contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarn. Dom. 1450. 17. Kal. Febr. Pont. nostri anno quarto.

Funiculo Canap. pendet Bulla.

Gratis de mandato D. P.
H. Gen. Foletus.

P. de Spinosis.

Inno-

INNOCENTIUS PAPA IV.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filiis, Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris, Decanis, Archidiaconis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

OLim à gentilium oculis tenebrarum detersa caligine, & ab eorum cordibus infidelitatis gelidæ hyeme secedente, vernalis ex eo successit amœnitas redolentium florum, venustate decora, quod Ecclesiæ, prius desertæ, ac sterili, filii devotione præcipui, valloque constantiæ præmuniti, nascuntur, qui, ut flores primævi, & diffusam spirant suavitatem odoris, & uberioris per Dei gratiam fructum sibi proferunt honestatis. Sicque filiorum sibi multitudine proveniente innumera, suique loco à mari usque ad mare tentorii dilatatio infra ipsius invaluit terminos, vox turturis, gemitus, ac doloris, dum sæva mitescens tyrannorum crudelitas, idolis extermi-nio traditis, ad lamenta pœnitentiæ suffragante illo, cujus stupenda sunt opera, mirificè se convertit. Gaudeat itaque ob hoc ipsa Ecclesia, quæ probrosæ detrimenta sterilitatis abjiciens, salubris incrementa fertilitatis suscepit, ac nuptiali fœdere nunc illi gratiosa conjungitur, à quo priusquam esset assumpta de gentibus, invenerat se desertam. Lætetur igitur, æmulæque suæ de terrestri etiam ejectæ Hierusalem, Synagogæ videlicet, dudum sibi hujusmodi sterilitatis incommoda impingenti, secura respondeat, quod jam suæ prolis fœcunditate, Cœlestis matri Hierusalem cicatrix obducitur, & quæ antiqui habitatores vacua domicilia reliquerunt, ipsa suæ universitatis illustrat præsentia fœlici.

§. I. Porrò ne hujusmodi exuberante lætitia, quispiam in valle miseriæ morientium terra, requiem posset sibi polliceri continuam, cujus vita est, adversus inimicorum ingruentia bella exterorum castra, militia super terram, ac ne prædicta Ecclesia, quæ Mater est cunctorum fidelium, maternæ conditionis expers existeret, si solitas, præsertim in partu quorundam filiorum suorum, matrum parientium molestias non subiret, interdum instauratur quodammodo sibi adversitas opportuna. Sicut in passione piæ memoriæ B. Stanislai Cracovien. Episcopi, cujus meritis præfata refulget Ecclesia, patuit evidenter, cum enim idem, in sortem Pontificalis ministerii dignè vocatus à Domino, super gregis sibi commissi prudenter custodiam vigilaret, hostium sagaciter exploravit insidias, malignantium anticipavit consilia, æmulique nostri depræhendens laqueos, ipsius cautè retiacula dissolvebat. Hic nempè pro suis ovibus cor suum tradiderat ad vigilandum diluculo, ut si quem gravi fortè depræhenderet tentatione concussum, mox ubere consolationis adhibito, cum erigeret desolatum; & quem in bono proficientem adverteret, cum gratulationis ubere protinus confortaret. Ut non minùs per hoc defi-

cienti-

cientibus, quàm proficientibus subditis, se claris indiciis ostenderet esse matrem. Verùm cum non sine internæ mentis angustia Regem Polonorum nomine Boleslaum, in tantum horrendis voluptatibus subjici, carnisque nefandis illecebris cerneret enervari, ut in passiones ignominiæ traditus, & inhumanis contumeliis afficiens corpus, mulierum mamillis, avulsis propriis exinde liberis, catulos apponeret miserabiliter educandos, ne execraretur præfatus Pontifex per dissimulationem favere, postquam ipsum à præmissis flagitiis, sedula, & paterna correctione evocare non potuit, in ipsum consultè medicinalem Petri gladium exercuit in spiritu lenitatis. Sperans, ut percussus dolens, ad percutientem se in humilitate rediret, Dominum exercituum suppliciter requirendo.

§. II. Sed ipse indurato corde medicinam exhorrens, & increpationem abominans disciplinæ, imò malleum, velut stipulam reputans, non solùm nulla pœnitudine se correxit, verùm etiam ad pejora in suæ dominationis cumulum provocatus, juxta aram, non ordini, non loco, nec tempori deferens, jussit Pontificalibus indutum Antistitem per suos satellites diris corporis cruciatibus deputari.

§. III. Sed ipsi quoties in eum irruere tentant, toties compuncti, toties mansueti sunt prostrati.

§. IV. Et tunc idem Rex, suæ inserviens impetuosiùs tyrrannidi, manus in eum convertit sacrilegas, sponsum è gremio sponsæ, pastorem abstrahit ab ovili, patrem inter filiæ amplexus, & filium in visceribos penè obtruncavit maternis; faciens irritatus atrocitate ferali, ipsius (proh dolor) corpus inhumaniter in frusta concidi, velut singulis membrorum partibus penæ inflictio deberetur. sed ille, apud quem patientia pauperum non peribit in finem, non solum rutilantibus hujus Sanctissimi Corporis partes splendoribus illustravit, verùm etiam ipsum nullo in eo cicatricis apparente vestigio, integritati restituens, aquilarum suarum præsidio miraculosè à ferarum moribus præservavit. Gustato denique acerrimo, ob zelum justitiæ, calice passionis, cum ab eodem Tyranno totaliter putaretur consumptus, ecce ut lucifer oritur, & quasi meridianus fulgor in firmamento consurgit, propter quod ejus faciem nonnulli in suis necessitatibus devotissimè deprecantur. Ipse quidem defossus securus dormit, requiescit, & non est qui jam ipsum exterreat. Nec mirum, quia Civitatem illam honoris, & gloriæ corona insignitus inhabitat, ubi est mansio secura, populus sine murmure, ac patria totum id continens, quod delectat.

§. V. Verum ne militans Ecclesia de tali, ac tanto patrono sic atrociter sibi subtracto, inconsolabiliter quasi gemitus singultuosos emitteret, si beneficiorum ipsius affluentia eam non contingeret sæpiùs delectabiliter irrigari, ecce gloriosus in Sanctis suis Dominus, volens ejusdem patris plenitudinem gloriosè inditiis exprimere manifestis, & præstolanti Ecclesiæ grata conferre super hoc recreationis remedia, tot, & tantis fecit ipsum famosis miraculis coruscare (de quibus facta nobis, & fratribus nostris prout debuit per testes idoneos plena fides extitit) quod ejus inter Sanctos cœteros implorare subsidium, reputavimus meritò non indignum. Nam mortuis vita, lumen cœcis, auditus surdis, verbum mutis, claudis gressus, epilectis spiritibus corporum requies, ad ejus invocationem nominis, Cœlesti dextera subitò conferuntur.

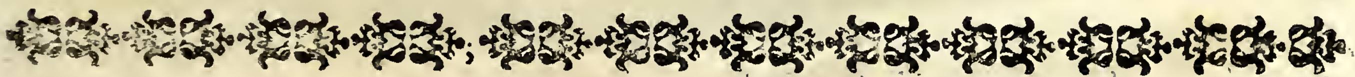
§. VI. Propter quod, ne hujus rutilantem lucernam sub modio periculosè abscondi contingeret, quam idem Dominus tot mirificis signis rectè disposuit super Ecclesiæ Candelabrum honorificè collocari, præsertim cum ex hoc ignoran-

rantium Deum propellantur tenebræ, confundatur perversum hæreticorum dogma, & fidelium beata credulitas augeatur; Nostrorum fratrum, necnon & Prælatorum tunc apud Sedem Apostolicam existentium communicato consilio, prædictum B. Stanislaum Episcopum dignè Sanctorum Catalogo duximus ascribendum.

§. VII. Quocirca Universitati vestræ per Apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus 8. Idus Maii (die videlicet, quo mortis absolutus vinculo, victurus perenniter, ad fontem supernæ prodiit voluptatis) festum ejusdem, prout miranda ipsius meritorum magnitudo exigit, celebretis, & faciatis solemniter celebrari. Ut id vobis de thesauris cœlestibus ejus pia intercessione proveniat, quod ipse, præstante CHRISTO, percepisse dignoscitur, & possidere perpetuò gloriatur.

§. VIII. Cœterùm ut Universitati fidelium invisibilis aulæ consequendi delicias ex concessa nobis potestate desuper propitiante Domino sit facultas, quinimò & ut nomen exaltetur Altissimi, si sponte suam Venerabilem sepulturam fidelium procuremus accessibus frequentari, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad dictam sepulturam in memorato festo, & usque ad octavam ipsius, causa devotionis accesserint annuatim, ipsius suffragia petituri, de Omnipotentis Dei, &c. unum annum, & quadraginta dies, accedentibus verò annis singulis ad prædictam sepulturam infra ejusdem festi quindenam, quadraginta dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus.

Datum Assisii XV. Kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno undecimo.

NICOLAUS PAPA V.

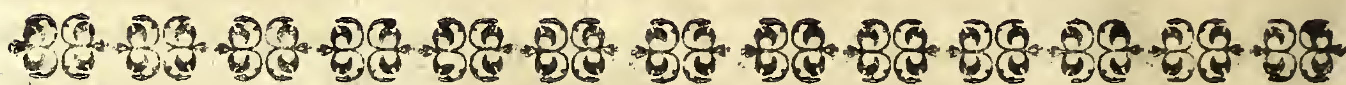
Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Conventus Assisii Ordinis Minorum.

MAndavimus dudum vobis per Breve nostrum sub certis gravibus pœnis, ut de pecuniis perventuris ad manus Procuratoris vestri Conventus, ex oblationibus factis, & fiendis super Altare B. Mariæ de Angelis Assisiat. Diœc. Fratribus Sanctæ Mariæ prædictæ pro ædificatione certi eorum dormitorii solveretis florenos auri de Camera trecentos. Postmodum intelleximus, quòd hactenus dictis Fratribus florenos centum persolvistis, quòdque si etiam reliqui ducenti solverentur, cederet in magnum præjudicium vestri loci, & structurarum ipsius, ad quorum reparationem intenditis, & pluribus ad id pecuniis egetis. Et propterea fuit pro parte vestra nobis instantissimè supplicatum, ut vos, ac locum, & Conventum præfatum ab hujusmodi solutione ducentorum florenorum liberare, & penitus absolvere dignaremur. Nos hujusmodi supplicationibus inclinati, mandatum vobis factum, & Breve ad vos directum, harum serie revocantes, ac nullius esse roboris, vel momenti decernentes, vos à dicta solutione ducentorum florenorum, & à pœnis, ac excommunicationis, & suspensionis sententiis, in

quas propter ipsam solutionem non factam forsan incurristis, prorsus liberamus, & absolvimus; per præsentes mandantes, ut prædicti Brevis vigore, nihil de cœtero solvatis Fratribus Sanctæ Mariæ præfatis. Sed dictos florenos ducentos, ex hujusmodi oblationibus perventuros, in utilitatem, & reparationem dicti Conventus, prout vobis necessarium fuerit, convertatis. Brevi prædicto, & quocunque alio indulto Apostolico in contrarium edito, cœterisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 26. Februarii, 1454. Pontificatus nostri anno 7.

Extra sigillum in cera rubea.

P. Lunensis.

Calistus Episcopus servus servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

DEcet, & convenit nostræ provisionis studio prævenire, ut Ecclesia Sancti Francisci Assisiat. Ordinis Fratrum Minorum, in qua gloriosum Corpus ejusdem Sancti requiescit, sumptuoso opere fabricata, unà cum Conventu, & aliis adjacentibus ædificiis, in structuris, & ædificiis ipsis nullo modo defectum patiatur, sed continua reparationis, manutentionis, & conservationis remedia, ac incrementa suscipiat. Considerantes igitur, quòd ad præmissa dictæ Ecclesiæ, ac dilectorum filiorum Fratrum ejusdem Conventus propriæ desunt facultates, ac attendentes, quòd ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Portiuncula Ordinis prædicti de Observantia Assisiat. Diœc. devotionis causa magna Christi fidelium utriusque sexus confluit multitudo, ex cujus suffragiis, & piis largitionibus circa alias necessitates ædificiorum, & domorum memorata Ecclesia S. Francisci juvari, ac sustentari potest. Nos opportunè providere volentes, motu proprio, & ex certa scientia volumus, & auctoritate Apostolica tenore presentium decernimus, statuimus, & ordinamus, quòd omnes, & singulæ pecuniariç cujuscunque generis monetarum oblationes, quas deinceps in dicta Ecclesia de Portiuncula pro tempore fieri contigerit, cedere, & applicari debeant fabricæ, & reparationi præfatæ Ecclesiæ S. Francisci, illęque Procuratori pro tempore existenti, Fratrum, & Conventus eorumdem consilio, in fabricam, ac reparationem, manutentionem, & conservationem ipsius Ecclesiæ, & ædificiorum prædictorum tantùm fideliter convertendę, realiter, & cum effectu assignentur. Qui quidem Procurator oblationes ipsas sibi assignatas in idem opus integrè exponere, necnon de receptis, & expositis hujusmodi, sicut de aliis introitibus dictorum Ecclesiæ, & Conventus ad ejus manus pro tempore pervenientibus facere consuevit, rationem, & computum singulis annis reddere debeat, ac etiam teneatur. Quodque

quæ de pecuniariis oblationibus hujusmodi præsentis Anni 1457. in festo Assumptionis B. Virginis Mariæ proximè præterito incepti, & ut continuò sequitur, finiendi, eidem Procuratori pro dicto opere, ut præfertur, assignandis, detrahi, & retineri debeant quadraginta Ducati, pro hac vice dumtaxat in usus, & utilitatem præfatæ Ecclesiæ de Portiuncula convertendi; quos quidem quadraginta ducatos, ex prædictis oblationibus pecuniariis jam perventis, & apud Bartholomæum Petri Civem Assisiat. depositis, Procuratori dictorum Fratrum, & Conventus de Portiuncula ad omnem ejusdem Guardiani requisitionem volumus, & mandamus per præfatum Depositarium assignari. Cœterum ne pecuniariæ oblationes hujusmodi distrahi, aut dissipari, seu minus debitè conservari, aut negligentia, vel defectus committi quoquo modo in eis possint; dilecto filio Ministro Provinciæ dicti Ordinis, ac præfato Custodi pro tempore existentibus harum serie præcipiendo committimus, & mandamus, quatenus aliquem tertii Ordinis, aut alium Religiosum, vel sæcularem virum comprobatæ integritatis, & vitæ eligere, & deputare auctoritate nostrâ procurent, qui oblationes easdem pecuniarias in foveam quamdam fideliter coadunare, juxta laudabilem hactenus approbatum morem, debeat; quas pecunias sic collectas, Custos pro tempore dictorum Fratrum, & Conventus, quando sibi videbitur, per Procuratorem eorumdem inde liberè levare faciat, ad dicta opera, ut præmittitur, convertendas, cui super hoc Guardianus pro tempore existens præfatæ Ecclesiæ de Portiuncula assistere, & favere teneatur. De cera verò, quæ per fideles supradictos in eadem Ecclesia de Portiuncula singulis Indulgentiarum, ac præfatæ Assumptionis, & aliarum festivitatum diebus Anno quolibet pro tempore offertur, quantitas ducentarum sexaginta librarum, videlicet, centum, & sexaginta in Assumptionis prædictæ, & reliquarum, & centum librarum in Annuntiationis ejusdem B. M. V. festivitatibus, per Fratres, qui tunc inibi morabuntur, præfato Custodi, in usus, & utilitatem dictæ Ecclesiæ S. Francisci similiter convertenda, debeat realiter, & cum effectu tradi, & etiam assignari: Quę omnia, & singula sic, ut pręmittitur fieri, & adimpleri volumus, ac in virtute S. Obedientię ab omnibus inviolabiliter observari mandamus. Non obstantibus Constitutionibus, ac eidem Ecclesię de Portiuncula, ejusque domui, Conventui, & Fratribus ab Apostolica Sede, vel ejus Legatis, seu quibusvis aliis, quavis auctoritate concessis privilegiis, indultis, & literis Apostolicis generalibus, vel specialibus, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum specialis, & expressa pręsentibus esset mentio facienda, cœterisque contrariis quibuscunque; quibus omnibus in hac parte expresè derogamus, eis aliàs in suo robore permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum voluntatis, constitutionis, statuti, ordinationis, mandati, & commissionis infringere, vel, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ 1457. Id. Sept. Pontific. nostri anno 3.

Pendet plumbea Bulla.

A. De Venetiis.

Solutio quadraginta ducatorum, à Prædicto Pontifice pro una vice tantum imposita Custodi S. Francisci ab eo Guardiano de Observantia facienda, fuit revocata à Pio II. ejus successore, sicut limitatio Ceræ, ut sequitur.

Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Ordinis Sancti Francisci de Assisio Ordinis Minorum.

PIUS PAPA SECUNDUS.

Dilecti filii salutem, & Apostolicam benedictionem. Vidimus literas fel. rec. Nicolai V. Papæ prædecessoris nostri, quibus antiquam consuetudinem, ad id temporis observatam, sequutus, voluit, statuit, & ordinavit de obventionibus, & oblationibus ceræ Capellæ S. Mariæ de Portiuncula, aliàs de Angelis dicti Ordinis Assisiat. Diœc. omnem ceræ quantitatem die prima Augusti à primis Vesperis, usque ad secundas sequentis diei, ac duobus aliis Annunciationis, & Assumptionis gloriosæ Virginis festivitatibus, sivè tertiam partem ceræ per totum annum, eidem, & aliis domus ipsius Capellis provenientem, pro usu ejusdem Ecclesiæ S. Francisci cedere, & integrè deberi perpetuis temporibus in futurum. Præmissis adjiciendo omnem pecuniarum summam eidem Capellæ provenientem, pro una in reparationem Ecclesiæ, & domus prædictarum, & pro alia medietatibus in eorumdem Custodis, & Fratrum illic pro tempore degentium usum penitus converti, pro ut in dictis literis, 14. Kal. Januarii 1452. Datis latiùs continetur. Vidimus etiam literas fel. rec. Calisti Papæ III. etiam prædecessoris nostri Id. Sept. 1457. datas, quibus voluit, & declaravit omnes pecunias Custodi, & Fratribus supradictis Sanctæ Mariæ de Portiuncula per totum annum quomodolibet ex oblationibus obvenientes, cedere, & applicari fabricæ, & reparationi præfatæ Ecclesiæ S. Francisci, præter ducatos quadraginta, qui eo anno tantùm, & ea vice darentur Ecclesiæ S.M. de Portiuncula: ceræ autem oblationum totius anni dictæ Ecclesiæ S. M. factarum quantitas ducentarum sexaginta librarum eidem S. Francisci Ecclesiæ perpetuò consignaretur: prout in dictis etiam prædecessoris Calisti literis latiùs continetur. Nos itaque habita diligenti utriusque Ecclesiæ conditionis, & Fratrum in illis degentium informatione; bono, & laudabili respectu, primas Nicolai prædecessoris primi literas auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmantes, & servari præcipientes, atque mandantes; secundas Calisti prædecessoris secundi ante dictas penitus revocamus, & nullius esse volumus valoris, & momenti. Datum Florentiæ apud S. Mariam Novellam sub annulo Piscatoris, primo Maii 1459. Pontificatus nostri anno primo.

Extra sigillum in cera rubra.

Blondus.

Sixtus Episcopus servus servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

AD insignem, venerandamque Ecclesiam Domus S. Francisci Assisiat. Ordinis Fratrum Minorum, veluti nostræ peregrinationis alumnam, paternæ considerationis aciem extendentes, circa ea, per quæ ipsius structuræ, & ædificia reparari, & conservari valeant, nostræ provisionis opem, & operam impendimus efficaces. Sanè pro parte dilectorum filiorum Custodis, & Fratrum dictæ domus, nobis fuit nuper expositum, quòd domus prædicta, quæ ipsius Ordinis CAPUT est, & quam tunc ad miserabilem tendentem ruinam, à fundamentis nuperrimè reparari, & instaurari fecimus opere sumptuoso, propter ipsius domus, & ipsius Ecclesiæ amplitudinem, ac etiam venustatem, in suis tectis, structuris, & ædificio adhuc instauratione, & reparatione continua indigere dignoscitur, ad quam subeundam, & ne Sanctorum imagines, Sculpturæ, atque picturæ ornatissimæ, quibùs plurimùm decora est, caducæ fiant, ipsius Domus non suppetunt facultates, præsertim cum piæ fidelium desint eleemosynæ, olim in Capella domus S. Mariæ de Angelis extra muros Assisiat. provenientes; pro supplendis præmissis, & aliis ad divinum cultum necessariis, ac etiam Sacristiæ dictæ Ecclesiæ paramentis, & ornamentis Ecclesiasticis deputatæ, quæ, temporum causante malitia, decrescunt, & diminuuntur in dies, in ipsius Domus S. Francisci magnum detrimentum. Quare pro parte Custodis, & Fratrum prædictorum fuit nobis humiliter supplicatum, ut more pii Patris, cujus immensa Charitas filiorum incommoda sublevare non cessat, eis, eorumque, & dictæ domus necessitatibus in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui Ordinem, Ecclesiam, & Domum prædictas paterna dilectione complectimur, hujusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate Apostolica præsentium tenore statuimus, & ordinamus, quòd ex nunc in antea, perpetuis futuris temporibus, de quibuscumque pecuniarum summis, tam ordinariè, quam extraordinariè solvendis, quæ Prioribus, Potestati, & illorum famulis, ac tubicinis, Magistro Grammaticæ, Cancellario, Advocato, & Sindico, Ambasciatoribus, Nuntiis, & Bajulis communis, Turreriis, temperantibus horologium, curam habentibus fontium, aquæductorum, & murorum, ac quibusvis aliis Officialibus Civitatis nostræ Assisiat. intra dictos muros pro tempore existentibus persolvuntur, unus bonenus, quorum quadraginta florenum constituunt, pro quolibet floreno retineri, & fabricæ dictæ Ecclesiæ, & Domus S. Francisci pro reparandis tectis, structuris, & ædificiis prædictis renovandis paramentis, & aliis rebus ad divinum cultum spectantibus instaurandis applicari, nec non Procuratori, seu Oeconomo dictæ domus sine exceptione aliqua solvi, & assignari debeat per Thesaurarium, sivè Collectorem, aut Officiales Cameræ Apostolicæ, sive alium ad solvendum salaria dictorum officialium deputatum, seu deputatos, omni prorsus exceptione, sive appellatione cessante. Volumus autem, quòd pecuniæ exigendæ prædictæ in reparationem, & conservationem prædictas, & non aliàs debeant omninò converti. Et nihilominus dilectis filiis Sancti Ruffini,

fini, & Sancti Pauli intra, ac Sancti Massei extra muros Assisiat. Prioratuum Prioribus, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios, Oeconomo, sive Procuratori prędicto in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant de singulis florenis salariorum eorumdem singulos bonenos hujusmodi assignari: Contradictores per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non statutis, & consuetudinibus Civitatis ejusdem, etiam juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quavis firmitate alia roboratis, contrariis quibuscumque. Aut si Officialibus, & personis salaria hujusmodi percipientibus prædictis, vel quibusvis aliis communiter, vel divisim à Sede Apostolicâ iudultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicâs non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, &c. Nulli ergo omnino, &c. nostrorum statuti, ordinationis, voluntatis, & mandati infringere, vel ei, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę 1475. Sexto Id. Decemb. Pont. nostri anno 5.

Per laqueum sericum pendet plumbeum signum.

Gratis de mandato D. P.
A. de Urbino, H. Jacobi.

G. della fiera.

Idem Sixtus Quartus in signum suæ eximiæ dilectionis erga Religionem, quam professus fuerat, & erga suam hanc Ecclesiam, ac Domum, cujus fuerat alumnus, confirmavit cessionem illi factam ab Abbate Monasterii Sancti Nicolai in campo longo, Comitatus Assisiat. Cum omnibus pretiis, censibus, proventibus, cœterisque ejus redditibus, unà cum sex Parochialibus Ecclesiis eidem Monasterio annexis. Ipsumque Monasterium cum omnibus ejus juribus Sacro Conventui perpetuò assignavit; cum onere solvendi Cameræ Apostolicæ quinquaginta Ducatos Auri quolibet Quindennio. Diplomata non refero, ne tœdio afficiam lectores, nam multa, & prolixa sunt, quibus suàm devotionem erga Seraphicum Patrem, & paternum Amorem erga filios ad vivum exprimit.

Alexander quoque sextus, ad petitionem Magistri Ægidii de Ameria Ministri Generalis, & Custodis, ac Fratrum S. Collis Paradisi, eidem Sacro Conventui duplici diplomate assignavit, ac confirmavit in perpetuum Prioratum S. Jo: extra Castrum Turris Alfinæ, Urbevetanæ Diœcesis; cum onere solvendi quolibet quindennio decem aureos ducatos Apostolicæ Cameræ. Unde constat, quàm propensi fuerint Summi Pontifices conservationi, & utilitati hujus Sacræ Basilicæ, cuius protectionem ab initio singulari modo susceperunt.

Sixtus

Sixtus Episcopus servus servorum Dei.

Universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis, sal. & Apost. bened.

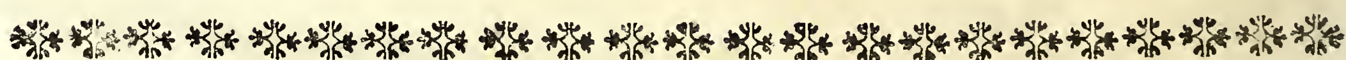
Quamvis Altissimus, de cujus munere venit, ut sibi à suis fidelibus dignè, & laudabiliter servatur, de abundantia suæ pietatis, quæ merita supplicum excedit, & vota, benefacientibus multò majora retribuat, quàm valeant promereri; nihilominus desiderantes Domino populum reddere acceptabilem, & bonorum operum sectatorem, fideles ipsos ad complacendum ei, visitandumque in honorem sanctorum ejus dedicatas Ecclesias, ac illorum festivitates, & solemnia devotiùs venerandum, quasi quibusdam allectivis muneribus, Indulgentiis videlicet, & peccatorum remissionibus invitamus, ut exinde reddantur divinæ gratiæ aptiores, & quòd eorum meritis nequeunt obtinere, Sanctorum eorumdem intercessionibus consequantur, idque libentiùs agimus in Ecclesiis, quæ in honorem Sancti Francisci sunt constructæ, quò Sanctus ipse, quasi stella matutina claræ vitæ micans exemplis, sedentes in tenebris, & umbra mortis irradiatione præfulgida direxit in lucem; & tanquam Arcus refulgens inter nebulas, ac signum Dominici fœderis, passionis scilicet Domini Nostri Jesu Christi, in ejus carne renovata Sacra Stygmata gestans, pacem, & salutem significavit hominibus; existens, & ipse Angelus veræ pacis destinatus à Deo, ut per viam altissimę paupertatis tam verbo, quàm exemplo pœnitentiam prædicaret; nosque, qui sub regularibus institutis Ordinis Fratrum Minorum, qui ab eodem Sancto sumpsit initium, & illius inclito paupertatis voluntariæ vexillo à teneris enutriti; dum in Ordine ipso Generalis Ministri fungeremur officio, ad Cardinalatus honorem, ac demum ad Summi Apostolatus apicem assumpti fuimus, ejusdem Sancti meritis, & intercessione ad æternæ felicitatis gloriam pervenire speramus. Cupientes igitur, ut Ecclesia domus ejusdem Sancti Assisiat. ejusdem Ordinis, dudum egregiis structuris, & opere admodum sumptuoso constructa, quæ inter alias Ecclesias domorum dicti Ordinis, tum structurarum magnitudine, cum ratione loci, in quo sita est, unde ejusdem Sancti origo fuit, re, & nomine obtinet Principatum, congruis frequentetur honoribus, & ejusdem Domus structuræ, & ædificia, quæ ad manifestam ruinam tendentia, post dictam assumptionem nostram, multipliciter reparari fecimus, & propter eorum magnitudinem non possint sine magna impensa, ad quam faciendam, & alia Custodi, & Fratribus ejusdem Domus pro tempore existentibus incumbentia onera sustinenda, proventus dictæ Domus, & eleemosinæ, eis fieri solitæ non sufficiunt, sed sunt alia Christi fidelium suffragia plurimùm opportuna, conserventur; ac Christi fideles eò libentiùs devotionis causa confluant ad eamdem Ecclesiam, & manutentionem ædificiorum hujusmodi promptiùs manus porrigant adjutrices, quò exinde ibidem dono cœlestis gratiæ uberiùs conspexerint se refectos: de Omnipotentis Dei Misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus Christi fidelibus verè pœnitentibus, & confessis, qui Eccle-

siam

siam prædictam in festo Translationis corporis ejusdem Sancti de mense Maii, à primis Vesperis, usque ad occasum solis diei ejusdem festi devotè visitaverint annuatim, & ad structurarum, & ædificiorum hujusmodi manutentionem manum porrexerint adjutricem, omnium peccatorum, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, plenam absolutionem, remissionem, & Indulgentiam concedimus, & largimur. Præsentibus perpetuis temporibus duraturis. Et ut confluentes ipsi ad dictam Ecclesiam, pro consequenda Indulgentia memorata, conscientiæ pacem, & animarum suarum salutem, & Indulgentiam hujusmodi uberiùs, & commodiùs consequi valeant; Custodi dictæ Domus, qui pro tempore fuerit, aliquos probos dicti Ordinis professores, ætate, moribus, & scientia idoneos, in Præsbiteratus ordine constitutos, in numero sufficienti, de quo sibi videbitur, qui die dicti festi, & quatuor diebus illud immediatè præcedentibus in præfata Ecclesia, & illi adjacentibus dictæ Domus ædificiis, eorumdem confluentium confessionibus diligenter auditis, pro commissis per eos excessibus, & peccatis, nisi talia forent, propter quæ Sedes Apostolica esset meritò consulenda, de absolutionis beneficio providere, & pœnitentiam salutarem injungere liberè, & licitè valeant, deputandi, necnon vota quæcunque, Ultramarinis, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac in Compostella Jacobi, & Religionis votis dumtaxat exceptis, in alia pietatis opera commutandi facultatem concedimus per præsentes. Non obstantibus quibusvis quarumcumque Indulgentiarum, & remissionum hujusmodi revocationibus, & suspensionibus, per nos, & prædecessores nostros Romanos Pontifices hactenus forsan factis, & in antea, etiam in favorem Cruciatæ, seu aliàs faciendis, sub quibus Indulgentiam, & literas præsentes nolumus quoquo modo compræhendi, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cœterisque contrariis quibuscumque. Datum Assisii Anno Incarnationis Dominicæ 1476. 8. Kal. Septembris Pontificatus nostri anno sexto.

Pendet Bulla serico laqueo ducta.

D. Galletus.

Sixtus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Domus Sancti Francisci de Assisio Ordinis Minorum. Sal. & Apost. bened.

DIgnum reputamus, & congruum, ut sicut Corpus Sancti Francisci Ordinis vestri fundatoris, in Monasterio Sanctæ Claræ Assisiat. Ordinis ejusdem Sanctæ, durante fabrica Ecclesiæ in ejusdem Sancti honorem sumptuoso admodum opere constructa, quadriennio, vel circa, honorificè conservatum, de illa ad Ecclesiam hujusmodi vestræ Domus translatum extitit prima die

festi-

festivitatis Pentecostes, ut eò dignior, & honorificentior Translatio ipsa censeretur, & à Christi fidelibus majore in veneratione haberetur, quò celebriori tempore fieret; ita festum Translationis hujusmodi per Sedem Apostolicam institutum, non vigesima quinta mensis Maii, in qua festum prædictum Pentecostes tunc celebratum, & Translatio Corporis ipsius Sancti facta fuit in ipsa Translatione respectus, Translatio ipsa celebretur; & prout festum Pentecostes variatur, ita & festum ipsum Translationis varietur, præsertim cum visitantes Ecclesiam ipsam Domus vestræ præfatam Assisiat. in qua præfati Sancti Corpus honorificè requiescit, ex nostra concessione plenariam suorum peccatorum Indulgentiam consequantur. Dilecti filii Francisci Sampsonis Generalis Ministri vestri Ordinis, ac vestris in hac parte supplicationibus inclinati, volumus, ac præsentium tenore Apostolica auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd de cœtero festum ipsum Translationis secunda die festivitatis prædictæ Pentecostes perpetuis futuris temporibus celebretur, & juxta illius variationem, & occurrentiam tam dictum, quàm Indulgentia prædicta varietur; & quòd visitantes Ecclesiam vestram prædictam, dicta die secunda festivitatis Pentecostes, incipiendo à primis Vesperis ejusdem diei, usque ad solis occasum prædictam Indulgentiam consequantur, juxta literarum formam, continentiam, & tenorem. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1478. Nonis Februar. Pontificat. nostri anno octavo.

Pendet ex Cordula innexum plumbeum sigillum.

Sigismundus.

Sixtus Episcopus servus servorum Dei.

Dilectis filiis S. Pauli infra, & S. Matthæi extra muros Assisiat. Monasteriorum, per Priores gubernari solitorum Prioribus, ac Vicario Venerabilis Fratris nostri Episcopi Assisiat. in spiritualibus Generali, sal. & Apost. bened.

Et si cunctis Christi fidelibus, ne indebitis molestiis afficiantur, vel eorum jura suppeditentur, ex assuetæ pietatis officio assistere teneamur; Fratribus tamen domorum B. Francisci Assisiat. Ordinis Minorum eò magis adesse nos convenit, quò Domus ipsa cœteras ejusdem Ordinis domos vetustate antecellit, & in ea gloriosum Corpus dicti Sancti devotissimè conservatur, ejusque Fratres nullum habent alium, præter Romanum Pontificem defensorem. Exhibita siquidem nobis nuper, pro parte dilectorum filiorum

Custodis, & Fratrum dictæ domus petitio continebat, quòd licet ipsis, & eidem domui quamplurima bona in testamentis, & aliàs legata, & donata fuerint; ea tamen ob malitiam Notariorum illarum partium, instrumenta Custodi, & Fratribus prædictis dare, & aliorum bona hujusmodi restituere nolentium, minimè consequi possunt, in ipsorum Custodis, & Conventus præjudicium, & gravamen. Quare pro parte Custodis, & Conventus prædictorum, nobis fuit humiliter supplicatum, ut eis in præmissis opportunè providere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur de necessitatibus dictæ domus plenariam habentes notitiam, hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos, vel alium, seu alios, omnes, & singulos Notarios illarum partium, ac etiam omnes, & singulos, bona eisdem Fratribus, & domui relicta, & quomodolibet spectantia, ex quacumque causa detinentes Apostolica auctoritate, ut bona hujusmodi Fratribus prædictis restituant, ac Notarii instrumenta eis in autentica forma consignent, infra unum mensem à die monitionis hujusmodi computandum, sub excommunicationis pœna, & vigintiquinque ducatorum Auri, Cameræ Apostolicæ applicandorum. Ac omnes, & singulos Notarios per Perusin. Tudertin. & Fuliginat. ac alias Civitates, & Dioeceses totius Ducatus Spoletin. & aliàs ubilibet constitutos, & domorum, possessionum, pannorum laneorum, & lineorum, pecuniarum, rerum, & localium, ac quorumcumque bonorum aliorum, quæcunque, quotcunquè, & qualiacunque sint, quomodolibet Conventui, seu Fratribus, & domui prædictis, hactenus, & in futurum legatorum, vel donatorum instrumenta, infra unius mensis spatium, sub similibus pœnis Custodi, & Fratribus præfatis exhibere, & tradere debeant. Alioquin eos, & ipsorum quemlibet per censuram Ecclesiasticam, & alia juris remedia, appellatione remota, compellatis: nec non ipsis Custodi, & Fratribus, ut pro usu dumtaxat sal, ubi voluerint, absque alicujus pœnæ incursu accipere; ac Sacristiæ, & Infirmariæ ejusdem Conventus aliquas Vineas, sine scrupulo conscientiæ, pro divino sacrificio, & infirmis tenerè liberè, & licitè valeant, dicta auctoritate concedatis. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac dicti Ordinis privilegiis, statutis, & consuetudinibus, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis, cœterisque contrariis quibuscunque. Aut si Notariis, & detentoribus præfatis, vel quibuscunque aliis, communiter, vel divisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1471, Decimo septimo Kal. Februar. Pont. nostri anno 1.

Bulla pendet plumbea per cordulam.

Gratis de mandato D. Papæ.
A. de Urbino.

G. de la fiera.

Sixtus

Sixtus Episcopus servus servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

AD Ordinem Fratrum Minorum, quem speciali dilectione prosequimur, nostræ dirigentes considerationis intuitum, & attentè prospicientes uberes fructus, quos Ordinis ejusdem professores in agro militantis Ecclesiæ produxerunt hactenus, & producunt, dignum, quin potiùs debitum arbitramur, ut domos, & loca dicti Ordinis, præsertim in Civitate nostra Assisii, in qua Ordo ipse sumpsit initium, consistentes speciali prærogativa favoris prosequamur, & iis, quę à Prædecessoribus nostris eis providè sunt concessa, pro eorum subsistentia firmiori nostri adjiciamus muniminis firmitatem. sanè pro parte dilectorum filiorum Custodis, & Fratrum Domus Sancti Francisci Civitatis prædictæ dicti Ordinis nobis nuper exhibita petitio continebat, quòd Domus ipsa, & illius structuræ, ac ædificia opere admodum sumptuoso dudum constructa vetustate consumpta, & in se ipsis collapsa reparatione indigent non modicum sumptuosa, ad quam faciendam proventus fabricæ, & dictæ Domus non sufficiunt, verisimiliterque dubitant, quòd nisi celeriter occurratur, ad ruinam paulatim deveniet, in non modicum dicti Ordinis detrimentum, quòdque si eidem Domui concederetur, quòd fideicommissa, legata, & quæcumque aliæ dispositiones de bonis, & immobilibus hactenus facta, & quæ pro tempore forent dictæ Domui, Altaribus, Capellis, & picturis ejusdem, ac illius Fratribus, seu alteri eorum in genere, vel in specie, necnon hæreditates, & successiones, quæ aliàs Fratribus in dicta Domo pro tempore commorantibus ab intestato deferrentur, si Fratres ipsi hujusmodi successionum capaces essent per Sindicum Romanæ Ecclesiæ peti, consequi, exigi, recipi, & haberi, & bona in illis comprehensa vendi, & alienari, pretiumque exinde proveniens in conservationem structurarum, & ædificiorum dictæ Domus, ac pro ornamentis Sacristiæ illius dumtaxat converti possent, & deberent, profectò hujusmodi ruinæ ædificiorum prædictorum opportunè consuleretur. Quare pro parte Custodis, & Fratrum prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut quòd de cœtero fideicommissa, legata, & hæreditates hujusmodi ut præferuntur peti, exigi, & recipi, & bona in illis comprehensa vendi, & alienari, pretiumque exinde proveniens in præmissam causam converti possint, eis concedere, ac eos à datiis, gabellis, seu vectigalibus pro rebus ad ipsorum, ac Domus, & Ecclesiæ prædictarum usum necessariis prorsus eximere, ac liberare, necnon privilegia, & indulta à Summis Pontificibus prædecessoribus nostris dictæ Domui concessa nostræ approbationis munimine solidare, aliasque in suis præmissis opportunè providere de Benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur de præmissis plenariè informati, & hujusmodi eorumdem Custodis, & Fratrum supplicationibus inclinati, quòd de cœtero perpetuis futuris temporibus hæreditates, fideicommissa, legata, & quæcumque aliæ dispositiones, de bonis etiam immobilibus hactenus facta, per quoscumque, & quæ pro tempore fierent dictæ Domui, Altaribus, Capellis, & picturis ejusdem, ac illius Fratribus, seu alteri eorum in genere, vel in specie, necnon hæreditates, & successiones,

quæ aliàs Fratribus dictæ Domus pro tempore existentibus deferrentur, etiam in quibus Fratres ipsi, qui capaces essent, & Ordinis præfati professores saltem in communi bona habere possent succederent per Sindicum Romanæ Ecclesiæ ad commodum, & utilitatem ipsorum Fratrum peti, consequi, exigi, recipi, & haberi, & bona in illis comprehensa vendi, & alienari, ac pretium inde proveniens in conservationem structurarum, & ædificiorum prædictæ Domus, ac pro ornamentis Sacristiæ illius dumtaxat converti possint, & debeant in omnibus, & per omnia prorsus, & absque ulla differentia perinde, ac si legata fideicommissa, donationes, dispositiones, & alias voluntates hujusmodi pro, & in favorem ipsius Romanæ Ecclesiæ nominatim, & expresse hactenus emanassent, vel in futurum emanarent, ipsique Patres hujusmodi hæreditatum ab intestato capaces forent, & eorum jura in illis eidem Romanæ Ecclesiæ cessissent, & cederent, & quòd contra præmissa de invaliditate, & nullitate testamentorum, donationum, & aliarum dispositionum, ac incapacitate eorumdem Fratrum dici, & allegari non possit, quòdque Sindicus pro tempore per Custodes, & Fratres dictæ Domus ad præmissa nominandus, ex nunc prout ex tunc per Nos, & Sedem Apostolicam constitutus esse censeatur Sindicus Romanæ Ecclesiæ, cum plenissimo mandato speciali, & specialissimo ad omnia illa in præmissis, & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna, ad quæ facienda, gerenda, & exercenda cum per Custodem, & Fratres ipsos contigerit nominari, auctoritate Apostolica præsentium tenore statuimus, & ordinamus, ac eosdem Domum, Custodem, & Fratres à quibuscumque datiis, gabellis, pedagiis, seu vectigalibus, pro carnibus, vino, farina, oleo, ac aliis rebus ad ipsorum Custodis, & Fratrum, ac Domus, & Ecclesiæ usum necessariis eadem auctoritate perpetuò eximimus, & liberamus, ac datiorum, gabellarum, & vectigalium eorumdem, exactoribus, ne eosdem Custodem, & Fratres ad illorum solutionem invitos compellant sub censuris, & pœnis in exigentes gabellas, & vectigalia hujusmodi à personis Ecclesiasticis à jure statutis prælibata auctoritate inhibemus, & nihilominus omnia, & singula immunitates, exemptiones, libertates, gratias, & indulta à fel. record. Gregorio IX. & XI. Nicolao, Clemente, Alexandro, & Innocentio IV. & VII. & Nicolao V. ac aliis Summis Pontificibus prædecessoribus nostris Ecclesiæ, & Domui præfatæ, ejusque pro tempore Custodi, & Fratribus hactenus concessa, necnon illorum Apostolicas confirmationes, & validationes, ac quoscumque Gregorii, Nicolai, Clementis, Alexandri, Innocentii, Nicolai, & aliorum prædecessorum prædictorum super illis confectas, & emanatas literas, & privilegia, quorum omnium tenores præsentibus haberi volumus pro expressis eadem auctoritate ex certa nostra scientia approbamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, illamque plenariam roboris firmitatem, etiam perinde, ac si per nos, de verbo ad verbum prout in literis, & privilegiis prædictis continetur de novo concessa foret cum, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decernimus. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, & præsertim Clementis Papæ V. etiam prædecessoris nostri in Concilio Viennensi editis, ac dicti Ordinis juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis, statutis, & consuetudinibus, ac regularibus constitutionibus, cœterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, ordinationis, exemptionis, liberationis, approbationis, communitionis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indigna-

gnationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1471. pridie Idus Novembris, Pontificatus nostri anno 1.

Gratis de mandato D. N. Papæ,
B. de Fuentibus.

G. dela Liera.

Tempore Calixti III. Cardinalis Dominicus Capranica Ordinis Protector, Summi Pontificis infrascriptum mandatum dedit Fratribus Portiunculæ, quod in charta pergamena servatur in Archivio S. Conventus Assisii.

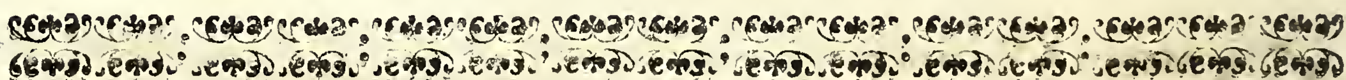
Dominicus Miser. D. S. Crucis in Hier. Sacros. R. Eccl. Presbiter Cardinalis, major Pœnitentiarius, ac Sacri Ordinis Minorum Protector, licèt immeritus, Guardiano, Sacristæ, ac Fratribus S. Mariæ de Angelis de Portiuncula vulgariter nuncup. sal. & Ap. ben.

CUm superiori tempore sœpiùs cum magna querela expositum fuerit Sanctissimo Domino Nostro, quòd paramenta, planetæ, calices, & alia ad ornatum, & cultum divinum pertinentia, quæ per fideles in loco Conventus prædicti offeruntur, per vos ad alia loca Ordinis vestri propria auctoritate deportantur, & Ecclesiæ S. Francisci, ad quam, relictis tantùm in dicto loco necessariis, omnia deferri consueverant, nulla penitùs traduntur. Ac etiam quòd paramenta, & ornamenta prædicta interdum, cum offeruntur, quasi vobis minùs utilia, vel necessaria recipere recusatis. Et quòd aliquando vota de similibus ornamentis, aut utilibus imaginibus, & aliis pretiosis fundis à fidelibus missis, in alias res, quæ non loco illi, sed aliis fortè necessariæ sunt, commutatis. Quòd de cera, quæ offertur, portionem integram Sacristæ Conventus Sancti Francisci minimè assignatis, juxta formam literarum Apostolicarum superinde confectarum; & quòd pecuniæ, quæ ibi offeruntur, in quadam fovea ad hoc instituta, ut consuetum erat, cum sco-

pa non mittuntur; quò fit, ut multæ subtrahantur. Cum verò hæc omnia in magnum detrimentum, & damnum Ecclesiæ prædictæ S. Francisci cedere videantur; ea non sine molestia, & animi displicentia præfatus Sanctissimus Dominus noster intellexit. Ea propter ex mandato Sanctissimi D. N. nobis speciali vivæ vocis oraculo facto, & auctoritate officii nostræ protectionis, vobis districtè præcipimus, & mandamus, in meritum Sanctæ Obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, quam ipso facto, si contra feceritis, incurratis, ut paramenta, calices, & alia prædicta oblata in dicto loco, nullo modo inde removere, & ad alia loca mittere debeatis. Ac etiam quòd hujusmodi ornamenta, cum offeruntur, nullatenus recusetis. Et quòd vota de similibus fiendis, in alias res nullo modo commutare debeatis; nisi de speciali, & expressa licentia Sanctissimi D. N. aut nostra, de qua per literas constare debeat. Et quæ ex iis vobis aut minùs utilia, aut non sunt necessaria, Sacristæ Conventus Sancti Francisci pro ut aliàs, secundùm consuetudinem laudabilem, assignare debeatis. Ut ea, quæ vobis supersunt in beneficium Ecclesiæ S. Francisci prædictæ, aut etiam in illius reparationem converti possint, quæ continuò non est parum necessaria. Portionem etiam ceræ, juxta tenorem dictarum literarum Apostolicarum, videlicet vel totam illam, quæ tribus diebus in illis assignatis offertur, Sacrista Conventus S. Francisci recipiat, vel tertiam partem ejus, quæ obvenit per totum annum, fideliter, integrè, & sine fraude eidem Sacristæ, & sub pœnis prædictis assignari faciatis. Pecunias etiam, quæ offeruntur, ne auferri possint, ordinetis per Sacristam vestrum cum scopa, ut aliàs consuetum fuerat, in fovea deputata recondi. In quorum omnium fidem, ac testimonium præsentes literas fieri, & nostri Pontificalis sigilli fecimus appensione muniri. Datum Romæ in domibus nostris Anno à Nativitate Domini 1457. die 8. Februar. Pontif. D. Domini nostri Calisti Divina Providentia Papæ tertii anno 2.

Locus Sigilli Cerei.

Nicolaus Senen.

Dilectis filiis Custodi, & Fratribus Domus Sancti Francisci de Assisio. sal. & Apost. bened.

LEO PAPA X.

CUm, ut nobis relatum fuit ex parte vestra, plerique Romanæ Ecclesiæ Pontifices predecessores nostri considerantes magnam molem, & expensas innumerabiles Domus vestræ, quoad conservationem, & manutentionem tam illius Ecclesiæ superioris, quàm inferioris, & aliorum ejusdem ædificiorum, & attendentes Civitatis Assisii inopiam, & impotentiam

pro conservatione prædictæ molis, voluerint, & statuerint, ut omnes eleemosinę, quę in Ecclesia S. Marię de Angelis, aliàs de Portiuncula obvenirent, essent pro fabrica utriusque Ecclesię, & totius molis applicatę, neque converti possent in alium usum, utque ita faciliùs, & tutiùs fierent, ordinaverunt, quòd Minister, & Custos aliquos assistentes pro custodia dictarum eleemosinarum, prout eis meliùs videretur, deputarent. Quapropter vestris in hac parte supplicationibus inclinati, prędicta privilegia, quę, ut asseritis, sunt in usu, Apostolica auctoritate confirmamus, & innovamus. Et quia dicta Domus nobis, & Sedi Apostolicę immediatè subjicitur, volumus, ordinamus, & statuimus, ut nullus deinceps cujuscunque auctoritatis, etsi Cardinalatus honore, & Legati de latere fungeretur officio, ullo modo pręfata indulta prędecessorum nostrorum, à nobis, ut pręfertur innovata, valeat quoquo modo infringere, vel prędictas eleemosinas in alium usum convertere, aut pręfatos assistentes pro eleemosinarum custodia removere. Etsi quidquam ab aliquo attentatum fuisset, vel attentaretur in posterum, illud tanquam irritum, & inane ex nunc decernimus. Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, & aliis quibuscumque contrariis non obstantibus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die 22. Augusti 1515. Pontificatus nostri anno 3.

Locus sigilli extra.

P. Bembus.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

OMnium saluti paterna charitate intenti, inter tàm multa pietatis officia, quæ nos pro munere nostro convenit exercere, sacra interdum loca speciali privilegio insignimus; ut inde fidelium defunctorum saluti ampliùs consulatur. Quocirca, ut Ecclesia Domus S. Francisci Assisien. Ordinis Fratrum Minorum Conventualium, & in ea Capella sub invocatione ejusdem S. Francisci, simili usque adhuc privilegio minimè decorata, ejusdemque Capellæ Altare hoc speciali dono illustretur; Auctoritate nobis à Domino tradita, concedimus, ut quoties Missa ad prædictum Altare celebrabitur pro anima cujuscunque fidelis, quæ Deo in charitate conjuncta ab hac luce migraverit, ipsa de thesauro Ecclesiæ Indulgentiam consequatur, quatenus Domini Nostri Jesu Christi, & Beatissimæ Virginis Mariæ, Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, aliorumque omnium Sanctorum meritis suffragantibus à Purgatorii pœnis liberetur. Datum Romæ, apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1577. Pridie Id. Oct. Pont. nostri anno 6.

Gre-

GREGORIUS PAPA XIII.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

LIcet aliàs per fel. rec. Nicolaum Quartum, Nicolaum Quintum, Calixtum Tertium, Pium Secundum, Leonem Decimum, ac alios Romanos Pontifices Prædecessores nostros statutum, & ordinatum fuerit in perpetuum, quòd omnes pecuniæ à Christi fidelibus in Capella B. Mariæ de Angelis Ordinis Minorum Assisiat. oblatæ per deputatos à Ministro Provinciæ, & Custode domus Sancti Francisci Assisiat. colligerentur, ac in reparationem, & conservationem Ecclesiæ ejusdem Sancti Francisci, nec non Fratrum ibidem pro tempore degentium, & eò advenientium sustentationem converterentur, nihilominus superioribus mensibus cum dilecti filii Fratres Domus Sanctæ Mariæ de Angelis prædictæ nobis supplicari fecissent, ut eleemosinas prædictas eis concedere dignaremur; Nos præmissorum ignari eis oretenus concessimus, ut unam capsulam pro colligendis eleemosinis in dicta Capella ponere possent, ipsi verò, sicut accepimus, concessionis nostræ modum excedentes, præsertim cum mentis nostræ non fuerit privare dictam Ecclesiam Sancti Francisci solitis eleemosinis, nec tàm grave præjudicium illi inferre, majorem partem eleemosinarum, quæ in dicta Capella offerri solebant, apposita ibi capsa, in quam omnes pecuniæ, quæ in dictam Capellam mittebantur, deciderent, monentesque etiam populum, ut eleemosinas, non in Capellam, sed in capsam prædictam mitterent, ac aliis modis sibi usurpare tentarunt, & exindè inter ipsos, ac Fratres dictæ Domus Sancti Francisci contentiones, & discordiæ cum magno populi scandalo sunt exortæ, majoraquè scandala in futurum exoriri possent, nisi eis maturè occurratur. Quapropter nos, qui preces tacita veritate porrectas effectum nullatenus sortiri debere censemus, privilegia, & Jura Ecclesiæ, ac Domus Sancti Francisci hujusmodi illæsa conservare, aliàsque in præmissis opportunè providere volentes; Motu proprio, & ex certa nostra scientia concessionem, & applicationem omnium, & quarumcumque eleemosinarum in dicta Capella pro tempore oblatarum à prædictis, & quibuscumque aliis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris pro reparatione, & conservatione dictarum Ecclesiæ, & Domus Sancti Francisci, ac sustentatione Fratrum ibidem pro tempore commorantium, & eò advenientium factas, nec non statuta, & ordinationes de eleemosinis prædictis, ut præfertur, colligendis, erogandis, seù convertendis, ac literas desuper editas, illorum omnium tenores, & datas, ac si ad verbum inserantur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innovamus, aliisque perpetuæ, et inviolabilis firmitatis robur adjicimus, concessionemque per Nos dictis Fratribus Domus Beatæ Mariæ de Angelis in præjudicium præmissorum, ut præfertur, factam expresè revocamus, et annullamus. Districtiùs inhibentes sub indignationis nostræ pœna universis, et singulis Guardianis, et Fratribus Domus Sanctæ Mariæ de Angelis prædictis, ac quibuscumque aliis, nè posthac ullam capsulam, vel aliud quodcumque vas pro colligendis eleemosinis, vel pecuniis in dicta Capella, nec juxtà illam teneant, nec in collectione pecunia-

rum

rum dictæ Capellæ pro tempore oblatarum, vel in eam impositarum ullo modo se ingerant, vel intromittant, sed ipsæ pecuniæ à Deputatis prædictis, sicut consuetum est, colligantur, sicque collectæ in reparationem, & conservationem dictarum Ecclesiæ, & Domus Sancti Francisci, Fratrumquè ibi commorantium, & adventantium sustentationem erogentur, sicut à prædictis Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris præscriptum est. Quocirca venerabilibus Fratribus Assisiat. & Fulginat. Episcopis, seù eorum Vicariis in spiritualibus, generalibus, ac dilecto filio Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seù alios præsentes literas, & in eis contenta quæcumque ubi, & quando opus fuerit, ac quoties fuerint requisiti solemniter publicantes, illisquè in præmissis efficacis defensionis præsidiis assistentes, faciant auctoritate nostra Custodem, & Fratres Sancti Francisci hujusmodi præmissis omnibus, & singulis juxtà tenorem præsentium pacificè frui, & gaudere. Nos permittentes eos desuper à quoquam quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque juris, & facti remedia appellatione postposita compescendo. Non obstantibus concessione nostra prædicta, necnon quibusvis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, privilegiis quoquè, indultis, & literis Apostolicis Ecclesiæ, ac Domui sanctæ Mariæ de Angelis prædictæ, illiusque Guardiano, & Fratribus, ac Ordini Minorum de Observantia nuncupatorum, illiusque Superioribus, & personis in genere, vel in specie, ac aliàs in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumquè totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua mentio, seù quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum, &c. præsentibus pro sufficienter expressis, habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialitèr, & expresè derogamus, cœterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 8. Novembris 1583. Pont. nostri anno 12.

Cæ. Glorierius.

Die prima Decembris 1640. exhibita in Cancellaria Episcopali, coram Illustrissimo Domino Episcopo Assisiat. Judice Apostolico, pro Sacro Conventu S. Francisci Assisiat. in causa cum Adm. RR. Patribus S. Mariæ Angelorum, &c.

Crandilius Luciolus Cancellarius.

SIXTUS PAPA V.

Universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis, sal. & Apost. bened.

CUm à primæva institutione regulæ Beati Francisci, tam ob illius, & Sanctorum Antonii de Padua, Ludovici Episcopi, & Confessoris, Bonaventuræ, & Bernardini, necnon Divæ Claræ, aliorumque ejusdem Ordinis sequacium Sanctitatem, & miraculorum multitudinem, quàm etiam ob multorum ipsius Religionis Summorum Pontificum prædecessorum nostrorum merita: ingens ubique Christi fidelium multitudo singularem erga quemcunque dictorum Sanctorum gerat devotionis affectum; Nos, ut ipsorum fidelium devotio hujusmodi non modò conservetur, sed in dies magis augeatur, animarumque saluti uberiùs consulatur, precibus etiam dilecti filii Clementis Bontadosii Ordinis Fratrum Minorum Conventualium Magistri Generalis super hoc nobis humiliter porrectis inclinati, tàm omnibus, & singulis dicti Ordinis Minorum Conventualium, Capuccinorum, & de Observantia nuncupatorum Fratribus, & Monialibus, quàm cœteris utriusque sexus Christi fidelibus, qui verè pœnitentes, & confessi, ac Sanctissima Communione refecti, diebus festis Sanctorum Francisci, Antonii de Padua, Bonaventuræ, Ludovici Episcopi, & Confessoris, ac Bernardini, prædictorum eorumdem Fratrum Minorum Conventualium, Capuccinorum, & de Observantia; Nec non die festivitatis Sanctæ Claræ Monialium dicti Ordinis, Monasteriorum, ubilibet constitutorum Ecclesias tam erectas, quàm erigendas, vel earum aliqua à primis Vesperis, usque ad occasum Solis, eorumdem dierum singulis Annis devotè visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die præfatorum id egerint, Plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionum misericorditer in Domino concedimus, & elargimur; præsentibus perpetuis, & futuris temporibus valituris. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cœterisque contrariis quibuscunque. Ut autem præsentes literæ ad ipsorum Christi fidelium notitiam faciliùs, citiùsque perveniant, volumus, quòd earum exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, sub Annulo Piscatoris die 28. Septembris 1585. Pont. nostri anno 1.

Jo: Baptista Canobius.
Ita est Melchior Vola Rom. Notarius publicus
In fidem, &c.

Sixtus

Sixtus Episcopus servus servorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

EX supernæ dispositionis arbitrio, gregi Dominico præsidentes, inter curas multiplices, quæ ex Pastoralis officii ministerio nobis incumbunt, illam libenter amplectimur, per quam omnium Christi fidelium, præsertim sub suavi Religionis jugo, & vexillo Altissimo famulantium, animarum salus cum divini cultus incremento proveniat; ipsosque Christi fideles, ut eorum vota ad id faciliùs concurrant, spiritualibus muneribus, Indulgentiis videlicet, & peccatorum remissionibus, in apricum adducendo, justos variis signis, & miraculis coruscantes, invitamus, & confovemus, ac aliàs desuper disponimus, prout ad eorumdem Christi fidelium spiritualem devotionem conspicimus in Domino salubriter expedire.

Cum itaque Beatus Franciscus, à quo Ordo dilectorum filiorum Fratrum Minorum institutus fuit, quique inter cœteros in numerum Sanctorum cooptatos, signis, & miraculis maximè claruit, ita vixerit, ut penè omnes ad sui devotionem, & imitationem pertraxerit; multique ex ipsis Christi fidelibus cordam similem ei, qua ipse dum in hoc sæculo versaretur, cinctus erat, hodie deferant; quin etiam plures ejus laudabile institutum amplexi, & sub suavi jugo Religionis ab eo institutæ, diversisque Sanctæ Romanæ Catholicæ Ecclesiæ Prælatis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, & postea ad Summi Apostolatus apicem evectis illustratæ militantes, tantumque virum imitati, in numerum eorumdem Sanctorum relati fuerint.

Nos, qui etiam à teneris annis singularem devotionis affectum erga ipsum Sanctum Franciscum, cujus Corpus sub Altari majori Ecclesiæ domus Fratrum Ordinis Minorum Conventualium nuncupatorum Assisiat. quæ inibi insignis, maximèque celebris, & diversis privilegiis decorata existit, requiescit, sub habitu dicti Ordinis sui incedentes gessimus, cupientes Domum, & Ecclesiam hujusmodi ampliùs decorari, pietatisque, & Christianæ Charitatis opera ubique cum divini cultus augmento, ac ad ejusdem Sancti Francisci honorem, & venerationem, animarumque salutem exerceri; fidelesque ipsos ad faciendum ea, per quæ ad æternam beatitudinem valeant faciliùs pervenire, mediis opportunis excitare, infrascriptum Fratrem Clementem Magistrum Generalem, ac singulares personas Conventus Domus prædictæ à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliis Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, à jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes.

Motu proprio, non ad alicujus nobis desuper oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & certa scientia, in Ecclesia domus, & ad Altare hujusmodi, unam Archiconfraternitatem utriusque sexus Christi fidelium, qui Cordam per ejusdem Ordinis Fratres geri solitam ex illorum devotione deferant, ac illa cingantur, sub invocatione ejusdem S. Francisci, Apostolica auctoritate, tenore præsentium perpetuò erigimus, & instituimus;

Ut autem ipsa Archiconfraternitas Confratrum Cordigerorum præfatæ Cordæ numero in dies magis ampliata decoretur, ipsique Confratres ad piorum operum exercitium propensiores reddantur; ac ad Ecclesiam, & Altare hujusmodi devotionis causa confluant, quò per hoc se majora cœlestis gratiæ dona cognoverint adipisci. De Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli ejus auctoritate confisi.

Omnibus, & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, qui verè pœnitentes, & confessi, ac præfatam Cordam, quæ priùs à Superioribus dicti Ordinis benedici debeat, ob reverentiam, & memoriam ejusdem S. Francisci gerentes, sacraque Communione refecti, præfatam Archiconfraternitatem ingredientur, die prima illorum ingressus, ac in Mortis ipsorum articulo, Nomen Jesu, ore, vel corde invocantibus, si etiam verè pœnitentes, & confessi fuerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem.

Et insuper eidem Archiconfraternitati, illiusque Confratribus, omnes, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones, & relaxationes Archiconfraternitati Confalonis B. M. Virginis, in Ecclesia S. Luciæ de Urbe institutæ, necnon prædicto Ordini, ac illius Fratribus, & personis, quandocunque, & per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam per nos concessas, quoad illas tantùm, quæ hactenus revocatæ non fuerunt, motu, & auctoritate, ac tenore similibus, etiam perpetuò concedimus, & elargimur, ac communicamus.

Postremò, dilecto filio Fratri Clementi Bontadosio nunc, & pro tempore existenti dicti Ordinis Generali Magistro Ordinis Fratrum Minorum Conventualium nuncupatorum, quascunque Confraternitates utriusque sexus Christi fidelium Cordigerorum hujusmodi, in quibuscunque Ecclesiis domorum tam Minorum Conventualium, quàm Capuccinorum, & de Observantia nuncupatorum Fratrum prædictorum in quibuscunque Mundi partibus, & Locis pro tempore erigendis, & instituendis, erigendi, & instituendi illas, quæ postquam erectæ, & institutæ fuerint, præfatę Archiconfraternitati per pręsentes erectę, & institutę, cum omnibus, & singulis Indulgentiis, peccatorum remissionibus, & relaxationibus aggregandi, ac ipsas Indulgentias, illis, & earum Confratribus communicandi, pariterque concedendi, plenam, liberam, & omnimodam facultatem, & auctoritatem damus, & concedimus, prout nos easdem omnes Confraternitates, ex nunc prout ex tunc postquam erectæ, & institutæ fuerint, ipsi Archiconfraternitati per præsentes erectæ, & institutæ hujusmodi aggregamus, prefatasque Indulgentias illis, & earum Confratribus communicamus, & concedimus.

Decernentes easdem presentes literas nullo unquam tempore, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis, seu quopiam alio defectu Notarii impugnari, vel retractari, aut revocari ullatenus posse, neque debere, sed semper, & in perpetuum validas, & efficaces existere, suosque plenarios effectus sortiri debere.

Non obstantibus pręmissis, ac Regula nostra, de Indulgentiis ad instar non concedendis, ac aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cœterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, erectionis, institutionis, concessionum, elargitionis, communicationum, dationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus

se

ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1785. 13. Kal. Decembris Pontificatus noſtri anno 1.

H. Dat.

Jo: Baptiſta Canobius.

Jo: Brouhe.

Sixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

DIvinæ charitatis altitudo eminentiſſima, & ſummi amoris Seraphici inexhauſta bonitas, quæ ab æterno, & ante mundi conſtitutionem in charitate perpetua dilexit nos, ac ut nos ſibi obſtringeret, in funiculis Adæ, ideſt naturæ, gratiæ, & gloriæ ad ſe trahere voluit: videns Prothoplaſti culpa peccatorum funibus circumplexos, ad ſe clamantes, propitius eſto, funiculo hæreditatis ſuæ, non modò nos vinctos ſuos non deſpexit, ſed in fortitudine educendos de mendicitate, in funiculis ſecundi Adæ, inquit, traham vos. Et ut inſolubiliùs nos ſibi vinciret, tenaciùſque obſtringeret, filium ſuum Redemptorem noſtrum, cujus, ſumma diſponente gratia, meritis licèt imparibus, in Sacroſancta Eccleſia vices gerimus, filium Adæ, quaſi funiculum Divinitate, Anima, & carne contextum, ac de Cœlis ad terras protenſum, juſtitiæ cingulo in omni vita ſua ad lumbos præcinctum, ſuamet interiùs charitate vinctum, licèt funibus impiorum pro ſua voluntate ligatum uſque ad mortem Crucis tradidit, & traxit; ut ſic nobis victis, & in peccatorum funibus vinctis fieret Sapientia, Juſtitia, Sanctificatio, & Redemptio. Licèt autem tantæ Charitatis ardor inextinguibilis eſſe debuiſſet, refriguit tamen. Unde frigeſcente Mundo, & in funiculis Evæ, quæ ſunt concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ denuò conſtrictæ, ad denuò inflammanda corda noſtra, Deus miſericordiarum, & luminum famulum ſuum B. Franciſcum miſit, in tam larga dulcedinis benedictione prævenit, ut non modò virtutum prærogativis, & meritis celebrem fecerit, ſed & in carne ipſius Sacra Chriſti Stigmata renovaverit, & mira Crucis myſteria, ligamina, & paupertatem multiformiter in eo ad vivum demonſtraverit: adeo ut verè Chriſtus Franciſco inferre poſſit, ſemitam meam, & funiculum meum inveſtigaſti, & omnes vias meas prævidiſti. Unde & factum eſt, ut meritis dicti B. Franciſci Sacroſancta Mater Eccleſia fœtu novæ prolis amplificata, & multorum Sanctorum ejus inſtituti meritis, virtutibus, doctrinis, exemplis, & miraculis aucta, necnon quamplurimis Epiſcopis, Archiepiſcopis, Patriarchis, Cardinalibus, Regibus, & Summis Pontificibus decorata non poſſit ad ejus devotionis, & imitationis ſectanda veſtigia non eſſe propenſa. Nos pariter, qui à teneris annis ſingularem erga eumdem B. Franciſcum (Gloria noſtra) ſemper geſſimus devotionis affectum, & in dies ſem-

semper accrevit, ac mirè accrescat, & cujus cinguli, & amictus instituti, & Ordinis pro Dei gratia, & nostra voluntate pro posse imitatores, alumni, & servi fuimus, ac fuisse gloriamur, considerantes populorum devotionem, & propensionem erga tantum virum, & quo devotionis affectu æmuletur, & passim anhelet plebs omnis vinciri saltem funiculo ejus, & quasi non contenta quod tot, tantique utriusque sexus Christi fideles ad instituta trium Ordinum ipsius ob devotionem ad tantum patrem, relicto mundo, transierint, se totam velit in S. Francisci imitatione, devotione, & amore immergere. Idcircò cum pro aliquali repensione amoris nostri erga tantum Patrem, nuper ad ampliorem decorem insignis, & celebris Ecclesiæ Domus ejusdem S. Francisci Assisiat. Ord. Fratrum Min. Convent. nuncupatorum, in qua quidem Ecclesia sub illius Altari majori Corpus ejusdem S. Francisci requiescit, ad divini cultus, & piorum augmentum, ipsiusque S. Francisci honorem, & venerationem, ac animarum Christi fidelium salutem, unam Archiconfraternitatem in ipsa Ecclesia, & ad dictum Altare, motu proprio, erexerimus, & instituerimus: ac ut Confratres Cordigeri dictæ Archiconfraternitatis, ad pia opera exercenda propensiores redderentur, ac ad Ecclesiam, & Altare hujusmodi devotionis causa confluerent, eisdem utriusque sexus Christi fidelibus, verè pœnitentibus, & confessis, dictam cordam, quæ priùs à Superioribus dicti Ordinis benedici debeat, ad reverentiam, & memoriam ejusdem S. Francisci gerentibus, sacraque communione refectis, Archiconfraternitatem ipsam ingredientibus, prima die illorum ingressus, ac in mortis articulo ipsorum, nomen Jesu ore, vel corde invocantibus, ac etiam verè pœnitentibus, & confessis, Plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem, per alias nostras literas concesserimus. Necnon dilecto filio Clementi Bontadosio, moderno, ac pro tempore existenti dicti Ordinis Ministro Generali, ut quascunque Confraternitates utriusque sexus Christi fidelium Cordigerorum hujusmodi in quibuscumque Ecclesiis Domorum Ordinum Fratrum Minorum, tàm Conventualium, quàm de Observantia, & Capuccinorum nuncupatorum ubicumque, & in quibusvis mundi partibus erigere, & instituere, illasque, postquam erectæ fuerint, prædictæ Archiconfraternitati cum omnibus, & singulis Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, ac relaxationibus aggregare; ipsasque Indulgentias hujusmodi Confratribus illarum communicare, & concedere valeret; plenam, & omnimodam facultatem, & auctoritatem concesserimus, easdemque Confraternitates erigendas ex tunc, prout ex ea die, & econtra dictæ Archiconfraternitati aggregaverimus, & Indulgentias hujusmodi Confratribus illarum communicaverimus, ac literas prædictas nullo unquam tempore de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, seu quopiam alio defectu notari, impugnari, retractari, aut revocari nullatenus posse; sed semper validas, & efficaces futuras, suosque effectus plenarios sortiri debere decrevimus, ac aliàs prout in dictis literis pleniùs continetur. Ne autem de præmissorum validitate ullo unquam tempore dubitari contingat, nostram denuò in præmissis auctoritatem interponere, ipsiusque Archiconfraternitatis auctoritatem extendere, ac pium dictorum Confratrum Cordigerorum propositum ampliùs promovere, eosque spiritualibus muneribus, Indulgentiis videlicet, & peccatorum remissionibus prosequi cupientes, supplicationibus dicti Clementis hac in parte inclinati, institutionem hujusmodi Apostolica auctoritate prædicta tenore præsentium perpetuò approbamus, & confirmamus. Supplentes omnes, & singulos tàm juris, quàm facti defectus, si qui intervenerint in eisdem, ipsamque Archiconfraternitatem in Caput omnium Confraternitatum Cordigerorum hujusmodi ubilibet institutarum, & instituendarum, etiam perpetuò, & tenore præmissis erigimus, & instituimus;

omnes-

omnesque, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones Religioni, & Ordini Fratrum Minorum hujusmodi per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores, ac nos concessas Archiconfraternitati, & Confratribus Cordigerorum similiter perpetuò concedimus, & communicamus, & ad illas extendimus, seu Indulgentias, & peccatorum remissiones, & relaxationes Religioni, & Ordini Minorum prædictis, ut præfertur, concessas Archiconfraternitati, & Confratribus Cordigerorum hujusmodi sub eisdem modo, & forma, quibus illæ Religioni, & Fratribus prædictis concessæ fuerunt, dummodo, ut præfertur, non fuerint revocatæ, etiam perpetuò concedimus, elargimur, & communicamus. Necnon de Omnipotentis Dei Misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, utriusque sexus Confratribus Cordigerorum hujusmodi, præter Indulgentias Religioni præfatæ concessas in mortis articulo, necnon quoties processionibus Archiconfraternitatis Cordigerorum hujusmodi, singulis mensibus fieri solitis interfuerint, eisdem quidem Confratribus plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem perpetuò concedimus, aliis verò non Confratribus, qui processionibus hujusmodi interfuerint, centum annos de injunctis eis, vel aliàs quomodolibet debitis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxamus; Ac prædictis Confratribus, qui aliis dictæ Archiconfraternitatis processionibus, aut dum B. Mariæ, vel quodvis aliud divinum Officium per ipsos Confratres Cordigeros recitabitur, interfuerint, ac quoties Sanctissimum Christi Corpus, dum infirmis defertur, vel defunctum ad sepulturam associaverint, aut alicui miserabili personæ subvenerint, vel pacem inter inimicos composuerint, seu aliquod horum fecerint, toties centum dies de eis injunctis, seu aliàs quomodolibet debitis pœnitentiis, etiam misericorditer in Domino relaxamus: eisdemque Confratribus Cordigeris, ut Indulgentias, & peccatorum remissiones prædictas per modum suffragii pro fidelibus, qui in gratia Dei decesserunt, consequi, & impartiri valeant; necnon quascunque Confraternitates utriusque sexus Christi fidelium Cordigerorum hujusmodi in quibuscumque Ecclesiis, tàm Minorum Conventualium, quàm de Observantia, & Capuccinorum nuncupatorum Fratrum prædictorum in quibuscunque Mundi partibus, & locis, pro tempore erigendas, & instituendas, postquam erectæ, & institutæ fuerint, Archiconfraternitati illorum aggregandi, illisque omnes, & singulos eorum Indulgentias, & peccatorum remissiones, & relaxationes communicandi, & concedendi, plenam, liberamque facultatem prædicto, ac pro tempore existenti Generali dicti Ordinis Minorum Conventualium auctoritate, & tenore prædictis concedimus. Non obstantibus præmissis, ac nostra de Indulgentiis ad instar non concedendis, & quibusvis aliis Constitutionibus Apostolicis, cœterisque contrariis quibuscumque; præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus interim, quòd præsentium transumptis, manu alicujus Notarii subscriptis, & sigillo pro tempore Ministri, vel Procuratoris Generalis Ordinis Fratrum Minorum Conventualium hujusmodi, vel cujusvis personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, aut Canonici alicujus Cathedralis Ecclesiæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, ubique locorum, & gentium, in judicio, & extra, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si fuissent exhibita, vel ostensa. Nulli ergo omnino, &c. nostræ approbationis, confirmationis, erectionis, concessionis, aggregationis, elargitionis, communicationis, relaxationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1586. Nonis Maii Pontificat. nostri anno 2.

Serico vinculo fixum plumbum.

Tho. Thom. Gualterius.
A. de Alexiis.

Inno-

INNOCENTIUS PAPA XII.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

COmmissæ Nobis à Domino Jesu Christo dispensationis ratio exigit, ut Cœlestium munerum Thesauros, ad augendam in terris Sanctorum in Cœlis regnantium venerationem, fovendamque, & incitandam erga illos fidelium Devotionem, fideli prudentia, quantum Nobis ex alto conceditur, erogare studeamus. Itaque eximia, omnisque humanæ laudis præconium longè supergressa Sancti Francisci Confessoris, qui terrenis omnibus despectis, cœlestis gratiæ benedictione repletus, innumeris mirabilium virtutum exemplis Sanctam Dei Ecclesiam illustravit, & hominum corda, eo, quo ipse ardentissimè flagrabat, charitatis igne succendit, merita pio, devotoque animi affectu recolentes, necnon spirituali Christi fidelium ad Ecclesiam ipsius S. Francisci Domus Fratrum Ordinis Minorum ejusdem Sancti Francisci Conventualium nuncupat. Civitatis Assisien. in qua Sacrum ejus Corpus requiescit, assiduè, (ut accepimus) ex Universis Christiani Orbis partibus devotionis causa confluentium consolationi, atque animarum saluti, quantùm cùm Domino possumus, benignè consulere cupientes, ac de Omnipotentis Dei Misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, ad Ecclesiam supradictam, sicut præmittitur, confluentibus, qui illam verè pœnitentes, & confessi, ac Sacra Communione refecti, in quocumque anni die devotè visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium literarum transumptis, seù exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 18. August. 1695. Pont. nostri anno 5.

Jo: Franc. Card. Albanus.

Libri Secundi Finis.

INNOCENTIUS PAPA DUODECIMUS

AD FUTURAM REI MEMORIAM.

X incumbenti Nobis Apostolicæ servitutis officio pia Christi fidelium quorumlibet vota, præsertim ad divini cultus incrementum, ipsorumque Christi fidelium animarum salutem tendentia, ad exauditionis gratiam libenter admittimus, illaque favoribus, & gratijs prosequimur opportunis. Cùm itaque sicut dilectus filius Balthassar Milazzo à Naro Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium nuncupatorum Nobis nuper exponi fecit, ipse pro spirituali Christi fidelium ad Ecclesiam Conventus ejusdem S. Francisci Civitatis Assisiensis ex universis mundi partibus devotionis causa assiduè confluentium, nec à Confessarijs dicti Conventus absolvi valentium consolatione, aliquos Pœnitentiarios ad Sacramentales illorum confessiones audiendas deputari plurimùm desideret: Nos pio ipsius Balthassaris Procuratoris Generalis desiderio, quantum cum Domino possumus annuere, illumque specialibus favoribus, & gratijs prosequi volentes, & à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendi, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, dilecto pariter filio Felici Rotondi moderno, & pro tempore existenti Ministro Generali dicti Ordinis, ut tres Fratres expresè professos Ordinis prædicti, quos ad id idoneos, vitâque, & moribus conspicuos cognoverit, in dicta Ecclesia Pœnitentiarios, dummodò tamen ab Ordinario loci prius examinati, & approbati

fue-

fuerint, conſtituere, & deputare valeat; itaut ijdem Pœnitentiarij ſic conſtituti, & deputati Sacramentales omnium; & ſingulorum Chriſti fidelium ad eos recurrentium confeſſiones audire, illiſque auditis eos à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſvè quibuſvis Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis quavis occaſione, vel cauſa quomodolibet latis, & per eos incurſis, necnon ab omnibus, & ſingulis eorum peccatis, criminibus, exceſſibus, ac delictis quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam in caſibus Sedi Apoſtolicæ (non autem loci Ordinario,) reſervatis, vel in poſterum reſervandis, exceptis tamen contentis in litteris die Cœnæ Domini legi conſuetis, in foro conſcientiæ tantum abſolvere, ac pro commiſſis pœnitentiam ſalutarem, aliaque injungenda eis injungere, necnon vota quæcumque (Ultramarinæ Viſitationis, Liminum Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum de Urbe, ac Sancti Jacobi in Compoſtella, necnon Caſtitatis, & Religionis votis dumtaxat exceptis) in alia pœnitentiæ, vel pietatis opera commutare liberè, & licitè poſſint, & valeant, licentiam, & facultatem Apoſtolica auctoritate tenore præſentium concedimus, & impartimur: Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſvis etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegijs quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis illorum tenores præſentibus pro plenè, & ſufficientèr expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice dumtaxat ſpecialitèr, & expreſsè derogamus, cæteriſquè contrarijs quibuſcumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die xj. Martij MDCXCIX. Pontificatus Noſtri Anno Octavo.

J. F. Cardinalis Albanus.

ICON AMORIS CHRISTI, & FRANCISCI

Duobus Epigrammatum Centuriis expressa.

Auctore P. M. Balthasare Paglia à Calatajerone Ord. M. Conv. Eminentiss. ac Reverendiss. CARDINALIS BARBADICI Theologo.

CENTURIA PRIMA.

SS. D. N. CLEMENTI XI. P. M.

Nuncupatio. 1.

Grandia conetur Musæ, Phœbique Sacerdos:
Docta cothurnato rideat aula duci.
Nitimur in tenui. molles inflare cicutas,
Non clangore animos Diva ciere jubet.
Mercurius, cui prisca litat facundia, plumas
Et virga, & pedibus fert, galeaque leves.
Mæonidæ crescant Teucrorum sanguine lauri:
Innumerus volitet viva per ora Maro.
Vatibus altiloquis det Achilles nomina: prisci
Castalias animet Cæsaris aura tubas.
Me cautes Alverna tuas, atque antra Subasi
Patris in obsequium scandere Numen agit.
Tu sacra Francisco foveas Epigrămata CLEMENS:
Si facias, æquet gloria nulla meam.
Ergo alius majora canens petat alta. Minores
Me tollentem astris celsior aula manet.

Programma. 2.

Hic, ubi secretis Alvernia clauditur umbris,
Et Vatum unisonas excipit ara preces;
Casta verecundos accersit Musa puellos,
Vos procul hinc juvenes, hinc procul ite senes.
Te moror, haud læva spectes qui fronte Camœnam,
Quam tamen ungue truci torva senecta ferit.
Te peto, vittati placeat cui margo libelli:
Num traheris munda fœda juventa chely?
Sola meus tolerat pueri vestigia Pindus,
Ne subeant geminum fama, pudorque metum.
Sic etenim quà pura sacræ dant otia cautes,
Quàque via est tuto trajicienda pede;
Quis canat, ò pueri fugite hinc? ubi fraude repulsa
Frigidus in nostra non latet anguis humo?

Poetæ congrua Virginitas. 3.

Castalidum (ni vera jocis Polyhymnia misces)
Quælibet est cœlebs, impatiensque viri.
Haud secus, ut chordis Musas, & cordibus æquet,
Castalidum cultor non nisi castus erit.

Idem argumentum. 4.

Nata velut Cypris cunas in Doride, Pallas
Sic ope Vulcani de capite orta Jovis.
Nec minùs unda rogo, Thetidi fax obstat, inermem
Quàm bella in Venerem cincta Minerva gerat.

De S. P. Francisco: in Venerem. 5.

Stet Pater ante fores, procul hinc Venus impia. sacro
Is metuenda tibi retia fune parat.

In eamdem. 6.

Quid, Venus, à te optem toto hoc in codice? tantùm
Quidquid in 1 octavo scurra Latinus amat.

1. Martialis lib. 8. Epigr. 1.

In Detractorem. 7.

Mome procul: dignum Vestali parcere Musæ.
Virginitas ridet murmura. Mome procul.
Phyllida nocturnis inhiantem carpe Theatris:
Corripe cœnosi lemmata Stesichori.
Sunt quibus Idalio cantetur Lesbia plectro;
Inde Lycambæis versibus ampla seges.
At mihi pullato vestitur syrmate Clio,
Instita candidulos pendet adusque pedes.
Franciscum recolo, cui pura modestia cordi,
Et non fucatæ norma pudicitiæ.
Parciùs hinc naso nobiscum utare. vel ipse
Mansuescit coram virgine Rhinoceros.

In Eumdem. 8.

Longũ Epigramma cano? longùm quoq; Zoile carpes.
Corripio? an frustra? tu quoque corripies.
Quid faciam? quò vena trahet tibi surdus abibo.
Delia sic raucos ludit inulta canes.
Sit mihi Musa Gigas, eadem sit pusio. quid tum?
Semper idem. semper tu mihi Zoilus es.

In Eumdem. 9.

Zoile sic rides, nobis plaudente Theatro?
Sic idem, fato nos agitante, gemis?
Quis tegat invidiam? nosco, vir subdole, nosco
Livoris risum, lætitiæ lachrymas.

Librum, Poeticæ Fabulæ, inscriptum comburit. 10.

Quidquid Apollineo correptum luserat æstro,
Cum biberet molles pectus inane dies;
Ætna voret patrius, lustret Vulcanus opellam,
Pierius crebro ferveat igne calor.
Quæsierat lucem, nacta est incendia Clio.
Prævenit optatos jussa favilla Typos.

His

His repetita libris Argiva est fabula: debet
Græcia, quo periit Troja, perire rogo.

Sese ad Minorum laudes convertit. 11.

Hactenus ancipitem, casu ducente, per orbem
Pressit arenosas advena Musa vias.
Pegase flecte gradum. quò te, ceu pulvere, jactes,
Curre Minoritas ociùs ad cineres.

S P. Francisco. 12.

Jacta priùs, dein rapta focis hæc pagina, vestros
Conveniat, Genitor, semicremata pedes.
Nos tua sic docuit pietas, tibi scilicet ultro
Delectus operum sistere relliquias.
An chorus Aonidum Regis mihi suggerit aulam?
Atria num Phœbo sunt adeunda meo?
Cætera posthabuit, Pindique cacumine distans
Migrat ad Alvernæ culmina Musa redux.
Hic Superum titulos, ortum, tua voluimus acta:
Hìc tumet ad proprium fausta Thalia jubar.
Metior hoc stadium; tali se pulvere noster
Exercet sonipes: hac mihi gressus humo.
Talia quis mittat? quis Patri injurius ausit
Sponte paterna silens extera facta sequi?
Tu tamen oblatas temere, Pater, excipe Musas,
Tu pia sollicitæ munera prolis habe.
Munera, quæ calido foveas dum pectore, non me
Pæniteat cupido diripuisse rogo.

Georgio Bucanano in Franciscanos scribenti. 13.

Mens furit in soccum, funem mala lingua lacessit:
Ille aptus capiti, faucibus iste tuis.

Crux. 14.

An mihi serta parent Sol, Cypria, Juppiter, Evan?
An tonsis faciat vitta prophana comis!
Stat sacra tumuisse cedro, qua digna loquutum
Cedrina Crux, diis versibus Alpha, manet.
Sunt quibus Idaliæ societur laurea myrto:
Hic hedera, hic molli vitis honore viret.
Ab Jove principium natæ petiere Camœnæ:
Aptior hinc Vati querna corona foret.
Non ita Christiadæ: det Crux exordia libro.
Hæc, mea Calliope, sit tibi planta caput.

S. Franciscus à Sybilla Erythræa, ut sidus, à S. Jo: prænunciatur, ut Angelus. ex Jo: Villan. lib. 5. cap. 34. 15.

Sidus Erythrææ, Joanni est Angelus Umber.
Luciferi ad solium vectus, utrumque probat.

S. Franciscum Effigies in Porta S. Marci Venet. prænunciat. ex F. Salv. Vitali orch. 1. spect. 8. 16.

Scripserat ingenuus Domini gesta ardua Marcus:
Dive parem Christo te nova fama canit.
Præsensit sapiens utriusque oracula Scriptor:
Pingitur ante suas hinc tua vita fores.
Scilicet Historiam supplens, in margine jussit
Hoc aliud scribi Marcus Evangelium.

S. Francisci familiæ insignia, Tres Anseres. 17.

Ansere stemma nitet. quò scribam insignia stirpis,
An mihi sint pennæ, quas habet ille, satis?
Si malè jucundos inter strepit Anser olores,
Ansere pro tali quàm bene cantat olor!

S. Francisci Nativitas. 18.

Angelus est, ò Christe, tuos qui nunciet ortus:
Qui, Francisce, tuos concinat, Angelus est.
Jamque utriusque pari cantatas alite cunas
Obstupet elato Musa supercilio.
Mirabar Sanctos te prima ætate sequutos:
Est qui nec natus sit tibi, Christe, sequax.

Eadem. 19.

Adeste gentes. lingua jam sonat cœli.
Ortum Parentis Angelus canit. Templi
Solem refulgentem hæc decebat aurora.

Eadem. 20.

Lux nova dum cœlo irradiat, dum fulgurat Heros
Astrifer, hanc signet lactea gemma diem.
Scrupea nectareos Alverniæ gurgitet imbres:
Flava Subasaam Flora coloret humum.
Quoque oriens surgit, quoque occidit æquore Titan
Semidei ad plausus dissita regna sonent:
Damtaxat supero condat se Lucifer orbe:
Splendidior nostro Lucifer orbe patet.

Eadem. Ad Picam S. Francisci Matrem. 21.

Miraris, ceu Virgo fores, aut nescia mater,
Quid sibi penningeri Flaminis orsa velint.
Solve metus: rem disce: sui cunabula fratris
Ut canat, e supero Spiritus axe venit.

S. F. Petro avaro Patre progenitus. 22.

Mentis inops genitor, locuples est fœnore: pauper
Filius ò quantas mente tuetur opes!
Fama negans, Cræso quòd sit locupletior Irus,
Cor patris, ac gnati cernat, & erubeat.

S. F. in stabulo nascitur. 23.

Pica tumens fœtu num diversoria lustret?
Non locus ancipitem, non domus ulla capit.
Si tibi Mopse, Mycon dederunt præsepia cunas,
Si specus infantem te, 1 bone Pastor, habet.
Hauriat & lucem Verbi sectator in antro,
Qui Pater, & Mitis, Pastor, & Agnus erit.
Scilicet hoc stabulo venientis idonea vitæ
Stat series, tenebris hisce futura patent.
Hinc Puerum quæ fata manent dicturus haruspex
Sidera ne pergat cernere, cernat humum.

1. Christe. Jo. c. 10.

Idem Argumentum. 24.

Fratribus ò faustum Paleæ cognominis omen!
Cur? nostro cunas præbuit illa Patri.

S. F. in Umbria nascitur. 25.

Jam terræ novus hospes adest. parat Umbria cunas.
Umbria vix ulla mox regione minor.
Auspicor hinc Vates: infans ubi prodit ab Umbris,
Christiadum cœlo Solis ad instar erit.

S. F. Assisii nascitur. 26.

Transfuga vir mundi Superis tua, teque dedisti.
Patria nunc superest. dicito: jurè mea est.
Quis furor, ò cives, doctam coluisse 1 Minervam?
Semina doctrinæ vester Alumnus habet.
Protinus huic priscum sapiens Dea cedat honorem.
Cui sordescit honos, altiùs ille sapit.

1. Ex F. Salv. Vitali Orch. 1. spect. 6.

S. F. Jo: primùm vocatur. 27.

Si duo Joannes, Baptista, & Apostolus adstant
Christe tibi, comes hic, prævius ille fuit.
Hic comes assequitur pedibusque, animoq; Magistrum;
Prævius ille vias, ut cynosura, parat.
Tertius interea suppar Franciscus utrique
Non præit, aut sequitur, fit tibi, Christe, sequax.

S. Francisco puerulo quidam pallium sternit. 28.

Strata viatori dum tegmina sistit haruspex,
Excipit Æsisias obvia fata Puer.
Nil mirum, si jacta premat nunc pallia, qui jam
Auratas chlamydum calcat adultus opes.

S. F. principiò mercaturam exercet. 29.

Mercatore satus quo tradit fœnore merces?
Centuplum ut accipiat, dat sua pauperibus.

S. Franciscum ægritudo ad Christum convertit. 30.

Sanguinis arcano Puber vix æstuat igne,
Vix novus obrepit membra per ima calor;
Deliratne furens? quin febrim nactus amoris
Ardet, amat crebris cœlica deliquiis.
Jam sit peat natura. probis fit semita vitæ
Ipsa lues, reprobis quæ via mortis erat.

S. Francisco dormienti Crucis signum apparet. 31.

Quanta ferat somnus bifidi sub imagine ligni
Germina, quot fructus, quot bona, Dive, cape.
Amplexum toti quatuor dant brachia mundo:
Crux totidem mundi partibus una satis.
Ut pomum impasto, foliorum tegmina nudo,
Sic umbram lasso planta ministra parat.
Arbore vincebat, nunc arbore vincitur hostis.
Umbrarum pater est, hunc fugat umbra Crucis.
Proditor insultat? facilis datur ultio: pendent
Multus ab hac Judas, Machabesque trabe.
Presserat atra lues? curam de frondibus hauri.
Mergit aquis Nereus? pro rate sume Crucem.
Innumeros Pandora frequens e pyxide morbos
Fuderat: hoc languor stipite pressus abit.
O jubar, ò hominum requies tutissima, Christi
Tessera, Christigenis nacta salutis iter.
Perge Parens: hic vera quies, hic meta laboris.
Pergito. Crux omnes auferet una cruces.

Idem Argumentum. 32.

Crux nitet, irriguo langues ubi, Dive, sopore.
Nempe Dei famulis in Cruce vera quies.
Scala vias cœli sopito expressit Jacob:
Sancte jaces? altum Crux tibi sternit iter.
Providus Eliæ superum dat pabula somnus:
Sors eadem: fructu te cibat ille Crucis.
Dormit Joannes, Christique e pectoris amne
Potat Evangelium: tu bibis Umber idem.
Fausta quies! mentemque, piique oracla magistri,
Jus, exempla, metrum vitæ utriusque docet.
Ergo quiescenti si tot tibi pandit Olympus
Dogmata, num poteras discere plura vigil?

Idem Argumentum. 33.

Dux Minor umbrifero vix claudit inertia somno
Lumina, Crux reserat dulce salutis iter.
Nox lucem paris, umbra diem, ceu somne quietem:
Crux vocat apparens, vulnera vera manent.
Protinus an dubiæ credaris mortis imago,
Quando aperis vitæ limina certa sopor?

S. F. pro amore Christi petentibus nihil se negaturum promittit. 34.

Mercatore satus mercator & ipse, roganti
Dat sua. mirabar. desino. cogit Amor.

S. F. post auditum illud Matth. 18. Tollat Crucem suam, & sequatur me, Christi vestigia sectatur. 35.

Eia agè rumpe moras; quæ te paulo ante vocarat
Dive soporatum, Crux vocat & vigilem.
I celer, affer onus: totus tibi Golgotha mundus:
Gratia te socians & præit, & sequitur.
At sectator abit, præstans cui gloria calcar,
Et jam verna Crucis fit tibi Christe sequax.
Parce Deus famulo: propriam vix ipse tulisti,
Ille suam tecum deferet, ille tuam.

S. F. Christo sub specie pauperis indumenta largitur. 36.

Auctor opum lacero torpet, ceu pauper, amictu.
Si te conveniat, quid modò, Puber, agas?
Nunc personato, locuples, das tegmina; posthac
Personam exuto temet, egene, dabis.

S. F. sibi dictum intelligit, Vade Francisce, repara domum meam, quæ labitur. 37.

Par Domus Empyreo, cui propugnacula zelus,
Dogma, fides, ventis pressa, fragore gemit.
Lapsurus jam nutat apex: quis fulciat ædem?
Dux Minor ad tantum quin moveatur opus?
I me Tonans alto cœlum committe Giganti:
Altitonans humiles ad sua templa vocat.

S. F. Deo mancipandus, Patrem habet adversum. 38.

Vix genitum Christo Genitor te perdere gestit:
Sic tibi, ut Herodes, est, Vicechriste, pater.

S. F. vinculis a Genitore alligatur. 39.

Icona Soteris manicis, & compede torquens,
Sic, Petre, sub cœci fornicis arce tegis?
It labor in cassum. Vicechristo, ceu Petrus esset,
Ut reserare fores, solvere vincla datur.

Idem Argumentum. 40.

Hæccine vir pateris, manibus post terga revinctis?
An subit illarum mens operosa vices?
Inferior quo fune pater tua corpora terræ,
Corda ligat summus liberiora polo.
Hos potes, ut filo, labyrinthum evadere mundi:
Sic quo te vincit, vincitur is laqueo.

S. F. saxis impetitur. 41.

Vix Pater antra subis patriæ de finibus exul:
Occurrit multa saxea cote phalanx.
Grandine sub lapidum constans lapidescere visus;
Quin ubi saxa petunt, non satur illa petis.
Fallor? opus saxis. Templo minitante ruinam,
Queis Lateranensem sit reparare domum.

S. F. coram Antistite Assisiate sese denudans, sua Patri resignat. 42.

Conveniens utrumque Patrem, sic tegmina jactas
Dive, ut Pastori vellera reddit ovis.
Nunc spoliatus abi: longo post tempore Summus
Te meliore Pater veste, tuosque teget.

Idem Argumentum. 43.
Primus Adam Genitor nudus, sine labe videtur.
Vulnera cum rapiet quinque, 1 secundus erit.
1 Christus.

S. F. Christi militiæ nomen daturus, vestes deponit. 44.
Quò redeat victor, quò miles frondibus umbret
Phœbæisque comas, Assyriisque manus;
Longum hastile rapit, galea sese impiger armat,
Trux lituo, clypeo tetricus, ense minax.
Tres petit Umber inops, & inermis, & incomes hostes:
Vile putas? ferri spes subit alta vices:
Nam triadi hostili metuendus ut ingruat, unum
Omnibus ille armis cor habet æquivalens.

S. F. depositis vestibus, amens creditur. 45.
Nudus, inops, amens non uno scommatis ictu
Signifer arguitur. qua ratione? loquar.
Nudus, inops, vestes, & opes quòd cedat egenis;
Amens, quòd mentem donet habere deo.

S. F. laudes decantat Gallicè, Præco sum magni Regis. ex Officio Franc. 46.
Nocte vigil media, Solis prænuncius Umber
Ter cecinit. quidni? carmine Gallus erat.

S. F. S. Petro Ecclesiam nuncupat. 47.
Cornibus ara frequens cui conditur? an Barionæ?
Dive, tabernaculum scis placuisse Petro,
Felix ò donum! ò merces felicior! unum
Das Petro; ille tibi milleque, plusque dabit.

S. F. duodecim sibi discipulos seligit. 48.
Ibat Apostolico stipatus ab agmine Christus,
Stipat Apostolicum plebs duodena virum.
Sors comitum dispar. illi fugere relicto
Si duce, ne fugiant, hos tria vota ligant.

Idem argumentum 49.
Jam Crucis arma gerens, fideique Subasius Heros,
Gestit Apostolico subdere colla jugo.
Bissenos legisse duces primus labor: exin
Pandere selectis dulce salutis iter.
Monstra polo duodena Gygas dat claviger: an non
Semideos totidem Divus ad astra vehat?

S. Francisci discipulus B. Pacificus laureatus poeta, qui Rex versuum dicebatur. 50.
Rex vatum, augustos redimit cui laurea crines,
Transfuga Musarum, fit tibi Dive comes.
Ipse lyræ fidicen digitis quoque monstrer in Urbe;
Te sequor; at Musis vertere terga piget.
Annue. parce fato. sic vires ad metra sumens
Rex Vatum, lauro tempora cinctus ero.

S. Francisco infensus F. Jo: Capella unus ex XII. 51.
Proditor arma vibrat: patere hunc, Vicechriste, libèter,
Effigiem Judæ mors, laqueusque manent.

Idem Argumentum. 52.
Mite dabat lectæ Franciscus dogma cohorti.
Prima Minoritæ spes erat illa gregis.
Copia gestit avars. quid em rubet, oscitat, odit.
Ah malus, inque malam dignus abire crucem!
Proditor e merito jam pendet stipite. quævis
Hos utinam fructus arbor in orbe ferat.
Cur sese intermens suspenditur arbore? vivum
Tangere mors, & humus respuit exanimem.

S. Franciscus Regulam brevi conscribit. 53.
Unicus est Doctor, Doctrina est una: Minores
Unica mens vobis: diligite alterutrum.

S. F. summum adit Pontificem, confirmationem Ordinis accepturus. 54.
Te Petre Divus adit: tibi regula sistitur: omne,
Quod docuit Christus, quin Vicechriste probes?

S. F. versibus vacat, quos refert F. Jo: de la Haie in vita S. F. 55.
Aspice Franciscum cytharæ, Musisque vacantem,
Et frontem numeris solvere disce meis.

S F. panem multiplicat 56.
Esuriente manu stipatur Origo Minorum.
Rara Ceres fuerat, fit tamen ampla prece.
Undique mollita recreari fruge videres,
Ceu quondam Galileæ ad mare, discipulos.
Pauperies miseris hæc horrea detegit; hanc scit
Militiæ annonam pandere Dux inopum.

S. F. Fratres cælitus pascit. 57.
Murmur ubique strepit. Frater jejunia passus
Oscitat: est vacuus, fortiùs inde tonat.
Nulla quidem vobis, nisi spes in Patre, Minores:
Huic licèt impasto, servit amica Ceres.
En prece Numen agens, en vos miseratus egenos
Sedat inexpletas fruge recente gulas.
Sportula plena datur: cistis oneratus ephebus
Pabula cunctanti portat opima viro.
Non accersitis, at sponte fluentibus offas,
Suave penum, vobis Advena distribuit.
O bona quam lepido recreat vos mensa sapore;
Gratia convivas quàm speciosa tenet!
Scilicet exiguo quem fragmine tristis egestas
Paverat, apposita pro dape cœtus ovas.
Ergo ubi sideream pasci meruistis ad escam,
Quàm cuperem vestram tunc habuisse famem!

S. F. aquam e petra educit. 58.
Fit prædura silex, fœcunda Subasidis ictu.
Sancte jubes? oritur vera perennis aquæ.
Legifer Isacidum gemino dum verbere rupem
Concitat, en laticem scrupea massa parit.
Sunt mea corda lapis, sed nec percussa liquescunt.
Icta licèt, quavis duriùs alpe rigent.
Percute bisque, iterumq; Parens: ubi fundet ocellus
Flumina, prodigium, credite, majus erit.

S. F. aquam in vinum convertit. 59.
Qui modò Liber erat, famulo nunc servit Iacchus
Christe tuo: huic raptim, ceu tibi, paret aqua.
Lympha verecundo rubuit prope victa pudore:
Obstupuit redolens ardua mensura calix.
Fabula vertatur Graiis, ubi vertitur unda.
Hæc parit & Bromium, quæ peperit Venerem.

S. Francisci secus Cajetæ littus miraculum. 60.
Euboicam gens lecta coit, quasi flumen, ad oram,
Dum Patris eloquio sic, velut imbre, pluit.
Fit Jonas: orantem plausu quòd cœtus honoret,
Vir petit æquoreo subdita regna Jovi.
Hinc subit incultum nautis, & remige lintrem,
Ne queat obrepens corda subire tumor.
En aliò ventos ridens fugat Amphitrite:
En placidos offert Doris amica sinus.

Proh stupor! ad Patris normam nil corde tumentis
Edidicit fluctus, detumuitque fretum.

Idem Argumentum. 61.

Te, freta dum superas, talem, Pater inclyte, cerno,
Qualis aquam superans in mare Christus erat.
Tacet utrique salum: vobisque jubentibus arcet
Æolidum turmas officiosa Thetis.
Siccine par Domino pelagi quoque crederis alveo?
An tellure sequi non tibi Dive satis?

Idem Argumentum. 62.

Plaudit humus, repetunt Nerei vada cerula plausum,
Non tenues Umbre congeminante sonos.
Quid faciat? pietas animum, populique moratur
Cura, sed obsequio plebs malè cauta fugat.
Vertitur en properè, temnensque pericula fertur
Incustodita per freta summa rate.
Cernite, quo puppis liquidum secet ordine marmor!
Pareat ut dio jussa carina duci!
Sic terræ, quem, Dive, fugis, dabit æquor honorem,
Et tecum profugo laus peregrina venit.

S. F. agnam habet pedissequam. 63.

Umbrigenæ gressum Pastoris ubique sequuta
Ibat ovis, simplex, blanda, fidelis hero.
Qui procerum cathedras, hominum cōmercia tēpsit,
Vix aliud, quàm te pascit, amatque bidens.
Aurea Phryxei quis vellera præferat Agni?
Dive tibi hæc plures lana ministrat opes.

SS. Francisci, & Dominici effatum, Stemus simul, & nullus adversarius prævalebit. 64.

Nobile par Fratrum, quod Sanctæ assistere Matri
Spes una, una Fides, unus adegit Amor!
Signifero Gusmanus, Ibero arctissimus Umber:
Huic ovis, est olli fida lycisca comes.
Pectora quis dirimat? rabies inimica luporum
Hinc procul: ira procul: jam comes agna cani.
Pax, amor hìc. pacem mitis docet agnus; amorem
Fervidus ardenti Syrius igne fovet.

S. Francisci Baculus. 65.

Mortuus hic stipes, ductu quem flaminis olim
Senensi Æsisias vir sepelivit humo.
Nec mora: frondet apex, vivens erumpere germen
Cœpit, & e sicco surgere fuste seges.
Pergit adhuc frondisque tenax, & fulminis expers
Sub Jove non passis usque virere comis.
Cum metuant quercus, ornique, abiesque ruinam,
Sævit ubi Juno, Mulciber, Hyppodates;
Incolumis, cæloque levans sua brachia, Divo
Servanti grates Arbor Etrusca refert.
Secula nil obsunt, avidis nil morsibus ævum:
Grandinis, & Cauri, ceu levis aura, furor.
Terreat imbre Tonans, jaculoque tricuspide silvam:
Turbo fremat. ridet libera planta minas.
Sit Musæ peregrina cohors, plebs advena testis,
Quique frequens alio cœtus ab orbe venit.
Quo foveat stirpem Franciscus robore, quove
Alliciat Zephyros arbor amœna comis!
Quanta simul tactis veniat fiducia ramis,
Quantus honos lignum, gloria quanta beet!
Te Francisciadum gratis gens lecta sub umbris,
Edoceat proprium planta magistra decus.

Illius exemplo vinces quoque secla superstes,
Nec poterit vitæ tempus obesse tuæ.
Quin Jovis impietas, & sortis turbo sinistræ
Haud nota presturæ, pignus honoris erunt.

Idem Argumentum. 66.

Quæ sata Francisco cum pluribus unica ramis
Durat adhuc, nostri hæc Ordinis Arbor erit.

S. F. lupum mansuefacit. 67.

Lucis in abscessu pecorum formido perenni
Vastabat caulas obsidione lupus.
Nescio, cur, viso, rauci tacuere molossi;
Nescio, qua vigiles luserit arte canes.
Irrita Pan surdus ridebat vota bubulci:
Jacturam augebat capra litata Deo.
Eugubium interea monstrum petit advena. pejus
Impunita solet culpa vocare scelus.
Dicitur & pullos, puerosque sagiter ausum
Intempestivo surripuisse dolo.
Quid facerent queruli cum civibus upiliones?
Quidue suburbanis mœnia cum laribus?
Itur ad Umbrigenam: lupus hìc, Pater adstitit illic:
Vix Francisce jubes, frausque, famesque cadunt.
Jussa feram cicurant. veterum proverbia mutans
Immoto vitium perdidit illa pilo.
Sæpe lupos Christus sub tegmine monstrat ovino:
Nunc sub pelle lupi monstrat & Umber ovem.

Idem Argumentum. 68.

Cerva, Columna, Anteus, Cētauri, Bos, Drago, Rex, fur,
Styx, Avis, Hydra, Amnis, Sus, Leo, Cacus, Athlas,
Amphytrioniadæ sunt meta laboribus unum
Plus Francisce fuit te domuisse lupum.

S. F. unà cum avibus canit. 69.

Laxæ gentis ab otio
Ad clausum tenebris nemus
Lux se contulit Umbriæ.
Hìc, frondens ubi populus
Vernantes aperit comas,
Et serpunt hederæ leves,
Et vitis platanum ligat:
Hìc, pictos ubi flosculos
Narcissum, violas, thymum
Tellus discolor explicat:
Quo per culmina montium
Primo vere Favonius
Glyscens undique sibilat;
Et per mollia garriens
Ludit gramina rivulus;
Nactus ceu viridem chorum
Ore, ac pectore psalmicen
Divinas sedet ad preces.
Solus cœperat. hoc melos
Ut plebs ebibit alitum
Huc, illucque volantium;
(Mirum) cantibus invida
Alterno recinens choro
Responsat modulamini.
Hinc luscinia præsidens
Lingua dat reliquis metrum,
Humanam paribus notis,
Eoas fugiens plagas,

Ve-

Vocem psittacus exprimit.
Audin, quos ineant sonos
Turtur, passer, alaudaque,
Crebræ murmura Dauliæ,
Dulcis carmen achantidis?
Dum certis vicibus canunt
Et plaudens avium cohors,
Et spes alma Subasidum,
En valles, juga montium
Respondent acroamati.
Ad blandi numeros Patris
Lac e rupibus effluit,
Æther plaudere visus est,
Quercus nectare solvier.
Ventus compede nectitur,
Torrens lapsibus abstinet;
Quin & temperat auream
Concors harmoniam polus.
Hæret mansio Cælitum,
Exultimque canentium
Terreni ad Seraphim notas
Gestit spirituum phalanx.
Votis ilicet annuens
Currit pacis ad oscula
Spretis fulminibus Tonans.
Numen Semideus ligat
Structis ore catenulis!
Orpheus quòd volucrum genus
Materna fide traxerit,
Ne se protinus efferat,
Est qui gutture suavior
Non turbas volucrum modò,
Sed vel sollicitum novis
Ducat carminibus Deum.

SS. Franciscus, & Antonins avibus, piscibus prædicant. 70.

Lysiades mandat? jubet Umber? amica, fidelis
Doris agit pisces, æthra moratur aves.
Hujus in obsequium plebs garrula visa silere,
Illius ad laudes muta caterva loqui.
Protinus æquoreum cohibere Tridentifer agmen
Parcet, & aereo Juno præesse gregi.
Sceptra decent alios; nam posthac ætheris, undæ
Divisum imperium cum Patre Gnatus habet.

S. F. cicadam ad Dei laudes invitat. 71.

Marginis Eoę jam plenum ascenderat axem,
Perque viæ medium Phœbus agebat iter.
Torrida flammivomis ardebant Solibus arva:
Syrius ore fremens ignea tela dabat.
Fortè super viridi modulantem fronde cicadam
Meridie psallens audiit Umbrigena.
Fert animus parvam numeris æquare sororem,
Et trahere ad superos ora pusilla choros.
Alternis igitur contendere versibus ambo
Cœpere: alternum sidera carmen amant.
Blanda cicada siles, Franciscus dum canit: inde
Dum Francisce siles, blanda cicada canit.
Audis? quàm paribus resonant concentibus antra!
Quam repetit dulces Nympha canora sonos!

Pythagoram recreent altæ modulamina sphæræ:
Nos humili satiùs carmine terra beat.

S. F. hirundines silere jussit. 72.

Ad sacra facundus dum rostra Subasius orat,
Acriùs in patula Daulias æde strepit.
Ut bibat auditor jugis pia dogmata vitæ,
Jus datur. ad nutum Patris hirundo silet.
Cedat avis (fas est) brevis internuncia veris,
Veris ubi æterni nuncius ore tonat.

S. F. signo Tau literæ ægrotos sanat. 73.

Innumeram Pandora luem super agmine crebro
Fuderat. arcano gens jacet usta rogo.
Auribus, ore, manu, pede, mente, & lumine captis
Ferre lacessitus non pote Cous opem.
Quis manet? Æsisias. miserantem convenit ultro
Languida plebs. rogitat? nec mora: parta salus.
Pharmaca vis? Tau scribe: vales. stat grāmate virtus.
Non hæc occidit littera, vivificat.

S. F. & surdos audire facit, & mutos loqui. 74.

Sistitur ante tuas hominum par debile plantas:
Nempe hic non edit, non bibit ille sonos.
Dive jubes? en languor abit: solvuntur utrique
Vincula: jamque sonos edit hic, ille bibit.
Clarius hinc sano Verbum procedit ab ore:
Firmior incolumi nascitur aure Fides.

S. F. cæcum illuminat. 75.

Quid petit? ut videat vir lumine captus, & ipse
Lumina cum claudam, fac, Pater, ut videam!

S. Francisci habitum Christus induit. 76.

Qui Reges, Proceresque rudi Franciscus amictu,
Papalesque humeros, Cęsareosque tegit.
Tamquam nulla forent humilis fastigia lanæ,
Depositum summo tegmen honore beat.
Si proprio Christus Franciscum vulnere donat,
Syrmata Franciscus mutuat ecce Deo.
Ergo ubi sic Genitor compensat stigmata, Fratres
Discite, quo pretio nostra cuculla valet.

S. F. puerum Jesum amplectitur. 77.

Quale, Pater, Numen tua nodant brachia! duplex
Miror uti Immensum strinxerit ulna Deum.

S. Franciscum SS. Petrus, & Paulus amplexantur. 78.

Culmen Apostolicum te, Dive, amplectitur: ulnis
His quatuor nixus num tuus Ordo cadat?

S. F. creaturas ferè omnes nomine Fratris appellat. 79.

Omnia fraterna dum voce Subasius ornat,
Vix aliud rebus nomen inesse putat.
Tu lupe, carbo, canis, lepus, agne, cunicule frater:
Tu lea, planta, silex, herba, cicada soror.
Hoc cælum, cæliquefaces, hominesque, ferasque
Pignore, res mixtas, atque elementa vocat.
Quin meruit cunctos & habere, & dicere fratres,
Unum qui cunctis noverat esse Patrem?

S. F. leprosos osculo sanat. 80.

Sanet ut informi pressas elephante cohortes,
Oscula vulneribus figit amica Parens.
Hæc ubi cura manet, nullo unquam tempore dignos,
Ut modò, leprosos novimus invidiæ.

Fer-

Ferre Machaonios cesset medicina liquores :
Pharmaca Cælicolæ tutiùs ore parant.

S. Francisco Auctoris Votum. 81.

Langueo. ter clausis mihi fluctuat ignibus humor.
Audet Apollineam temnere febris opem.
Ætna latens fibris jam perniciosa minatur
Fulmina; jamque obitum prævenit ipse rogus.
Stat Galenus iners: morbo quin cedit habenam.
Vis fugit; ars sequitur: nil, nisi vota manent.
Te cordis Francisce vocat, te pectoris ardor;
Vix precor: en domitam cogis abire luem.
Cerea dona fero: censu quò supplice possit
Accensa extinctam fax memorare facem.

Aliud. 82.

Me tumido languere genu gravis humor adegit:
Ut levis hinc abeat, te pia vota petunt.
Alme Sator, flexo referam quòd poplite grates,
Hoc ipsum fateor muneris esse tui.

S. Francisco Puellæ Votum. 83.

Hanc Francisce comam, discrimina pensilis auri,
Suspendit sacris ægra Puella tholis.
Ut cui flaventes ætas dat prima capillos,
Mox tibi jam canos tarda senecta ferat.

S. Francisco votum. 84.

Qui spes vivus erat, dolor est post fata parenti.
Signiferum alliciunt vota: puellæ redis;
Vix rogat: orantis nutu vomit urna cadaver.
Vox mortem fallens, creditur esse Dei.
Aurea massa datur. mirum. sine pignore mater
Flebat inops. posuit munera? dives abit.

S. Francisci miracula. 85.

Cœlicolum fœcunda patent miracula. mortem
Hic superans, tumulos verbo populatur herili;
Cujus ope, infernæ repetit vada nota paludis
Languor, & invitæ producunt stamina Parcæ.
Vidimus & jussos aliò se vertere montes,
Siccarique lacus; & retrocedere cursum
Prætereuntis aquæ; torrentes compede necti;
Pandere iter populo sedatis fluctibus æquor.
Vidimus innumeris lambentem altaria linguis,
Vastantemque lares, murósque, & plura minantem
Vulcanum arceri; quæ jam lapsura, cadentique
Assimilis visa est, firma stat corpore moles.
Frugibus interdum flaventia cernimus arva,
Infœcunda licèt, multosque inarata per annos.
Perge specum tentare, & olentis lustra cavernæ:
Squallidus hæc olim coluit penetralia serpens:
Quem neque saxorum pastores turbine freti,
Nec stricto mucrone manus, nec missile telum,
Nec cincti domuere duces, vox una peremit.
Non mihi si centum sint guttura, pectora centum,
Omnia sectari Divum spectacula possem.
Ille fugat precibus morborum examina: claudis
Ille vias aperit. cæcos hic lumine ditat.
Corde rogans æger, vocis qui perdidit usum,
Cœlitibus grates, pleno jam murmure reddit.
Surdus inassueta tenues bibit aure loquelas.
Fit mentis compos animi deliria passus.
Alter aquas domuisse, minis Cacodæmonis alter
Obstasse, & Stygiam jactat sprevisse cohortem.
Est, Jovis irati qui tela coerceat: est qui
Bella, famem, tabes aliò se vertere cogat:
Est qui Scyllæam sicco pede transmeet undam;
Et volucres, piscesque moratur concio: prodit
Intempestivus nudo de stipite fructus.
Nititur Indigetum varia ad conamina cœtus.
Ardua Francisci miracula qui petis, unum
Pro cunctis refero: Christi vir stigmata portat.

S. F. martyrii, quod quæsierat, assequutione frustratur. 86.

Mortis iter tentare diu per tela, per ignes
Vana mora est: pietas viscera sæva ligat.
Quòd maris alta petas, & inhospita tecta pererres,
Et quæ Niliacus regna Tyrannus habet;
Quòd redeas nulla terebratus cuspide venas,
Martyrii an fuerint palma, corona procul?
Flectere ad obsequium Reges, sit, Dive, corona:
Palma sit, Ægypti te subiisse plagas.

S. F. martyr desiderio. 87.

Martyrium venaris. abest. fles, Dive, dolesque.
Quòd martyr non sis, hoc tibi martyrium est.

S. F. à dæmone verberatur. 88.

Martyrium ardenti nullus rapit exta Tyrannus,
Dissita regna licèt, cærulaque alta petas.
Dant, ubi terra negat, Styx verbera, stigmata cœlum.
An poteras voto nobiliore frui?

S. Francisci, dæmonumque conflictus. 89.

Tænarii legio atra ducis, velut agmine facto,
Te petit. in Stygium congeris arma gregem.
Ut Phlegerontææ superes fera monstra paludis,
Umbrigena Alcides, Crux bona clava tibi est.

Idem Argumentum. 90.

Vis Pater in præceps abeat (vis irrita) dæmon.
An ruere inferiùs possit? humillimus est.

S. F. dæmoni eludendo sibi uxorem effingit. 91.

Importuna tibi connubia suggerit Orcus.
Conjugis inventæ tu simulachra paras.
Felices sponsi, felicia tempora, muta
Si cunctis uxor, ceu tibi Dive, foret!

S. F. asino vectus, honorificè excipitur. 92.

Longum iter Æsisias animo dum tentat inerti,
Quadrupedem lasso provida turma parant.
Jam superest asino pia sarcina, jam gerit Umbrum
Vile pecus, gentes undique, ubique faces.
Plectra sodalitium tangens, cytharasque præibat.
Unisona plaudunt voce puella, puer.
Curribus advecti subeant Capitolia Reges:
Plus meruit laudis sessor Aselle tuus.

S. Francisci super caput charta è cœlo descendit, cum epigraphe, hæc est gratia Dei. 93.

Te, Patriarca Minor, superum quòd gratia firmet,
Pagina scripta docet, stigmata sculpta probant.

S. F. Portiunculæ Indulgentiam impetrat. 94.

Viderat Æsisias, hominum gliscente piaclo,
Ad Stygis innumerum trudier antra gregem.
Consulat ut nostris Christi novus assecla rebus,
Corde flagrans, onerat ter, quater astra preces.
Tu, qui nos quino servasti vulnere, Soter,
Terrigenis veniam dum precor, affer opem.

Si redimi haud poterit, fuso nisi sanguine, mundus,
Hoc utinam terebret cuspis acuta latus!
O quàm jucundo mihi fibra pateret hiatu!
Quàm flueret dulcis membra per icta cruor!
Dixerat, ecce salus cælo demittitur: ecce
Muneris ætherei nos Pater imbre rigat.
Vis Domini plagis proh quanta innititur! Umbri
Quantus honor plagis, gratia quanta datur!
Sanguinis hìc pretium. gens eia huc perge. futuro
Stigmate præsentes signifer emit opes.

S. Francisci Transfiguratio. 95.

Torqueor, ignivomo raptatus ad æthera curru
Dum veheris Genitor, quid nova monstra petant?
Præfecit rhedæ Titan Phaetonta paternæ,
Creditus hic nè ulli stirps aliena foret.
Sic, Pater, ut supera testetur origine cretum,
Sol Deus æthereo te jubet axe vehi.

Idem Argumentum. 96.

Ludimur? anne alium Phœbi capit orbita Phœbum,
Luxque recens jubari certat Apollineo?
Franciscus solare micans, flammantibus ostris
Jam sueti cineris vertere syrma potest.
Quem nil terra facit; sic tollunt sidera. majus
Æthere fit lumen, qui fuit orbe Minor.

S. F. ex latrone Religiosum delegit. 97.

Quin ex fure malo Fratrem sibi deligat Umber,
Ex pejore lupo qui modò fecit ovem?

S. P. Francisco. 98.

Nondum opus absolvi laudum, Sator alme, tuarum.
Laus est, cum laudes sint sine fine tuæ.

Eidem. 99.

En primam tibi nuncupat Sacerdos,
Ut fas, Centuriam, faber secunda
Quam nondum satis expolivit ungue.
Tu nostræ faveas, precor, Camœnæ,
O quem somnia vana, fabulasque
Oblitus veterum, levesque nugas,
Jam puber cecini, sacrum Livernæ,
Phœbo posthabito, incolam sequutus.
Quòd si virgineæ sales juventæ,
Et Franciscíadum jubar perenne
Vultu exceperis, ut soles, ovante:
An dentes critici, putresque nasos,
An mimi grave murmur oscitantis,
Et rugas metuam Catonianas?
Te solùm ingenuos probante lusus
Omne hinc dixero me tulisse punctum.
Quin pergens digito ciere nervos,
Totamque Aoniam bibens, opellæ
Raptim ferre coronidem studebo.
Sic unum tibi sistimus libellum,
Quò possimus & alterum dicare.

Peroratio. 100.

Codex ò timide, asperaque nondum
Tactus pumice, nesciusque limæ,
Incudis, trutinæ, ac recentis unguis,
Exi jam novus ad Theatra, quò te
Invitum è latebris trahunt poetæ.
I præcox tineæ cibus voraci.
Te mercator inutilis librorum
Haud ulla expositum videbit arte,
Nec membris habilem, nec ore comptum.
Chartis Colchica vellera invidebis,
Auri fibulam, & icones Quiritum,
Quas de more celens minor sedeto;
Non ausure superbiens videri.
Nostra heu vix bene te Calata noscet
Reddentem pueri vicem poetæ,
Cujus nomen, opus, genusque norat,
Quem gratis aluit benigna cunis.
Ast heus quò petis, usque finiendus,
Exutusque ope, non probatus hospes?
Quò festine præambulo vagaris?
Orphæum fugis otiosus Hæmum;
Jamque altæ juga deserens Livernæ,
Urbanum ingrederis videre limen,
Et rugas Cynici severioris,
Qui suesti per agrosque, suaviumque
Mecum ludere collium recessus.
En dudum cilio minax recurvo
Ungues exacuit, politque censor.
En imis cariem fovens medullis
In te scommata Zoilus volutat.
Cunctans deficit, advenamque sperat
Nasorum chorus obsidere librum.
Suffert tormina mille pædagogus.
Non hinc de immemori querare Phœbo,
Dum ludibria sannionis, aspram
Lævi dum pateris manum Lycambi.
Vitat Delius urbium tumultus,
Nec probris adimi sinit volumen.
Nunc oracula Numinis probentur;
Nam torvis populo legente ocellis,
Tu cives fugiens, forumque gratus
Musarum potes ad sinum redire.

PRIMÆ CENTURIÆ FINIS.

P. M. BALTHASARIS PAGLIA
ICON AMORIS CHRISTI, & FRANCISCI.

CENTURIA SECUNDA.

SS. D. N. CLEMENTI XI. P. M.

Nuncupatio. 1.

Protinus expediam sacræ nemora alta Lavernæ.
Hæc etiam CLEMENS otia dexter amet.
Lustro choros Vatum. patet una, sed omnibus, ædes.
Fallimur? àn cunctis non erit una satis?
Zoilus insequitur? statio benefida paratur.
Scurra strepit? mystam Principis aula manet.
Frondibus Æsisias mihi tempora criniat: unquam
Vix arcet criticos umbra paterna canes.
Quid Pindum subiisse juvat, quid amœna juventa
Otia Thymbræa præteriisse fide?
Plausibus exceptum, Phœbo, Ausoniaque probatum
Pallade dens rudior sæpe momordit opus.
Est vel Nasonis laceret qui carmen adempti,
Cui vel thura Getæ, Sauromatæque litant.
Diceris Hispano Læli oblatrasse poetæ,
Undique Bilbilicos Urbe probante sales.
Allicit hunc soccus, pictos amat ille cothurnos:
Instita vos juvenes, castaque vitta fugat.
Altera pars longis, brevibus pars altera gaudet:
Hic trahitur neutris: alter utrisque favet.
Delicias alii, & nudos venantur amores:
Sunt quibus & Persi laurus amara sapit.
Ne morer in reliquis, quisnam satis omnibus? uni,
Quem loquor, ò placeam! si probet ille, satis.

Programma. 2.

Te cano, Dux inopum: tua per spectacula Vatem
Ire juvat. tantum spiritus audet opus.
Nulla Cupidineo caleat mihi flamine Clio:
Idaliam extinguat Pieris unda facem.
Arma procul: tenuem exuperat Dea bellica nisum:
Cedere lenta gravi discat arundo tubæ.
Mens amat in proprium sese diffundere Numen;
Mens jubet, hæc animi sint monumenta mei.
Laurus, myrte procul: tonso mihi crine corona.
Vilior est, fatear, gratior una tamen.
Hujus honore tumens grates utcunque rependam,
Inque salutari carmine multus ero.
Jamque Subasæos meditabor, & antra Lavernæ,
Unde notam pacis vulnera fecit Amor.
Ordiar & titulos, auctaque encomia Prolis,
Qua lapsura Dei crevit ubique domus.
Cuncta mihi volvenda. Parens adlabere gnato,
Deque tuo manans sit, rogo, fonte liquor.
Hunc ego si potem de stigmatis amne fluentem,
Castalium sapiet tunc mihi sanguis aquam.

Auctoris votum. 3.

Turba Quirinales veniat sibi quærere fasces,
Ardua non humili dans alimenta spei.
Aut procerum circos, aut perniciosa frequentet
Atria, sollicito non adeunda pede.
Oraclum sint jussa foro. det curia nomen,
Deque suo facilis pendeat ore cohors.
Alter inaccessos eremiget advena fines,
Quin vagus Herculeum trans mare tentet iter.
Hunc Ephesus capiat Triviæ simulacra colentem,
Alliciatve sago Gallia, Roma togis.
Huic placeant Indusque ferax, atque aureus Hermes,
Palmifer Ægyptus, populiferque Padus.
Me juvat invisis aliò de mœnibus actum
Sub viridi tacitos fallere monte dies.
Aggredier damas, agnum compellere hibisco,
Rimari nidos dulcis alauda tuos.
Sic rigidis latè studiis, curaque soluto
Mens Verbum, Indigetes, te, pia Virgo, loqui.
Vos Franciscíades cœlis efferre, Parentis
Stigmata, crescentem dicere progeniem.
Hìc vocor, hic nostram requies manet apta juventam,
Integra congestas mens ubi tractat opes.
Hic Lycio reddenda Deo dant otia cautes,
Queis utinam possis tarda senecta frui.
Tunc mihi post canos obitus dulcesceret annos,
Arida tunc felix ureret ossa rogus.
Sic Opifex rerum nutu mea vota secundo
Claudat. abire pias non sinit ille preces.

Aliud. 4.

Rura colo? en spirant urbana poemata Musæ.
Urbe moror? Phœbus rustica metra docet.
Seria volventem torvi inspexere penates:
Suscipit agrestes Vernia læta choros.
Aptiùs ut moduler, fugientem mœnia, Cives,
Tegmine sub fagi vena Maronis aget.

S. Francisci Virtutes. Tres Theologicæ. 5.

Iridis ut ritu summis ligat ima virescens
Spes, aurata Fides, & rubicundus Amor,
Sic triplici hoc dono Franciscus, ut iride, fulgens
Æternum æterno cum Patre fœdus init.

Eædem. 6.

Spesque, Fidesque, & Amor ludunt certamine, quidnam
Dignius? in promptu est. omnia vincit Amor.
Speque, Fideque pares hic æquat, præstat Amore.
Non aliter poterat maximus esse Minor.

S. Francisci Humilitas. 7.

Astra subire Gigas frustra olim quæsiit. aliis
Clausa via est. parvos illa, quos [illegible], capit.

Sidera Dive petens, imponere Pelion Ossæ
Ne studeas. humili celsior aula patet.
Disco Minor; quem montis apex, dubiumque cacumen
Allicit, hunc lapsus, certa ruina manent.
Per juga, per cautes, per inhospita tecta viator
Filius, alme Sator, vix bene tutus erit.
Infima dum vallis peragro, via certa vaganti es;
Sis precor ad superas dux, via, meta plagas.

Eadem, & Amoris Dei meditatio. 8.

Nil fueram; creat Omnipotens. sum. pecco, revertor
Ad nihil. ut recreet, fit nihil ecce Deus.

Eadem, qua à Sacerdotio abstinet. 9.

Mysta negans fieri, cum possit, Origo Minorum,
Proximior Christo, quò mage distat, erit.

S. Francisci Modestia, qua per Assisium incedens, ut concione utebatur. 10.

Turpia cum levibus resonarent compita gerris,
Nudaque scurrarum staret in ore Venus;
Masculus Orator, Fidei vox, præco Tonantis
Non tulit obscœni murmur inane fori.
Nec magnus vetuisse labor: suffusa pudore
Ut prope frons aderat, plebs inhonesta silent.
Infrenes cohibet linguas, mimumque procacem,
Quæque pharetratus suggerit orsa Puer.
Arceat ut Venerem, nescis, quo Tullius iste
Utitur eloquio? concio vultus erat.

S. F. Prophetia illustris. 11.

Astra, faces, lymphas, tumulos, frontemq., manumq.
Mysta videns, fictis nutat haruspicis.
Præco futurorum clausis Franciscus ocellis
Abdita prospiciens, Flaminis ore canit.
Ludimur à falsis legimus qui signa planetis:
Signifer eloquitur? credite: vera patent.

S. Francisci Patientia, cui B. Bernardus os, & guttur pedibus calcat. 12.

Umbrigenæ ò humilis Patientia, quem pede calcans
Discipulus, strato guttur, & ora premit!
Disce Minor virtutis opus: nequit altiùs ille,
Quàm modò, compressis gutture, & ore loqui.

S. Francisci Paupertas. 13.

Vis numerem flavi pretium Francisce metalli?
Aurea, præstarem, si mihi vena foret.
Saturni auspiciis ætas viget aurea. nomen
Secula, non vires imminuere suas.
Illius armipotens, necdum satiabile Numen
Jus premit, arbitrium fascinat, arma terit.
Hoc duce sæ[illegible] fragis sua credere carbasa ventis
Aggreditur dubia qui rate sulcat aquas.
Centimani majora fide sint gesta Gigantis:
Plus dabit auriparæ dextra pusilla Mydæ.
Æquat Apollineam pernix Atalanta quadrigam,
Sed gravat invictos aurea massa pedes.
Indomito palmas quis non invidit Amori?
Flet tamen Eoo pondere pressus Amor.
Des [illegible] Thersitem, auro dum fulgeat, ultro
[illegible] amplexus Teucra puella suos.
Quo [illegible] penetraret iter, Stygiæque paludis
[illegible] Æneas prope Charontis aquam,
Obj[illegible] Sen[illegible], panemque Trifauci:
Ergo homines aurum placat, ut ossa canes.

Perditus, ut Danaen suberet, fit Juppiter aurum:
Aurea poma cadunt? Herculis iste labor.
Omnia vincentem si, Dux bone, viceris hostem,
Si sapiens Indas nil repetabis opes;
Si tibi pauperies, & iners penuria cordi,
Altior hic reliquis nonne triumphus erit?

S. Francisci Obedientia. 14.

Reddere opes Domino ceu nil foret, Alpha Minorum;
Vis quoque velle tuum restituisse Deo.
Si malè pro toto libertas venditur auro,
Hoc simul, atque illam vendere quantum opus est!

S. Francisci Castitas. 15.

Virginea insignis pietate Subasius Heros
Cypridis ad pugnam cum raperetur, ait;
Otia, segnities, somnus, caro, fœmina, vinum,
Prosperitas, ludus, carmina, forma, puer;
Arma Cupidinea, & toto Venus agmine, nudum
Me petite: en votum. sat mihi pro clypeo.

S. F. flammis Cupidinem vincit. 16.

Urit Amor Divum: sese hic incendit, & hostem:
Semicremis plumis promptiùs ille volat.

S. F. idem præstat & nive. 17.

Ardentem cœlos ardens Venus obsidet Umbrum,
Algida sed nivens protulit arma pudor.
Exutum lanis hyemali veste Magister
Se tegit. 1 ut lanam dat Deus ecce nivem.
Quis clypeus flammis? glacies. sic protinus arcet
Æstatem præcox bruma Cupidineam.
Pura viget pietas? candentia vellera firmant.
Liquitur in lachrymas? nix calefacta docet.
Corde flagrat, dum pelle riget novus Ætna: pudorem
Franciscus nivibus servat, ut 2 Ætna fidem.

1 Ex Psalmo 137. 2 Ex Claud. Epig. de Ætna.

Duo Superiora Argumenta. 18.

Et glacie Æsisias te, Cypris, & ignibus arcet,
Fulgidiorque rogo, candidiorque nive.
Scilicet in diro pietatis flamma rigore
Æstuat, inque truci stat pius igne rigor.

Eadem. 19.

Aspra sese operit nive,
Flagrantes patitur rogos,
Ut sensus scabiem domet
Dux Fratrum, decus Umbriæ.
Laturæ obsequium viro
Cum flammis coeunt aquæ.
Sanctus, quò Cypris exulet,
Quot miracula congerit!
Si tu partus aquæ Venus,
Si conjux tibi Mulciber,
Cur nunc imperio Patris!
Et matrem soboles fugit,
Et conjux dominam fugat.

Eadem. 20.

Pande Venus fucata sinum, Tyrioque veneno
Mendaces rubeant absque pudore genæ.
Ubera pressa dolo strophium tegat. habet odorum
Serica Panchæis cyclas aromatibus.
Cumque madens aurata gerat crinalia vertex,
Dives Erythræas claudat amictus opes.

Sic

Sic te Signiferi faustis inhiante Hymenæis,
Præteriens jactas non rapit aura preces.
En modò se glacie, prunis modò terga volutans
Indicium nutus promere sponsus amat.
Quid nix præstat? ajs. thalamum, ceu candida vestit
Sindon. quid flammæ? tæda jugalis erunt.
Te quoque vir maneat certæ fiducia palmæ,
Cui celerem faciunt algor, & ignis opem.
Cypris, Amor vexant? prosunt nix, flamma. timebit
Nudus Amor glaciem, Cypris amicta facem.

S. F. idem & spinis assequitur. 21.

Nititur alma Venus sese objectare Magistro:
Mollis, ut illaqueet, retia tendit Amor.
Frontis honos pulchræ, collique inoperta venustas
Semideum tacitis obsidet illecebris.
Quid faciat? cæcone cadat jam saucius ictu,
An ruat ad pugnam? cautus utrinque timet.
Dum dubitat, nutantem animum vi Flaminis uri,
Arcanumque sibi sentit inesse rogum.
Sylva fuit, specubusque frequens, atque aspera dumis:
Hanc subit: hic denso stat latuisse rubo.
Nec mora: corda tepent extinctis tuta favillis.
Spicula sic Pueri spina cruenta domat.
Præda fugit Paphias inter spineta sagittas:
Quin perit orta mari sanguina mersa Venus.
Ergo adeundo vepres si certa est palma, juventus
Disce verecundæ castra pudicitiæ.

Idem Argumentum. 22.

In te spicula flammea
Dum torquet Veneris puer,
Quàm tutè aufugiens Pater,
Dumoso latitas rubo!
Spinis fulmina conteris,
Clavum clavus ut eruat,
Ut plagæ veteris memor
Spinetum Venus horreat.
Si carnem facis, ut feram,
Aptè vepribus abderis.
Hic porro Idalias faces
Cordi ne paveas tuo.
Oreb culmina contuens
Dux causam Isacides docet,
Quò vis ignea lædere
Sacrum non potuit rubum.

Tria Superiora Argumenta. 23.

Qui Paphio servas immunia corda veneno,
Idalioque times protinus igne coqui;
Vis pereat malesvada Venus? docet Umbria. tanto
Spina, nives, flammæ sint medicina malo.

S. Francisco spinis involuto, prodeunt rosæ. 24.

Hactenus haud longùm florens rosa pignus amorum
Grata Dionææ ver breve pretuleram.
Nunc inimica Deæ, dum purius oscula Numen
Figit, inoccidui nuncia veris ero.

Idem Argumentum. 25.

Membra rubus calefacta domat. fit floridus. aptè
Quæ pupugit Venerem, dat modò spina rosas.
Certabas Genitor. gladium tibi spina paravit.
Vincis. adhuc eadem florida serta parat.

Idem Argumentum. 26.

Edit humus maledicta vepres. ubi figit amoris
Oscula Franciscus, dat benedicta rosas.

S. F. rosas Januario natas legit. 27.

Tempora sic Divo parent! dat frigidus olli
Intempestivas Janus habere rosas.
Rite legit Cyprios hyberno frigore flores
Æstu qui in Cyprio scit subiisse nives.

Auctoris Votum. 28.

Laurea serta procul. crines mihi spina cruentet:
Spina tuæ, Omnipotens, quâ rubuere genæ.
Spina, Subasæi pupugit quæ membra Parentis,
Cum quateret mollis pectora nuda Venus.
Nam sacra dicturus, jugi dum concitor æstro,
Suppetias Vates non nisi sente paro.
Scilicet æquoreo transfixus tempora junco,
Vile decus frondis robor Apollineæ.
Spina datur? calamo Christi pia vulnera scribam.
Gutta cadit? scribam sanguine stigma Patris.

S. F. quinque Fratres ad martyrium incendit. 29.

Quinque inopum lectos Heroas ab agmine mittit
Dux Pater, Occiduis bella movere plagis.
Arma Fides invicta parat. jam Ditis ad oras
Itur, ubi Eumenidum vis, ubi mortis iter.
Cæca furit Nemesis: lictori Rex malus uti
Ense jubet. pejor jussa satelles agit.
At Francisciadum calcar mens passa Parentis
Degeneres clausa non bibit aure metus.
Irruere ad pugnam, Hesperium sprevisse Tyrannum,
Sæva pericla pati, norma paterna docet.
Ictibus ossa sonant: vox altiùs intonat. astris
Liberiùs, vincto corpore, corda vacant.
Barbaries o atrox! tortoribus instat Enyo;
Hac duce dextra viget, quæ modò lassa stetit.
A capite ad calcem nulli pars integra. tecum
Gratulor, o nostræ gloria militiæ.
Quod superest, sitiens populatur inermia cuspis
Pectora. scissa caro est. vulnera vulnus habent.
Membra cruenta rubent. vestri jam sanguinis amne
Fit speculum. in speculo Patris imago nitet.
Hinc ubi plaga omnis plagam coalescit in unam,
Vos ego Francisci vulnera quinque putem.

Eorumdem exemplo S. Antonius Patavinus martyrium exoptat. 30.

Mille virent madidæ fraterno sanguine palmæ.
Te cruor ad pugnam, ritu elephantis, agit.
Laus aliena tibi cum sit quasi calcar, Ibere,
Hanc dignam invidia quis neget invidiam?

S. F. S. Antonio publicè docendi dat facultatem. 31.

Fratribus arbitrium divina arcana docendi
Lysiadæ hortatu dux facit Æsisias.
Quæ mora discipuli? cœptis date nomina. vobis
Hic via certa, insons, tuto adeunda pede.
Sanctior an fuerit doctrina, aut purior, illa,
Quam Francisce probas, quam Patavine petis?

Eiusdem Sancti Antonii miracula. Paraphrasis. 32.

Thaumata si quæris, Lachesis vomit ægra cadaver.
Error abest, veri luce fugante dolos.
Hinc ærumna procul: Cacodæmon hinc procul. atra
Ingluviem lepra pharmaca tuta domant.

Morborum abscedit legio. iactata procellis
Æquora, jam vento prætereunte, silent.
Compedibus gentes abeunt, manicisque solutæ.
Res, membra amisit vir; puer? inveniet.
Cæca pericla cadunt. parcit vis aspera fati.
Hoc Padua, hoc latè mundus uterque canit.

In eumdem Suessanorum devotio. 33.

Quem civem dedit Hesperiæ natalis, amico
Corde suum civem gens Patavina facit.
Sic spes, dius amor, pietas, fiducia, cultus
Quod natura negat, vindicat arte decus.
Ergo agè Lisiadæ faustos venerare triumphos,
Antoniique pium tolle Suessa jugum.
Hæc satage, ut clarum patriæ secteris honorem,
Sitque Suessanus qui Patavinus erat.

Eorumdem Ss. ara Narcisso ornata. 34.

Quæ vos Gnate, Sator, pictos hic monstrat, olentis
Munere Narcissi cincta tabella rubet:
Languit hic propria deceptus imagine. posthac
Languebit vestris captus imaginibus.

S. F. F. Eliam a Cortona Generalem delegit. 35.

Dux venit Elias. ubi sufficit Umber Etruscum,
Incipiet nobis spiritus esse duplex.

Eiusdem hortatu septem SS. Minoritæ apud Ceptam martyrii palmam assequuntur. 36.

Hæreo: puniceus qua crevit origine torrens,
Qui properat muros lambere Cepta tuos?
An Fratrum immiti fossis cervicibus ense
Deservit multus languida membra cruor?
Scilicet innocuus per ovantem fluctuat urbem
Sanguis, & undanti porticus amne tepet.
Quis Nilo stupeat septemplice, fluminis æstus
Nunc ubi septeno profluit e capite?
Illius Ægypti tellurem gurges opimat:
Hoc haustu satiat nobiliore Fidem.

S. Francisci hortatu S. Clara mundo valedicit. 37.

Scilicet inventam claustris abscondere gazam
Proxima Francisco cura, laborque fuit.
Sola domi, sociasque cavens sub fornice parvo
Castra pudicitiæ sanctior Umbra locat.
Vepre coronatus cupidos nil flos pavet ungues:
Accipitrem in de condita ludit avis.
Incomes est cui Vesta fugit, quò nomina servet
Virginis, & fratrem casta Diana fugit.
Quem comitem admittas hinc fœmina disce. puellæ!
Clausa feris tutum cella sodalitium est.

Eisdem cœnantibus, domus ardere visa est. 38.

Par castum cœnat. flagrant triclinia. mirum:
Ardet ubi paries, vir, mulierque tepent.

SS. eorumdem multiplicata Religio. 39.

Quot Francisce mares, quot sunt tibi Clara puellæ!
Te Superum thalami sexus uterque manent.
Integra Relligio! replet, æternùmque replebit
Dimidiumque soli, dimidiumque poli.

Eadem Diva Eucharistia Saracenos evertit. 40.

Invadunt, cui Clara præest, mille agmina claustrum.
Ungue furit vultur. fida Columba gemit.
Non aliter cogente metu sub matribus agnæ
Balatum exercent, lustrat ubi antra lupus.

Dum timet imbellis funesta pericula sexus,
Una petit Mauras casta Diana feras.
Vix te Christe rapit nivea sub nube latentem,
Jamque arcet piceos, exoculatque greges.
Arma vides? miraris fugam? quin desine. tanti
Non potuit Solis noctua ferre jubar.

Ejusdem tumulus. 41.

Viva bonum, defuncta bonum das Mater odorem.
Fœmina sic bene olet, quæ bene semper olet.

S. F. JESU Nominis cultor. 42.

Vir jussu & lapides, plantasque, homineque, ferasq.
Tartara vi superat, Cælicolasque prece.
Omnia Signifero parent. cur? nomen JESU,
Quo Dux armatur, 1 Styx, humus, astra timent.
1. *Ad Philipp.* 2.

S. F. ad Cristi Crucem ubertim flet. 43.

Parce queri o sacra qui plangis in arbore turtur.
Pabula tristitiæ luctus amara feret.
Quòd si flens lignum perfundes Dive, dolorum
Heu tibi quot fructus planta rigata feret!

Ejusdem ara violis ornata. 44.

Floret adhuc Patris Verbi pro funere planctus:
Hinc ægras violas ara bicornis olet.
Flosculé ne timeas: nullo siccaberis æstu:
Ut riget, æternas en dat ocellus aquas.

S. Francisci præ fletu oculorum infirmitas. 45.

Corde gerit nubem, pluviasque Subasius ore
Exprimit. hinc gemini lumina Solis hebent.
Quid Patris lachrymæ? flammas testantur amoris.
Cœcutit. meritò. lumine captus Amor.

S. F. candente ferro non læditur. 46.

Languidus ora, fibras, ceu vulnera nactus amoris
Lemnia Rex inopum cogitur arma pati.
Uritur, ardet, hiat flammanti cuspide corpus,
Nec fremit indignans, aut petit æger opem.
Cur tetigit, nescis, candens impune metallum?
Qui constanter amat ferreus, igneus est.

Idem Argumentum. 47.

Exprimis irriguas imo de pectore guttas
Flens Pater: hinc lucem noctis imago tegit.
Stat face, stat Coo morbum populariter ense:
Nec face torquentur membra, nec ense dolent.
Invictum Æaciden Stygiis dat Juno lavacris:
Te validum proprii luminis unda facit.

S. F. pro Archangelo Michaele jejunat. 48.

Dive, poli Athletæ sacras jejunia. nosti
Quo duce, queis armis hostis inultus abit.

S. F. in Alvernia jejunat, stigmatibus decorandus. 49.

Sepositam Dux pauper adit, ceu Christus, eremum:
Hic vigil assueto parcit, ut ille, cibo.
Dum litat æterno famulus, Dominusque Parenti,
Vescier æterna gestit uterque dape.
At Christum in Satan si vertere Lucifer optas,
Angele Semideum nunc facis ex homine.

S. Francisci frons, os, humerus Tau litera consignantur. 50.

Palmæ, latus, pes stigma gerunt. frontē, os, humerosq.
Crux notat. est, Genitor, Crux tua, tuque Crucis.

SS.

Ss. Francisco, & Angelo Carmelita invicem prophetantibus, S. Dominicus, Amen, respondit. 51.

Angelus Umbrigenæ dum stigmata nunciat, olli
Dum canit hic palmam, subdit Iberus, Amen.
Rem probat eventus: queis vulnera spectet, ocellos
Jam referet tantis testibus aucta Fides.

S. Francisci Stigmata à SS. Apost. Jo: & Paulo prædicuntur. 52.

Paulus, Joannes præmonstrant stigmata. quis non
Vos capiat Superum lingua, Deique tuba?
Quisquis adhuc nutans minùs expergiscitur, illum
Sopitum haud quaquam dixero: mortuus est.

S. F. sacris Stigmatibus insignitur. 53.

Jam patriæ fines, atque otia lenta perosus
Antra Subasæus lustrat Etrusca Pater.
Mons erat abruptus, scopulis ingentibus asper,
Densa cavernosas quà tegit umbra vias.
Huc venit: appositam studiis hic nactus eremum
(Cura prior) suetis abstinet ora cibis.
Stat ventos, imbresque pati, stat poplite flexo
Cælitibus crebras ingeminare preces.
Liquitur in lachrymas, ægroque resolvitur æstu,
Mors ubi Soteris pectoris ima quatit.
Non animo exciderant languorum asperrimus ordo,
Pœnarum Iliades, triste laboris onus:
Scit spinas, alapas, jejunia, sputa, columnam,
Fel, cannam, clavos, vincula, flagra, Crucem.
Omne doloris opus manet alta mente repostum:
Mors animæ dolor est: vita doloris amor.
Arctiùs orantem ter flammeus occupat ardor:
Icta jacent blando viscera deliquio.
Ignis edit fibras, hæret pia cura medullis.
Os Christum, Christum cor, animusque sonant.
Pulchriùs interea lævi de cardine cæli
Sol micat, & dium fundit ubique jubar.
Ardet Apollineis circumdata Vernia flammis:
Obstupet ignotas proxima turba faces.
Oblitus pecorum videt ardua monstra bubulcus,
Immemor herbarum thaumata spectat ovis.
Nec mora: dum cælos ulnis meditatur apertis
Flens Genitor, supera Flamen ab arce venit.
Jamque latus Deus ipse ferit. rubet utraque palma
Vulneribus veris, utraque planta rubet.
Proh stupor! æternus consignat membra character.
Pro stupor! in famulo Regis imago patet.
Pergite Christiadæ. magnum hic Patris argumentum.
Stigmata viva manent. æqua figura viget.
Secula ne septem stupeant miracula mundi.
Unum pro cunctis fama loquatur opus.

Idem argumentum. 54.

Quinque minùs recolens Soteris vulnera, mundus
Torpet iners, diræ vix memor historiæ.
Pristina quò redeat pietas, in codice vivo
Signifer en quintum monstrat Evangelium.

Idem Argumentum. 55.

Mens tibi dira pati? quis plagæ, aut funeris auctor?
Martyrium ardebas? Dive agè martyr eris.
O amor, o pietas, ò aperti incendia cordis,
O stupor, o animi vis, o amantis opus!
Artubus in Christi quid plagis dignius? illas
Dans homini, poterat num dare plura Deus?
Te, Pater, alterius ne torqueat ira Tyranni,
En tibi zelotypus vulnera figit Amor.

Idem Argumentum. 56.

Temet Alexander cum Divum ab stipite jactes,
Vix plagata rubent membra, pudore rubes.
Nunc agè Rex inopi, Magnus concede Minori:
Hunc e prole Deum vulnera quinque probant.

Idem Argumentum. 57.

Quò Soli eripiat radios, adit alta Prometheus,
Ut lumen rapiat Soli, adit alta Pater.
Par via, meta impar: cum sauciet ales utrumque,
Vir plagas odii, Divus amoris habet.

S. Francisci Stigmatum Fides. 58.

Omnia par Domino, stillas quoque sanguine: quidam
Hæsitat: en Thomas nec Vicechriste procul.
Hic tamen ambiguus palpat, palpansque fatetur;
Dumque aliena videt vulnera, nostra levat.
Quisquis es, o Patris liceat tibi tangere plagas,
Et madidum digito sollicitare latus.
Felix o dubium, nutas dum pectore! certus
Stigmata dum palpas, o pretiosa Fides!

S. Francisci Stigmata Alexander IV. P. M. se vidisse palam testatus est. 59.

Stigmata quis reprobet? Petrus te Christe negavit:
Nunc hæres Petri te Vicechriste probat.

S. Francisci Clavi. 60.

Regis imago patet. qui vulnera præstitit Umbro,
Vulneribus clavos non minus ille dedit.
Sic ducis, & famuli terebrant qui corpora, clavis,
Figitur ille Cruci; figitur iste Deo.

S. F. Icon Amoris. 61.

Te Patriarca videns, quid magnū inspectat ocellus:
Te meditans animus grande volutat opus.
Stygmata quòd speculer, Christi mihi crederis Icon,
Si fel, Crux tecum, Spina, Columna forent.
At sapidis quæ sponte cibis absinthia misces,
Dic, rogo, gustati num vice fellis erant?
Ipse columna tibi es, constans ubi vulnera suffers:
Spina procul? præstat spinea serta rubus.
Quid moror? expansis ubi Regem amplecteris ulnis,
An poteras fungi nobiliore Cruce?

S. F. Icon Amoris. 62.

Icona Francisci, Christique ut pingat Amoris,
Peniculi ad ritum spicula tractat Amor.
Cælicus ideam spirat Pater. exhibet umbras
Vernia. pro tabulis en caro sufficitur.
Jamque opus aggrediens vix pictor sauciat Umbrum,
Nec mora: Soteris viva figura patet.
Vulnera picturæ num congrua? num tua, Christe,
Non nisi sanguineus dat simulacra color?

S. F. Icon Amoris. 63.

Pinxit Amor Christum Francisci in corpore. miror.
Nunquam aliàs cæcus tam bene vidit Amor.

S. F. cum discipulis ante obitum cœnat. 64.

Teque, tuosque cibas jam jam moriture Magister.
Ultima jam valeat cœna, ubi prima vocat.

S. F. æger cantu Angelico recreatur. 65.
Ludit ebur: socio vix Aliger occinit: alto
Semianimis languent viscera deliquio.
Cantibus extructas quis Thebas dixerit? Umbev
Ut bibit aure melos, solvitur urbs animæ.
Dum gemit arcano vir pondere pressus, ovantes
Dans fidicen versus, pharmaca tuta parat.
O mihi par utinam venis exæstuet ardor!
Dummodo par nostro sit medicina malo.

Idem Argumentum. 66.
Musa canit: valet Æsisias. ne sperne Poësim
Ordo Minor. Patri profuit illa tuo.

S. F. moriturus. 67.
Crux ubinam, Christi vivax ut spiret imago?
Sic dispar, similis qui modò vixit, obit?
Anne humilem vita mors tolli non sinit? an quòd
Mors fuerit gravior non habuisse Crucem?

S. F. moriturus lateris vulnus abscondit. 68.
Siccine, postremo nutant ubi pectora motu,
Flens Pater, indicium vis laterale tegi?
Ubera sic Natis fontem sitientibus abdis?
Limina sic tutæ claudis aperta viæ?
Fallimur? anne metus, lateris cum vulnera condas,
Ne, velut a Christo, sanguis, & unda fluant?

S. F. moriturus brachia cancellat. 69.
Aspice, quisquis ades, morituri brachia. signum
En Crucis efformant. hoc Minor Ordo cole.
Inde Crucis species ulnis composta paternis
Ut maneat, nobis stemma perenne datur.

S. F. moriturus Fratribus vel absentibus benedixit. 70.
Dona paterna fluunt. omnis capit omnia Frater.
Ast ego sum parvi pars, licèt ima, gregis.
Me simul, alme Sator, terræ pinguedine ditas?
Me, Genitor, cæli vis quoque rore frui.
Sancte, velis, quæso, morituro reddere Nato
Vivus, quas vivo das moriturus opes.

S. F. moriturus Psalmum 141. recitat. 71.
1 *Regis opem quærens, bis questubus æthera rupi:*
Addidit enixas vox geminata preces.
2 *Hinc ante ora Patris stat amica effundere vota:*
Stat Patris ante pedes ponere mentis onus.
3 *Dum feror extremam fato cessurus ad horam,*
Te mihi jam notæ non latuere viæ.
4 *Semita, quam supra assiduus vestigia pressi,*
Implicitos laqueos ad mea damna tegit.
5 *Dextra ubi porrigitur, tecto speculabar ab alto,*
Si mea quis nosset corda, nec ullus erat.
6 *Quò miser aufugiam? nequicquam sector asylum.*
Spiritus haud unum, qui tueatur, habet.
7 *Numen adire juvat. tu spes, tu portio, dixi,*
Quæ facit æternos regia celsa dies.
8 *Supplicis obsequio faciles da protinus aures,*
Mole gravor: vitam pondere pressus ago.
9 *Solve jugum, da vincla teri; nam turba nocentum*
Me super impositis invaluere malis.
10 *Vota soluturum retrahas e carcere flamen,*
Me Superis gratum præmia digna manent.
Sic ait æthereum properans Franciscus ad aulam,
Et pius hac inter carmina cycnus obit.

S. F. nudus, humique stratus emoritur. 72.
Scilicet infensus sibimet dux classis egenæ
Nudus, humique jacens ultima fata subis.
Stramine operta rudi temnis tua corpora vivens,
Mox, ubi veste carent, temnis & emoriens.
Post funus cessat livor, parcitque sepultis:
Tu vel membra, Parens, exanimata domas.

S. F. mortuus cælos super nubem ascendit. 73.
Ne raperet Soli lateralis plaga nitorem,
Sanguineum clausit dextra paterna jubar:
Semper ubique humilis: sic dux ubi migrat ad astra,
Ne Sol credatur, vult modò nube tegi.

Idem Argumentum. 74.
Effigies est visa Dei sub imagine nubis,
Nunc subit effigiem nubis imago Dei.

S. F. post mortem, ut sidus, cælos ascendit. 75.
Jam rapitur, ceu stella foret, Franciscus ad astra.
Reprimat hoc utinam turba superstes iter!
Lucifer ò humilis cælo tot sidera reddat,
Quot cælo elatus Lucifer eripuit!

S. Francisci Anima a Deo, a Virgine, a SS. recipi visa est. 76.
Sancte colis vivens Divos, Matremque, Deumque:
Divis, Matre, Deo mortuus exciperis.

S. F. pauper, & humilis cælum dives ingreditur. 77.
Vestibus, ære, cibo tua dextera fovit egenos:
Dives erat, foto paupere, pauper abit.
Si vivens inopum turmæ tua, teque dedisti,
Functe Sator dignum Cælite tegmen habe.
Murice quam tinxit, quam vellere texuit aureo,
Te memor hac vestit cyclade pauperies.
Nunc iter ad Superos. immenso hinc fœnore, Præses,
Quas dederas olim, semper habebis opes.

S. Francisci cadaver B. Jacoba Romana sindone obvolvit. 78.
Manibus hæc sanctis curæ monumenta suprema,
Conscia jam fati ducit ab Urbe nurus.
Scilicet auratam percurrens pectine telam,
Lecta simul Phrygia stamina pinxit acu.
Insita sic pietas, auctis in funere pompis,
Tegmine vult posito membra paterna tegi.
Stemmate ne posthac tumeas Cleopatra sepulchri:
Digniùs hac urnam sindone Roma parat.

S. Francisci exequiæ. 79.
Et palmæ foliis, & ramo agrestis olivæ
Patris ad exequias obvia turba venit.
Scilicet alterius non mavult frondis honorem
Templum, ceu Solimam, dum Vicechristus adit.

S. Francisci in Æde S. Mariæ Angelorum exequiæ. 80.
Virginea, æthereus quam personat Ales, ab Æde
Præfica turma procul, nænia mæsta procul:
Digna Genethliaco Sanctorum fata. cadaver
Questubus humanis condecorare nefas.
Angelus, & Mater sunt Christi ad funera. grator,
Exequias mereas quòd, Sator alme, pares.

S. Francisci Sepulchrum in Colle Inferni. 81.
Urna reis factus, dicebar Collis Averni:
Christiferum condens, mox Paradisus ero.

S. Francisci Cor. 82.

1 *Cor ubi thesaurus. thesaurus corporis urna*
Clauditur: una eadem Cor Patris urna tegit.

1. Matth. 6.

S. Francisci Sepulchrum P Custodis curæ committitur. 83.

Hesperii custodem hortique, aurique draconem
Amphitrioniadæ laus domuisse fuit.
Thesauri monumentum omni pretiosius auro
In Paradisiaci viscere Collis adest.
Hic labor Herculeus frustra. stans limine Custos
Non hominum ingenio, vique, doloque cadet.

S. Francisci Sepulchrum Summus Pontifex visit. 84.

Tres Verbi infantis visunt cunabula Reges:
Francisco infanti defuit illa trias?
Queis cunæ carvere, ornatur honoribus urna:
Supplicat en functo trina Corona Patri.

S. F. in tumulo stans, non jacens inventus est. 85.

Occidis (heu jactura!) Parens. Ecclesia, quæ nunc
Nixa tibi, heu longùm, Relligioque gemunt.
An ruat everso præceps fundamine Templum?
Non tulit hoc pietas: das miseratus opem.
Contegeris? non inde jaces, stas rectus in urna,
Ne Domus Excelsi, ne tuus Ordo cadat.

S. Francisci Sepulchrum Papa Epitaphio exornat. 86.

A vena gestit ovans, extra dum Patris in urna
Spectat Apostolica grammata scripta manu.
Quos biberet plausus, intra si fortè liceret
Cernere divinis corpora sculpta notis?

S. F. ibidem Romanus dicitur. 87.

Patria cum longo sese efferat Umbria cultu,
Cum civi Æsisium templaque, thusque dicet;
Romanum Summus te scribit Mysta. verebar,
Quid causæ est? nosti fortia, Dive, pati.

S. Francisci Sepulchrum alii ex Summis Pontificibus venerantes; Domum immediatè Romanæ Jurisdictioni subjiciunt. 88.

Quà facit æternos vernans amaranthus honores,
Co pus; humumque colens, advena siste gradum.
Hic Proceres, trino frontem diademate cincti,
Ad tumulum flexo procubuere genu.
Claustra vides, sejeque æquantem nubibus arcem,
Et templa, & sacro pegmata juncta tholo?
Hæc dedit Ausoniæ studiosa potentia gazæ,
Quæ jure eximias fovit, & ære plagas.
Hinc & Mysta prior fausto tegit omine claros
Francisci & titulis, exuviisque lares.
Siqua domus paribus jactet se dotibus auctam,
Nulla Domus Domino nobiliore tumet.

S. Francisci Epitaphium Ænygmaticum. 89.

Siste gradum, flexoque colens hoc poplite marmor,
Da flores tumulo. Patris imago latet.
Angelus hunc Matri, quem jam cecinere 1 Sybillæ,
2 Nunciat. 3 ex Umbris 4 editur in stabulo.
5 Crux vocat: ille sequax, passurus ubique, 6 parentes
Dum fugit, 7 in Templo dogma salubre docet.
8 Fœcundat Cererem, 9 Bacchum deducit ab unda.
Vos prece 10 mors, 11 languor, 12 Styx, 13 mare, 14 culpa domat.
Quem 15 malus impellit, 16 firmans bonus Angelus, 17 olli
Pœnarum seriem, signa futura refert.
18 Pontificis nutu, raptis quò l vestibus, 19 amens
Creditur. 20 hinc saxis, verbere, 21 fune satur.
Insuper 22 ut nubes cœlos ascendere visus,
23 Quin Solis faciem, 24 tegmen habere nivis.
25 Sternitur huic vestis, 26 palmis, oleaque triumphat
Ad Solymam. 27 plausu mitis asellevehis.
28 Ante obitum socios cœna simul excipit: 29 omnes
Inter bissenos 30 proditor unus abit.
31 Terga Crucem gestant. 32 redimit nos sanguine. 33 punctus
Vepre, 34 super montem vulnera quinque tulit.
35 Latronem indulgens fert secum. 36 potat amarè.
37 Voce Deum clamans, 38 in Cruce 39 nudus obit.
40 Virgo Parens gremio defunctum amplectitur. 41 untum
Sindone cum munda 42 non vetus urna tegit.
43 Custodes lapidem signant. 44. vestram, Inferi, ad arcem
Desilit. 45 assurgit, nec jacet in tumulo.
Hinc & præteriens tundit sua pectora cœtus.
46 Filius vere non erat iste Dei.

1. Vide Ep. 15. cent. 1. 2. Vide Epig. 18. cent. 1. 3. Ep. 25. c. 1. 4. Ep. 23. c. 1. 5. Ep. 31. c. 1. 6. Ep. 42. c. 1. 7. Ep. 47. c. 1. 8. Ep. 56. c. 1. 9. Ep. 59. c. 1. 10. Ep. 84. c. 1. 11. Ep. 73. c 1. 12. Ep 89. c. 1. 13. Ep. 60. c. 1. 14. Ep. 94. c. 1. 15. Ep. 88. c. 1. 16. Ep. 65. c. 2. 17. Ep. 51. c. 2. 18. Ep. 42. c. 1. 19. Ep. 45. c. 1. 20. Ep. 41. c. 1. 21. Ep. 39. c. 1. 22. Ep. 73. c. 2. 23. Ep. 95. c. 1. 24. Ep. 17. c. 2. 25. Ep. 28. c. 1. 26. Ep. 79. c. 2. 27. Ep. 92. c. 1. 28. Ep. 64. c. 2. 29. Ep. 48. c. 1. 30. Ep. 51. c. 1. 31. Ep. 50. c. 2. 32. Ep. 94. c. 1. 33. Ep. 21. c. 2. 34. Ep. 53. c. 2. 35. Ep. 97. c. 1. 36. Ep. 61. c. 2. 37. Ep. 71. c. 2. 38. Ep. 69. c. 2. 39. Ep. 72. c. 2. 40. Ep. 80. c. 2. 41. Ep. 78. c. 2. 42. Ep. 81. c. 2. 43. Ep. 83. c. 2. 44. Ep. 81. c. 2. 45. Ep. 85. c. 2. 46. Mat. 26

S. F. S. Bonaventuram puellum sanitati restituit. 90.

Incubat Etrusco lethalis inertia, Divo:
Semianimem languor, mors diuturna quatit.
Flet Rutela parens. medicis abeuntibus, unus
Stat dolor. en falcem trux Libitina rotat.
Cujus opem rogitet? quid agat? quem vota lacessent?
Te vocat, Æsisias. spes alimenta capit.
Da, Pater, ut vivat. vitam puer accipit; olim
Vir Natis vitam reddat ut ipse tuis.

S. Francisci vitam S. Bonaventura describit. 91.

Plurimus acta Patris per aperta volumina pangens,
Æmulus acta Patris per tua gesta refers.
Quæ licèt haud unus referet mysteria codex,
Aptior at tibi quis est tua vita liber.

S. Fran-

S. Francisci vitam S. Bonaventura scribente, S. Thomas Aquinas, Sinamus, inquit, Sanctum; quia laborat pro Sancto. 92.

Pro Sancto Sanctus, Sancto testante, laborat.
Ter, Sanctus, resonat. qui canit, Angelus est.

Ejusdem Seraphici Doctoris laus ab Alexandro de Ales. Videtur Adam in homine isto non peccasse. 93.

Discipulum Angelicæ sectantem dogmata vitæ
Pectore dum nimio cernit Alensis, ait:
Quin videatur homo vix Adæ filius? olli
Nomen inest Seraphim. criminis umbra procul.

S. Francisci vitæ scriptores BB. Leo, Rufinus, Angelus. 94.

Plena Subasæis quicumque volumina gestis
Aspicis, hæc Fratrum dat monumenta labor.
Pagina tres jactat scribas: in carne Parentis
Stigmatis historiam scripserat ante Deus.

S. F. ense à S. Paulo recepto Fratrum injurias ulciscitur. 95.

Torquet atrox Præsul, Nemesi stimulante, Minores.
Torqueris Genitor: cingeris: ultor ades.
Jactabas vicisse lupum: vulgaris habetur
Gloria. Pastorem plus domuisse fuit.

Idem Argumentum. 96.

Pro Cruce Francisco Paulus cum cederet arma,
Adfuit huic operi Petrus, ubique comes.
Jamque ait: electum Socius tibi mutuet ensem
Dive: tuis claves non semel ipse dabo.

S. Francisci precibus S. Franciscus à Paula ortus est. 97.

Vis ò alta precum! voto Franciscus Olympum
Umber sollicitat, jamque oritur Calaber.
Turba Minor tantos recolit non immemor ortus,
Grex Minimus cultu plaudit utrique pari.
Laus Patris, ad lucem natos progignere, sed qui
Scit Pater & Patres edere, quantus hic est?

S. Francisci, extincto igne, miraculum. 98.

Hic, nigra congesto squallent ubi rudera saxo,
Quà domibus stratis ampla ruina tumet;
Dudum Sicanæ certabant nubibus arces,
Stabantque innumeris Oppida plena focis.
Quàque sinistra patent humilis divertia campi,
Ampla suburbani jugera ruris erant.
Hic, ferrugineos ubi compulit ignis acervos,
Multiplici steterat fruge superba Ceres.
Omnia sed ruptis absorbuit Ætna caminis,
Cum pronos raperet fax peregrina lares.
Scilicet agressus turresque, boumque labores
Sulphureo Siculas dissipat imbre plagas;
Et virides longum fugat in segetes Vulcanum,
Quin rapere urbanas mox minitatur opes.
Jamque superba levi subiisset mœnia saltu,
Muscula ni properam Virgo tulisset opem.
Visus & æthera Franciscus ab arce tueri
Relliquias frugum, semirutosque lares.
Hinc jacuit languens, campoque immota resedit
Sic velut in solidam versa favilla picem.
Nunc monumenta vigent. pullū fert campus amictū,
Anteque murales possidet umbra vias.
Dumque patent alta lapides caligine septi,
Hic nota pressuræ creditur esse color:
Nam Patriæ gemerent ut noxia fata, decebat
Tegmine funereo saxa vel ipsa tegi.

Peroratio. 99.

Arma, duces, populosque canens, exordia libro
Pectore non habili, frontis & imbre dedi:
Si mihi penè sato placidis Dea risit ocellis,
Si stetit ad cunas Bellerophontis equus;
Classica rauca vetans, molles animare cicutas
Delius, & lentos jussit inire sonos.
In vetitum nitor. Musa renuente, prophanas
Aggredior pugnas, castra, pericla, neces.
Acre fuit studium, quo Cæsar abegerat hostes,
At quo volvebam carmina, majus erat.
Cum legerem Latios, & Punica bella, vicissim
Pegasides animo bella tulere meo.
Limine Castalidum pendens ter syrma rogavi,
Bis cytharam petii, teque cothurne quater.
Nil mihi Calliope: reliquis fraterna paravit
Serta: fidem tribuit, Pieriamque togam.
Quò premerent alii Parnasia culmina Vates,
Alta Medusæi pluma vehebat equi.
Me tamen umbra frequens, aut obvia saxa per alpes
E foribus Pindi detinuere procul.
Consilium pressura dedit. labor omnia vicit:
Cœpimus invito plectra movere Deo.
Cœpimus Alvernæ sacros penetrare recessus:
Cœpimus Umbrigenæ Numen adire Patris.
Sic liquit posita gaudere coronide tandem,
Arida vena licèt, pigraque Musa foret.
Sic & partus honos. non hinc tibi gratia, Clio,
Gorgoneam peperit si mihi sudor aquam.

S. P. Francisco. 100.

Principium, finisque Deus. Pater hujus imago
Omega sit numeris, ut fuit Alpha, meis.

F I N I S.